INSTITUTIO

LOGICÆ.

Ad communes usus accommodata.

Per JOHANNEM WALLIS. S.T.D.
Geometriæ Professorem Savilianum, Oxoniæ;
& Societatis Regiæ Londin Sodalem.

BIBL. CANT. ACAD.

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO. 1687.
Prostant apud *Amos Curteyne*.

IMPRIMATUR.

JOH. VENN,
Vice-can. *OXON.*

DECEMB. 1.
1686

438:98

CELEBERRIMIS VIRIS,

D. PRÆSIDI

Cæterisque SOCIETATIS REGIÆ *Londini*, pro Naturali Cognitione Promovenda,

SODALIBUS;

JOHANNES WALLIS S. T. D.

Geometriæ Professor Savilianus Oxoniæ,
Vestroque ordini adscriptus,

Εὖ πράττειν.

CUM ea sit Instituti vestri ratio (Viri Celebertimi) ut veram Philosophiam sedulo promoveatis; eamque ex Scholarum Adytis, in liberiorem aërem evocatam, humanis usibus accommodetis: Rem haud ingratam me facturum, arbitratus sum, si id ego in Logica quadantenus aggrederer: Qua ut Ministra saltem utitur Philosophia; si non ut Magistra item & Directrice; Ut quæ Rationem docet, in re quacunque, recte instituere. Cujus itaque suscepti rationem, & prosequendi methodum, paucis hic exponendam duxi: nequis forte quærat (aut conqueratur etiam) in tanta Scriptorum Logicorum (frequentia, dicam? an) luxuria, qua Lectores non tam doceat quam opprimat; Cur velim ego, sub mole fatiscentibus, hoc novum onus imponere. Quod quidem non eo factum est, quasi non semiam, abunde satis superque apud Logicos passim esse tradita: sed, ut moneam cui usui, & quem in finem tradita sunt, quibusque modis possint rebus quotidianis accommodari. Non enim ideo tantum tradi censendum est præcepta Logica (quæ Juvenum præsertim magna pars sensisse videatur) ut per Annum unum aut alterum (aut tertium etiam quartumve) in Sophistarum Scholis rixandi aut altercandi, de præceptis ipsis, materiam submi-

nistrent ; atque tum demum, recedentibus, cum Toga Academica deponantur ; quasi in reliquum vitæ inutilia : Sed ut formandis Academicorum animis inserviant ; quo possint, per universam vitam, rationes rite instituere, atque dilucide justoque ordine conceptus suos apud se formare, & apud alios proferre. Sicut enim, qui, in annis puerilibus, Grammaticæ Rhetoricæve sub Ludimagistro dant operam, non ideo tantum hoc faciunt ; ut possint, non sine laude, sub Ferula mereri, (quamquam hoc etiam,) ipsa præcepta & vocabula Artis discendo, & pro more recitando ; Sed ut, prout fert occasio, congrue possint in posterum & eleganter de re quapiam dicere scribereque : Quique altioribus in Academia incumbunt Disciplinis (Theologiæ, Prudentiæ Civili, Medicinæ,) id faciunt, ut, quæ ibidem edocti sunt, postmodum exerceant & in praxin revocent : Ita qui Logicæ student apud nos, id facere censendi sunt, ut ad hujus leges nervose possint solideque disserere ; deque aliis sic aut secus differentibus judicium ferre. Non quidem, ut pedantice aut (quod dici solet) in modo & figura sua dicta componant omnia : sed, ut sic arguant disserantque, ut summa cum ratione & justa consequentia sibi cohæreant dicta, etiam ad strictum examen revocata ; eisque forma & ordine disponantur, ut sint intellectu facilia, atque ad fidem faciendam (aut etiam cogendam) apta ; sciantque ipsi de aliorum dictis, in quacunque materia, eorumque vel consequentia vel inconsequentia, judicium facere ; & argumentorum vires intelligere ; simulque ab argutis Sophismatis & speciosis nugis sibi cavere. In hunc igitur scopum intentus ; omnia, quantum licuit, sic exponere conatus sum (quam simplicissime) prout in quotidiano usu occurrunt. Rescissis interim (saltem sepositis) ut nobis minus necessariis, quæ apud Logicos passim occurrunt minutioribus argutiis, altercationum materiam subministrantibus : quæ usui quidem esse possunt aliquando, pro exercendis juvenum ingeniis (ut discant inde, in u-

tramvis

tramvis partem ſpecioſe diſſerere ;) ſed haberi poſſunt aliunde. Retineo tamen receptas loquendi formulas, ſolitaque artis vocabula : quorum utut aliqua forte non uſque adeo commode fuerint primitus admiſſa, non tanti tamen eſt ut immutentur ; cum major ſit inde confuſionis metus (dum alis aliter eiſdem vocibus utuntur,) quam ſpes utilitatis : ſic exponenda potius ratus, ut commodum ſenſum ferant. Nam & ſic res ipſa docetur ; &, quid his vocabulis apud alios ſignificatur : ut nec opus ſit nova nomina comminiſci, nec (quod gravius eſt incommodum) antiqua nomina novis ſignificatibus adhibere. Exempla item retineo, quæ apud Logicos trita ſunt ; ex Philoſophia quam vocant Veterem & Peripateticam petita : Quia Logicam hic trado, & quidem Peripateticam ; non, Naturalem Philoſophiam. Adeoque, de Quatuor Elementis ; de Telluris Quiete, in Univerſi medio ; de Gravium motu deorſum, Leviumque ſurſum ; de Septenario Planetarum numero, aliiſque ; ſic loquor, ut loqui ſolent Peripatetici : Non ſolicitus, an vera ſit per omnia illorum Hypotheſis, (de qua in Naturali Philoſophia diſputandum foret, non in Logica,) contentus, hæc apta eſſe in Logicis exempla, modo res ita ſit ut perhibetur. Quædam item alia, utpote ab aliis in Logica tradi ſolita, quæ forte (ſi res eſet integra) abeſſe tuto poſſent, aut alio ablegari : retineo tamen ; non Logicam tantum, ſed & Logicos explicare ſatagens. Iſta interim omnia ſic explicare conatus ſum, ut, depoſita ſolenni formularum pompa, quid hæc ſolennia ſignificent ad communes loquendi formulas redacta, uſuque hominum communi receptas, innoteſcat ; ne grande aliquid ſub verborum exoticorum involucris latere cenſeatur, cum res ipſa receptis vocabulis explicata ſit notiſſima. Nonnulla tamen ſunt, in quibus à communi Logicorum tramite recedere ſum coactus ; Præſertim ubi Propoſitiones Singulares, ad Univerſalium claſſem revoco : Et, ſyllogiſmos Hypotheticos, aliosque Compoſitos, dictos ; Categoricorum regulis

coerceo.

coerceo. Non quod ego hac in re Novator sim; sed ad doctrinam Aristotelicam seu Peripateticam eos revocem, qui ab ea (sive scientes, sive, quod potius putaverim, nescientes) exorbitaverint. Quoniam autem ea res Paradoxa nonnullis videri possit; suam Aristoteli doctrinam fusius asserui, justisque aliquot dissertationibus, ad calcem, vindicavi. Hoc totum autem, quicquid est, vestris usibus accommodatum, vobisque jam ante aliquot annos dicatum, & in scriptis traditum, jam typis editum vestro itidem arbitratui permitto. Oxoniæ, Novemb. 30. 1686.

INDEX

INDEX CAPITUM.

PARS PRIMA.

De Apprehenſione Simplici.

CAP. I. *De Vocibus, earumque Significatu.*
II. *De Individuis, Particularibus, ſeu Singularibus.*
III. *De Vocibus Communibus, ſeu Univerſalibus.*
IV. *De Prædicabilibus tribus primoribus; Genere, Specie, & Differentia.*
V. *De duobus poſtremis Prædicabilibus; Proprio, & Accidente.*
VI. *De Subſtantia, Accidente, & decem Prædicamentis.*
VII. *De Prædicamento Subſtantiæ.*
VIII. *De Prædicamento Quantitatis.*
IX. *De Prædicamento Qualitatis.*
X. *De Prædicamento Relationis.*
XI. *De Prædicamentis Actionis & Paſſionis.*
XII. *De Prædicamentis Ubi & Quando.*
XIII. *De Prædicamento Situs.*
XIV. *De Prædicamento Habitus.*
XV. *De Ante-prædicamentis & Poſt-prædicamentis.*
XVI. *De Oppoſitione Simplicium Terminorum.*
XVII. *De Modis Prius & Simul.*
XVIII. *De Motu, & Habitu.*
XIX. *De Cauſa & Effectu.*
XX. *De Subjecto, Objecto, Adjuncto.*
XXI. *De Toto & Partibus; Diviſione, & Diſtributione.*
XXII. *De Eodem & Diverſo.*
XXIII. *De Definitione & Deſcriptione.*

PARS SECUNDA.

De Secunda operatione Intellectus.

CAP. I. *De Propoſitione.*
II. *De Partibus Propoſitionis Categoricæ.*
III. *De Qualitate Propoſitionis: Affirmativa & Negativa.*
IV. *De Quantitate Propoſitionis: Univerſali et Particulari.*
V. *De Oppoſitione Propoſitionum.*
VI. *De Æquipollentia Propoſitionum.*
VII. *De Converſione Propoſitionis.*
VIII. *De propoſitionibus Modalibus.*
IX. *De propoſitionibus Excluſivis, Exceptivis, Reduplicativis; variiſque propoſitionum Suppoſitionibus.*

X. *De*

X. *De propositionibus Hypotheticis.*
XI. *De propositionibus Copulativis & Disjunctivis.*

PARS TERTIA.

De Tertia operatione Intellectus.

CAP. I. *De Argumentatione.*
II. *De Syllogismo.*
III. *De tribus Figuris.*
IV. *De Modis.*
V. *De Fundamento Syllogismi; & Modis Figuræ primæ.*
VI. *De Reductione Syllogismorum; & Modis secundæ Figuræ.*
VII. *De Modis Tertiæ Figuræ.*
VIII. *De Modis Indirectis.*
IX. *De Quarta Figura.*
X. *De Modis Propriis.*
XI. *De Syllogismo Expositorio.*
XII. *De inveniendo Modo; & Medio Termino.*
XIII. *De Enthymemate, Sorite, aliisque Syllogismorum Accidentibus.*
XIV. *De Syllogismis Obliquis, & Modalibus.*
XV. *De Inductione & Exemplo.*
XVI. *De Syllogismis Hypotheticis; Conditionalibus, Temporalibus, & Localibus.*
XVII. *De Syllogismo Disjunctivo.*
XVIII. *De Syllogismo Negativo-Copulativo.*
XIX. *De Dilemmate, seu Syllogismo Distributivo.*
XX. *De Fallaciis.*
XXI. *De Materia Syllogismorum.*
XXII. *De Demonstratione.*
XXIII. *De Syllogismo Topico.*
XXIV. *De Methodo.*

THESES TRES.

THES. I. *Propositio Singularis, in Dispositione Syllogistica, semper habet vim Universalis.*
II. *Syllogismi Hypothetici, aliique Compositi, referendi sunt omnes ad Aristotelicos Categoricorum Modos.*
III. *Quantitas non differt Realiter à Re Quanta.*

LOGICA.

PARS I.

De Apprehenſione Simplice.

CAPUT I.

De Vocibus, earumque Significatu.

LOGICA, eſt *Ars* (ſive Peritia) *Ratiocinandi*, (ſeu commode utendi Ratione.) Mentem (ſeu Intellectum) dirigit, in debito commodoque uſu Rationis; Quod *Ratiocinium* dicitur ſive *Diſcurſus*. Dicitur autem *Logica* (λογικὴ) ἀπὸ τοῦ λόγου quæ Vox & *Rationem* ſignificat & *Orationem*.

Logices *Objectum* (circa quod verſatur) ſunt Res omnes; (ſive Reales, ſive Imaginariæ;) Nempe illud omne quicquid ſit de quo Diſcurrimus, Ratiocinamur, ſeu Ratione utimur.

Diſcurſus autem vel *Mentalis* eſt, & *mente* peragitur (λόγος ἐνδιάθετος vulgò dictus;) quo res mente concipimus, invicem comparamus, aliaſque ex aliis colligimus. Vel *Vocalis* (λόγος προφορικὸς dictus;) quo Mentis Cogitata & Ratiocinia *Voce* proferimus & explicamus. Utrumque *Diſcurſum* dicimus.

Quæ quidem Diſtinctio, ſeu ſignificatus diſtributio, originem duxiſſe videtur ab ambiguo ſenſu Græcæ vocis λόγος; tum *Rationem* tum *Orationem* ſignificantis.

Pariterque, lingua noſtra Anglicana, *Diſcurſum* dicimus, tum de interno mentis *Ratiocinio*, tum de externo *Colloquio*.

Voces ſeu *Verba* (ſive Scripta ſive Prolata,) ſunt Rerum Nomina, Signaque (ſeu Indicia) Cogitatuum, ſive conceptuum

ceptuum mentis; quibus Cogitata noſtra alii aliis indicamus.

Sunt quidem & alia ſigna ſive Indicia, quibus Cogitata noſtra Indicare ſeu Inſinuare poſſumus; Qualia ſunt quibus mentem ſuam explicare ſolent Muti ſurdique; homineſque diverſilingues, quorum alter alterius dialectum non intelligit.

Præcipuus autem, uſuque receptiſſimus, & commodiſſimus mentem explicandi modus, eſt, quæ Voce fit, Verbiſque prolatis.

Vocum aliquæ (ut & Geſtuum) ſunt quaſi *Naturaliter ſignificantes* (ſuntque plurium, ſi non & omnium, nationum communes;) Quales ſunt Riſus, Fletus, Singultus, Ejulationes, Gemitus, &c. Has autem (ut ut ſuas habeant ſignificantias) non ſolemus *Verba* nuncupare.

Verba autem plerumque dicimus, *Voces articulatas* (Gutturis, Linguæ, Labiorum, Narium, aliorumque loquelæ organorum ope formatas,) ſignificantiam habentes ad placitum, ſeu ex propoſito; communi loquentium uſu ſibi affixam. Quorum ſignificatus (& quidem alibi alios) uſu communi & conſuetudine addiſcimus. Ut ſunt *Man, Cow, Horſe, Sheep*, &c. (*Homo, Vacca, Equus, Ovis*, &c;) Quæ communi conſenſu ſignificant (apud nos) ea Animalia quæ his nominibus indigetare ſolemus. Quæ quidem non minus potuiſſent (ſi id hominibus placuiſſet) aliis nominibus appellari; prout etiam alibi aliter appellantur.

Atque hæc Verba ſeu Vocabula cum certis *Literis* (ſive Penna, ſive Prelo,) exhiberi conſpicimus; ex communi item uſu intelligimus, his Literis hoſce Sonos (communi hominum conſenſu) indicari; atque hiſce Sonis ritè compoſitis hæc formari Vocabula; atque his tandem vocabulis Res haſce ſignificari.

Quum itaque Vox aliqua, ex communi uſu, notum habet certumque ſignificatum; ulteriori explicatione non eſt opus; ſed ſatis eſſe intellecta præſumitur: Eamque vocibus aliis (minus forte notis) explicatum ire, ſupervacaneum foret et inutile.

Quum verò Vox quæpiam uſurpanda venit, quæ vel minus nota eſt, vel dubiæ ſignificationis, vel alio uſurpanda ſenſu quam qui vulgaris eſt: omnino expedit, Vocibus aliis notioribus, aut minus dubiis, determinare, ſeu explicatum dare, quo ſenſu ſit intelligenda (ſaltem eo loci) vox ea dubia ſeu minus nota. (Taliſ-

(Taliſque Vocis ſeu Explicatio ſeu Limitatio ad certum ſenſum, antiquitus (ὅρος) *Definitio* dicebatur. Atque hoc ſenſu, præſertim apud Matheſeos ſcriptores, etiamnum uſu venit: ut ut apud alios, Phyſices præſertim ſcriptores, *Naturam Rei*, potius quam *ſignificatum Vocis*, phraſeosque, cenſetur *Definitio* explicatum dare.)

Sic, cum *Canis* voce, Animal domeſticum, ſic vulgò dictum, intellectum volumus, nullâ opus erit explicatione, (utpote notæ ſignificationis:) Verùm ſi eâdem voce intellectum volumus, vel Stellam in Cœlis ſic dictam; vel Piſcem cognominem; vel Tabernam vinariam Canis inſignio notam; aut aliud quid, quacunque ratione, eo nomine (ut ut minus proprie) inſignitam: definitione aliquâ, ſeu diſtinctione opus erit appoſitâ, quâ vox ambigua ad hanc determinetur ſignificationem; putâ, *Canem Stellam*, *Canem Piſcem*, *Canem Tabernam*, aut huic ſimilem; (pariterque in lingua noſtra, *the Dog-Star*, *the Dog-Fiſh*, *the Dog-Tavern*, &c.) ſaltem, niſi ex orationis tenore, aliiſve loquendi circumſtantiis, ſatis conſtare poſſit quo ſenſu intelligenda venit hæc vox ambigua.

Quando autem deeſt vox unica (aut loquenti non occurrit) quâ rem quampiam deſignemus; Definitione aliqua ſeu Deſcriptione utimur, quâ nominis defectum ſupplemus. Ea verò definitio ſeu deſcriptio (periphraſtica) pluribus vocibus expreſſa, haberi ſolet ſæpenumero (prout fert occaſio) inſtar unius vocis ſeu *termini ſimplicis* (atque ut talis conſideratur,) quamvis revera ſit (dicique ſoleat) *terminus complexus*, ſeu *vox complexa*; utpote a pluribus compoſita, complexa, ſeu complicata. Dicique ſolet (hoc caſu) *complexa voce*, *incomplexa re*, (ut quæ pluribus vocibus rem unam innuit.) Contra verò, *Pluit*, *Venio*, aliaque iſtiuſmodi, voce ſingulari, ſenſum complexum innuunt, poſſuntque (cum opus eſt) in membra ſua reſolvi. Quemadmodum, apud Grammaticos, vox complexa, aut etiam integra ſententia, occurrit (non rarò) inſtar unius (ut loquuntur) *Caſus Nominativi*, Verbo præfixi; & vox unica, ut *Caleo*, reſolvitur in membra ſua componentia, (aut ſubintellecta,) *ego caleo*, aut *ego ſum calidus*.

CAP. II.

De Individuis, Particularibus, ſeu Singularibus.

QUum Verbum, Vocabulum, ſeu Vox aliqua, (aut etiam vocum Complexio,) rem aliquam Particularem ſeu ſingularem deſignat (cujuſcunque generis aut naturæ res ea ſit;) Vox ea (aut etiam Res eâ voce indicata) *Singularis* dici ſolet, & *Individua*. Sic *Plato*, *Socrates*, *Londinum*, *Athenæ*, *Sol*, *Luna*, *primus homo*, *Stella polaris*, *Angliæ Metropolis*, *Rex Angliæ qui nunc eſt*, *&c.* *Individua*, ſeu *Singularia*, aut *Voces Individuæ* ſeu *ſingulares*, dici ſolent; ut quæ Nomina ſunt, aut Deſcriptiones, particularium ſive hominum, ſive rerum, ſive locorum; & non deſignant (ſingula) res diverſas uno nomine indicatas.

Si autem contingat (quod nonnunquam fit) ut plures Homines (ſingulatim) dicantur *Plato*; aut plures Urbes *Londinum*; (aut horum ſimile;) id ex Accidenti fit, (eſtque pro accidentali reputandum,) quippe ſingula hæc nomina, ſingulis ſive hominibus ſive locis rebuſve indita ſunt ſingulatim, non minus quam ſi ſua ſingulis eſſent diverſa nomina. Neque intenditur *Nomen* iſtiusmodi ut *duobus Commune* (quamquam id caſu forte fiat) ſed ut *utrique Proprium*, ſeu ut duobus ſingularibus duo nomina ſingularia. Haud ſecus ac vox *Canis*, animalis nomen ſubſtantivum, in caſu recto ſingulari, (ut loquuntur Grammatici;) eademque vox (literas ſi ſpectes) adjectivè ſumpta, in caſibus obliquis numeri pluralis, pro *canis capillis*; & tandem pro ſecunda perſona Verbi *Cano*: non tam reputanda erit pro voce unica (ut ut eiſdem literis ſcribatur) quam pro tribus vocibus diverſis, diverſi ab invicem ſignificatûs; quæ & ſuis ſingu æ ſignificatibus ſingulatim deſtinentur.

Vox ſingularis, ſeu individua, ita nonnunquam uſurpatur, ut deſignet quidem rem aliquam particularem aut individuam, ita tamen laxè ut inde non determinetur quænam ſit ea res individua. Ut, cum indefinitè dicitur *a Man*, *a Horſe*, (*Homo quidam*, *quidam Equus*,) non determinando an ille Homo ſit *Alexander*, Equuſque *Bucephalus*, aut quiſpiam alius. Atque hoc caſu, Individuum illud dici ſolet *Individuum Vagum*; utpote Individuum (ſeu Particulare quiddam, aut ſingulare) ſed Incertum aut Indetermina-

minatum. (Et similiter, ubi dicitur *Duo* homines, *Tres* homines, *Aliquot* homines; totidem innuuntur singulares homines seu Individui, sed indeterminati.)

Sed cum Individuum aliquod sic usurpatur ut eo indicetur non modo *unus aliquus* (ὁ δεῖνα) laxè sumptus, aut *res una quædam*; sed (determinate) *hoc unum* (sive res sit, sive persona;) dicitur *Individuum determinatum*: Sic *Londinum*, *Bucephalus*, *Alexander Magnus*, designant (respective) unum determinatum Locum, Equum, Hominem.

Individuum hujusmodi, redditur Determinatum, omni (quocunque) modo, unde certo constet quodnam id unum sit quod eo indicatur, (aut etiam, ubi plura sunt Individua, quænam ea sint.) Id autem (inter alios) tribus potissimum modis (ad quos alii siqui sunt facile reducantur) fieri posse, doceri solet.

1. Per *nomen Proprium*, uni cuipiam peculiariter inditum; Ut sunt *Plato*, *Virgilius*, *Bucephalus*, *Parnassus*, *Londinum*. Quod dici solet *Individuum signatum*; utpote peculiari nomine designatum.

2. *Indicando*, *Monstrando*, aut simili aliquo modo determinando, rem aliquam singularem. Ut ubi intento digito, vel simili indicio, individuum aliquod, indicatum dicimus, *Hunc* hominem, locum *Illum*, rem *Istam*, *Illud* de quo fit sermo, aut tale quidpiam. Diciturque *Individuum Demonstrativum*; utpote quod demonstrando determinatur.

3. Per *Descriptionem* aliquam, seu Characterem quo satis innotescat quodnam sit. Ut, cum dicimus, *Alexandri magni Patrem*; (innuendo *Philippum Regem Macedonum*:) aut *Angliæ Metropolin*, (*Londinum* innuendo;) aut *Hominum Protoplasten*, seu *Primum hominem*, (innuendo *Adamum*.) Diciturque *Individuum ex Hypothesi*, utpote quod, datâ hypothesi, (seu suppositione,) Individuum determinatur. Puta, dato quod *Philippus ille* fuerit *Alexandri magni pater*, hoc charactere *Philippus* ille satis indicabitur.

Huc referendæ sunt descriptiones ejusmodi laxiores, quæ quamvis, vi vocum, certum individuum non determinent, tamen Emphaticè sumptæ & (ut loquuntur) πρὸς ἔξοχὴν, satis insinuatum dant, Quisnam sit, aut Quodnam, de quo fit sermo. Utputa qui, in communi sermone, dixerit *The City* (τὴν πόλιν) seu *Urbem* (ἐμφατικῶς,) intelligitur (apud nos) *Londinum* indicare; ut quæ est Urbium (apud nos saltem) præcipua, & præ cæteris insignis.

nis. Sic qui dixerit *The King* (τὸ βασιλέα) *præsentem Angliæ Regem* censcibitur indicare, (saltem, nisi ex aliis Sermonis circumstantiis de alio quopiam Rege verba fieri constiterit) Sic ubi *The Poet* (Poetam κατ' ἐξοχὴν) de *Virgilio* aut *Homero* dicimus. *The Orator* (*Oratorem*) de *Cicerone*, aut *Demosthene*. Quippe in his omnibus (& horum similibus) certum aliquod Individuum satis intelligitur.

Nomen (quod dici solet) *Collectivum*, quamquam in se contineat Individua plura, seu singularia, (de quibus omnibus junctim intelligitur;) est tamen ipsum (sensu quo jam loquimur) Individuum. Ut, *Gens hominum*, seu *lapidum Acervus*. Quamquam enim *plures* Homines, & Lapides *plures*, sic intelligantur; saltem Gens *una* est, Acervus *unus*.

Idemque censendum est de alio quopiam verbo, quod de pluribus Individuis seu singularibus dicitur *Collective* sumptis; hoc est, *de omnibus junctim*; non autem *Distributivè* sumptis; hoc est, *de singulis separatim*.

Item de *Toto* seu *Integro* quovis, ex pluribus *Membris* seu *Partibus* (ut loquuntur) *integrantibus* consistente. Quamquam enim Partes seu Membra plura sint, est tamen *Unum* Integrum; adeoque ipsum est (sensu quo jam loquimur) Individuum; ut ut (alio sensu) in plures partes dividi possit, quas *Integrantes*, seu *Integrales* dicunt; hoc est, multa *Membra* unum *Integrum* constituentia.

CAP. III.

De Vocibus Communibus, seu Universalibus.

QUando Vox eadem, eodem sensu, de rebus pluribus *Separatim* dicitur; (seu, idem Nomen, uno eodemque sensu, rebus pluribus singulatim attribuitur;) Vox ea *Communis* dicitur; seu *Universalis*.

Dico, *Separatim* seu *singulatim*; hoc est, Distributivè de singulis, (ut modo explicatum est:) Nam si de pluribus Collectivè sumptis (hoc est, de simul omnibus) dicatur; non erit ea Vox Communis seu Universalis; sed una Collectio, unum Aggregatum, unum Integrum ex pluribus membris seu partibus constans.

Dico etiam, *eodem sensu*. Nam si vox eadem, sed diverso sensu (diverso significatu) rebus pluribus (etiam separatim)

tim) attribuatur: hæc quidem, ut ut sono vox eadem censeatur; sensu tamen pro totidem erit vocibus habenda quot habet significatus. Sic, Vox Latina *Cancer*, designat tum Piscem marinum sic dictum; tum Asterismum Cœlestem; tum (ne plura nominem) cognominem Morbum: Non tamen est ea vox, ad hæc tria, Universalis; seu vox Communis; seu (quod dici solet) commune Prædicatum: sed tot potius Prædicata diversa, quot sunt diversa significata. Quæque huic fere respondet vox Anglica *Crab*; tum de Pisce dicitur (*a Crab-Fish*,) tum de Malo sylvestri (*a Crab-Apple*,) hujusque Arbore (*a Crab-Tree*;) ne & Constellationem Cœlestem memorem, & siqui sunt alii significatus: Adeoque non censebitur commune horum Prædicatum, (quia non de omnibus eodem sensu dicitur,) sed, plurium rerum, plura prædicata seu attributa. Verùm vox eadem *Cancer* Latinè, & *Crab* Anglice, de pluribus istiusmodi Piscibus dicta, erit (ad hos) Vox Communis, seu Prædicatum Universale; quia, de his quidem, eodem sensu dicitur omnibus.

Vox hujusmodi Communis, de pluribus eodem sensu dicta, seu prædicata, *Vox Univoca* dici solet, seu *Prædicatum Univocum*, & *Univocè dici* seu prædicari. Ut, cum *Petrus*, *Paulus*, *Socrates*, *Plato*, & horum quilibet, dicitur *Homo*: quippe de singulis vox ea dicitur eodem sensu. Dicique solet vox ea communis (seu commune Prædicatum) *Univocum Univocans*; eaque singula de quibus sic dicitur, *Univoca Univocata*. Quæ quidem voces (harumque similes post secuturæ) si parum molle sonent Latinis auribus; ferendæ tamen sunt tanquam *Vocabula Artis*, qualia sibi habet peculiaria Ars quælibet, aliis (quæ artem illam non tractant) seu minus nota, seu minus grata.

Vox autem, quoad sonum communis, pluribus rebus attributa, sed non eodem sensu; dici solet vox *Æquivoca* seu *Prædicatum Æquivocum*: Ambigui, dubiique significatus. Adeoque *Distinguenda* est (quod dici solet) vox sic Ambigua, secundum diversa sua Significata, (saltem ubi ab ambiguitate metuendum foret;) & (*Distinctione* sic habita) determinandum (prout fert occasio) quo sensu, hæc vox ita ambigua, hic illic fuerit intelligenda. Dici autem solet ejusmodi Vox ambigua, *Æquivocum Æquivocans*; variaque sua significata, *Æquivoca Æquivocata*. Sic vox Latina *Cancer*, *Æquivocum Æquivocans* dicetur; illi autem

sic

ſic dicti Piſcis, Morbus, Aſteriſmus, *Æquivoca Æquivocata*. Pariterque *Crab* Anglicum, *Æquivocum Æquivocans*; & *the Crab-Fiſh, Crab-Apple, Crab-Tree*, &c. *Æquivoca Æquivocata*.

Inter hæc duo (*Univocum* & *Æquivocum*) medium quaſi intercedit (quod dicitur) *Analogum*, ſeu *Analogicum*; quando duo illi (plureſve) ſenſus, nec plane idem ſint (ut dici vere poſſit vox *Univoca*) adeoque ſit quidem *Æquivoca* vox; habeat tamen unus ad alterum Analogiam, Similitudem, ſeu Proportionem aliquam; prout fere ſunt Metaphoricæ, aliæve Figuratæ vocum ſignificationes. Sic, de *Picturis* dicimus, Hæc *Rex* eſt, illa *Regina*, &c; innuendo *Regis Picturam*, *Reginæ Picturam*, &c. Quamvis enim *Homo*, & *Pictura hominis*, ſint res plane diverſæ, nec eodem nomine eodem ſenſu dicendæ; eſt tamen *Hæc* ſic dicta ob eam quam ad *Illum* habet ſimilitudinem. Sic, Literarum (aut Literatorum) Patronum aliquem, *Mæcenatem* (analogice) dicimus; eo quod talis jam ſit, qualis olim fuerit *Mæcenas*. Pariter ſi *Stellas fixas* diceremus totidem *Soles*; eo quod (Solis inſtar) lucem ſuam nativam habeant, non (ut Lunæ cæterique Planetæ) a Sole mutuatitiam; (ut ut, ob immenſam a nobis diſtantiam, minutæ videantur.) Idemque de aliis Vocibus cenſendum, ſenſu Metaphorico, aliaſve Figurato ſeu Tropico uſurpatis.

Talis autem Vox, in communi locutione, præſumitur (ut plurimum) eam retinere ſignificationem, quæ ſibi propria eſt & nativa (adeoque potior ſignificatio,) niſi alias declaratum fuerit, aut ex ſermonis circumſtantiis aliaſve inſinuatum, ut figurato ſenſu fuerit intelligenda.

Hujuſmodi autem vox *Æquivoca*, *Ambigua*, aut etiam *Analoga*, quamvis ſenſu aliquo dici poſſet *Vox communis* duobus illis aut pluribus ſignificatis: ea tamen quam *Vocem Communem* ſeu *Univerſalem* hic dicimus, de ea potiſſimum intelligenda eſt quam *Univocam* diximus; quæ *eodem ſignificatu* pluribus attribuitur.

Hujuſmodi *Univerſale*, dicitur *Prædicari de* Particularibus ſibi ſubjectis; hoc eſt, illis attribui, de illis affirmari, ſeu *dici de*. Eaque *Particularia*, de quibus prædicatur ſeu affirmatur hoc Univerſale, eidem *Subjici* dicuntur; ejuſque eſſe *Subjecta Prædicationis*; hoc eſt, de quibus illud *Dicitur*, ſeu *Prædicatur*; ſaltem *aptum eſt* prædicari.

Quod quidem *Subjectum Prædicationis*, ex adverſo diſtinguitur

guitur (seu, ut loquuntur, *contradistinguitur*,) *Subjecto Inhæsionis* dicto. Utputa, cum Accidens dicitur *Esse in* subjecto, aut subjecto *Inhærere*; ut *Albedo in Pariete* (qui itaque est istius Albedinis *Subjectum*;) aut *Scientia*, vel *Virtus Moralis*, in *Homine*, (qui est itaque hujus Scientiæ seu Virtutis *Subjectum*:) dicitur hoc *Subjectum Inhæsionis*.

Atque hinc est quod soleant distinguere *Dici de*, & *Esse in*. Illud de subjecto *Prædicationis* dicitur; hoc, de *Inhæsionis* subjecto. Sic verbi gratia, si dicatur *Homo* (scit, seu) *est Sciens*; Vox Sciens, *dicitur de* homine, ut subjecto *Prædicationis*: Sin dicatur, *Homini inest scientia* (seu, homini competit Scientia;) Scientia jam intelligitur *esse in* homine, ut Subjecto *Inhæsionis*.

Huc referendum est quod, de *Denominativis*, tradere solent plerique Logici; pro quo malunt alii *Conjugata* dicere. Quibus innuunt Voces *ab eadem origine*, (& ejusdem quasi cognationis,) sed *variè terminatas*; aut aliter saltem inflexas; prout, in vocum Derivationibus, variis modis contingit. Ut, *Bonus, bonitas*: *Prudens, prudentia*; *Longus, longitudo*; *Superbus, superbia*; horumque similia. In quibus omnibus, vox Prior est quæ *Concreta* dici solet, (Qualitatem innuens unà cum Subjecto in quo est;) Posterior, quæ dici solet *Abstracta*, (quæ Qualitatem per se considerat, & quasi a Subjecto Abstractam.) Ubi *Concretum* quod vocant, intelligitur *dici de* Subjecto (prædicationis;) *Abstractum* verò, *esse in* subjecto (inhæsionis.)

Atque hic tria consideranda docent, *Denominatum*, *Denominans*, & *Denominativum*. Utputa, cùm *Vir* denominatur *Prudens*: *Denominatum* hic esse dicunt *Virum* ipsum qui sic denominatur; *Denominans* autem est *Prudentia*, seu qualitas in Abstracto unde sic denominatur; *Denominativum* verò est *Prudens*, seu Vox in Concreto, quæ viro sic denominato attribuitur.

Si verò hujusmodi voces, Significationis ita cognatæ, non sint item cognatæ Originis, dici solet, Denominativa, *Re* tantum, non *Voce*: Cujus exemplum, in Græco, exhiberi solet σπουδαῖος ab ἀρετὴ, cum enim ab ἀρετὴ non dicatur Græcè ἀρεταῖος (aut tale quodpiam derivatum) ejus loco σπουδαῖον dicunt *virtute præditum*: Hoc Latinè redditur apud Logicos, *virtus* & *studiosus*; mallem *virtus* & *probus* (quia *virtuosus*, Latinè non dicitur; sed ejus loco *probus*, pro *virtute prædito*; ut apud Græcos σπουδαῖος:)

& pariter in aliis, ubi *Denominativo* sensu Logico, non respondet Grammatica *Derivatio*. Contra verò, ubi Grammatica derivatio; non exhibet Denominativum Logicum; dicitur denominativum *Voce* tantum, non *Re*; ut, a *Vino*, *Vinolentus*; quippe *Vinolentus* non tam *Vino præditum* significat (ut sit Logicè Denominativum) quam *Vino deditum*. Denominativum vero *Re & Voce*, dicunt, quando Grammatica *Derivatio* cum *Denominatione* Logica consentit; ut cum ab *Ebrietate* denominatur quis *Ebrius*.

Alia quidem sunt, apud Logicos, *Conjugata* innumera, sicut, apud Grammaticos, Derivata;) utputa, a *superbia* dicetur, non modo *superbus*, sed *superbior*, *superbe*, *superbire*, &c. Et nonnunquam mutatâ vocis origine, sed retenta significationis cognatione, ut *bonus*, *melior*, *optimus*, *bene*, &c. (Quæ itaque *sensu cognata* dicas, *non voce*:) Sed Logici, ubi *Denominativa* definiunt, vix aliud respexisse videntur, aut grandius aliquod voluisse tradere, quàm, quod *Abstractum* (ut *prudentia*) intelligitur *esse in* (homine) subjecto denominato; sed *Concretum* (ut *prudens*) *dici de* eodem (puta, homine; qui, a *prudentia*, denominatur *prudens*) idemque subjectum, ratione hujus, dici *subjectum prædicationis*; ratione illius, *subjectum Inhæsionis*.

CAP. IV.

De Prædicabilibus tribus primoribus; Genere, Specie, & Differentia.

QUum plura singularia seu Individua, aut res plures Particulares, comperiuntur, in communi aliquâ Natura sive (ut loquuntur) Essentiâ; aut etiam in communi aliquo Accidente, aut Accidentibus, convenire; dici solent, Res ejusdem generis, ejusdem naturæ, aut uniusmodi res, aut tali aliquâ appellatione quæ aliqualem inter se convenientiam innuat. Solentque communi aliquo nomine insigniri, quo communis ea sive Natura, sive Qualitas, sive id quicquid sit in quo conveniunt, significetur. Sic *Petrus*, *Paulus*, *Socrates*, &c, (præter hæc sibi propria nomina,) vocantur *Homines*: *Bucephalus*, atque id genus alii, vocantur *Equi*: *Melampus*, *Hylactor*, *Black-foot*, *Ringwood*, &c. *Canes* dicuntur: *Londinum*, *Oxonium*, *Athenæ*, *Roma*, &c. *Urbes*.

Urbes. *Alexander*, *Darius*, &c. *Reges*, aut etiam *Milites*: Pariterque de aliis Nominibus plurium communibus.

Nomina hæc Communia, Grammatici *Appellativa* vocant; Logici, *Universalia*, & *Prædicabilia*; (vulgus, voces *generales*, seu nomina *generalia* vocant.) *Prædicabilia* vocantur, ut quæ apta sunt *Prædicari* (hoc est *dici* seu *affirmari*) de pluribus: *Universalia* verò, ut quæ *universis* (id genus) competunt.

Horum Universalium, seu Vocum Communium, aliæ innuunt *Quid* ea res sit quæ sic dicitur: Aliæ, *Qualis* (seu cujusmodi) sit.

Utpote cum, de *Socrate* aut *Platone*, dicimus, est *Homo*, *Animal*, *Substantia*, &c; his vocibus explicamus *Quid est*; ut quæ ipsius *Naturam* sive *Essentiam* exprimunt. Suntque voces quæ sunt, ejusdem generis omnibus, *communes*: Adeoque aptæ dicuntur *Prædicari de pluribus in Quid*, hoc est, dici seu affirmari de pluribus, seperatim, interroganti *Quid est*.

Quando autem de eodem, *Socrate* aut *Platone*, dicimus illum *Album* esse, *Procerum*, *Sapientem*, *Prudentem*, *Divitem*, *Virtute præditum*, aut istiusmodi aliquid: Jam dicimus (non tam *Quid est*, quam) *Qualis* est aut *cujusmodi*; quibus puta Qualitatibus aliisve ejusmodi sit instructus. Quæ itaque dicuntur *Prædicari* (de pluribus istiusmodi) *in Quale*: Hoc est, Respondent interroganti *Qualis est*.

Jam vero istiusmodi Nomen Commune, seu Vox communis, communem aliquam *Naturam* seu *Essentiam* exprimens, qua hujusmodi plura Particularia, Singularia, seu Individua conveniunt; si magis specialis sit ea natura, *Species* dicitur; si magis generalis, *Genus*. Utpote, si de *Socrate* interrogatus *Quid* sit, *Hominem* esse dixero; Essentiam ejus seu Naturam specialem indico: si verò *Animal* dixero, etiam sic Naturam seu Essentiam ejus indico, sed Generaliorem, & latitudinis amplioris, pluribus (quam erat ea prior) communis; *Homo* itaque dicitur *Species* (utpote naturam Specialem *Socratis* insinuans;) *Animal* vero (naturam ejus magis Generalem indicans) dicitur *Genus*; utrumque autem dicitur, de *Socrate*, *Prædicari in Quid*, (illud quidem magis specialiter; hoc, magis Generaliter.)

Et quoniam plures esse possunt *Generalitatis* gradus, (quippe vocum generalium aliæ sunt *generaliores*,) quod

omnium Ampliſſimum eſt (in eadem ſerie) *genus generaliſſimum*, aut *ſummum genus* dici ſolet, (prout, in ſerie rerum ſubſtantialium, *ſubſtantia* dici ſolet *ſummum Genus*;) quæ autem naturam omnium (in eadem ſerie) maxime ſpecialem (ſeu minimæ amplitudinis) exprimit, *Species ſpecialiſſima* dici ſolet, (ſic, inter ſubſtantias, *Homo*, *Equus*, *Canis*, &c, haberi ſolent *Species Specialiſſimæ*, de *Alexandro*, *Bucephalo*, *Melampo*, &c, immediate prædicantes.) Quæ autem Naturas intermedias indicant (neque omnium ampliſſimas, neque omnium ſtrictiſſimas) *Subalterna* dici ſolent ſive *Genera* ſive *Species*; & alternatim ſunt nunc *Genera* nunc *Species*: ratione quidem Vocis Generalioris, *Species* dicetur (vox ea mediæ amplitudinis:) ratione ſpecialioris, dicetur *Genus*. Sic *Animal*, reſpectu *Subſtantiæ*, aut *Corporis animati*, *Species* erit: ſed, reſpectu *Hominis*, *Bruti*, *Canis*, *Equi*, &c, eſt *Genus*. Similiter, *Brutum* eſt Species *Animalis*, ſed Genus reſpectu *Canis*.

Hinc *Genus generaliſſimum* (ſeu *ſummum genus*) illud eſſe dicitur quod *nunquam eſt Species*; *Species ſpecialiſſima*, quæ *nunquam eſt Genus*: Sed *Genus ſubalternum*, & *Species ſubalterna*, nunc Genus eſt, nunc Species, prout ad voces ſtrictioris aut Latioris (quam ipſa eſt) ſignificatûs refertur.

Verum quidem eſt, quod vox *Homo*, quæ, apud Logicos, cenſeri ſolet *Species infima* (adeoque non *Genus*,) communi tamen loquelâ etiam pro *Genere* cenſeri, (ut, cùm *Genus Humanum* dicimus;) ut quod ſit *Petri*, *Pauli*, *Johannis*, aliorumque hominum *generale nomen*, ſeu nomen *commune*; (nec quidem aliud innuit, in communi locutione, *Genus*, quam *vox communis* ſeu *generalis*.) Logici tamen (plerique) *Generis* nomen, non de omni naturâ communi (ut eſt *Homo*, aliæque ſpecies infimæ) uſurpatum volunt, ſed de eis ſolum quæ latioris ſunt ſignificatûs & *pluribus ſpeciebus* communes.

Sic, in *Porphyrij arbore* (ſic dicto, quia *Porphyrius in Iſagoge* ſua, ſeu Introductione ſuâ in Ariſtotelis Logicam, ſic quaſi *in ramos* diſtribuit *Subſtantiam*;) *Subſtantia* (quæ eſt *ſummum Genus*) diſtribuitur in duas *Species*; Subſtantiam *Corpoream* (quod *Corpus* dicimus,) & *Incorpoream* (hoc eſt *Spiritum*; quales ſunt *Angeli* & *hominum Animæ*.) Deinde *Corpus* (quod ſubſtantiæ *Species* eſt; ſed & ipſum eſt *Genus* ſubalternum,) dividitur in duas *Species*; *Corpus Animatum* (quomodo dicimus Corpora *Viventia*, ſeu *vitam habentia*,)

bentia,) & *Inanimatum,* (qualia ſunt ea Corpora quæ vitam non habent; ut *Terra, Aqua, Lapides, Mineralia,* &c.) Deinde (harum *ſpecierum* una) *Corpus Animatum,* ſeu vitam habens, diſtribuitur (ut *Genus ſubalternum*) in *ſenſibile* ſeu *ſenſitivum,* (quod *Animal* dicimus,) & *Inſenſibile* ſeu *Inſenſitivum,* (qualia ſunt *Plantæ*; ut *Arbores, Herbæ, Flores,* &c; quæ Vitam quidem habent, ſed non *ſenſum.*) Deinde (harum *ſpecierum* alteram) *Animal*, diſtribuunt (ut *Genus ſubalternum*) in *Rationale* (*Hominem* dictum) & *Irrationale* (quod *Brutum* dicimus; qualia ſunt *Beſtiæ, Aves, Piſces,* &c.) Atque tandem *Homo* (ut *ſpecies infima*) in ſua diſtribuitur *Individua,* ſeu homines ſingulares; ut ſunt *Plato, Socrates, Paulus, Petrus, Johannes, Richardus,* &c.) Qui ideo dicuntur *Individua,* quia in plures partes *ſubjectivas* (ut loquuntur) diſtribui non poſſunt, cum *ſingulares* ſint, & quilibet eorum *Unicus,* non *plures.*

Arbor Porphyrij.

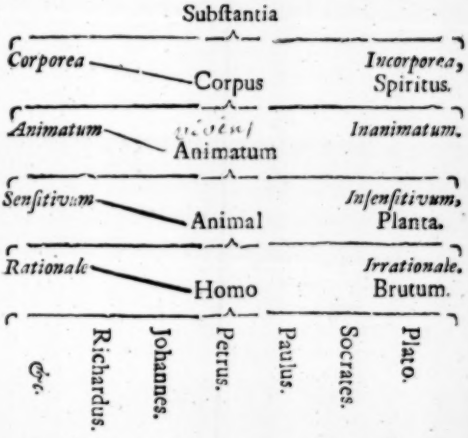

Verum quidem eſt, poſſe *Socratem* & (alia ſimiliter *Individua*) dividi in *Partes* alterius generis, quas *Integrales* dicimus, ut ſunt *Brachium, Manus, Pes,* aliaque *Membra* inte-

integrum complentia (de qua diviſione non hic agitur:) non autem in plures (ut loquuntur) *Partes ſubjectivas*, ſeu *ſubjecta Prædicationis*; ut cum *Generale* aliquod in ſua *ſpecialia*, ſeu *Particularia*, diſtribuitur; quorum ſingula communi illo ſeu generali nomine appellantur; quæ itaque *in eo* ſeu *ſub eo* Generali dicuntur contineri. Ut *Petrus*, *Paulus*, &c, (ut partes ſubjectivæ,) *contineri* dicuntur, *ſub*, vel *in*, generali appellatione *Hominis*, aut *Animalis*; & *Bucephalus* (aliique Equi) *in* vel *ſub* communi nomine *Equi*. Et *ſolo numero differre* dicuntur (ut *hic* & *ille*) non autem *Specie*, *Genere* aut *Natura*, Quippe omnes *Homines* in communi *hominis natura* conveniunt; (*Genus Humanum* dicti:) atque omnes *Equi* (ſeu *genus equinum*) communi *natura* (ſeu ſpecie) *Equi*.

Atque hæc quidem duo, *Genus* & *Species*, dici ſolent duo prima *Prædicabilia*. Quorum quidem *Species* (*infimam* intellige) prædicari dicitur, de rebus pluribus *numero tantum* differentibus. *Genus* autem, de pluribus *Specie* differentibus. Ut *Homo*, de *Platone*, *Socrate*, aliiſque hominibus; qui quidem plures ſunt, ſed quorum *una* eſt *natura*, & quidem *ſpecialis*: *Animal* autem de omnibus Animalibus, ſive *Homines* ſint (quæ *una ſpecies* eſt,) ſive *Bruta*, quorum quidem ſunt adhuc *plures ſpecies*, (*Equi*, *Canes*, *Boves*, *Anſeres*, *Delphini*, &c,) de *Alexandro* puta & *Bucephalo*; qui non *numero* tantum (ut duo *Individua*) ſed *naturâ* ſeu *ſpecie* differunt; cum alter *Homo* ſit, *Equus* alter.

Et quidem ubi plura ſunt *ſubordinata* Genera (unum ſub alio in eadem ſerie,) ut *Corpus*, *Animatum*, *Animal*, reſpectu *hominis*; id quod cæteris propinquius eſt, vocari ſolet, *genus proximum*; quod longius abeſt, *genus Remotum*, (& quidem eo *remotius*, ſeu *magis remotum*, quo longius abeſt:) & *ſpecies* ſimiliter, *proxima* & *remota*. Sic, *hominis*, *genus proximum* eſt *Animal*; *Animatum* vero, genus *remotum*; & *Corpus*, adhuc *Remotius*. Et *corporis* quidem *ſpecies proxima* (hoc eſt, *proximarum altera*) eſt *Animatum* (ſeu *Vivens*,) *Animal* vero ſpecies *remota*; *homo*, adhuc *remotior*; ut quæ longius diſtant in eâdem ſubordinatâ ſerie.

Ubi vero, ſub eodem *genere*, duæ *ſpecies* (plureſve) æqualiter inde diſtant, ſpecies *coordinatæ* (hoc eſt, *ejuſdem ordinis*) dicuntur; item ſpecies *Oppoſitæ*: ut *homo* & *brutum* reſpectu *Animalis*, cui *Immediate* ſubjiciuntur, ſuntque inter ſe ſpecies *Oppoſitæ*.

Ter-

Tertium Prædicabile, dicitur *differentia*. Atque hæc quidem, cum *genere*, dicitur *conſtituere ſpeciem*.

Dicitur autem *differentia*, eo quod per hanc differat Oppoſitarum ſpecierum una ab altera. Sic, *homo* & *brutum*, quæ ſub *Animalis* genere, ſunt oppoſitæ ſpecies; conveniunt quidem communi Genere, (cum utrumvis ſit *Animal*) ſed eo inter ſe differunt quod alterum ſit *rationale*, quæ eſt Differentia conſtitutiva *hominis*; alterum *irrationale*, quæ eſt itaque Differentia conſtitutiva *Bruti*. Et pariter dicendum de aliis, in Arbore Porphyriana, oppoſitis Differentiis: ut ſunt, *corporeum*, *incorporeum*; *animatum*, *inanimatum*; *ſenſitivum*, *inſenſitivum*.

Atque hæ quidem *differentiæ*, duplum ſortiuntur munus. Quorum alterum eſt *dividere* (ſeu diſtribuere) *genus*; (ut cum *animal* per oppoſitas Differentias, *rationalis* & *irrationalis*, diſtribuitur in oppoſitas ſpecies, *hominis* & *bruti*:) Alterum eſt, *conſtituere ſpeciem*; (ut, quum *rationale*, una cum *animali*, conſtituit ſeu complet *naturam*, ſeu *ſpeciem*, *hominis*: contraque, *irrationale* cum *animali* conſtituit naturam *bruti*.) Et reſpectu illius muneris dicitur *differentia diviſiva*; reſpectu hujus, *differentia conſtitutiva*. Sic *rationale* eſt, *animalis*, differentia *diviſiva*; eademque, *hominis*, differentia *conſtitutiva*.

Et quidem Differentia *Specifica* dicitur, quæ conſtituit *Speciem*, (infimam, intellige;) *generica* vero, quæ conſtituit Genus, ſeu Speciem ſubalternam, quæ itidem Genus eſt. Sic *Rationale* (conſtitutivum Hominis) differentia Specifica dici ſolet, & *Senſitivum* (conſtitutivum Animalis) differentia Generica.

Sed & differentia *Proxima* dicitur, quæ proxime conſtituit; *Remota*, quæ remotius: ſic, reſpectu *Hominis*, *Rationale* eſt differentia Proxima; *Senſitivum*, Remotior.

Diciturque Differentia, prædicari (de pluribus) *Specie vel Numero differentibus*. Nempe, de pluribus *Numero ſaltem differentibus*, prædicatur etiam differentia *ſpecifica*, (nempe de eis omnibus de quibus, quam ea conſtituit, prædicatur ſpecies,) ut *Rationale*, de *Socrate*, *Platone*, reliquiſque *Hominibus*. Differentia autem *generica*, etiam de pluribus *Specie differentibus* (de quibus prædicatur ipſum *genus* cujus eſt hæc differentia conſtitutiva,) ut *Animal*, de *Alexandro* & *Bucephalo*.

Differentia denique Prædicari dicitur *in Quale*: Quia reſpondet quæſtioni *Qualis eſt*. Quippe cum de *Homine* (verbi

(Verbi gratia) interroganti *Quid est*, respondetur *Animal* (quod *genus* est;) interroganti porro *Quale Animal*, respondetur *Rationale*, (quæ est *Differentia*, qua ab Animali Bruto differt.) Verùm, quia eadem Differentia, unà cum Genere, complet ipsam (Hominis) Essentiam, quæ, *Quid est* homo, complete docet: dicitur item in *Quale quid* prædicari, aut etiam (eodem sensu) in *Quale Essentiali*. Non modo quod dicat *Quale* sit illud Quid, (quod interroganti, quid est, responsum erat,) putà, *Quale Animal*: sed quia hoc ipsum *Quale*, ingreditur *Essentiam* (seu *Quidditatem*, ut loquuntur) Hominis: cujus quidem tota Essentia (quâ *Quid est* ostenditur) non in eo tantum consistit, quod sit *Animal* (nam & sic Brutum est) sed quod sit *Rationale* Animal.

Alia verò *Prædicabilia* (de quibus post dicetur) dicuntur quidem in *Quale* prædicari; sed in *Quale Accidentali*. Ut, cum *Socrates, Risibilis* esse (*Risiva* facultate præditus) dicitur, aut etiam *Albus, Græcus, Philosophus*, &c, quæ de illo dicuntur Prædicari *Accidentaliter*; non, *Essentialiter*.

CAP. V.

De duobus postremis Prædicabilibus; Proprio & Accidente.

PRæter illa tria Prædicabilia, *Genus, Speciem* & *Differentiam*, quæ *Prædicari* dicuntur *Essentialiter*; (utpote quibus Subjecti *Essentia* continetur:) alia supersunt duo, quæ de Subjecto *Prædicari* dicuntur (& quidem de *pluribus*) sed *Accidentaliter*, aut *extra-essentialiter*; (utpote quæ quidpiam *extra rei essentiam* indicant.) Quæ *Proprium* & *Accidens* dici solent.

Proprium ἴδιον, (strictè sumptum) tale quidem censetur, ut quamquam Subjecti sui (de quo prædicatur) Essentiam non constituat; eam tamen necessario comitatur; atque ab eâ fluit, ut consequens necessarium, & quidem incommunicabile.

Verbi gratia. Si ponamus Lineæ Rectæ essentiam, in hoc sitam, quod (ἐξ ἴσου) ex æquo jaceat inter sua puncta; aut (quod Anglicè diceremus) *lies just between its points*: (Latina autem vox, Euclideo ἐξ ἴσου exactè respondens, vix occurrit.) Aut etiam supponamus, *Rectitudinis* notionem,

nem, ita ex communi usu notam & satis intellectam, ut eam notioribus vocibus (quam ipsa est) haud possimus explicare. (Quippe ita notum est cuique, quid id sit quod volumus, cùm lineam *Rectam* dicimus, non curvam: ut facilius sit id mente concipere, quam notioribus verbis explicare. Ut vel ejusdem Definitioni per notiora verba non sit locus, vel eâ saltem non sit opus. Quod & in aliis simplicibus notionibus non rarò contingit.) Ab eâ *Rectæ* essentiâ (sive per eam definitionem, sive ex communi usu, recte intellectâ) necessariò consequetur, eam esse *omnium intra eosdem terminos brevissimam.* Quod quidem a *Rectitudinis* notione (intellectu melius conceptâ, quam possit vocibus explicari,) tam immediate consequitur, ut Vix *Medio* alicui locus sit quo possit Demonstrari. Quippe si ponamus Lineam A B rectam esse (puta quæ per R transeat,) atque animo simul concipiamus quid sit *Rectum esse*; fieri non potest (animo statim consentiente, etiam absque probatione) quin ea brevior sit quam alia quævis, puta quæ per C transeat. Hoc itaque *Proprium* dixerim (seu *Proprietatem*) Lineæ *Rectæ.* Quod quidem non *Constituit* Rectitudinem (ut quam naturâ priorem putemus quam *Brevissimam esse*) ab ea tamen immediate fluit.

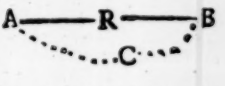

Aliam *Rectæ* Proprietatem dixerim, quod sit (inter eadem puncta) *Unica.* Quippe si recta quæpiam jungat A B puncta, ea cum ARB (quam rectam ponimus) coincidet; eruntque aliæ omnes (inter eosdem terminos) aliò deflectentes (ut ACB) Lineæ Curvæ, non Rectæ.

Quod autem, apud Logicos, frequentissime occurrit hujus rei exemplum, est *Risibilitas* (seu Ridendi, forte & Flendi, facultas;) quæ censeri solet ita Hominis *Proprium*-quid, atque a *Rationabili fluens immediate*, ut hanc necessario consequatur.

Neque est necesse ut hic anxie disputemus, an hoc (de *Risibilitate*) omnino recte statuatur; sed, dato quod sic se habeat, appositum erit hujus rei Exemplum. Quippe, per *Proprium* (hic loci) seu *Affectionem Propriam*, id intelligitur, quod ab Essentia seu Forma rei immediate fluit, estque cum eâ necessario conjunctum, nec oriri potest aliunde.

Hinc est quod *Convenire* dicatur *Omni*, *Soli*, & *Semper*. (Ut *Risibilitas*, censetur *Omni* homini, hominique *Soli*, & huic *Semper* convenire.) Quippe si ab Essentiâ immediate fluit, ubicunque est hæc *Essentia*, ibidem erit & hæc *Affectio propria*; adeoque *Omni* competit cui competit hæc essentia; & quidem *Semper*: Atque si cum ea sic connexum sit, ut aliunde oriri non posset; etiam huic *Soli* competit.

Atque hoc est quod dicunt *Convertibiliter prædicari*. Putà, si *Omnis Recta est* (inter eadem extrema) *linea brevissima*; & *Omnis* (inter eadem extrema) *linea brevissima est Recta*. Item (quod passim dici solet) *Omnis homo est Risibilis*, & *Omne Risibile est Homo*: (dato scilicet quod *Risibilitas* sit ita cum *Ratione* connexa, ut ubi altera est alteram item esse sit necesse.)

Et quamquam Vox *Proprium* non rarò de aliis dicatur quibus hic Character non convenit; cum tamen hæc sit Genuina *Proprij* notio, eo magis minusve recte & accurate res ea dicetur *Propria*, quo magis ei minusve competit hic character.

Nam revera Vox *Proprium*, laxiori sensu non raro occurrit, atque in significatu non parum ab hoc diverso. (Quod & in omnibus fere vocabulis usu occurrit; nempe, ut nunc laxiori, nunc strictiori sensu usurpentur; nunc proprio, nunc figurato.) Sic *Omnino proprium* (οἰκεῖον) dicimus *Judicem juste agere*, ('Tis very proper for a Judge to do just things;) hoc est, *omnino convenit*, *congruum est*, *decorum* est: (Non, quòd aut *solus* Judex, aut *omnis* Judex, & quidem *semper* juste facit; sed *expedit* ut faciat.) Item, Vox *Canis*, (dicimus) *proprio sensu* notat *animal domesticum sic dictum*; (nec *solo* tamen hoc sensu, nec *semper*, usurpatur;) sed, sensu *improprio* & *figurato*, de cane *picto*, aut cane *Cœlesti*, dicitur. (Ubi sensus *proprius*, idem est atque *primarius*, *præcipuus*, *genuinus*.) Sic *domus propria*, *corpus proprium*, &c, de suo cujusque dicitur. Aliáque multa sunt ejusdem vocis significata.

Inter alia, verò, hæc saltem Quatuor a Logicis notari solent.

Proprium primo modo, dicitur, quum quid alteri convenit *soli*, *sed non Omni*. Sic *Homini proprium esse*, dicitur, *esse philosophum*; hoc est, ex omnibus animalibus, *soli homini* competit philosophari; non *omni* tamen homini.

Proprium secundo modo, quod competit *Omni*, *sed non soli*: Sic

Sic Hominis *proprium* esse dicimus *bipedem esse:* Hoc est, *omni* homini (integro, intellige; non manco, aut alias monstroso,) ex naturæ lege hoc convenit. Non *soli* tamen; nam & *Alites* item bipedes sunt.

Proprium tertio modo, quod *Omni & soli* competit, sed *non semper.* Ut *Homini, canescere.* Quippe *omnes* homines (plerique saltem) & quidem *soli* (quantum est observatum) *canescere* solent; nec *semper* tamen, sed *in senio:* Hoc est, plerique homines, qui ad senium perveniunt, *canescere* solent; quod de aliis animalibus non est observatum. Neque enim nimis rigide intelligenda sunt hujusmodi effata. Sic *proprium cujusque* est, quod est *suum solius.*

Proprium autem *quarto modo,* (quo sensu hic intellectum volunt, *Proprium,* quod dicitur *Prædicabile,*) quod *Omni, Soli, & Semper* convenit. Ut, *Homini, Risibilem esse.* (Quippe homines *soli,* & quidem *omnes,* quamvis non rideant semper, *semper* habent *ridendi facultatem.*) Quodque ita cuipiam convenit, stricti*ssimo* sensu dicitur *Proprium:* (& quidem quod sic convenit, *præsumitur,* ex rei natura sic consequi, ut cum ea necessario sit connexum.) Atque hoc quidem *Proprium* est quod dicitur *convertibiliter prædicari.* (Reliqua vero, utut *Propria* nonnunquam vocentur, ad *Accidentia* quæ vocantur *communia,* referenda sunt.)

Verum quidem est, hoc *convertibiliter prædicari,* non minus *Differentiæ* convenire, quam *Proprio prædicabili.* Quippe non minus dicimus, *Omnis homo est Rationalis, & Omne rationale est Homo,* quàm quod *Omnis homo est Risibilis, & Omne risibile est Homo.* Sed cum hoc discrimine: *Differentia* (quod Prædicabile dicitur) de subjecto suo prædicatur ut *Essentiale* quiddam; estque *Constitutiva Essentiæ.* Adeoque *Differentia Essentialis* dici solet; distinctionis gratia; (nam sunt & aliæ Differentiæ, *Accidentales;* quibus res aliæ ab aliis differunt.) *Proprium* autem (Prædicabile) illud esse volunt, quod *Essentiam* quidem *non constituit* (aut pars ejus essentialis habeatur,) sed eam *consequitur,* atque inde *resultat,* sitque cum ea *necessario connexa.*

Sed & *Proprium* ipsum (quia sic consequitur essentiam) *Essentiale* nonnunquam dicitur; sed cum hoc discrimine; *Differentia* dicitur *Essentiale Constituens; Proprium* verò, *Essentiale Consequens.* Adeoque Proprium dicitur Prædicari in *Quale;* Differentia verò, in *Quale quid.*

Ultimum quod dicitur *Prædicabile* (numero quintum) vocatur *Accidens*, συμβεβηκός. Utpote quod, ad rei Essentiam est plane *Accidentarium*; quam neque Constituit, nec eam necessario Consequitur. Et quidem (distinctionis gratiâ) nonnunquam dicitur *Accidens Commune*, (ut a *Proprio* distinguatur; quod ipsum non raro dicitur *Accidens Proprium*; & utraque dicuntur, prædicari *in Quale*; non, *in Quale quid*) Hujusmodi sunt, quum quis dicitur, *Albus, Ater*; *Juvenis, Senex*; *Pinguis, Macer*; *Græcus, Barbarus*; *Doctus, Indoctus*; & similia: Quippe quæ sunt, ad hominis essentiam, plane extranea, & accidentaria.

Definiri solet, *Quod potest adesse vel abesse sine Subjecti interitu.* Utpote quod neque subjecti naturæ ita contrarium est ut destruat, (adeoque ipsi συμβαίνειν *accidere* potest;) neque cum ea sic connexum quin abesse possit; saltem ut ea considerari possit integra, absque hujus connotatione.

Dividi solet hoc Accidens, in *Separabile* & *Inseparabile*.

Accidens *Separabile* (χωριστὸν) dicitur, quod actu separari potest: (Non quidem ut ipsum esse possit sine subjecto, sed subjectum absque hoc.) Ut, *Frigus* ab *Aqua*; ut quæ calescere potest, etiam aqua manens: Et, *Albor* a *lana* aut *Papyro*; ut quæ tingi possunt, aliisque coloribus infici.

Accidens *Inseparabile*, dicitur, quod non potest actu a subjecto suo separari. Ut *Calor* ab *Igne*; absque quo Ignis esse non potest. Sic *Albedo*, a *Cygno*; *Nigredo*, a *Corvo*; inseparabiles censeri solent: ut quæ vix auferri possint sine illorum interitu: Nec esse posse censeri solet (saltem rarò conspicitur) aut *Cygnus niger*, aut *Albus corvus*.

Dicimus tamen, etiam hæc Accidentia *Inseparabilia*, posse nihilominus *adesse & abesse sine subjecti interitu*: non quasi absque his subjectum esse possit, (aut saltem soleat;) sed quod absque horum connotatione seu consideratione, subjecti essentia concipi possit integra.

Quippe nihil scimus in Essentia seu Natura Corvi, quod hanc Nigredinem necessario postulat; ita ut, cessante Nigredine, cessaret esse Corvus. Neque, in Cygni essentia, quod postulet *Candorem*; magis quam in *Æthiopis* natura, ut sit *Niger*. Et quanquam *Æthiopem lavare* non possimus, sic ut Albus fiat: ad ejus tamen Essentiam nigredo hæc non spectat; quæ integra est (ut aliorum hominum) in eo quod est *Animal Rationale*; quam quidem essentiam; neque constituit, neque necessario consequitur, hæc Nigredo.

Verum

Verùm de *Proprio* (quod dicitur) res ſecus eſt; utpote quo ſine non poteſt eſſe integra Eſſentia. Impoſſibile utique eſt (verbi gratia) ut Linea *recta* ſit, quæ non eſt *omnium* (eoſdem terminos habentium) *breviſſima*. Similiter cenſeri ſolet *Riſibilitas* a *Rationalitate* ſic pendere, ut hæc abſque illa non poſſit eſſe: quod quidem ſi non ita ſit, non *Proprium* erit (hominis) *Riſibile*, ſed ſaltem *Accidens inſeparabile*.

Atque jam abſolvimus (quantum opus videtur) Quinque (quæ numerari ſolent) Prædicabilia; *Genus*, *Speciem*, *Differentiam*, *Proprium*, & *Accidens*. Quæ omnia (utpote Voces *Communes* ſeu *Univerſales*) in hoc conveniunt, quod de *pluribus* prædicari ſeu dici poſſint *Particularibus*, *Singularibus*, ſeu *Individuis*. Cum hoc tamen diſcrimine; *Genus* Naturam innuit magis generalem; *Species* magis ſpecialem; (pluribus Individuis communem.) *Differentia*, eſt quæ Specierum ſub eodem Genere oppoſitarum, alteram ab altera diſtinguit; ſuamque (cui convenit) Speciem conſtituit, ejuſque Eſſentiam (unâ cum Genere) complet. *Proprium*, eandem Eſſentiam neceſſario conſequitur. *Accidens* (commune) ita ſubjecto ſuo adeſſe poteſt, ut etiam poſſit abeſſe, nullam (cum eſſentia) neceſſariam habens connexionem.

Sic, cum *Socratem* dico *Hominem*, *Speciem* aſſigno: cum eundem *Animal* dixero, aſſigno *Genus*. *Rationalem* cum dico (ſeu Ratione præditum) *Differentiam* aſſigno *Specificam* (& propinquiorem:) cum *Senſitivum*, differentiam *Genericam* (& remotiorem.) Cum *Riſibilem* dixero (ſeu Ridendi facultate præditum,) *Proprium* ejus (proprietatem, ſeu affectionem propriam) indico; quæ eſſentiam ejus cenſetur neceſſario conſequi. Cum *Album*, *Græcum*, *Philoſophum*, *Divitem*, &c. dixero; *Accidentia* innuo plura communia, quæ ita adſunt, ut tamen abeſſe poſſent.

Notandum interim eſt hæc omnia Prædicabilia, de ſubjectis ſuis dici, ſeu prædicari, in *Concreto*, non in *Abſtracto*. Quippe non dicimus (verbi gratia) quod *Socrates* eſt *Humanitas*, *Animalitas*, *Rationalitas*, *Riſibilitas*, *Albedo*, &c; Sed *Socrates* eſt *Homo*, *Animal*, *Rationalis*, *Riſibilis*, *Albus*, &c.

Poteſt quidem *Albedo*, de pluribus *Albedinibus* (puta, quæ eſt in Charta, quæ in Lana, quæ in Pariete, &c,) prædicari; ſed non ut *Accidens* de *Socrate*, ſed ut *Species Genuſve* de pluribus ſub ſe Individuis, quæ ipſa *Abſtracta* ſunt.

CAP.

CAP. VI.

De Subſtantia, Accidentibus, *& decem* Prædicamentis.

Subjectum Logices eſſe diximus, *Res omnes*, (ſive Reales ſive Imaginarias;) quia de his omnibus Ratiocinari poſſumus, ſeu Ratione uti.

Hoc autem ſibi facit negotium *Ariſtoteles*, jam ſtatim ab initio ſuæ Logicæ; Res omnes (reales) in certas Claſſes ſeu Ordines diſtribuere: quo earum diſtinctiorem conſpectum atque conceptum habeamus.

Quas rerum Claſſes (ab ipſo conſtitutas) κατηγορίας *Categorias* vocat; quæ *Prædicamenta* vocare ſolent ejus Interpretes. Ad quarum (claſſium) aliquam, referri poſſe cenſetur (vel *Directe* vel *Reductive*) Res omnis.

Non tamen hic recenſet *Res Imaginarias*, (*Entia Rationis* vulgò dicta,) quæ aliam non habent realitatem quam quæ ab imaginatione noſtrâ recipiunt: Sed res tantum *Reales* dictas; quæ quidem in mundo exiſtunt, etiam nobis non cogitantibus.

Non igitur hic quærendi ſunt *Cerberus*, *Centaurus*, *Chimæra*, aliaque hujuſmodi Poetarum figmenta.

Sed neque *Genus*, *Species*, aliaque *Artis Vocabula*; (ſive Logicam, ſive Grammaticam, ſive Rhetoricam, ſive aliam quamvis Artem Spectantia;) quæ notiones ſunt artificiales, quas nobis ipſi formavimus.

Sed neque *Malleum*, *Incudem*, *Plauſtrum*, *Securem*, hic expectemus; aliáſve iſtiuſmodi res Artificiales.

Nec etiam (in rebus naturalibus) *Crus*, *Brachium*, *Pedem*, (aliave membra rerum integrarum,) ſeparatim tradita. Ut quæ referenda ſunt & reducenda ad ſua quæque Integra.

Sed neque hic expectemus integras *Sententias* ſeu *propoſitiones*, in Rerum ordine digeſtas; prout res una cum alia componitur, ſive affirmando ſive negando hoc de illo. Sed res ipſæ ſeparatim prout ab *Apprehenſione Simplici* (quæ dicitur) concipi ſolent, tanquam *Simplices termini*. Ut *Homo*, *Equus*, *Aurum*, *Stella*, &c.

Res autem ſic in *Prædicamenta* digeſtæ, ſunt vel *Subſtantiæ*, vel *Accidentia*.

Per

Per *Subſtantias* intelligunt Res eas quæ propriam habent per ſe ſubſiſtentiam, Quales ſunt *Homo*, *Equus*, *Aſter*, aliaque quæ habent quaſi *eſſe de ſuo*.

Per *Accidentia* intelligunt, ea quæ potius *Rerum Appendices*, quam Res ipſæ, cenſenda videntur; adeoque *Analogicè* appellari *Res* dicuntur. Ut ſunt *Color*, *Figura*, aliaque iſtiuſmodi quæ *Accidentia* dici ſolent. Sic (verbi gratia) fruſtum *Ceræ*, aut *Plumbi*, (quod per ſe quidem aliquid eſt) quod prius forte Sphæricum erat ſeu Rotundum; quum jam in formam Latiorem deprimitur, aut in Cubicam reducitur: Non tam *nova Res* producitur; quam ea quæ priùs erat, redigitur in *novam Formam*; quæ (nova forma) non tam *Res* eſt quam *Appendix* rei, ſeu *Modus rei*. Neque eſt ea *Rotunditas*, *Planities*, &c, realiter diſtincta (tanquam alia Res) ab ipſa Re *Rotunda*, *Plana*, &c.

Atque hinc eſt quod Diſtributionem *Rei* (ſeu *Entis*) in *Subſtantiam* & *Accidens*, dicant eſſe, non tam diſtributionem *Generis in ſuas Species*, (ut, cum *Animal*, eodem ſenſu ſumtum, diſtribuitur in *Hominem* & *Brutum*;) quam Æquivoci in Æquivocata, aut ſaltem *Analogi in ſua Analogata*; adeoque *Ens*, non *Univoce* prædicari de *Subſtantia & Accidente* (hoc eſt, non eodem ſenſu & ſignificatu; ſeu, ut loquuntur, *ſecundum idem nomen & eandem nominis rationem*;) ſed *Æquivoce* vel *Analogice*; nempe, de *Subſtantia* ſenſu proprio & primario; ſed Secundario de *Accidente*; ut Vox *Homo* de *vero* homine, & *pictura* hominis.

Huc ſpectat quod jam olim dictum erat, Accidens eſſe non ὄν, ſed, ὄντος ὄν· non *Ens*, ſed *Entis Ens*. Atque ad eundem fere ſenſum diſtingunt poſteriores Scholaſtici, inter *Ens* & *Modum* entis; ſeu *Rem* & *Modum*. Neque aliud forte ſunt omnia Accidentia, quam Qualificationes ſeu Modificationes Subſtantiæ. Quod haud ægre fatérentur plerique omnes, niſi (propter *Euchariſtiam*,) contrarium dicendum putaverint, ut exiſtere poſſint Accidentia à Subjecto ſuo ſeparata. Sic Jeſuita *Suarez*, in Metaphyſ. Diſ. 7. Sect. 2. Num. 10. *Per myſterium*, inquit, *Euchariſtiæ, certiùs nobis conſtat, quantitatem eſſe rem diſtinctam à materia, quam per cognitionem naturalem conſtare potuiſſet.*

Prædicamenta hæc (ſeu Rerum Claſſes) ſunt numero Decem. *Subſtantia*, *Quantitas*, *Qualitas*, *Relatio*, *Actio*, *Paſſio*, *Quando*, *Ubi*, *Situs*, *Habitus*. Quorum Primum eſt Prædicamentum *Subſtantiæ*; reliqua Novem, *Accidentium*.

Cur

Cur fuerint præciſe Decem, (neque plura, neque pauciora,) fuiſſe puto, magna ex parte, arbitrarium: Quemadmodum cum Author aliquis Tractatum ſuum in Libros & Capita partitur. Quamquam enim id ſibi proponi Author, ut res congeneres conjungat, atque Decorum obſervet in diſtribuendis & partiendis aliis; multum Prudentiæ tandem ſuæ reliquendum erit, quot & quam longa habiturus ſit capita, & quo ordine diſpoſita. Pariterque Ariſtoteles (aut quiſquis primus fuerit harum Categoriarum Conditor) utut Decorum aliquod in rebus ſecundum Claſſes diſtribuendis ſervari vellet; multum arbitrio tandem ſuo permittendum erat hac in re. Et quidem ſi *Subſtantiarum* Claſſem unicam, in plures partitus fuiſſet; & ſimiliter *Quantitatis*, & *Qualitatis* Prædicamenta ſatis ampla; atque ex minoribus (ut ſunt *Quando*, *Ubi*, *Situs*, & *Habitus*) in pauciora contraxiſſet: non eſſet cur de eo quiſquam conquereretur. Verùm, prout nunc diſtribuuntur, non ita incommode factum judicemus, ut propteres receptos turbemus limites. Non magis quam quis debeat novam Regni Angliæ in Comitatus diſtributionem moliri, eo quod *Eboracenſis* & *Lincolnienſis* Comitatus, ſint reliquis pleriſque ampliores; *Rutlandia* vero cæteris multo minor.

CAP. VII.

De Prædicamento Subſtantiæ

Prædicamentorum primum atque præcipuum, *Subſtantiæ* (οὐσίας) nomen ſortitur: *Subſtantias*, ſeu *res Subſtantiales* omnes complectens.

Subſtantias vocant iſtiuſmodi *Res* ſeu *Entia*, quæ quaſi de ſuo *Eſſe* habent; ſuntque Entia *per ſe*: non (ut *Accidentia*; quæ a Subſtantia ſuum Eſſe mutuantur) aliunde planè dependentia, ut *modi rerum* potius quam res ipſæ.

Adeoque definiri ſolet Subſtantia, *Ens per ſe ſubſiſtens, & ſubſtans Accidentibus.*

Quæ ad hoc Prædicamentum pertinent *Individua* ſeu Particulares Subſtantiæ, dici ſolent *Subſtantiæ Primæ*: (ut *Socrates*, *Bucephalus*, &c.) *Univerſalia* vero, ſeu generalia, (puta Species & Genera,) dici ſolent *Subſtantiæ Secundæ*: (ut

(ut *Homo*, *Animal*, *Corpus*, &c.) Eò forte quod *Individua* illa, sint originales & primariæ substantiæ, actu existentes: *Universalia* verò sint secundariæ substantiæ, mente nostrâ formatæ; dum plurium singularium inter se in communi aliquâ naturâ convenientiam observamus, eaque proinde in varias quasi familias seu classes distribuimus, eisque nomina (prout nobis expedire videtur) imponimus.

Possunt autem Substantiæ (creatas, intellige,) sic non incommodè distribui, secundum Philosophiam per aliquot ante nos secula receptam. Sunt utique vel

- *Incorporeæ* seu Spirituales (quos *Spiritus* dicimus) ut sūt
  - *Angeli* { Boni, Mali.
  - *Animæ* hominum.
- vel *Corporeæ*, seu Materiales, (quæ *Corpora* dicimus.) Sunt autem ea corpora, vel
  - *Simplicia*; eaque vel
    - *Cœlestia*; (ut *Sol*, *Luna*, *Stellæ*, &c.) vel
    - *Elementaria*; ut sunt Elementa quatuor, *Ignis*, *Aer*, *Aqua*, *Terra*.
  - *Mixta*, seu composita; eaque vel
    - *Imperfectè mixta*; (ut sunt *Nubes*, *Nix*, *Grando*, aliaque *Meteora*;) vel
    - *Perfectè mixta*. Eaque vel
      - *Inanimata*, seu vitæ expertia (ut sunt *Lapides*, *Metalla*, aliaque *mineralia*:) vel
      - *Animata*, seu vitam habentia: Atque hæc, vel
        - *Insensitiva*, quæ sensu carent, (ut sunt *Plantæ*, *Herbæ*, *Flores*, *Arbores*, &c) vel
        - *Sensitiva*, seu sensu prædita; Quæ *Animalia* dicimus. Suntque ea, vel
          - *Irrationalia*, Rationis expertia; puta
            - *Bestiæ*, (ut *Leo*, *Ursus*, *Elephas*, *Camelus*, *Equus*, *Bos*, *Canis*, &c.)
            - *Alites*, (ut *Aquila*, *Cygnus*, *Anser*, *Anas*, *Hirundo*, *Passer*, &c.)
            - *Pisces*, (ut *Cete*, *Delphinus*, *Salmo*, *Halec*, *Lucius*, *Carpio*, &c.)
            - *Reptilia*, (ut *Anguis*, *Vipera*, *Serpens*, *Vermis*, &c.)
          - *Rationalia*, seu ratione prædita; ut *Homo*.

Atque ad horum capitum aliquod, reduci poſſunt (ſi non omnes) pleræque ſaltem Subſtantiæ. hactenus notæ.

Accurata vero omnium Tractatio, & ſingulorum generum in ſuas ſpecies particularis diſtributio, & quæ ſit cujuſque naturæ expoſitio, cæteraque quæ huc ſpectant, non ſunt hujus loci: Sed in *Naturalis Philoſophiæ* Tractatibus amplioribus quærenda.

CAP. VIII.

De Prædicamento Quantitatis.

Quantitas (univerſim ſumpta) eſt ea Notio (ſeu Mentis conceptio) ſecundum quam quærere ſolemus de re quapiam, per Comparationis Adverbium *Quam*. Ut quam longum? Quam amplum? Quam grande? Quam Grave? Quam diu? Quam magnum? Quam multum? Quam multa? &c. Et quicquid ſit de quo ſic commode interrogare poſſumus, id omne ad hoc Prædicamentum referendum eſt.

Diſtribui ſolet Quantitas in *Continuam* & *Diſcretam* (quæ & Disjuncta, Diſcontinua, Separata, etiam dici ſolet.) τὸ ποσὸν συνεχὲς, καὶ τὸ διωρισμένον.

Continua quantitas definiri ſolet, cujus partes communi termino Copulantur. *Diſcreta*, vero, quæ non item. Eſtque hæc non incommoda diſtinctio, ubi de *Continuis* & *Contiguis* ſit inquiſitio.

Malim ego ſic potius diſtinguere; ut *Continua quantitas* ea ſit de qua quæri ſolet *Quantum*, ſeu *Quam multum*, Πόσον; (ubi *Menſura* ſeu *magnitudo* ſpectatur.) *Diſcreta* vero, de qua quæri ſolet *Quot*, ſeu *Quam multa*, Πόσα; (& de *Multitudine* intelligitur.)

Inter Continuas Quantitates, potiſſimum ſpectari ſolent illæ quæ localem habent *extenſionem*, (puta *Longitudinem*, *Latitudinem*, & *Profunditatem*.) Quarum tres Species (niſi tria Genera potius dixeris) cenſeri ſolent. *Linea*, *Superficies* & *Corpus* (ſeu Solidum.)

Atque de his potiſſimum intelligendum eſt, quod dici ſolet, *extenſionem* (ſeu poſitionem partium extra partes) *eſſe ipſiſſimam eſſentiam Quantitatis*. Ob quam, ejuſdem cum *Materia* connexionem tuentur. Nam Quantitatem Diſcre-

cretam, ſeu Multitudinem, *Spiritibus* pariter ac *corporibus*, competere, haud negaverim.

Linea (γραμμὴ) quæ unicam habet dimenſionem; quæ *Longitudo* dici ſolet.

Superficies (ἐπιφάνεια) quæ duas habet dimenſiones; *Longitudinem* & *Latitudinem*.

Corpus, ſeu Solidum (σῶμα) cujus tres ſunt dimenſiones; *Longitudo*, *Latitudo*, & *Profunditas* (quæ & Craſſities, & Altitudo, dicitur.)

Ad *Lineas* referri ſolent, menſuræ omnes *Diſtantiarum* & *Longitudinum*; ut *Milliare*, *Stadium*, *Ulna*, *Pertica*, *Cubitus*, *Pes*, *Pollex*, &c.

Lineæque *communem terminum* (quo partes ejus continuantur) *Punctum* dicunt. Sic Lineæ A B C, duæ partes A B, B C, communi puncto B copulantur, ut quod eſt utrique parti commune (ultimum primæ, & primum ultimæ partis.) Idemque dicendum de quovis intermedio puncto inter A & C. Sed & Lineæ (non modo *terminus communis*, ſeu intermedius, ſed etiam) *termini extremi*, Puncta ſunt, ut A, C.

A ——— B ——— C

Punctum itaque, utut in Quanto ſit, Quantitas tamen (ſeu Quantum) non eſt. Habet quidem *Ubi*, & *Situm*, ſed *Magnitudinem* non habet. Nec, præter duo membra AB BC, ulla ſupereſt pars Lineæ AC.

Solet quidem hic loci diſtribui Linea, in *Rectam* & *Curvam*; (& Superficies, ſimiliter, in *Planam*, & *Curvam*; & *Curva*, in *Concavam*, & *Convexam*.) Sed illæ Diviſiones non ſunt hujus loci; ſed pertinent ad *Formam & Figuram*, quæ eſt Quarta ſpecies Qualitatis. Quippe *Rectitudo & Curvitas*, lineæ *Figuram* ſpectant, non *Magnitudinem*. Quod fortius adhuc intelligendum de *Triangulo*, *Quadrato*, *Circulo*, *Cubo*, *Sphæra*, *Cylindro*, aliiſque figuris ſive Solidis, ſive Superficialibus; quæ omnes ad *Qualitatem* ablegandæ ſunt, ejuſque (quam dicunt) *Speciem quartam*.

Ad *Superficiem* referendæ ſunt omnes *Menſuræ ſuperficiales*; ut *Acra* ſeu *Jugerum terræ*, *Pes quadratus*, atque iſtiuſmodi aliæ, quibus *Pannus*, *Vitrum*, *Aſſeres*, *Pavimenta*, aliaque iſtiuſmodi menſurari ſolent.

Terminus communis (Superficiei) ſtatuitur Linea, (recta aut

curva, prout contigerit.) Utputa Superficiei ABCD, duæ partes ABC ADC, continuantur per AC lineam, quæ eſt utrique communis, ipſaque (ut ut longitudinis magnitudinem habeat) *magnitudinem ſuperficialem* nullam habet, ſed tota ſuperficiei iſtius magnitudo binis illis partibus completur. Sed & ſuperficiei (non modo terminus commuuis, ſed etiam) *termini extremi*, ſunt Lineæ (una vel plures) quibus terminatur. Sed & *Punctum* eſt nonnunquam Lineæ terminus, ſive *extremus* (ut ubi in angulum coeunt lineæ:) ſive etiam *continuus*, utpote, ſi duo Triangula A B habeant punctum unicum commune.

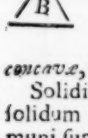

Ad *Corpus*, ſeu *Solidum*, referendæ ſunt omnes Menſuræ tum *ſolidæ magnitudinis*, tum *ſolidæ Capacitatis*. Ut ſunt *Lignorum*, *Lapidum*, aliorumque ſolidorum magnitudines; item *menſuræ concavæ*, ut *Modius*, *Medimnus*, *Dolium*, *Lagena*, &c.

Solidi *communis terminus* eſt *ſuperficies*; Utputa ſi ABDC ſolidum repræſenter, cujus duæ partes ABC ADC communi ſuperficie AC (quæ utrique ſit communis) continuantur. Eſtque ſuperficies (una vel plures) Solidi *terminus extremus*. Sed & *Linea*, vel etiam *Punctum*, poteſt eſſe Solidi *extremus terminus* (partialis,) aut etiam *terminus communis*: utpote ſi duæ Pyramides A B communi Apice continuentur.

Præter has tres Continuæ Quantitatis ſpecies, *Lineam*, *Superficiem*, & *Corpus*, (quæ quidem præcipuæ haberi ſolent, ſed non ſolæ) connumerari ſolent *Tempus* & *Locus*. Non quidem quatenus reſpondent quæſtionibus *Quando* & *Ubi*, (ſic enim referenda ſunt ad Prædicamenta his nominibus inſignita,) ſed quatenus *Quamdiu* innuunt & *Quam amplum*.

Tempus eſt quidem quantitas continua, *Durationem* menſurans; ſecundum quod *Quamdiu* quidpiam ſit ſignificatur. Ejuſque *communis terminus* (quo ſemporis partes continuantur) *Momentum* dici ſolet; aut etiam τὸ νῦν, *ipſum Nunc*; ſed & *Punctum temporis*. Quod quidem habet ſuum *Quando*, ſed non *Quamdiu*; ſeu *durationem*; (ſicut *Lineæ*, ſeu *Corporis* punctum habet ſuum *Ubi*, ſed non *Quantum*;) adeoque (ut punctum illud) ad hoc Prædicamentum non pertinet; niſi (ut loquuntur) *Reductivè*.

Dici

Dici solet Tempus (distinctionis gratia) *Continuum Successivum*; quò a Linea, Superficie, & Solido distinguatur, quæ sunt *continua permanentia*. Horum enim partes simul existunt; Temporis autem non item; Quippe Temporis pars Præterita, *esse desiit*; pars Futura, *nondum est*, nihilque temporis *est* præter ipsum *præsens* seu τὸ νῦν, quo Præteritum & Futurum copulantur.

Dicique *Tempus* solet *Mensura motûs*. Nec incommode; si motuum Affectiones considerantur. Sed non Tempus solum. Si longitudo & brevitas motûs, secundum *extensionem*, consideratur; hujus mensura erit *Linea*, (adeoque cursus duorum stadiorum, duplus erit illius qui est unius stadii.) Si motûs longitudo & brevitas, secundum *Durationem*, consideretur: hujus mensura *Tempus* est; (adeoque motus per duas horas, duplus est illius qui est per horam Unam.) Si *celeritas* aut *tarditas* motûs consideratur; mensura hujus erit *Linea* & *Tempus* invicem comparata: Quippe qui *tantundem Lineæ* conficit *minori tempore* (aut, eodem tempore, plus lineæ,) motus est *Celerior*; qui contra, *Tardior*.

Sunt qui aliâ adhuc consideratione dictum volunt, *Tempus esse mensuram Motûs*; Nempe, prout ad *Motus Cœlestes* comparatur. Adeoque tempus quo Sol peragit Zodiaci signa omnia, *Annus* dicitur: Quo Luna eadem peragit, *Mensis*: Quo Sol a Meridie progressus ad eundem redit, νυχθήμερον, seu *Dies*, *artificialis* dictus; Quo ab Horizonte oriens ad eundem occidens pertingit, *Dies Naturalis*. Verùm dixerit aliquis (nec male,) Hac consideratione *Motum* (cœlestem) potius *Mensuram Temporis*, quam Tempus *Mensuram Motûs* dicendum. Quippe, per tot *Solis circuitus* totidem *Annos* numeramus. Nec propter Anni longitudinem determinatur Circuitus Solis, sed propter Circuitum Solis determinatur Anni Longitudo.

Locus autem, quin sit *Quantitas Continua*, haud negaverim. Sed aliam ejus esse Speciem ab ante dictis, non video cur dicatur.

Duplex quippe ab aliis atque aliis tradi solet notio Loci.

Sunt qui *locum* definiunt *superficiem concavam corporis ambientis*. Adeoque, quicquid habet ille Quantitatis seu Magnitudinis, id ipsum est, quod & Superficei; nec erit Quantitatis species ab illa distincta.

Alii, *Locum* habent pro ipso *Spatio* quod corpore completur. Quique hoc volunt, easdem dimensiones *Loci* seu

Spatii

Spatii admittunt, quas *Corporis* ſpatium illud occupantis. Adeoque nec hoc ſenſu erit nova Quantitatis Species, ab antedictis diſtincta.

Si qui *Loci* naturam innuere volunt, non tam ipſum ſpatium quod occupatur, quam Ordinem quem habet res locata ad alia corpora: (utputa, quo Sol in Cœlo eſt; Piſcis in mari) Id quidem alio reſpectu verum eſt; ſed non eſt hujus loci. Quippe hoc ad Prædicamentum *Ubi*, aut *Sitûs* referendum erit; non ad Quantitatem.

Sunt autem, præter enumeratas, aliæ Continuæ Quantitatis ſpecies: Ut (qui apud Geometras frequens occurrit) *Angulus*, tum *Superficialis* tum *Solidus*.

Item *Gravitas*, ſeu *Pondus*; ut *Libra*, *Uncia*, *Drachma*, *Bipondium*, *Tripondium*, *Centipondium*, &c. Et *Vis Motrix* omnis; (cujus una ſpecies eſt Pondus.) Et quidem omne illud ſecundum quod *Majus* & *Minus* (ſeu *Plus* & *Minus*) quid dicitur. Ubicunque enim eſt Plus & Minus, ibi eſt (μέγεθος) *Magnitudinis* quiddam (*ſome Muchneſs*;) Quod quidem μέγεθος (ab *Euclide* dictum) nunc dierum *Quantitas*, ſeu *Quantum*, dici ſolet. Has vero ſpecies, aliaſque multas, omittunt Logici; præcipuas enumerare contenti.

Verùm hic omnino diſtinguendum eſt inter *Extenſivum* (quod dicitur) & *Intenſivum*. (Quorum illud ad *Quantitatem* referendum eſt; hoc ad *Qualitatem*.) Quum *Aſſem* graviorem dicimus quam *Unciam*, (utut *Plumarum* illum; hanc *Plumbi*:) intelligendum eſt *Extenſive gravius*, (ſeu *plus* habere *Ponderis*:) atque ad hoc Prædicamentum ſpectat, (dicit enim *Quantum ponderis*.) Quum verò dicimus *Plumbum Ligno* gravius eſſe aut *Subere*; (utut illius fuerit *Semuncia*, hujus *Centipondium*;) intelligendum eſt *Intenſive gravius*; (quæ, nunc dicerum, *Gravitas Specifica* dici cœpit; quaſi aut ignorarent homines receptum olim vocabulum *Intenſivum*, aut nova nomina affectarent:) & *Qualitatis gradum* reſpicit; adeoque ad Qualitatis prædicamentum ſpectat, ut ipſa Gravitas.

Idem in aliis item Qualitatibus occurrit. Utpote *Candens Ferrum*, (in exigua licet particula,) eſt *intenſius calidum* (pro magnitudinis ſuæ proportione) quam *Lignum ardens* (magnæ molis) dum tamen in hoc ſit *Plus Caloris*.

Atque huc reſpicit, quod dici ſolet, *Qualitatem recipere Magis & Minus* (nempe dum qualitatis *Gradus* ſpectatur;) *Quantitatem* vero (non quidem recipere *magis & minus*; ſed)

ſed) *Majus & Minus*, ſeu potius *Plus & Minus*. Hoc eſt; *Intenſius grave*, *Intenſius calidum*, &c, Qualitatem reſpiciunt; (ejuſque majorem *gradum*;) ſed *Plus ponderis*, *Plus caloris*, &c, Majorem *Quantitatem*, reſpiciunt.

Hinc item dicimus, ſecundum *Quantitatem*, res *Æquales* dici & *Inæquales*; ſecundum *Qualitatem* vero, *Similes* & *Diſſimiles*. Sic *Ager Rotundus*, *unius jugeris*; agro *Quadrato*, *unius item jugeris*: *Æqualis* dicetur, ſed non *Similis*. Contra vero, Ager *Quadratus*, *centum jugerum*; agro item *Quadrato*, *unius jugeris*; *Similis* dicetur (utpote ejuſdem *Figuræ*,) ſed non *Æqualis*. Quippe Figura, *Qualitas* eſt: Magnitudo *Quantitas*.

Ad *continuam quantitatem* item ſpectant, res omnes (cujuſcunque alio reſpectu fuerint Prædicamenti) quatenus, *Quantæ ſint*, conſideratur: Utpote, Quantum *doctrinæ*, quantum *divitiarum*, quantum *roboris*, quantum *virtutis*; &c. Et quidem prout *Quantitates*, ſuas ſortiuntur *Qualitates*, (ut, cum *Superficies* dicitur, *rotunda*, *quadrata*, *plana*, *concava*, *convexa*, &c;) ſic nihil repugnat quin *Qualitates* ſuas habeant *Quantitates*; ut cum dicitur, quantum *virium*, quantum *caloris*, quantum *ponderis*, habeat res aliqua. Atque *Subſtantiis* pariter; ut, quantum *terræ*, quantum *aquæ*, quantum *tritici* &c. Et quamquam (verbi gratia) *grana tritici* ſint invicem ſeparata (non quidem ſtricte *continua*, ſed *contigua tantum*;) dum tamen conſideratur, non, *quot* ſint *numero* grana, ſed *quanta* tritici *moles*; reputandum eſt (hac conſideratione) quaſi *continuum* eſſet.

Quantitas *Diſcreta* (ſeu Diſcontinua) ea eſt cujus partes conſiderantur (non quidem ut communi termino copulatæ, ſed) ut ab invicem diſtinctæ, & ſeparatæ. de quibus quæri ſolet *Quot* ſunt. Dicique ſolet *Numerus* (ἀριθμὸς) ſeu *Multitudo*. Ut, *Unum*, *Duo*, *Tria*, &c.

Hic autem ambigi poteſt, an *Unum* ſit *numerus*. Quippe alii non *numerum* eſſe dicunt; ſed *principium numeri*; adeoque *binarium* eſſe numerorum minimum. Alii, *Numerum* eſſe volunt; (adeoque *numerum ſingularem* admittunt;) quia reſpondet quæſtioni *Quot*. Certum eſt, *Euclidem* pro *numero* habere; &, poſt eum, Mathematicorum plerosque. Cùm autem non niſi de *nomine* quæſtio ſit, poterit quiſque prout libuerit loqui, dummodo conſtet quo ſenſu hic aut ille intelligi volet quum *Numerum* dicit.

Dicitur autem *Diſcreta quantitas*, quia partes conſiderantur

tur ut totidem res diversæ, discretæ, separatæ, distinctæ; potius quam ut una res continua sive conjuncta. Ut pote cum *Decem* homines, aut *Centum* homines, dicimus; non rem unam intelligimus, sed totidem quot indicat ille numerus.

Et quidem quum terræ dicimus *decem jugera*; quamquam ea forte sint in eodem agro continua; numerantur tamen quasi essent distincta. Contra vero, *Modius tritici*, utut grana sint invicem separata & numero plura, consideratur ut *una Moles*.

Sed & quæ *numerari* videntur, reputanda potiùs sunt (non raro) ut *mensurata*; neque tam *quot sunt*, quam *quantum*, considerari. Sic qui *tres modios* tritici dixerit, *trimodium* intelligere putandus est; hoc est, *tantundem tritici* quantum forent *tres modij*. Et qui *centum pondo* dixerit, intelligendus erit de *Centipondio*. Hinc est quod nostri dicant *three foot* (*of timber*) potius quam *three feet*; quando *tripedale lignum* volunt, non *tria ligna pedalia*: Tripodem vero dixerint habere *three feet* (tres pedes) non *three foot*, quoniam *tres pedes* hic *numerandos* volunt; illic *tripedale*, mensurandum. Estque illic, *three foot*, non tam *binæ voces*, quam una vox (Adjectiva) ex binis compositа, ut est *tripedalis*. Adeoque *three foot of timber*, explicitè prolatum, est *tripedalis* (*moles*) *ligni*; seu *tripedale lignum*.

Dicimus etiam *a three foot stool* (tripos) hoc est, *three footed* (tres pedes habens;) Ubi ex Compositо *three-foot*, formatur Derivativum *three-foot-ed*. Quod in lingua nostra frequens est; fitque in Latinâ non raro; ut in *Transmarinus*, *Supercœlestis*, *Antemeridianus*, *Cisalpinus*, *Transalpinus*, *Transmontanus*, *Mediterraneus*, *Subsolanus*, &c. Quæ non sunt *Compositа*, ex *Trans & Marinus*, ex *Super & Cœlestis*, &c. Sed *Derivata* a conjunctis vocibus, *trans-mare*, *super-cœlum*, *ante-meridiem*, *cis-Alpes*, *trans-Alpes*, *trans-montes*, *media-terra*, (seu *mediterrium*,) *sub sole*, &c.

Estque ubi subtilius distinguitur; Ut cum distinguunt Juris consulti nostri inter *Semestre* & *Sex menses*; illud de *semi anno* intelligentes; hoc de *Sex mensibus* (civilibus) quorum quilibet sit dierum viginti-octo: Item, inter *a twelve-month*, & *twelve months*; illud pro integro *Anno* habentes; hoc pro *duodecim mensibus* (civilibus) dierum 28. Sed hæc obiter.

Hinc est quod Nomina earum rerum, quæ vel naturâ sua

sua, vel ex usu communi, *Mensurari* solent, non *Numerari*, quæque ex natura sua sunt *Singularia*: *Plurali* numero carere solent. Non tam, quod non habere possent siquando opus sit; sed quod non soleant occurrere plurium mentiones. Hinc *Sol*, *Mundus*, *Jupiter*, *Mæcenas*, aliaque istiusmodi, (dummodo saltem pro singularibus habentur,) Grammaticis aliquammultis perhibentur carere numero plurali. At verò, si vel de his considerandum veniat, num plures sint; aut metaphorico simili ve significatu occurrant; sine scrupulis dicimus (aut esse, aut non esse) plures *mundos*, *Soles*, *Joves*, *Mæcenates*. Sic poeta dixerit, *Soles occidere & redire possunt*; aut etiam *Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones*. Addunt Grammatici, *His Frumenta dabis, Pensa, Herbas, Uda, Metalla*; (intellige, horum nomina, ut *Triticum*, *Lana*, *Thymus*, *Lac*, *Aurum*, &c;) ut quæ *Mensurari* (vel *pendi* solent) non *Numerari*. Neque enim dicere solemus, *Quot Lanæ*, *Lacta*, *Aura*; sed *Quantum Lanæ*, *Lactis*, *Auri*, &c. Verùm hic excipiunt, *Est ubi pluralem retinent*, *est hæc ubi spernunt*. Quippe si, præter ordinem, hujusmodi concipiantur ut *plura*, res secus erit. Ut puta si de pluribus Vini (aut Vinorum) generibus sermo sit (puta *Hispanico*, *Gallico*, *Rhenano*, &c.) *Vina* dicemus non ineptè. Sic dicimus Anglicè *more Wine* (quum *plus vini*) volumus, non *more Wines*: nisi forte plura vini *genera* volumus; aut Saltem plura *Dolia*. Sed & Poetæ non raro (pro ea quam sibi indulgent licentia) aliique nonnunquam ad horum imitationem, etiam extra hos casus, *Numeri Enallagen* adhibere solent.

Ad quantitatem *Discretam* referunt nonnulli (ut hujus Speciem) *Orationem*: ideo forsan quod Aristoteles alicubi dixerit *Orationem* esse Quantitatem *Discretam*, non *continuam*. Quod ideo puto fuisse dictum, quia, in Sermone, non unum aliquem *sonum* continuamus, eundem continue prolongando (quippe si hoc foret, dicenda esset quantitas *continua*,) sed pro singulis literis (quibus vox constat) totidem distinctos (successive) sonos proferimus: qui alii atque alii cum fuerint, *discreti* potius soni dicendi sunt, quam unus continuus.

Idem dicendum est de *Concentu Musico* (qui itaque *numerus harmonicus* dicitur) propter distinctos sonos successive prolatos.

Idemque in pulsando *Tympano*; propter distinctos inibi pulsus, non unum continuum.

Verum, quamdiu ſonus unicus eodem tono continuatur (ſive in cantu id fiat, ſive in ſermone,) Quantitas *continua* eatenus erit.

Quantitatis Prædicamentum, Subjectum ſuppeditat diſciplinis (dictis) *Mathematicis*; ſive Scientiæ illæ fuerint ſive Artes; Speculativis pariter & Practicis; puris item & mixtis: Quæ eatenus dici ſolent *Mathematicæ*, prout conſiderant Quantitatem. Quales ſunt,

Arithmetica; quæ tractat *Numeros*.

Geometria; quæ Quantitatem *Continuam* dictam, ſeu *Extenſam* tractat: puta *Lineas*, *Superficies* & *Solida* mathematica: cum horum Affectionibus; ut *Angulis*, *Figuris*, *Proportionibus*, &c.

Atque hæ quidem *Mathematicæ Puræ* dici ſolent; ut quæ puram quantitatem, a Materia abſtractam tractant. Reliquæ *Mixtæ* dicuntur; ut quæ Quantitatem conſiderant tanquam in peculiari aliquo ſubjecto.

Aſtronomia; Motus tractat, ſed *Cæleſtes*.

Geographia; Varias Telluris partes & Regiones.

Statica; de *Ponderibus* agit.

Mechanica; de *Motu*, *Machiniſque* eo ſpectantibus.

Nautica; quæ ad *Navigationem* ſpectant, *Naviumque* regimen.

Scioterica; doctrinam tractat *Horologiorum*, quæ ex motu Solis aliorumque Syderum dependent.

Aliæque iſtiuſmodi Artis, peculiaria ſibi adſciſcunt Subjecta. Et quatenus *Quantitates* conſiderant, dicuntur *Mathematicæ*.

CAP. IX.

De Prædicamento Qualitatis.

AD Prædicamentum *Qualitatis* (ποιότης) referuntur ea Accidentia unde quid denominari ſolet *Quale*. Non tamen tam latâ ſignificatione quam ubi *Accidens Prædicabile* dicitur prædicari in *Quale* (quæ ad omne illud refertur quod extra rei Eſſentiam eſt; adeoque ad omnino omnia accidentia extenderetur;) ſed prout (ſtrictiori ſenſu) in communi loquela res *Quales* appellari ſolent.

Cum vero hujuſmodi *Qualitatum*, magna ſit varietas reduc

reduci ſolent ad quatuor (quas vocant) Qualitatis *Species*, (niſi *Genera* malis appellare.)

Prima Species Qualitatis, dici ſolet *Habitus & Diſpoſitio.*

Eſt autem *Habitus* (ἕξις) *Qualitas adventitia facilitans potentiam in agendo.* Qui quidem dum *inchoatus* tantum eſt, ſeu *imperfectus*, adeoque facile *mobilis*, vocatur *Diſpoſitio* (διάθεσις,) quæ non aliter ab *Habitu* differt quam quod imperfectior ſit. Sic qui artem (verbi gratia) *Canendi* probe callet; dicetur canendi *Habitum* adeptus: dum verò, imperitus adhuc, Elementa ſaltem prima didicerit; *Diſpoſitionem* ſaltem habere dicetur ad hunc Habitum; ſeu *habitum inchoatum.*

Habituum alii *Acquiſiti* dicuntur; ut qui *exercitio*, & *pluribus actibus* acquiri ſolent; Ut *Linguarum Peritia*, quæ ſtudio & *exercitio* a nobis acquiritur.

Alii *Infuſi*; ſeu aliunde derivati: ut ſunt *Gratiæ* (quas dicimus) *Spiritûs Sancti* divinitus *infuſæ*; & *linguarum peritia* Chriſti Apoſtolis *Cœlitùs indita.* Quæ ab illa altera, ſtudio nobis acquiſita, potiſſimum differt *adipiſcendi modo.*

Atque ad hanc claſſem (quamvis *Infuſi* nomen non bene quadret) reduci poteſt *Habitus propagatus*, (*originale peccatum* vulgo dictum.) Nam neque hic habitus *noſtris actibus* acquiritur, ſed aliunde derivatur:

Cumque hujus *Corruptionis habitualis*, etiam *Infantes* ſint capaces: non video quidni & capaces ſint *habitualis Gratiæ* cœlitus infuſæ: Atque ut, per illam, ſint *proni ad malum*; ita, per hanc, fiant (ubi Deus hoc voluerit) *ad bonum proclives*; etiam ante *annos* (quos vocant) *diſcretionis*, aut etiam inde ab utero materno.

Habituum autem ſunt varia genera.

Habitus Theologici, recenſeri ſolent, *Spes*, *Fides*, & *Charitas.*

Habitus Intellectuales, ſeu Virtutes Intellectus; *Intelligentia, Sapientia, Scientia*, (quos *Speculativos* vocant;) & (quos vocant *Practicos*) *Ars* & *Prudentia.*

Habitus morales (quos habitus Voluntatis dicas; ut ſunt illi alteri, Intellectus;) dici ſolent *Virtutes morales* (quarum *Cardinales* numerari ſolent *Prudentia, Juſtitia, Temperantia,* & *Fortitudo*; quibus accenſeri ſolent aliæ multæ, ut his ſubordinatæ:) atque *Vitia* his virtutibus oppoſita.

Inter Habitus item recenſeri ſolent Tres (quæ vocantur) *Philoſophiæ*; *Metaphyſica, Phyſica* (quæ & *Naturalis Scientia*

tia dicitur) & *Ethica*, seu *Philosophia Moralis*.

Item septem (quas dicunt) *Artes liberales*; *Grammatica*; *Logica*, *Rhetorica*, *Musica*, *Arithmetica*, *Geometria*, & *Astronomia*. His versibus utcunque insinuatæ.

Gra. loquitur. *Dia.* vera docet. *Rhet.* verba colorat.
Mu. canit. *Ar.* numerat. *Geo*, ponderat. *Ast.* colit astra.

Sunt & aliæ *Artes Corporeæ*; ut *Cantandi*, *Saltandi*, *Fingendi*, &c.

Aliæque adhuc *Artes Mechanicæ*; ut *Fabri*, *Latomi*, *Sartoris*, *Brasiatoris*, *Pictoris*, aliorumque plurimorum Artes.

Omnes autem hosce *Habitus* (aliosque innumeros) particulatim explicare, quæque eò pertinent quæstiones tractare; non est hujus loci. Sed ad eas sive artes sive Scientias recurrendum est, quæ de illis speciatim agunt.

Secunda species Qualitatis dicitur *Naturalis Potentia & Impotentia*. (δύναμις φυσικὴ, ἀδυναμία.) Putà, qua quid aptum est Facere aliquid aut Pati. Dici etiam solet *Facultas* naturalis.

Hæc autem species, quamvis secundum locum tenere solet; merito tamen primum occuparet. Nam nisi præcesserit *Potentia* aliquid faciendi; locus esse non potest *Habitui* qui hunc facilitet in agendo. Utpote si non adsit *Facultas loco-motiva*; frustra quis speret *Habitum saltandi*: Nec speraverit quis *Habitum*, *Harmonice Canendi*; qui *edendi Vocem*, *Potentiam* non habet. Sed mos aliter obtinuit, apud scriptores Logicos; ut Habitus Potentiæ præponatur.

Harum *Facultatum*, seu *Potentiarum naturalium*, magna est in rerum natura varietas. Utpote, in *Gravibus*, potentia *movendi deorsum*: in *Levibus*, *movendi sursum*; (nisi hanc potius *Impotentiam* dixeris; quâ minus valeant, res leves, gravioribus obsistere, locum inferiorem fortiùs occupantibus) Sic, *Duities* est *Potentia resistendi* externo pressui; *molities*, *impotentia*; (nisi hanc dixeris *potentiam cedendi*.) Item, in Magnete, *potentia attrahendi ferrum*; atque *ad septentrionem inclinandi*. Multæque aliæ Qualitates; quæ quamvis aliâ consideratione, ad alia Prædicamenta referantur, aut ad alias species hujus; quatenus tamen *operativæ* sunt qualitates, etiam ad hunc locum jure pertinent.

Illæ autem *Potentiæ*, seu *Facultates*, quæ hic potissimum notari solent; sunt *Animæ Facultates*, & quidem secundum

dum triplicem Animæ gradum; prout dici ſolet, *Vegetativa, Senſitiva,* & *Rationalis.*

Animæ (ſeu vitæ) *Vegetativæ*; aut (ſi mavis ſic loqui) *Vegetativæ facultati*; (quæ Plantis, cum Animalibus communis eſt;) ſubordinari ſolent, facultas *Altrix, Auctrix,* & *Generatrix.* Atque *Altrici* (quæ & *Nutrix* dicitur) *Attractrix, Retentrix,* & *Expultrix.*

Animæ (ſeu vitæ) *Senſitivæ,* (aut *ſenſitivæ facultati*) ſubordinari ſolent, *Apprehenſivæ,* & *Motivæ.* Ad *Apprehenſivam,* referunt *ſenſus*; tum *Externos,* tum *Internos.* Externos numerant quinque, *Auditum, Viſum, Guſtum, Olfactum,* & *Tactum.* *Internos* tres; *ſenſum communem, Phantaſiam,* & *Memoriam.* Facultatem *Motivam,* geminam faciunt; *Loco-motivam,* & *Appetitivam.* Atque ad *Appetitivam* (ejuſque duas quas faciunt facultates *Concupiſcibilem* & *Iraſcibilem*) referunt *Affectus* omnes ſeu *Paſſiones.* Et quidem in *Concupiſcibili*, numerari ſolent Affectus ſex; *Amor, Odium*; *Deſiderium, Fuga*; *Gaudium, Triſtitia.* In *Iraſcibili* quinque *Spes, Deſperatio*; *Audacia, Timor*; & *Ira.* Non omnes tamen ſic diſtribuunt Affectus; ſed alii aliter.

Animæ Rationalis, præcipuas facultates, duas faciunt; *Intellectum* & *Voluntatem.* Ad *Intellectum,* referre ſolent *tres* quas vocant *operationes Intellectus*; *Apprehenſionem Simplicem* (ſeu terminorum ſimplicium;) cui dirigendæ aſſignant *primam* partem Logicæ: *Compoſitionem & Diviſionem* (ſeu Affirmationem & Negationem,) cui dirigendæ præficiunt Logices partem *ſecundam*: & *Diſcurſum,* quo ſpectat Logicæ pars *tertia.* Ad *Voluntatem,* pertinet Potentia *Volendi* & *Nolendi* (ſive *Eligendi* & *Recuſandi*) adeoque *Libertatis* ſuæ *Exercitium.*

Harum autem omnium Facultatum (aliarumque) particularis tractatio, quærenda eſt apud Scriptores Philoſophiæ Moralis, Naturalis, Metaphyſicæ, &c.

Notandum interim has omnes (aliaſque) operandi Potentias, ſeu Facultates, ad hoc quidem Prædicamentum ſpectare (hujuſque Speciem quam dicunt ſecundam:) ſed Operationes ipſas, ad *Actionis* prædicamentum referendas. Sic, verbi gratia, *Facultas Intellectiva* eſt *Naturalis Potentia* (in Qualitatis ſpecie ponenda:) ſed *Intellectio* (ſeu actus ipſe intelligendi) ponenda eſt in Prædicamento *Actionis.*

Tertia Qualitatis ſpecies, dicitur, *Patibilis Qualitas & Paſſio* παθητικὴ ποιότης & πάθος.) Quarum vocum hanc faciunt diffe-

differentiam: ut illa qualitatem *permanentem* significet; hæc, *ſubitaneam*. Utpote, *Ruborem* vultus *permanentem*, vocant *Fatibilem Qualitatem*: *Ruborem ex verecundia* (erubeſcentiam) *Paſſionem* vocant.

Huc referunt ſingularium *Senſuum Objecta*; ut ſunt *Calor*, *Color*, *Sonus*, *Odor*, *Sapor*, &c. (*Singularium*, inquam; nam quæ plurium ſenſuum objecta ſunt, alio referenda volunt; ut *Figuram* ad hujus Prædicamenti Speciem Quartam: Idem de *Motu* dicendum eſſet, ſicubi in Prædicamento locatum volunt; cum hujus affectionibus *Celeritate*, *Tarditate*, &c.) Sed & *Paſſiones animi*, hic reponunt; ut ſunt *Ira*, *Odium*, &c.

Sunt autem Objecta *Viſûs*: *Lux* (aut lumen,) & *Color*; utpote *Albus*, *Niger*, *Ruber*, *Flavus*, *Cæruleus*, *Viridis*, &c.

Auditûs objecta; *Sonus* (ſeu ſtrepitus) in omni ſua Varietate; ut *Clamor*, *Suſurrus*, *Murmur*, *Raucedo*, *Fragor*; Sonus *mollis*, *durus*; *gravis*, *acutus*; *harmonicus*, *concinnus*, *inconcinnus*, &c,

Objecta *Guſtûs*, ſunt, *Sapores* omnes; *dulcis*, *amarus*, *acris*, *acerbus*, *ſalſus*, &c.

Olfactûs objecta, ſunt, *Odores* omnes; *Suavis*, *inſuavis*, *fœtidus*, *fragrans*, *aromaticus*, &c.

Tactûs objecta varia ſunt: Quippe huc referuntur *Qualitates* (quæ vocantur) *Primæ*; *Caliditas*, *Frigiditas*, *Humiditas*, *Siccitas*: Et *Secundarum* magna varietas; ut *Duritiei*, *Mollities*; *aſperitas*, *lævitas*; *gravitas*, *levitas*; *denſitas*, *raritas*; *craſſities*, *ſubtilitas*; *ariditas*, *lubricitas*; *rigiditas*, *flexibilitas*; *lentor*, *friabilitas*; & ſiquæ ſunt ejuſmodi; quas a Primis oriri dicunt: Sed & (ut loquuntur) *Tertiarum*, (quas & *Qualitates occultas* vocant,) quarum origo obſcurior eſt; ut *Sympathiæ*, *Antipathiæ*; *Qualitates Magneticæ*, *Electricæ*; aliæque quarum ratio haud in propatulo eſt.

Neque mirandum eſt quod harum aliquas alibi locatas reperias; nam eadem qualitas, diverſo reſpectu, ad varias ſedes referri frequens eſt. Utputa *Gravitas*, quatenus ſubjectum ſuum afficit, ſenſuque percipitur: hic locari ſolet; eadem vero, quatenus eſt effectiva motûs deorſum; eſt *Potentia naturalis*. Sic *Aſperum & Lævе*, prout in ſenſum occurrunt, hic numerari ſolent: prout tamen innuunt aliam atque aliam poſitionem partium (ſuperficialium) inter ſe; ad *Figuram* propius ſpectant. Idem dixero de *Denſo* & *Raro*, quæ ad *Figuram* item, (forte & *Situm*,) referas.

Motum

Motum vero quò referant, ambigunt (quantum video) Logici; seu potius nusquam ponunt in Prædicamento; (contenti, ad Postprædicamenta, tractationem hujus relegare.) Non video tamen, cur non (ut *Tempus*, sic) *Motum* inter *Quantitates* (successivas) numerent; ejusque item Affectiones, (*celeritatem, tarditatem, uniformitatem, difformitatem, accelerationem, retardationem*, &c,) cum reliquis Quantitatum affectionibus, in *quarta specie Qualitatis*. Sed &, quatenus *sensibus percipiuntur*, quidni ad hanc tertiam Qualitatis Speciem referantur? (Neque enim, apud me, quicquam valet illa objectio quod (ut *figura*, sic) *Motus*, hujusque affectiones, sint pluribus sensibus perceptibiles.) Vel, si hoc non placeat, ad Quartam referas qualitatis speciem; eo quod *pluribus sensibus* percipiantur. Et quidem si *Motum* ipsum pro *Quanto* habeas, hujus affectiones (*celeritas, tarditas*, &c,) erunt Quantitatis determinationes; ut sunt *Figura*, *Proportio*, aliaque. Alii forte ad *Actionem*, aut *Passionem*, aut utramque harum, referendum putaverint Motum; saltem *Reductive*. Sed liberum esto (per me) cuique, ut voluerit, aut hic aut alibi aut nusquam collocare.

Huc etiam referunt *Affectiones* & *Passiones* animi; ut sunt *Ira*, *Odium*, *Horror*, *Stupor*, &c. Quo casu *Odium* (utpote qualitatem permanentem) *Patibilem qualitatem* dicas; *Iram* vero (ut perturbationem) *Passionem* dixeris.

Nec obstat quod inter *Potentias naturales* numeraverim *Iram*, *Odium*, &c. Quippe *Irascendi Facultas* ibi rectè posita est; sed *Actus irascendi*, si non hic loci, saltem inter *Actiones immanentes* ponendus erit.

Verùm & omnes, quas esse volunt Qualitates, quas aliis sedibus haud commode collocaverint, ad hanc *Tertiam* speciem referre solent.

Quarta species Qualitatis, est quæ dici solet, *Forma & Figura*, μορφὴ καὶ σχῆμα.) Quam esse dicunt *Terminationem Quantitatis*: ut quæ dicat *Quale* sit hoc Quantum.

Quanquam enim reformidet forte aliquis (aliis linguis aliisque loquendi formulis assuetus) *Figuram* appellare *Qualitatem*: Tamen ποιὸν σχῆμα commode dici Græcè, & *qualis figura* Latinè, nullus inficiabitur; (quod Anglicè dicimus *what fashion*) Id quod abionum censeri faciat (primùm audientibus) hoc est; Quia *Qualitates* (in abstracto) de eis potissimum dici solent quæ sunt *tertiæ speciei*; quæ autem ad quartam spectant, *the shape*; *or fashion* potius

tius dicimus, quam *the qualities*:) ſed (in concreto) *Qualis*, de reliquis pariter dicuntur: & quærenti *Qualis ſit hæc fœmina*, non modo rectè dixeris *bona* ſit an *mala*, ſed & *formoſa* ſit an *deformis*. Atque de *Menſa* pariter quærenti *qualis* ſit, rectè dixeris (inter alia) *quadrata* ſit an *rotunda*. Et quærenti de *Veſte*, *Qualis* ſit; de *Forma* recte reſponderis, *Toga*, *Tunica*, *Pallium*, &c.

Voces ipſæ *Forma* & *Figura* (ut apud nos *Shape* & *Faſhion*) vel ejuſdem planè ſignificationis haberi ſolent, vel tantillum differre. Sunt qui *Formam* potius de *Animalibus* dictam volunt (ſaltem *Animatis*;) *Figuram* de *Inanimis*: Sic *Menſæ*, *Turris*, *Ædificij*, *Figuram* dixeris, (forte & *Arboris*;) ſed *Hominis*, *Leonis*, *Equi*, (externam) *Formam*. Sunt qui, *Figuram*, reſpicere volunt ſolummodo ipſam partium inter ſe poſitionem (quam *Figurationem* dicimus;) *Formam* verò, etiam aliarum qualitatum congeriem connotare; ut cum *Formoſam* fœminam dicimus, quæ non modo bene *figurata*, parteſque habeat juſta proportione diſpoſitas, (quod dicimus *good features*;) ſed & *Colores commodos*; juſto ordine poſitos (quod ſpeciatim *beauty* dicimus, ipſamque *bellam fœminam*;) debitumque tum totius corporis, tum ſingularum partium, *Motum geſtumque commodum* (unde illud maxime oritur quod dicimus *a good meen*:) Quæ omnia *Formoſum* indicat. (De ſimili qualitatum congerie, intelligendum volunt, quum *Vinum* aliquod habere dicunt *a good flavour*, quod de *Colore*, *Odore*, & *Sapore* junctim exponunt.) Sed, prout hic loci conſiderantur, ſi pro eodem habueris *Formam* & *Figuram* haud multum aberraveris.

Hinc *Linea* dicitur *Recta*, *Curva*, *Circularis*, *Parabolica*, *Hyperbolica*, *Helix*, &c.

Superficies; *Plana*, *Curva*, *Concava*, *Convexa*, &c; Item *Ellipſis*, *Triangulum*, *Quadratum*, &c. Item, *Figura*, *Rectilinea*, *Curvilinea*, &c. Sed & *Triangulum*, *Planum*, *Sphæricum*, &c.

Anguli ſimiliter; *Recti*, *Acuti*, *Obtuſi*, *Rectilinei*, *Curvilinei*, &c. Item *Plani*, *Superficiales*, &c. Item *Anguli ſolidi*, ſed qui ſuperficialibus illis ſunt Heterogenei.

Solida item *Corpora*; ſunt *Planilatera*, *Curvilatera*, *Concava*, *Convexa*, *Plena*, *Cava*, &c. Item *Sphæra*, *Cubus*, *Pyramis*, *Conus*, *Priſma*, *Cylindrus*.

Sunt quidem *Linea*, *Superficies*, & *Corpus*; *Quantitates*: Sed *Peripheria*, *Circulus*, *Quadratum*, *Sphæra*, *Cubus*, &c, *Figuræ*

guræ sunt; adeoque in *Quarta Specie Qualitatis.*

Numeri item dicuntur, *Pares, Impares, Plani, Solidi, Quadrati, Cubici, Triangulares, Primi, Compositi, Perfecti, Similes Plani, Similes Solidi, Primi inter se*, &c. Quæ omnes Numerorum *Qualitates* ad hanc speciem referendæ sunt.

Motum item si pro *Quanto* habueris; huc referendi erunt *Motus Celer, Tardus, Uniformis, Acceleratus, Retardatus*, &c.

Et quidem omnium *Quantitatum* communis est, *Ratio*, sive *Proportio*, & *Analogia*; quam huc referas; aut (si id mavis) ad Prædicamentum *Relationis.*

Sunt qui (nunc dierum) *Qualitates* omnes exterminatum eunt; ad *Figuram & Motum* ejusmodi omnia referentes, saltem si addas, particularum (sic figuratarum) *textum.*

Sed non animadvertunt *Figuram* ipsam, *Qualitatem* esse. Quique rem dixerit, ex particulis *taliter figuratis*, eisque *taliter mixtis*, (puta, *tali ordine*, & *tali inter se proportione*,) atque *taliter commotis* invicem, *taliterque* afficientem manus meas, *qualiter* solet res aliqua quam *Calidam* vulgo dicimus: dicit ille, *Qualis* sit ea res, (nempe, *talis*, qualis est ea quam *Calidam* dicimus.) Omniaque sua *Taliter*, junctim sumta, sunt nostrum *Tale*, (in concreto,) quo respondetur quærenti *Quale*; Unde (in abstracto) *Qualitatem* dicimus; eique *Qualitati* nomen facimus *Calorem.* Adeoque qui nobis negaverit *Qualitatem* illam, quam *Calorem* dicimus, negat ille *particulas, taliter figuratas, taliter moveri*, &c. Quippe hæc omnia (sive probe perspecta, sive partim ignorata,) intellecta volumus, quando *Calorem* dicimus, aut rem esse *Calidam.* Et pariter de aliis qualitatibus. Quique quærenti (in re quapiam) *qualis sit textura particularum*, recte responderit, *Qualitatem* dicit hujus texturæ, aut etiam rei sic contextæ.

Et quidem, de re non penitus perspecta, (puta *virtute magnetica*,) quærenti unde sit; perinde mihi erit; sive quis responderit *ab occulta qualitate* provenire, sive *a figuris, textu, & motibus, quos ignoramus.* Ubi ille *figuras, texturas, motusque* suos omnes expoluerit; eâdem operâ (si id recte fecerit, deque hoc constiterit) exponet nostram *Qualitatem*: dum vero vel id non fecerit, vel de hoc non constiterit; per *Qualitatem* nostram, id saltem intellectum volumus, quod res sit *taliter constituta* (contexta, commota, &c,) *qualiter* sunt res illæ, quæ ab ea qualitate denominari solent.

CAP. X.

De Prædicamento Relationis.

Relatio eſt Accidens rei, non per ſe abſolutè conſideratæ, ſed quatenus cum alia quapiam comparatur. Oſtenditque (πῶς ἔχει) quomodo ſe habet res illa, ad eam cum qua comparatur: ejuſque tota Eſſentia ex hac comparatione dependet. Adeoque dicitur σχέσις πρός τι *Habitudo ad aliquid*; ſeu πῶς ἔχει πρός τι *Quomodo ſe habet quid, ad quidpiam aliud.* Ipſaque *Relativa* dicuntur τὰ πρός τι *quæ ad aliquid* referuntur. Talia ſunt *Pater* & *Filius*: Quippe tota *Paternitatis* eſſentia in hoc conſiſtit, ut per eam Pater ad Filium referatur; & *Filiationis*, ut per eam referatur Filius ad Patrem.

Eſt quidem alia *Relatio*; quæ *Tranſcendentalis* dicta: Ut quæ eſt inter *Viſibile* & *Viſum*; inter *Intelligibile* & *Intellectum*; & quæ ſunt hujuſmodi. Quippe *Viſibile* dicitur quidpiam cum reſpectu ad *Viſum*; qui videat: & *Intelligibile*, cum reſpectu ad *Intellectum*, qui intelligat. Non tamen eorum tota natura in eo conſiſtit: Nam *Viſibile* quid eſſe poteſt, ubi nemo eſt qui *videat*, & *Intelligibile*, ubi nemo intelligit. Atque hæc ſunt quæ dicimus *Relata ſecundum Dici*: non *ſecundum Eſſe*; Horumque Relatio, *Tranſcendentalis*, dici ſolet, non *Prædicamentalis*. Neque ſunt hujus loci, ſed ad Metaphyſicam, potius ſpectant quam conſiderationem Logicam. Hujuſmodi autem relationem connotatam volunt in Sex Poſtremis Prædicamentis; quæ itaque *Prædicamenta Relativa* dici ſolent; nempe ſecundum hujuſmodi Relationem.

Sed *Relata ſecundum Eſſe*, (quæ ſunt hujus loci;) *ſe mutuo ponunt & tollunt.* Sic *Pareus* non eſt niſi *Prolis parens*; nec *Proles*, niſi *Parentis proles.*

Hujuſmodi Relationum, magna eſt varietas.

In *Familia*; ſunt *Maritus, Uxor*; *Parens, Proles*; *Pater, Mater, Filius, Filia*; *Frater, Soror*; *Patruus, Amita*; *Avunculus, Matertera*; *Nepos, Neptis*; *Dominus, Domina*; *Servus, Serva*; &c.

In *Republica* ſeu ſtatu *Politico*; *Rex, Subditus*; *Paſtor, Populus*; *Amicus, Inimicus*; *Magnates, Plebs*; &c.

In

In *Quantitate*; *Æqualis*, *Inæqualis*; *Major*, *Minor*; *Plus*, *Minus*; *Plures*, *Pauciores*: *Duplum*, *Dimidium*; *Triplum*, *Triens*; &c.

In *Qualitate*; *Similis*, *Dissimilis*, *Fortior*, *Debilior*; *Doctior*; *Indoctior*; *Prudentior*, *Imprudentior*; *Plus minusve Velox*, *Tardus*, &c.

In aliis item considerationibus multis; ut *Altior*, *Humilior*; *Ditior*, *Pauperior*; *Propius*, *Remotius*; *Citius*, *Serius*; *Senior Junior*; *Recentior*, *Vetustior*; aliaque innumera.

Circa Relationem hujusmodi, hæc sex notari solent; *Subjectum*, *Terminus*, *Fundamentum*, *Relatio ipsa*, *Relatum*, & *Correlatum*.

Ut, ubi dicitur *Philippus Macedo Pater Alexandri Magni*: Relationis *Subjectum* est *Philippus*, qui ut Pater refertur ad Alexandrum *Terminus* hujus Relationis est *Alexander*, ad quem ut Filium sic refertur; (uterque res absoluta, in Prædicamento *substantiæ*;) *Fundamentum* Relationis, est *Actus generandi* unde fit Pater, (res absoluta, in Prædicamento *Actionis*:) *Relatio* ipsa, est *Paternitas* in Abstracto; (unde denominatur Pater,) estque hujus Prædicamenti: *Relatum* (subjectum una relatione Concretum) est *Pater*: *Correlatum* (Terminus cum opposita Relatione) est *Filius*, ad quem ille relatus est Pater.

Contra vero; Oppositæ Relationis (quæ est *Filiatio*) *Fundamentum* idem est quod prius; *Subjectum*, *Alexander*, (qui ante fuit Terminus;) *Terminus* (qui prius erat Subjectum) *Philippus*; *Relatum*, *Filius*; *Correlatum*, *Pater*.

Relatum igitur & *Correlatum*, dici solent *Correlativa*; quorum *Fundamentum* est commune; ipsaque sibi invicem *Relatum* & *Correlatum*, alterum alterius; *Subjectum* unius, est *Terminus* alterius; qui itaque dicuntur *Termini oppositi*; ut & ipsæ *Relationes*, *Relationes oppositæ*.

Contingit quidem aliquando, Relationum Oppositarum, idem esse *Nomen*. Ut sunt Relationum inter duos *Fratres*, duas *Sorores*, duos *amicos*, duos *inimicos*, duo *æqualia*, aut *similia*, duo *inæqualia*, aut *dissimilia*, &c. Quippe hic *Frater*, est *fratris frater*; *simile*, est *simili simile*. Atque hæ dici solent (voce barbarâ) Relationes *Æquiparantiæ*; (*cognomines* malim dicas: Quarum autem diversa sunt nomina, (quas itaque dicas *non-cognomines*,) Relationes *Disquiparantiæ*; ut *Patris* & *Filii* relationes. Quippe *Pater*, est *Filii pater*; & *Filius*, est *Patris filius*.

Verùm ubi (oppoſitarum relationum) *Nomina* ſunt communia; ipſæ *Relationes* habendæ ſunt diverſæ; (non minus quam ubi nomina etiam ſunt diverſa.) Utputa, ſi *Thomas* & *Richardus* ſint invicem *Fratres*: Fraternitas *Thomæ* (qua refertur ad *Richardum*,) & Fraternitas *Richardi* (qua refertur ad *Thomam*.) Sunt Fraternitas alia atque alia: (quippe illius ſubjectum eſt *Thomas*, & Terminus *Richardus*: hujus, Subjectum eſt *Richardus*, & Terminus *Thomas*: non minus quam, ſi *Thomas* & *Maria* ſint *Frater & Soror*, *Fraternitas* ejus, & *Sororitas* hujus, ſunt diverſæ Relationes; quamvis illic quidem *Cognomines*, hic autem *non-cognomines*. Sic, ſi rectæ A B ſint inter ſe inæquales: Inæqualitas ipſius A (qua refertur ad B; atque ipſius B (qua refertur ad A,) ſunt alia atque alia inæqualitas: (illius utique Subjectum eſt A, & Terminus B; hujus vero Subjectum eſt B, & Terminus A.) Quod magis adhuc liquebit, ſi, pro, *A & B ſunt inæquales*, dicatur, *A major eſt quam B*: Manifeſtum utique jam eſt, Inæqualitatem ipſius A, eſſe *Majoritatem*; ut ipſius B, *Minoritatem*. Fundamentum autem utriuſque inæqualitatis, ſunt abſolutæ rectarum A B magnitudines.

A ——— B ——

Et quidem ubi idem Relatum, plura habet Correlata, tot concipiendæ ſunt in illo *Relationes*, (utut cognomines forte fuerint,) quot ſunt ea *Correlata*. Utputa ſi *Thomas* ſit *Richardi* ſimul & *Mariæ* frater; per diſtinctas tamen relationes (utut cognomines) id fit; non minus quam ſi *Richardi Frater* fuerit, & *Pater Mariæ*.

Hujuſmodi *Correlativa* (ſive Cognomina fuerint, ſive non,) dicuntur (ἀντιστρόφως) *Reciprocantia*; hoc eſt, ſibi invicem eſſe Relativa; adeoque *alterum alterius eſſe*: Ut *Pater filii pater*; & *Filius, Patris filius*. Quod tamen non ita intelligendum eſt ac ſi per *caſum Genitivum* ea reciprocatio ſemper exprimeretur; ſed per alios atque alios *caſus* ut *Grammaticis* placuerit. Sic, *Simile*, eſt *Simili ſimile*; *Majus* eſt *Minore majus*; & *Minus*, *Majore minus*. Atque alibi aliter, pro diverſo vocum regimine.

CAP.

CAP. XI.

De Prædicamentis Actionis & Passionis.

HÆC duo Prædicamenta junctim potius consideranda videntur quam separatim. Quamquam enim aliud sit *Agere* (ποιεῖν) aliud *Pati* (πάσχειν) aliud sit *videre*, aliud *videri*; aliud *Percutere*, aliud *Percuti*; Atque horum utrumvis suam habet distinctam notionem & significationem, secundum quam in suis respective Prædicamentis collocantur: Ita tamen sunt conjunctæ naturæ, ut vix alterum sine altero explicari possit.

Et quidem unus idemque *Motus*, nunc *Actio* nunc *Passio* dicitur; prout consideratur vel ut *ab Agente proveniens*, vel ut *in Patiente terminatus*. Sic eadem *Calefactio* prout ab *Igne* provenit *Actio* dicenda est; prout in *Aqua* recipitur, *Passio*. Adeoque Ignem *Calefacere* dicimus; Aquam *Calefieri*. Ut non tam *diversæ res* sint Actio & Passio, quam ejusdem rei *diversæ considerationes*.

Dum vero *Actio* definitur *Accidens a quo Subjectum denominatur Agens*: *Passio, a quo Patiens denominatur*: Hujusmodi Definitiones non tam exponunt naturam Rei; quam docent, *Voces* ipsas ita per se esse *significationis notas*, ut definitionibus non indigeant; & vix posse notioribus vocibus exponi quam ipsæ sunt.

Agens & *Patiens*, prout ad se mutuo respectum habent, ad *Relationis* Prædicamentum spectant: Sed *Actio* & *Passio*, prout hic locantur, connotant absolutum id quod est harum Relationum fundamentum. Nam ipsum *Agere*, aliquid est: ut similiter *Pati*, aliquid Et quanquam sint Oppositarum Relationum Fundamenta, id non impedit quin ex se aliquid sint.

Dicitur autem *Actio*, (& *Passio* similiter,) nunc *Immanens*, nunc *Transiens*. *Immanens* quidem, quando ita in Agente manet Actio, ut in aliud extra se non transeat: Sive cum Agens & Patiens sunt res una eademque. Ut *cogitare*, *incedere*, *Intelligere*, &c. *Transiens* vero, quando ita ab Agente transit Actio, ut in aliud extra se Patiens recipiatur. Ut, cum *Ignis Aquam Calefacit*; *Lignumve comburit*.

Atque

Atque hæ quidem Actiones & Passiones *Transeuntes*, commodissime exponuntur per Verba (ut loquuntur Grammatici) *Activa* & *Passiva*. Ut *uro*, *uror*; *percutio*, *percutior*; *Calefacio*, *Calefio*; (nam vox *Calefio*, utut forma id non indicet, significatione Passiva est, dicique solet *Verbum Neutro-Passivum*. *Immanentes* vero, per *Verba Neutra*; ut *eo*, *curro*, *rideo*, &c. Sed Grammatici (seu potius usitatæ formulæ loquendi) non ita semper adaptant nomina rebus, ut hoc in omnibus observetur. Utputa, verbum *Amo*, si Grammaticam spectemus, verbum *Activum* est, & *Transitivum*; Actio tamen *Immanens* est in Amante, nec extra se quicquam in Amato efficit. Habet quidem Objectum suum, quod Amatur, sed non tam *in quod*, quam *circa quod*, versatur; ut cum, de re aliqua, *cogito* seu *meditor*. Nonnunquam etiam formulæ Grammaticæ, sunt notionibus Philosophicis contrariæ. Utputa cum dicitur Oculus *Videre* Lucem, & Lux ab Oculo *Videri*: dum interim Philosophus docebit *Lucem agere in Oculum*; *Oculumque a Luce Pati*. Adeoque non tam ad formulas loquendi, quam ad naturas rerum, respiciendum est, ut rite judicemus, quænam sit *Immanens* Actio, & quæ *Transiens*.

Ad hæc Prædicamenta, referenda sunt omnia sive *Agendi* sive *Patiendi* genera. Quæ quidem, respectu Agentis, dicendæ sunt *Actiones*; respectu Patientis, *Passiones*. Adeoque Operationes, sive *Habituum*, sive *Potentiarum naturalium*, quæ in prima & secunda specie Qualitatis locantur. Quippe *Videndi facultas*, est *Potentia naturalis*; & *Peritia saltandi*, *Habitus*: sed *Visio* & *Saltatio*, sunt *Actiones*.

CAP. XI.

De Prædicamentis Ubi & Quando.

HÆC duo Prædicamenta (πῦ) *Ubi*, & (πότε) *Quando*: junctim considero. Non quod eadem utriusque sit Notio: sed quia eodem modo respiciunt *Locum*, alterum; alterum, *Tempus*: atque ita inter se differunt, ut inter se differunt *Locus*, & *Tempus*. Quippe alterum innuit *Ubi*, (seu quo Loco;) alterum *Quando*, (seu quo Tempore;) rei quæpiam est, aut esse dicitur.

Nominantur autem *Ubi* & *Quando*, potius quam *Locus* & *Tempus*

Tempus; quoniam plurimæ ſunt *Loci* & *Temporis* conſiderationes quæ huc non ſpectant.

Si *Locus* conſideratur ut *Parvus*, aut *Magnus*, aut *quam Magnus*, & (ut, Ager *duorum jugerum*, *Theatrum amplum*, *exigua cella*, *minuta Pyxis*, *integra Regio*, &c.) Hæc ad Prædicamentum *Quantitatis* pertinent; puta, *Quantus* ſit hic locus.

Si *Arva ſativa* dicimus, aut *læta Paſcua* &c. Agrorum *Qualitates* jam conſideramus; quæ ad Qualitatis *tertiam ſpeciem* pertinent.

Si Agrum dixerim *Planum*, *Montoſum*, *Quadratum*, *Rotundum*, &c; *Qualitates* etiam hic conſidero, ſed quæ ad *Quartam ſpeciem* pertinent, quæ eſt *Forma & Figura*.

At verò cum dixero *Hic*, *illic*, *alicubi*, *nuſquam*, *ubique*, *domi*, *foris*, *Romæ*, *Londini*, *in Anglia*, *in Gallia*, *in Cœlis*, *in Terra*, *infra terram*, &c. reſpiciunt hæc quæſtionem, *Ubi locorum*: atque ad Prædicamentum *Ubi* pertinent.

Similiter de *Tempore*; ſi *Horam* dixero, *Diem*, *Menſem*, *Annum*, *Luſtrum*, *Seculum*; *tempus longum*, *breve*; *ſæpe*, *raro*, *imper*, &c. Hæc omnia ſpectant Temporis *Quantitatem*; ſive *Continuam* (*Quamdiu*;) ſive *Diſcretam*, (*Quoties*:) Atque eo referenda ſunt.

Sed ubi dixero, *Hodie*, *cras*, *heri*, *nudius tertius*; *anno præſenti*, *aut proxime præterito*; *tempore Moſis*, *Davidis*, *Alexandri*; aut *quoto anno Domini*; &c. Hæc, quæſtionem *Quando* reſpiciunt, atque ad Prædicamentum *Quando* pertinent.

CAP. XIII.

De Prædicamento Situs.

PRædicamentum *Situs* (κεῖσθαι) reſpicit *Poſitionem* rei, tum reſpectu partium ſuarum inter ſe, tum reſpectu Loci, aliarumque rerum.

Differt autem *Situs* a *Figura* (quæ eſt quarta ſpecies qualitatis,) quoniam ea ſolummodo reſpicit poſitionem *Partium* reſpectu *Totius*, (unde pendet Figuratio rei;) abſque reſpectu ſive ad Locum, ſive ad alia corpora: *Situs* autem hæc præcipue reſpicit.

Sic

Sic *Triangula*, vel *Pyramides*, A B; sunt quidem *Similia*, (si figuram spectes) sed non *similiter sita*: quippe Apex alterius *Sursum* est, alterius *Deorsum*. Sic, *Stantis*, *Jacentis*, *Pendentis*, Figura quidem eadem est, (nempe, *in Rectam protracta*) omnium; sed *Situs* varius est, ratione tum loci, tum corporum vicinorum.

Ad Prædicamentum hoc spectant, variæ *Positiones*, seu *Posituræ* corporis; *stantis*, *sedentis*, *jacentis*, (*pronè*, *supinè*, *semisupine*,) *genua flectentis*, &c.

Gestus item varii; *Ambulantis*, *currentis*, *saltantis*, *tripudiantis*, *repentis*, *natantis*, &c. Quamquam hi, absque respectu habito ad locum, ad Prædicamentum *Actionis* referantur: Sicut illæ alteræ, absque hoc ad locum respectu, ad quartam speciem Qualitatis.

Item, *Supra*, *Infra*; *Ante*, *Retro*; *Prope*, *Longe*; *a dextra*, *a sinistra*, *circumquaque*, &c. Quæ tamen absque respectu ad alia corpora, referenda essent ad *Ubi*.

Item, *Orientem*, *Occidentem*, *Meridiem*, *Septentrionem*, aliaque Horizontis puncta; quæ Astronomi *Azimutha* vocant; Nautæ *Rumbas*.

Item, situs *Horizontalis* aut *Horizonti parallelus* (sive ad Libellam,) *ad Horizontem perpendicularis* (sive erectus,) *Obliquus*, *Inclinans*, *Reclinans*, *Declinans*, &c. Quippe hæc omnia varium significant *Situm* seu *Positionem* corporis respectu Loci, aliorumque corporum.

CAP. XIV.

De Prædicamento Habitus.

PRædicamentum *Habitus* seu *Habendi* (ἴσχειν) respicit ea externa omnia quæ quis *Habere* dici solet. Ut, *vestes*, *ornamenta possessiones*, &c.

Quod non ita intelligendum est ac si res ipsæ quæ sic habentur, sint hujus Prædicamenti, (puta *vestitus ipsi*, &c. quæ ad alia Prædicamenta spectant;) sed *Habitio* harum, seu ipsum *Habere*; τὸ ἴσχειν τινά.

Adeoque errant si qui putant *Vestitus ipsos* (quos nos item lingua nostra *Habitus* dicimus) hic locandos. Quippe hi, si *Materiam* spectes, pertinent ad Substantiæ Prædicamentum

tum ; (puta *Lana*, *Sericum*, *Corium*, &c,) *Si Formam* ſpectes, pertinent ad quartam ſpeciem *Qualitatis* ; ut *Tunica*, *Toga*, *Pallium*, *Corona*, *Calceus*, *Ocrea*, &c. Sed *Habitio* horum ; puta *Veſtitum eſſe*, *Tunicatum eſſe*, *Togatum eſſe*, *Corona cingi*, *Calceo indui*, &c. huc pertinent.

Sic, Gerere *Annulum*, *Armillam*, *Plumam*, *Monilia*, cæteraque quæ *Ornamenta* potius ſunt quam *Veſtes*.

Item, *Gladio* cingi, *Sica*, *Pugione* ; inſtrui *Haſta*, *Clipeo*, *Umbone*, *Caſſide*, aliiſque ; quæ *Arma* dici ſolent.

Sic, indui *Corona*, *Sceptro*, *Mitra*, &c. Quæ ſunt Honorum ſeu Dignitatum *Inſignia*.

Sed &, habere *Divitias*, *Domos*, *Latifundia*, *Regna*, *Principatus*, *Satellitium*, *Aſſeclas*, *Servos*, *Amicos*, &c. Quamquam enim hæc diſtantiora ſunt quam *Veſtitus*, *Ornamenta*, cæteraque quæ corpus noſtrum attingunt : non minus tamen *Haberi* dicuntur ; atque ad hoc propterea Prædicamentum ſpectant.

Habere quidem *Doctrinam*, *Prudentiam*, *Virtutem*, &c. pertinent ad *Qualitatis* Prædicamentum (ejuſque ſpeciem *primam* & *ſecundam*,) quoniam hæ *externa* non ſunt, ſed intra hominem ipſum. *Pulchrum* eſſe, *Formoſum*, *Deformem*, &c, ad Qualitatis ſpeciem *quartam*. Item, *Album* eſſe, *Nigrum*, *Fuſcum*, *Rubicundum*, &c, ad ejuſdem ſpeciem *Tertiam* ; cum hæ ſint *Patibiles Qualitates*, atque externorum ſenſuum objecta. *Procerum* eſſe, *Nanum*, *Magnum*, *Puſillum*, &c. ad prædicamentum *Quantitatis*. Quoniam omnia quæ ſic *haberi* dicuntur, non ſunt extra ipſum hominem. Sed, eſſe *Splendidum*, *Divitem*, *ſumptuoſe Ornatum*, &c, ad hoc ſpectant Prædicamentum *Habitus*, ſeu *Habendi res externas*,

Nec hominem tantum ſpectat hoc Prædicamentum, ſed ad alias item res extendi poteſt. Sic, *Arborem* ornari dicas *foliis*, *floribus*, *fructu*, &c. *Terram* veſtiri *Arboribus*, *Sylvis*, *Frugibus*, &c. *Ædes* inſtrui *Supellectile*, *Tapetibus*, *Vaſis*, *Ornamentis*, &c. *Equum* indui *Fræno*, *Ephippio*, *Pectorali*, &c. Quippe cum omnia hæc *Haberi* ritu dixeris ; horum *Habitio*, hujus erit Prædicamenti.

CAP. XV.

De Ante-Prædicamentis & Poſt-Prædicamentis.

NEquem terreant grandeloquentia hæc vocabula *Ante-Prædicamentum* & *Poſt-Prædicamentum*: Sciat; nihil grandius his vocibus ſignificari, quam, quòd *Ariſtoteles*, cum Tractatum ſcriberet *de Categoriis*, (quæ *Prædicamenta* nunc dicimus,) Explicanda quædam putaverit ad ejus intellectionem ſpectantia: Et quidem eorum aliqua ſub Initium, quaſi *Præfationem* ſeu *Prologum* ad ea quæ ſequuntur, quæ *Ante-prædicamenta* dicuntur (utpote præcedentia: quædam vero ſub Finem, quaſi *Epilogum* ſeu *Appendicem* ante traditorum; quæ itaque *Poſt-prædicamenta* dixerint Interpretes. Adeoque hæc Nomina, non tam Materiam inibi traditam ſpectant, quam Locum quo ponentur. Si itaque libuerit *Ariſtoteli*, ea præmittere quæ jam ſequuntur; & vice verſa: quæ jam ſunt *Ante-prædicamenta* dicenda forent *Poſt-prædicamenta*; quæque jam ſunt *Poſt-prædicamenta*, forent *Ante-prædicamenta*.

Inter ea quæ Prædicamentis præmiſit; oſtendit, Quid, per *Univoca*, *Æquivoca* (quibus accenſentur *Analoga*) & *Denominativa* (quæ nunc *Abſtractum* & *Concretum* dicimus) intellexerit. Quæ vocantur *Tres Definitiones Ante-prædicamentales*; συωνύμων, ὁμωνύμων, & παρωνύμων.

Oſtendit porro quid intereſt inter *Dici de* & *Eſſe in*: nempe illud reſpicere *Subjectum Prædicationis*; hoc, *Subjectum Inhæſionis*. Et quidem illud *Concretis* maxime convenit; hoc *Abſtractis*.

Item, quid per *Complexum* intelligendum ſit, & *Incomplexum*. Et quidem, Alia eſſe *Complexa Voce, non Re*; Alia, *Re, ſed non Voce*; Alia, *utraque*; Alia, *neutra*.

Atque hæ ſunt quæ vocantur *Diviſiones Ante prædicamentales duæ*. Quæ omnia nos ſuis locis ſupra explicavimus.

Docet porro; *Quod dicitur de Prædicato, dici de Subjecto*. Hoc eſt, Quod affirmatur (univerſaliter) de *Generali* quovis, affirmandum item eſſe de eis omnibus ſive *Specialibus*, ſive *Particularibus* quæ ſub eo Generali continentur. Utputa, Quicquid de *Animali* dicitur Univerſaliter; hoc eſt, de *Omni Animali*; dicendum etiam de *Homine, Brutò, Cane, Equo*,

Equo, Socrate, Bucephalo, &c, ut quæ sunt *Animalia.*

Item, *Genera Subordinata, easdem habere posse Species & Differentias; non autem quæ Oppositа sunt, aut non subordinata.* Utpote, *Homo* & *Brutum*, quæ *Animalis* sunt *Species*; item *Rationale* & *Irrationale*, quæ sunt ejusdem *Differentiæ divisivæ*; sunt item *Species & Differentiæ* (sed remotiores, non proximæ,) *Corporis*, seu *Substantiæ Corporeæ*: Quoniam *Animal* est subordinatum *Corpori.* Item *Corporeum*, quæ est *Differentia constitutiva Corporis*, est etiam *Differentia constitutiva* (sed Remotior) *Animalis.* Quia *Corpus* & *Animal* sunt *Genera Subordinata*, alterum alteri. Quæ autem *Oppositа* sunt, aut *non Subordinata*; ut *Homo* & *Brutum*; quamquam habere possint idem *Genus*, ut *Animal*; easdemque *differentias* genericas *Constitutivas* (remotiores,) ut *Corporeum, Animatum, Sensibile*; non tamen easdem *Species* aut *Differentias divisivas*, aut etiam *Constitutivas specificas & proximas.* Quippe *Irrationale*, quæ est *differentia proxima Constitutiva, Bruti*; *Homini* non convenit. Item *Equus, Canis, Bos,* &c. quæ sunt *Bruti Species*; non esse possunt *Species Hominis*; eo quod *Homo* & *Brutum* non sunt *Subordinata*, sed *Coordinata* & *Oppositа.* Atque hæ sunt quæ dicuntur *Ante-prædicamentales Regulæ duæ.*

Sunt igitur omnino (prout numerari solent) *Ante-prædicamenta Septem*, (quippe totidem, Prædicamentis præmisit *Aristoteles* exponenda,) *Tres Definitiones*, Duas *Divisiones*, & Duas *Regulas.*

Ad calcem verò subjungit (Appendicis loco) explicanda quædam alia, (quæ itaque *Post-prædicamenta* dicuntur.) Nempe, Vocum quarundam (quas ante usurpaverat) diversos significatus; prout alio atque alio sensu nonnunquam usurpantur: Non quidem earundem significata omnia exponens; sed quæ præcipua putaverit & notatu digna. Sunt autem numero Quinque, quæ totidem *Post-prædicamenta* dicta sunt; hoc versu Barbaro indicata:

Opp. Pri. Mo. Simul. Ha. *tot sunt Post-prædicamenta.*

Hoc est; *Oppositа, Prius, Simul, Motus,* & *Habitus*; de quibus ordine jam dicetur.

CAP. XVI.

De Oppositione simplicium Terminorum.

CUM in Prædicamentorum tractatu, *Oppositorum* (ἀντικειμένων) facienda erat mentio; Quid per *Opposita* intelligatur, & quibus modis ejusmodi fiat Oppositio hic exponit.

Per *Opposita* intelliguntur non qualitercunque opposita, aut invicem repugnantia: utputa, cum unum multis pariter opponitur: (quæ *Disparata* dici solent; ut *Bos*, *Equus*, *Canis*, *Leo*, aliæque *Bruti* species:) sed, cum *Unum uni tantum opponitur*; scilicet uni eodem oppositionis modo.

Horum *Oppositorum*, quatuor numerari solent genera. *Relative Opposita*, *Contraria*, *Privativa*, & *Contradictoria*.

Relative opposita, sunt quæ *Correlativa* supra diximus; utpote *Relatum* cum suo *Correlato*. Ut *pater* & *filius*. Quamquam enim idem esse possit & *Pater* & *Filius*, diverso respectu; (puta *Filius* unius & *Pater* alterius; non tamen ejusdem, & eodem respectu.

Contraria definiri solent, *quæ sub eodem genere, maximè distant*. Ut *calidum & frigidum*; *album & nigrum*; quæ *contrariæ qualitates* dici solent. Et quidem de *contrariis qualitatibus* potissimum hoc intelligitur; de aliis vero, propter qualitates contrarias.

Contrariorum vero, Alia dicuntur *Immediata* (seu *immediate contraria*) inter quæ non intercedit medium. Ut in *Numeris* (integris intellige) *Par & Impar*; quippe nullus est Numerus (integer) qui non sit, vel *Par*, vel *Impar*. Alia, *Mediata*; inter quæ *Medium* intercedit. Nempe, vel *medium Participationis* (quod de utroque participat) ut in *Aqua tepida*, quæ de calore & frigore participat, Vel saltem *Medium Abnegationis*; ut Color *Ruber*, qui medius est inter extremos *Album* & *Nigrum*; non tamen *per participationem*, ut est *Cineritius* aliique *Grizij* (*Greys* dicimus,) ex albo & nigro commixti; sed tantummodo per *Negationem*, utpote qui neuter eorum sit.

Privative Opposita, dicuntur *Habitus & Privatio ejusdem in subjecto capaci*. Ut *Lux* & *Tenebræ* in Aere: *Visus* & *Cæcitas* in Oculo. Quorum quidem *Habitus* est *Accidens*

dens reale; *Privatio* autem est, per se *Non-ens*; sed, prout a nobis concipitur, fit *ens rationis*. Additur, *in subjecto capaci*; quoniam *Privatio* (prout hic sumitur) non de omni absentia dicitur, sed de absentia ab eo subjecto quod *Habitus* capax est, (adeoque dicitur etiam *absentia debiti esse*; hoc est, *ejus quod inesse debuit*.) Adeoque *Lapidem* non dicimus *Cæcum* (utut non videat) quia non est videndi capax. Et non nisi καταχρηστικῶς dicitur (quod παροιμιωδῶς dici solet) *as blind as a stone* (*instar Lapidis cæcus*;) saltem si hoc restricto sensu intelligatur *cæcus*, & non latiori sensu quo idem esset ac *non videns*.

Verùm hic notandum est, quod Vox *Habitus* triplici saltem sensu apud Logicos occurrit. In prædicamento *Qualitatis*, per *Habitum* intelligitur *qualitas facilitans potentiam in agendo*; ut *habitus canendi, tripudiandi, citharizandi*, &c. In Prædicamento *Habitus*, intelligitur de *Habitione rei cujuspiam externæ*; ut *Tunicatum esse, Indui Toga, Monilibus ornari, casside tegi*, &c. In *hoc Post-prædicamento*, intelligitur de *præsentia cujuscunque Accidentis*, seu formæ accidentalis, cujus subjectum de quo agitur capax est. Sed & plures alii hujus Vocis significatus post occurrent in Post-prædicamento *Habitus*.

Contradictoria (sive *contradictorie opposita*) sunt *positio & negatio ejusdem*. Ut *Homo* & *non-homo*; *Lapis* & *non-Lapis*; *Videns* & *non-videns*. Adeoque horum alterum de quocunque subjecto dicendum erit; & *Lapis* utut non dicatur *Cæcus*, rite tamen dicitur *non-videns*. Atque in hoc differunt a *privative oppositis*, in quibus præsumitur *subjectum capax*; quod in his non requiritur.

Hinc est quod *Non-homo*, *non-videns*, & horum similia, dici solent *termini infiniti*; utpote in infinitum extensi (præter id unum cui præfigitur negatio) ad omne aliud, quicquid demum sit.

Siquando non explicite ponitur hujusmodi negatio, sed in verborum saltem significatu implicite lateat; dicitur *implicari contradictio*; ut si dicatur *Homo irrationalis*, quod sensu implicat *Hominem & non-hominem*. Atque hæc dici solet *contradictio in adjecto*; item *appositum in apposito*.

Verùm hic distinguendum est inter *Contradictoria*, prout hic sumuntur; nempe pro terminis simplicibus; (ut *Homo* & *non-homo*:) & *Contradictorias propositiones*, (ut *Socrates est homo*, & *Socrates non est homo*,) de quibus post dicetur suo loco.

Hæc

Hæc *Contradictorie oppositæ*, sunt, oppositorum omnium, *maxime oppositæ*; ut quæ nullum admittunt medium: puta, neque Medium *participationis* (quod *medium formæ* vocant) neque medium *abnegationis* (quod etiam vocant *medium subjecti*;) quorum saltem alterum admittunt reliqua oppositorum, Utputa, in *Relativis*, vir esse potest qui (*Socratis*) neque *Pater* est neque *filius*; item, qui neque *dominus* est neque *servus*. In *contrariis*; Color, qui neque *Albus* est neque *Niger*, (ut *Ruber*, *Viridis*, *Cineritius*, &c;) Aqua, quæ nec *Calida* est nec *Frigida*, (sed *Tepida*;) In *Privativis*; Lapis, neque *Videns* est neque *Cæcus*. At in *Contradictoriis*, nihil est quin sit vel *Homo*, vel *non-homo*; *Videns*, vel *non-videns*; inter quæ nullum intercedit medium.

Non negem quin alia esse possint *Oppositæ* (præter hæc enumerata quatuor genera;) ut, cum *Homo* & *Brutum* dicuntur *Oppositæ Species* sub eodem *Animalis* Genere: nec tamen dici solent *Contraria*; propter id quod dici solet, *Substantia non recipit contrarium*, aut *Substantia Substantiæ non contrariatur*; (hoc est, non per se; sed ratione tantum *Qualitatum* contrariarum; ut *Aqua Calida* & *Frigida*.) Sed hæc quatuor Oppositorum genera, ea sunt quæ hac occasione recenseri solent.

CAP. XVII.

De modis Prius & Simul.

VArio quidem sensu res aliqua dici solet *Prior* quam alia. Ex quibus hi quinque numerari solent.

Tempore, *Natura*, (Prius) *Ordine*, *Causa*, & *Honore*:

Alii omittunt, Prius *Causa* (ut quod sit *natura prius*) atque sic habent;

Tempore, *Natura*, Prius, *Ordine*, dic & *Honore*.

1. *Prius Tempore*; ut *dies hesternus* est *hodierno* prior. Sic *Adam* prior *Mose*; & *Moses Christo*.

2. *Prius Natura*; ut quod esse potest absque altero, sed illud alterum non absque hoc; sive, ut loquuntur, *a quo non redit essendi consecutio*. Sic *duo* sunt priora *tribus*. Quippe *duo* esse possunt ubi non sunt *tria*; non autem tria ubi non *duo*. Sic *animal* prius *homine*. Sic (si *causalitatis* prioritatem non ut aliam recenseamus) *causa* prior *effectu* (intellige, id quod est

(est causa;) quamvis enim *causa qua causa* esse non potest sine *effectu*, (cum *causa* & *causatum* sint relata;) id tamen quod jam *sit causa*, posset esse absque eo quod est *effectus*, non autem hoc absque eo.

3. *Prius Ordine*; ut *Literæ Syllabis* priores: & *Simplex Composito*: saltem *Primum Secundo*. *Secundum Tertio*, &c.

4. *Prius Honore*, seu *Dignitate*; utpote quod Dignius seu Nobilius censetur. Sic, apud nos, *Dux Marchione* prior dicitur, hoc est, nobilior; *Marchio Comite*; hic *Vice-comite*; *Vice-comes Barone*; & sic de cæteris dignitatum ordinibus.

5. *Prior Causalitate*: ut quod alterius *causa* sit. Sic *Rationale* habetur *Risibili* prius; quoniam a *Rationalitate* profluere censetur *Risibilitas* (eo quod Animalia *Bruta*, haud observata fuerint *Ridere*.) Et *Sol* prior sua *luce*, (ut quæ ab eo oritur;) & *Solis Lux*, prior *Lumine Aeris*.

Fieri quidem potest, ut aliis adhuc sensibus vox *Prius* aliquando usurpetur; sed hi haberi solent potiores; & si qui sunt alii, non erunt illi ab horum aliquibus multum diversi.

Jam vero, quot modis aliquid altero *Prius* dicitur; totidem illud alterum erit eo *Posterius*.

Et quidem totidem modis *Simul* esse quid dicitur, hoc est, ipsi suppar seu æquale: Puta *simul tempore*, *simul natura*, *simul ordine*, (seu ejusdem ordinis) *simul dignitate* (seu *dignitate æqualia*,) *simul causalitate*, (ut *con-causa* in eodem ordine causalitatis.) Sed neglectis reliquis) hi solent seligi tres modi *Simul*.

1. *Simul tempore*: ut *Rationale* & *Risibile*: *Cæsar* & *Pompeius*.

2. *Simul natura*; ut quæ a se mutuo dependent; ut *Pater* & *Filius*; *Duplum* & *Dimidium*: aliaque *Correlativa*.

3. *Simul Divisione*; ut quæ sunt *coordinata membra dividentia*, ejusdem *Divisi*. Utpote *oppositæ Species* sub eodem *genere*; Duo *Dimidia*, aut *Quatuor quadrantes*, ejusdem *Totius* divisi. Et quæ sunt hujusmodi.

His addas, si libet, *simul loco*: Quod quidem pluribus *corporibus* minus convenit; at pluribus *Accidentibus* satis congruit. Adeoque & *Prius loco*, itemque *Posterius*: hoc est, *Præcedens* & *Subsequens*: Est utique non minus *Præcedentia Loci*, quam *Temporis præcedentia*:) nisi hoc idem esse dixeris cum *Prius Ordine*.

CAP.

CAP. XVIII.

De Motu, & Habitu.

QUÆ proxime ſequitur exponenda Vox eſt *Motus*. Qui, generali ſignificatione, uſurpari ſolet de omni Tranſitu, a termino ad terminum. Significatu quidam præcipuo & famoſiori, intelligitur de *Motu locali*, ſeu tranſitu de uno loco in alterum; puta, *Londino Oxonium*. Sed ſenſu ampliori & metaphorico, de quavis alia mutatione ab una conditione in aliam.

Motus, numerari ſolent Sex Genera: *Generatio*, & *Corruptio*; *Augmentatio*, & *Diminutio*; *Alteratio*, & *Latio*.

Motus quo producitur *Subſtantia* aliqua; dicitur *Generatio*: &, quo Subſtantia deſtruitur, *Corruptio*. Et quoniam (communi lege naſcendi) Subſtantia non *ex nihilo* generatur; &, quando corrumpitur, non tranſit *in nihilum*: *Generatio* igitur unius, cum *Corruptione* alterius, conjuncta eſt. Utputa, ſi *Aqua* in *Aerem* commutatur: fit *Aquæ* deſtructio, ſeu *Corruptio*; & productio *Aeris*, ſeu *Generatio*.

Quando, eâdem manente *Subſtantia*, fit *Quantitatis* mutatio; ſi res ex minori fit Major (ut cum ex tenui *Surculo* fit procerus *Arbor*; aut, ex *Puero*, *Vir*:) vocatur *Augmentatio*. Si fit ex majori *Minor*, (utputa, ex pingui plenoque Corpore, fit marcidum, & in minores dimenſiones contractum,) vocatur *Diminutio*.

Quando, manente Subſtantiâ, mutantur *Qualitates* (una vel plures;) Utputa, quum *Aqua* prius *frigida*, jam fit *Calida*; aut *Fructus immaturus*, *matureſcit*: vocatur *Alteratio*.

Quando res aliqua de loco uno in alium transfertur, (utputa *Londino Oxonium*, vel *de domo in domum*, ſeu *loco in locum*, quantulacunque fuerit ea diſtantia;) vocatur *Latio*, ſeu *Motus localis*.

Et quidem; *Generatio* & *Corruptio* dicuntur *Motus ad Subſtantiam*: *Augmentatio* & *Diminutio*, *motus ad Quantitatem*; *Alteratio*, *motus ad Qualitatem*; *Latio*, *motus ad Locum*.

In ſingulis autem ſpectari ſolent *Terminus a Quo*, ſeu Unde fit tranſitus; & *Terminus ad Quem* tranſitur. *Motus* autem ſeu *Motio* ipſa, neque tum fit dum eſt in priori termino (*a quo*;) qui nondum cœpit; Sed neque cum eſt in poſte-

rior

riori (*ad quem*;) quia jam *finitur*: sed dum actu itur ab illo ad hunc.

Atque hoc est quod innuit *Aristotelicum* illud, dicentis *Motum esse actum entis in potentia, quatenus in potentia*. Nempe, quum quid *Entitatem* quidem aliquam, (sive essentiam) habet; est tamen adhuc *in potentia* ad aliquid quod nondum habet; seu in capacitate ut illud sit quod nondum est; (sive illud *Substantia* fuerit, sive *Quantitas*, sive *Qualitas*, sive *Locus*, aliudve quid, ad quod sic est in potentia:) *actualis ad hoc Tendentia*, seu *Transitio*, (ad quod sic est *in potentia*,) est id quod *Motus* dicitur. In *Motu locali*, a *Londino Oxonium* usque, neque tum sit dum quis *Londini* manet, neque tum quum ad *Oxonium* perventum est; sed *Actus* ille intermedius, quo inde huc transitur, est *Motus* ille. Item, dum Aqua movetur (hoc est, mutatur,) a statu Frigido, ad statum Calidum; *Motus* ille neque in hoc consistit, quod fuerit Frigida; neque quod jam facta est Calida; sed in ipso *Actu* quo ab illo statu (in quo fuerat) ad hunc (ad quem erat in potentia) *transitur*. Hoc est; *Entis* (Aquæ, nimirum) *quod est in potentia* (ut fiat calida, necdum est,) *Actus ille* (calescentia) *qui ei hoc respectu competit quatenus est in potentia* (nempe ut fiat calida) est ipse *Motus*; seu transitio a Frigido ad Calidum.

Creatio & *Annihilatio*; (quibus quid aut *ex nihilo producitur*, aut *in nihilum redigitur*,) quamquam *Motus* esse videantur; (ille *ad esse*, hic *ad non-esse*:) non tamen inter *Motuum* genera censeri solent. Quod ideo potissimum evenisse puto, quod *Actus Naturales* non sint; (sed Dei omnipotentis Actus; quos aut ignoravit Aristoteles, aut non agnoscebat:) adeoque sub Naturali Consideratione cadere haud censebantur. Sed & (quod nunc pro causa solet assignari) quia in altero deest Terminus *a Quo*; in altero, *Terminus ad Quem*; *Nihil* enim, pro *non Termino*, habendum volunt. Adeoque hoc saltem differunt a recensitis Motuum generibus.

Ultimum (quod vocant) *Post-prædicamentum*, dicitur *Habitus*, seu *Habere*. Ubi ostenditur quot significatus habere solet Vox *Habeo*. Octoque recenseri solent Modi *Habendi*.

1. *Habere* hanc aut illam *Qualitatem*, *Habitum*, *Facultatem*, &c.

2. *Habere* hanc aut illam *Quantitatem*, seu Magnitudinem.

3. *Habere* res *circumpositas*, seu *adjacentes*; ut *Vestes*, *Togam*, *Gladium*, &c.

4. *Habere* has illasve *Partes*; ut *Caput*, *Manum*, *Pedem*, &c.

5. *Habere* aliquid *in Parte*; ut *Visum* (vel etiam Cæcitatem) in *Oculo*; *Auditum* in *Aure*, &c.

6. *Habere* aliquid in se *Contentum*: ut *Aquam in Vase*.

7. *Habere Possessiones*; *Terras*, *Ædes*, &c.

8. *Habere Uxorem*.

Atque hi sunt significatuum Aliqui (non dixerim Omnes) quibus occurrere notata est Vox *Habeo*.

Verùm inter eos non occurrit (ut alios taceam) σχέσεως significatus ille, quo dicitur *Quomodo se habet* (πῶς ἔχει) hoc ad illud; quæ *Habitudo* dici solet, aut etiam *Relatio*.

Alias vocum Expositiones, quas neque in *Ante-prædicamentis* (ut loquuntur) neque in *Post-prædicamentis* habet *Aristoteles*; quas tamen, ad commodam *Prædicamentorum* intelligentiam, necessarias censuit *Porphyrius*; exhibuit hic in εἰσαγωγῇ, seu *Introductione* sua ad *Categorias* Aristoteles; quæ est de *Prædicabilibus*; quæ nos supra consideravimus.

Sed & alia supersunt porro explicanda, de quibus in sequentibus agetur.

CAP. XIX.

De Causa & Effectu.

PRæter ea (quæ vocant) *Post-prædicamenta* quinque; aliæ sunt adhuc Voces (seu Notiones rerum prout se mutuo respiciunt) quas explicandas censuerunt Logicorum aliqui. Ut sunt *Causa*, & *Effectus*; *Totum* & *Pars*; *Subjectum*, *Objectum*, & *Adjunctum*, &c. Quæ quamvis propriè ad *Metaphysicam* considerationem spectant: sunt tamen *Logica* & *Metaphysica* tam inter se cognatæ & quasi congeneres disciplinæ, ut non incongruum fuerit eadem hic tractare.

Causæ & *Effectus*, sunt inter se termini Relativi: quorum illa quidem ut *Dans* esse consideratur; hic ut inde *Recipiens*.

Causæ numerari solent Quatuor: *Efficiens*, a quâ; *Materia*, ex qua; *Forma*, per quam; & *Finis*, propter quam, res fit.

Causa

Causa *Efficiens*, est Agens ipse qui facit (ut *Sutor calcearius*, qui conficit Calceum;) *Materia*, est id ex quo conficitur, (ut *Corium:*) *Forma*, id est per quod fit ut res talis sit, (ut ipsa forma seu figura Calcei, *the shape, or fashion of a shoe*; quippe, *Materia*, sic *figurata*, fit calceus:) *Finis*, est propter quod fit: (puta, ut Pes eo tueatur:) Quæ omnia suas habent Causalitates in ordine ad *Effectum* (puta *calceum*) qui producitur.

Et quidem tales sunt (*Causa* & *Effectus*,) non tantum in his *Mechanicis* exercitiis, (ubi crassum quid, & manibus palpabile, durat *Effectum*: sed in aliis omnibus Actibus seu Operationibus, etiam Immanentibus. Ubi tamen *Actus* ipse, nonnunquam, est qui producitur *Effectus*: ut in *Volendo*, *Amando*, *Eligendo*, *Intelligendo*, *Cogitando*, &c.

Causarum hujusmodi, in omni genere, magna est varietas.

Efficiens est vel *Principalis*, vel *Minus principalis*. Utputa, in conficiendo *Calceo*; Efficiens Principalis, est *Calcearius* ipse: At *Subula*, *Culter*, &c, Efficientes item sunt; sed minus principales; *Instrumentales* dictæ. Sic *Scribit* quidem *Homo*, (ut causa principalis,) sed *Penna* est scriptionis *Instrumentum*.

Inter Efficientes minus-principales; numerari solent *Motiva* (quæ vocant) quibus incitatur Agens ad agendum. Qualia sunt (quæ vocantur) *Causa* προηγουμένη, & προηγουμένη. Utputa, cum vir Iracundus, levi occasione data, alium percutit: Qui sic percutit est percussionis *causa principalis*; Gladius Baculusve quo ferit *Instrumentalis*; Sed *iracunda hominis dispositio* est causa προηγουμένη, animum *inducens* seu *disponens* ad hunc actum; & data *occasio* seu *provocatio* (tenuis licet) est προηγουμένη, qua ad agendum *excitatur*.

Materia, seu *Causa materialis*, est vel *proxima* (ut *Corium* ex quo fit calceus;) vel *remota*, ut *Pellis* (animalis) ex qua fit *Corium*; aut (adhuc remotior) *Elementa quatuor* ex quibus supponimus constare Pellem; aut (omnium remotissima) *Materia prima*, ex qua constare dicuntur Materialia omnia, quæque ipsa eadem manet sub omnium Formarum vicissitudine.

Forma item, vel *remota* dicatur vel *proxima*. Utputa *Corij* seu *Pellis* forma (ea scilicet per quam *Corium* est aut *Pellis*,) sunt Calcei formæ Remotiores; sed ipsa *forma* seu

figura Calcei, (unde fit quod est Calceus) est Calcei forma *proxima* & *immediata*.

Finis similiter, vel *proximus* est, vel *remotior*, vel etiam *Ultimus*. *Calcei* finis *proximus* est *tutamen pedis*; *remotior*, est *indolentia* & *sanitas* corporis; vel *remotior adhuc*, quicquid ultra sit propter quod indolentia illa & sanitas sunt desiderabiles. Sed &, præter hos, alii esse possunt Fines *minus principales*; utputa *Decor*, aut quicquid *Ornamenti* sit, in hoc Calcei gestamine.

Ubi autem *plures* sunt ejusmodi *Fines*, quorum alius (ut dictum est) ultra alium fuerit; *Fines Subordinati* dicuntur; (utpote quorum unus est in ordine ad alium:) omnium remotissimus, dici solet *Finis Ultimus*; reliquique *Media* seu *fines intermedii* ad illum ultimum; & quidem quilibet, ad eum qui ipso est remotior.

Distingunt item iter *Finem operis* & *Finem operantis*: Ille est ad quem Res ipsa tendit; hic, ad quem spectat Agens. Sic, ubi conficitur *Calceus*; *Finis operis* est *Tutamen pedis*: Sed *Finis operantis*, est *Quæstus* quem sibi facit Calcearius conficiendis Calceis; & quidem (remotior) *victus* & *vestibus* aliaque quæ nummis sic conquisitis emenda sunt; atque (adhuc remotior) *sanitatis* suæ *vitæque* conservatio; aliaque istis adhuc remotiora.

Differunt item Αἰτία & αἰτίωμα: *Causa* & *Prætextus*, seu *Prætensio*. Quippe aliæ sunt non raro, agendi *causæ veræ*; aliæ quas pro causis *prætendit* agens.

CAP. XX.

De Subjecto, Objecto, Adjuncto.

VOX *Subjectum*, plures admittit sensus seu significatus.

Subjectum Prædicationis (seu Subjectum *de quo*) Correlativum habet *Prædicamentum* seu *Prædicabile*; quod de eo vel actu prædicatur, vel saltem prædicari aptum est. (De quo supra dictum est.) Et quidem, prout ad *Prædicabile* refertur (quod de eo aptum est prædicari,) sic ad hunc locum pertinet: utpote ut *terminus simplex* consideratum. Sed prout ad *Prædicamentum* refertur (quo de eo actu prædicatur,) sic ad secundam Logicæ partem spectat; ut quod jam sit *Subjectum Propositionis*. *Sub-*

Subjectum Inhæsionis (subjectum *in quo*,) Correlativum habet *Accidens*. De quo item supra dictum est.

Sed aliud porro est quod potius *Subjectum Adhæsionis* (quam Inhæsionis) dicas: Cui Correlativum est *Adjunctum*. Quod quidem non tam stricte unitur, ut Accidens subjecto suo, (puta, in Equo, *Color*, *Figura*, aliaque Equi Accidentia;) sed laxius; ut *Frænum*, *Ephippium*, *Phaleræ*, &c. Quæ ad Equum *pertinere* potius dicas quam ipsi *inesse* seu *in hærere*. Adeoque *Adjuncta* dici solent; Equusque, horum *Subjectum*. Sic, ad *Terram* (ut Subjectum) *Adjuncta* dicas, *Gramen*, *Segetes*, *Arbores*, &c. Ipsique *Arboribus* Adjuncta dicas, *Frondes*, *Flores*, *Fructus*, &c.

Atque hæc sunt ad quæ respicit Prædicamentum *Habitus*. Cum hoc tamen discrimine; Res ipsæ, ut *Frænum*, *Ephippium*, &c. sunt *Adjuncta*: Sed *Habitio* horum, puta *Ephippiatum esse*, *Frænatum esse*, &c. (hoc est, *Ephippio*, *Fræno*, *&c. instrui*,) sunt *Accidentia* ad Prædicamentum illud spectantia.

Verùm aliud adhuc est Subjectum, quod *Subjectum Tractionis* seu *Occupationis* dicas. Subjectum *circa quod* versatur actio. Utpote *Arbor* seu *Lignum*; circa quod versatur quis *dedolando* aut etiam *sculpendo*, quo *statuam* inde conficiat, aut quid simile. Quippe hoc *Subjectum* dicas, aut etiam *Objectum* hujus occupationis. Dicitur & *Materia circa Quam*. (Sic *Iliados Homeri*, subjectum, sive objectum, est *Trojanum Bellum*: Et, *Odysseidos*, *Peregrinationes Ulissis*.) Eademque materia (seu quantum ejus supereſt in confecto opere) erit Materia *ex qua*: Puta, *ex qua* (sculpendo & dedolando) fit *Statua*; estque hujus (quæ supra dicta est) *causa materialis*.

Estque aliud adhuc *Subjectum*, quod item *Objectum* dicitur; quod dicas *Subjectum Quod*, seu *Objectum Quod*: Estque Terminus seu Objectum Actionis. Utputa, cum *Videmus*, *Amamus*, *Desideramus*, *Speramus*, &c. *Aurum*, aut quid simile: *Aurum* illud dicitur *Objectum* hujus *Visionis*, *Amoris*, *Desiderij*, *Spei*, &c. Utpote *in Quod* terminatur Actio.

CAP.

CAP. XXI.

De Toto & Partibus; Diviſione, & Diſtributione.

Totum & *Pars* ſunt voces, ex communi uſu, ita notæ, ut (pro generali earundem ſignificatione) *Definitione* non indigeant. Quippe *Totum* eſt, quod eſt (aut eſſe poteſt) in *Partes* diviſum aut diſtributum: *Partes* autem quæ hoc *Totum* conficiunt; cujuſcunque fuerint generis illud *Totum*, *Parteſque*.

Sed, pro vario Diviſionis ſeu Diſtributionis genere, alio atque alio ſenſu uſurpantur *Totum* & *Pars*.

Nonnunquam Vox *Ambigua* (ſive Æquivoca ſive Analoga) diſtribuitur in varia ſua ſignificata. Eſtque hæc *Diviſio Æquivoca in ſua Æquivocata*, aut *Analogi in ſua Analogata*; (de quibus ſuo loco ſupra dictum eſt) Dicique ſolet *Diſtinctio*. Et quando dicitur, quo ſenſu vox ea ſit hic loci intelligenda; dicitur *Diſtinctionis* illius *Applicatio*. Et quidem vix ulla Vox, aut Formula loquendi, tam certæ ſignificationis eſt, quin *Diſtinctione* nonnunquam opus erit, ut oſtendatur, quo ſenſu quod de ea dicitur verum ſit; &, quo ſenſu non ſit.

Sed præter hanc *Vocum* Diſtinctionem; *Res* ipſæ ſolent variis modis dividi; præſertim his tribus.

1. Quando *Generale* ſeu *Univerſale* quid, diſtribuitur in ſuas ſive *Species* ſive *Particularia*. Atque ſic diſtribui dicitur *Totum Univerſale, in Partes Subjicibiles*. Ut cum *Animal* (tanquam *Genus*) dividitur in duas *Species*; *Hominem*, & *Brutum*, *Homoque* in ſua *Individua*; *Socratem*, *Platonem*, *Petrum*, *Johannem*, cæteroſque. *Partes* hæ dicentur *Totius Univerſalis*.

2. Quando cujuſpiam rei *Eſſentia*, ſeu *integra Natura*, ex variis conſtitui dicitur eſſentiam eam complentibus; Dividi dicitur *Totum Eſſentiale, in Partes conſtitutivas*. Ut cum dicitur *Corpus Naturale* conſtitui ex *Materia*, & *Forma*: Aut *Homo* ex *humano Corpore*, & *Anima rationali*. Quippe hæ ſunt *Partes conſtituentes* illud *Totum Eſſentiale*. Eaque *Compoſitio Phyſica* dici ſolet. Similiter, Quando ex *Genere* & *Differentia* conſtitui dicitur *Species*; Ut cum *Animal* & *Rationale*, dicuntur *Partes Conſtituentes Hominis*. Eaque dici

dici solet *Compositio Logica*, seu *Metaphysica*. Et quidem utroque modo constitui dicitur *Totum Essentiale*.

3. Quando *Integrum* aliquod ex pluribus *Partibus*, *Particulis*, seu *Membris* componitur; Ut *Corpus humanum*, ex *Capite*, *Brachiis*, *Cruribus*, aliisque membris: *Domus*, ex Fundamento, Parietibus, Tabulatis, *Tecto*, &c: *Integrum*, ex *duobus Dimidiis*, aut *Quadrantibus quatuor*; &c. *As*, ex duodecim *Unciis*; *Libra Monetaria*, ex *Viginti nummis Solidis*, &c. *Urbs*, ex aliquot, *Vicis*, *Venellis*, *Ædificiis*, &c. *Totum* hoc vocatur *Integrum*, seu *Totum Integrale*; *Partes* vocantur *Membra*, seu *Partes Integrales*, aut etiam *Integrantes*.

Et singulæ *Divisionum* harum, capaces sunt *Subdivisionum* plurium in particulas minutiores.

Sed & aliæ sunt rerum Divisiones seu Distributiones, secundum varias considerationes Accidentales. Puta, cum Hominum alii dicantur *Albi*, alii *Nigri*, alii *Fusci*. Quæ non est distributio *Generis in Species*, aut *Essentialis* distributio; (Nam *Albi* & *Nigri* non sunt diversæ hominum Species:) Sed *Distributio secundum Accidentia*, adeoque Distributio *Accidentalis*. Sic *Angli*, *Galli*, *Hispani*, &c, secundum varias *Regiones*. Item, *Mercator*, *Faber*, *Medicus*, *Jurisconsultus*, &c; secundum varias *Occupationes*, *Professiones* seu *Vitæ rationes*. Sic *Albedo*; *Parietes*, *Papyri*, *Lilij*, &c, est Distributio *Accidentis*, secundum *Subjecta*. Aliæque multæ passim occurrunt rerum Divisiones, pro variis *Accidentibus*, *Subjectis*, *Adjunctis*, aliisque *Considerationibus* variis.

CAP. XXII.

De Eodem & Diverso.

IDem & *Diversa*, vario sensu dici solent.

In *Logica*; tres recenseri solent *Identitatis* & *Diversitatis* gradus; *Numero*, *Specie*, *Genere*.

Eadem Numero sunt quæ rem eandem particularem designant. Ut *Virgilius* & *Maro* (eundem numero Hominem designantes;) Sic *Ovidius* & *Naso*. Item, *Bucephalus* & *Equus Alexandri*; eundem numero Equum designantes. Sed *Socrates* & *Plato*, utut Natura conveniunt, *Numero* tamen *differunt*. Hic, non est Ille.

Quæ

Quæ autem Numero differunt (ut *Plato* & *Socrates*) poſſunt tamen *Natura convenire*; eaque vel *Speciali* vel *Generali*: Adeoque vel *Species* vel *Genere convenire* dicuntur. Sin minus; *ſpecie* aut *Genere differre*. Sic *Plato* & *Socrates* (utut numero diverſi) conveniunt *Specie*; (cum uterque ſit *Homo*;) adeoque *Genere*, multo magis, (nam, ſi uterque *Homo* ſit, *Animal* item erit.) At *Socrates* & *Bucephalus*, non tantum *Numero differunt*, ſed & *Specie*, (cum *Homo* ſit alter, alter *Equus*;) *Genere* tamen *conveniunt*; nam *Animal* eſt uterque; *Socrates* autem & *Planta*; differunt non modo *Numero* & *Specie*; Sed & *Genere*, *Proximo*; (cum alter *Animal* ſit, altera non ſit:) Conveniunt tamen *genere Remoto*. Nam uterque eſt *Subſtantia*, & quidem *Corporea*, & *Animata*.

Harum autem, *Identitas maxima*, eſt, eorum quæ ſunt *Idem Numero*, (*Identitas Numerica* vulgo dicta;) Huic proxima, eſt, *Identitas Specifica* (eorum quæ ſunt *ejuſdem Speciei*:) Hac minor eſt, *Identitas Generica*:) Major tamen eorum quæ *Genere proximo* (aut *propinquiore*) conveniunt, quam quæ conveniunt *Genere remotiore*.

Contra vero; *Diverſitas*, *major* eſt, differentium *Genere Remotiore* quam *Propinquiore*: & horum major, quam *Specie* tantum differentium; & horum adhuc, quam differentium ſolo *Numero*. Major autem *Identitas*, minorem includit: *Diverſitas* ſimiliter.

Sed, præter has; aliæ adhuc ſunt aut Convenientiæ, aut Differentiæ, *Accidentales*, Sic *Quantitate* conveniunt *Æqualia* (quorum eſt eadem *Quantitas*;) differunt *Inæqualia* (quorum quantitas eſt diverſa.) *Qualitate* conveniunt quæ ſunt *Similia*; differunt, quæ *Diſſimilia*. Et quidem in una Qualitate *Convenire* poſſunt, quæ in alia *Differunt*. Sic *Sal* & *Saccharum*; *Colore* conveniunt; *Sapore* differunt. Sic res *Ejuſdem* eſſe aut *Diverſi* dicuntur, *Loci*, *Temporis*, *Regionis*, *Occupationis*, *Opinionis*, &c.

In *Metaphyſica*, aliter conſeri ſolent *Identitatis* & *Diverſitatis* gradus. Puta, *Realis*, *Modalis*, & *Rationalis*; atque hæc quidem, vel Rationis (ut loquuntur) *Ratiocinatæ*, vel *Ratiocinantis*.

Quæ ut melius intelligantur, conſiderandum eſt (ex ante dictis,) *Hominem*, *Equum*, *Arborem*, &c; ejuſmodi eſſe ut *Exiſtentiam* & *Subſiſtentiam* quaſi de ſuo habeant; adeoque (ſignanter) *Res* dici ſolent. (Cujuſmodi, ſi non *Solæ*, *Præ-*

Præcipuæ ſaltem cenſeri ſolent *Subſtantiæ.*) Sed *Rotunditas, Mollities,* aliaque *Accidentia,* ſubſiſtentiam de ſuo non habent; neque aliter exiſtunt quam *Modificando* rem aliquam; abſque qua, ne ipſa quidem eſſe poſſunt. Quæ itaque dici ſolent non tam *Res,* quam *Modi rerum.* Utputa, in *Pila Cerea*; poteſt quidem hæc *Cera* abſque *Rotunditate* exiſtere; non autem hæc *Rotunditas* abſque *Cera*; neque aliter quam ut per hanc Cera ſit Rotunda. (Nam, ſiquid aliud rotundum ſit, Rotunditas ejus non eſt eadem quæ erat *Cereæ,* ſed alia rotunditas.)

Jam vero ea *Realiter differre* proprie dicunt, quæ differunt ut *Res & Res.* Ut ſunt *Homo* & *Arbor,* aut etiam *duo homines,* aut etiam (aquæ) *duæ Guttulæ*; quarum hæc non eſt illa; nec illa, hæc.

Quæ autem differunt ut *Res & Modus ejus* (ut *Cera,* ejuſque *Rotunditas*;) aut ut *duo modi* ejuſdem rei (ut, ejuſdem Ceræ, *Rotunditas* & *Flavedo*;) dicuntur tantum *Modaliter* differre, (ſive ſit, ut *Res & Modus*; ſive, ut *Modus & Modus*:) Cum enim hi *Modi,* non aliam habeant *ſubſiſtentiam Rei,* quam quæ eſt *Ceræ,* ejuſve rei cujus ſunt Modi; (quæ quidem communis eſt ejuſdem *Rei* Modis omnibus:) non poſſunt illi *Modi,* vel ab ipſa Re, vel inter ſe, *differre Realiter*: adeoque non plus quam *Modaliter.*

Sed duo Modi, diverſarum Rerum, ſive ſint ejuſdem generis modi, ſive diverſi; (ut ſunt *Rotunditas Pilæ,* & rotunditas *Pomi*; aut *duarum Pilarum* Rotunditates; aut *Rotunditas* unius,& *Flavedo* alterius;) *differunt Realiter.* Quippe, cum Modorum uterque non ſit *alia res* ab ea cujus eſt modus; ſintque hæ *Res* diverſæ; etiam *Modi* harum *realiter differunt.*

Hæ tamen *differentiæ Modales,* quamquam non dicantur *Reales,* non tamen ſunt mere *Imaginariæ*: adeoque dici ſolent *Differentiæ ex parte rei.* Nam hæc *Rotunditas* (idemque de aliis Modis intellige) quamquam non ſit *Res* (eo ſenſu) neque tamen *Nihil* eſt; ſed Mediæ quaſi naturæ inter *Rem* & *Nihil*: adeoque dici ſolet *Aliquid Entis,* & *Modus Entis*; ut qui non eſt *Res ipſa, quæ eſt*; ſed *Modus quo eſt.*

Eſt tamen minor adhuc differentia (quam eſt *Modalis* hæc) quam vocant *Differentiam Rationis*; ut quæ a Ratione noſtra, ſeu diverſa rerum conſideratione dependet. Ut cum *Duodecim denarios* (Monetæ noſtræ) conſideramus ut *Solidum integrum,* vel ut *Minæ* (ſeu *Monetariæ Libræ*) *par-*

tem vigesimam: quippe tantundem est utrobique atque res eadem; sed diverso modo considerata. Similiter, *Saccharum* sive consideratum ut *Dulce*, sive ut *Album*; est adhuc *idem Saccharum*. Adeoque *Ratione tantum* differre dicuntur.

Sed & *Differentia Rationis* assignari solet duplex; *Rationis Ratiocinatæ*, & *Rationis Ratiocinantis*.

Differentiam Rationis *Ratiocinatæ*, eam vocant quæ habet (ut loquuntur) *fundamentum in Re*. Ut sunt *Saccharum* consideratum ut *Dulce*, atque consideratum ut *Album*. (Quamquam enim, neque *Albedo* neque *Dulcedo*, realiter differant ab ipso *Saccharo*; *Albedo* tamen non est *Dulcedo*; neque *Dulcedo*, *Albedo*) Quæ quidem differentiæ oriri solent ex variis Modis ejusdem Rei: dicique solent *inadæquati Conceptus ejusdem Rei*. Cumque sic consideramus Modum unum, non considerato altero; *Abstrahere* dicimur: Atque hinc est quod dici solet, *Abstrahentis non est Mendacium*. Utpote, qui *Saccharum* considerat ut *Dulce*, non considerato *Album* item esse; non tamen *Negat* esse *Album*.

Differre Ratione *Ratiocinante*, dicuntur, quorum Differentiæ *fundamentum in Re* non sit, sed solummodo in Ratione (consideratione, seu imaginatione) considerantis. Utputa, cum (monetæ nostræ) *Solidum* dicimus *Duodecuplum denarij*, aut *Subvigecuplum Libræ* monetariæ: Quippe utrovis modo tantundem dicitur. Similiter, si numerum *Duodenarium*, dicamus, *Ternarij Quadruplum*, aut *Binarij Sextuplum*, (12 = 3 x 4 = 2 x 6:) Quippe *Numerus* utcunque idem est.

CAP. XXIII.

De Definitione & Descriptione.

Quum *Vox* vel *Res* aliqua, ignotæ incertæve sit, aut *Significationis*, aut *Naturæ*; necessarium est (saltem apprime commodum,) eam sive *significationem Vocis*, sive *Naturam Rei*, notioribus verbis *explicare*, atque *Determinare*. Ubi verò Vox aut res aliqua, sit aliunde satis nota; Explicatione tali non est opus.

Quam quidem sive *explicationem* (ignoti) sive *Determinationem* (incerti,) *Definitionem* vocare solent, aut (si minus perfecta sit) *Descriptionem*. Et

Et quidem *Definitionem Vocis*, dicunt, quando vel explicatur vel determinatur, quo sensu Vox aliqua, aut Loquendi formula, intelligenda sit; saltem eo loci quo spectat ea definitio. *Definitionem Rei* verò, quando sic explicatur *Natura Rei.*

Definitionis Nomen & Usus, videntur primitus desumpta fuisse ex *Euclide* aliisve *Matheseos* scriptoribus. Qui, quoties usurpanda venit *Vox* aliqua, seu *Phraseologia*, aut *loquendi formula*, quæ apud alios aut rarius occurrit, aut minus nota sit, aut alio forsan sensu hic usurpanda quam alibi; solent (tollendæ ambiguitatis gratia,) in antecessum Definire atque Determinare, quo sensu velint has voces seu phraseologias intelligendas esse. Quæ quidem est *Definitio Vocis.*

In horum Imitationem; *Philosophiæ Naturalis* scriptores, (aliique qui Rerum Naturam explicare satagunt,) eandem *Definitionis* vocem adhibent, dum *Naturam Rei* breviter exponunt. Atque hanc vocant *Definitionem Rei.*

Cum hoc tamen discrimine; quod *Matheseos Scriptores* (aliique qui ad eorum modum res explicatum eunt) assumunt sibi libertatem (quæ & concedi solet) tum voces novas (si fert occasio) cudendi; tum alias alio sensu usurpandi quam alibi usurpari solent: & utrisque eum imponendi significatum quem ipsi commodum duxerint: quæ quidem, apud eum qui sic definiverit, deinceps intelligendæ eo significatu quem ipse ante assignavit. At Naturalium rerum scriptores, hanc sibi sumere libertatem, non permissum est: Quibus definiendæ sunt *Res*, prout ipsæ sunt, non prout illi volunt.

Quamquam enim *Geometriæ* liceat, prout ipsi libuerit, definire, Quo sensu velit ille Voces *Coni* & *Trianguli* usurpare: puta, prout eas Definit *Euclides*, (qui sic definit *Conum*, ut soli *Erecto* conveniat; & sic *Triangulum*, ut soli conveniat *Plano Rectilineo*; aut prout *Apollonius*, (qui sic definit *Conum* ut etiam *Scaleno* conveniat;) aut prout *Theodosius*, (qui sic definit *Triangulum*, ut *Sphæricis Triangulis* etiam conveniat;) aut adhuc alias: Non tamen *Physico* perinde licebit, pro libitu definire, quæ fuerit *Equi* aut *Arboris* natura. Quam si aliter definiat quam re vera sit; falsa erit hæc Definitio.

Definitio Vocis (quæ dicitur) fieri potest per Vocem aliam notiorem: Utputa si *Calallum* definivero, id quod alio

nomine *Equum* dicimus: Aut *Equum*, id quod Anglice dicimus *a Horse*: Item si dixero, *Maronem* eundem esse ac *Virgilium*; *Naſonem*, eundem cum *Ovidio*.

Aut etiam per Vocis Etymologiam; Utputa si *Triangulum* definivero *quod habet tres Angulos*: *Quadrangulum*, *quod Quatuor*. Saltem cum Vocis *usus*, cum *Etymo* suo conveniat; & non (quod sæpe fit) ab eo recedat.

Sed *justa Definitio* significatus *Vocis* (Phraseosve,) talis esse debet quæ exacte determinet (neque latius neque strictius) quam late pateat Vox ea (seu Phrasis,) saltem apud hunc Scriptorem, hoc in loco. Ut ubi *Euclides* definit *Triangulum*; non quidem *Quod tres habet angulos* (utut ea vera fuerit *Definitio Grammatica*,) Sed, *Quod tribus rectis continetur*: quoniam ille *Trianguli* vocem non alio sensu ursurpaturus erat quam pro *Triangulo Rectilineo*; utut Vox illa, apud alios, latius extendatur.

Definitio Rei (quæ dicitur) talis esse debet (saltem si omnibus numeris perfecta sit) ut definitæ Rei naturam exacte exponat; nihil omittens quod ipsi sit *Essentiale*, neque admiscens aliquid quod Essentiale non sit.

Quamquam enim, etiam hic, nonnihil arbitrio permittendum sit, quousque Nomen rei definiendæ extendi volumus; (utputa, an *Canis* nomine, præter *Molossum*, Canem *Venaticum*, *Leporarium*, aliosque multum inter se diversos, sed *Canes* dici solitos; comprehensum item velimus, *Vulpem*, & *Lupum*, qui ab illorum aliquibus non magis differre censeantur quam inter se differunt illorum nonnulli:) ubi tamen de Vocis ambitu convenit, quam late pateat; (quod ad *Definitionem Vocis* pertinet;) non pro arbitrio licebit nostro, quam hujus esse *Naturam* velimus definire.

Definitionem hanc, constare docent Logici (saltem ubi haberi potest) ex *Genere proximo*, veraque *Differentia Constitutiva*, istius *Speciei* quæ est definienda. Utputa, cum *Hominem* definiunt *Animal Rationale*.

Quoniam vero (etiam inter *Substantias*) non ita facile est *Specificam formam* assignare, quo vera habeatur *Differentia* constitutiva; Hujus loco, adhibendam permittunt *Convertibilem* aliquam *Proprietatem*: Utputa si *Hominem* definiverint *Animal Risibile*; *Equum* vero *Animal Hinnibile*.

Quoniam autem neque semper in promptu sit ejusmodi *Proprietas*; Hujus etiam loco admittenda docent *Accidentia communia*; tot scilicet & talia quæ satis distinguant rem defi-

definitam, ab aliis quæ cum ea conveniunt in *Appellatione Generali.* Quam tamen *Descriptionem* potius dicendam docent quam *Definitionem.* Utputa, si *Equum* definiverint, Bestiam *quadrupedem, tali forma, tali magnitudine, gestantem in Collo jubam, prolixa cauda ornatam, docilem, tractabilem, robustam, humanis usibus accommodam, onera gestando, trahendo, inequitari aptam,* &c. Et quidem qui *Equum* sic descripserit, melius mihi videbitur *Naturam Equi* explicasse; quam qui ipsum definiverit, *Animal Hinnibile.* Præsertim cum, quid *Hinnire* sit, non magis sciamus (fortasse minus) quam quid sit *Equus.*

In *Accidentibus* definiendis, haud meliorem speremus *Definitionem* quam quæ *Descriptio* dicitur: Utputa, ab *Efficiente,* a *Fine,* a *Subjecto, Adjunctis, Effectis, Operationibus,* & horum similibus.

Et quidem nonnunquam, haud rectius definiveris, quam rem ipsam sensibus exponendo. Ecquis enim rectius intellexerit quid sit *Album, Nigrum, Rubrum,* &c. quid *Lux, Color, Tenebræ,* quam *Inspiciendo*: Quod per *Dulce, Amarum, Acidum,* &c quam *Gustando?* Quid per *Suave, Fœtidum,* &c, quam *Odorando?* Quid per *Sonum, Vocem, Græve, Acutum,* &c. quam *Audiendo?* Atque in aliis similiter.

Hujusmodi autem *Definitio* (sive Perfecta sive Imperfecta) puta *Homo est Animal Rationale*; si tota simul sumatur: est integra *Propositio*; neque ad hunc locum pertinet, (sed ad secundam Logicæ partem, quæ est de Propositionibus.) Si vero *Definitio,* separatim a *re Definita* consideretur; puta *Animal Rationale*; Sic quidem est *Simplex Terminus*; estque hujus loci.

Aliæ sunt adhuc rerum considerationes, quas hic tractandas expectet forte aliquis. Utputa, Quid *Simplex, Compositum*; *Necessarium, Fortuitum, Contingens, Possibile, Impossibile,* &c. Sed malim ad *Metaphysicam* considerationem hæc remittere: Adeoque Logices *Parti primæ,* finem hic impono.

PARS

PARS II.

De Secunda operatione Intellectus.

CAPUT I.

De Propoſitione.

SECUNDA Mentis Operatio (prout dici ſolet) *in ſententiam redigit*, res eas ſive voces quæ in prima conſiderantur ut *termini ſimplices*. Atque huic dirigendæ præficiunt Secundam partem Logicæ.

Utputa, cum mente concipimus *Notionem*, ſive *Conceptum* aliquem qualem *vocibus ſimplicibus* ſolemus indicare; ut ſunt *Equus*, *Homo*, *Animal*, &c. hanc vocamus *ſimplicem Apprehenſionem*, dicique ſolet *prima operatio Intellectus*.

Quando autem hujuſmodi plures in *Sententiam* aliquam (prout nos loqui ſolemus) ſeu *Orationem* redigimus, ſive *componendo* ſive *dividendo* id fiat; (hoc eſt, *affirmando* ſeu *negando* unum de altero;) ut cum dicimus, *Homo eſt Animal*; *Equus eſt Animal*; *Equus non eſt Homo*; &c. Dici ſolet *Compoſitio & Diviſio*; (prout vel *conjunguntur* vel *ſeparantur* illi *Simplices Termini*;) quæ *Secunda operatio Intellectus* cenſeri ſolet. De qua in libro περὶ ἑρμηνείας agit *Ariſtoteles*; quod *de Interpretatione* exponunt Interpretes: hoc eſt, de *explicatione mentis* in Oratione aliqua, quam *Propoſitionem* vocant ſive *Enunciationem*; aut etiam *Effatum*, *Pronunciatum*, *Axioma*, &c. prout alii aliter rem eandem nuncupare ſoleant.

Propoſitionem aptiſſime definias, *Orationem* (ſive Sententiam) *quæ quid vel Affirmat vel Negat.*

Ubi (disjunctivè) dico, *affirmat vel negat*; quia non occurrit vox Latina, quæ (*Generis* inſtar) de utroque dicatur.

tur. Si vero vocem *Affero* pro tali reputemus; dicas *Propositionem* esse *Orationem qua quid Asseritur*; puta, vel *Affirmando*, si asseras *esse*; vel *Negando*, si asseras *non esse*. Illam *Compositionem* vocant; hanc *Divisionem*, quia res illic *conjunguntur*; hic, *Separantur*.

Atque hinc dividi solet *Propositio*; in *Affirmativam*, qua quid affirmatur; & *Negativam*, qua quid negatur.

Et consequenter *Propositiones* aliæ dicuntur *Veræ*; quæ sic Affirmant aut Negant ut res est: aliæ *Falsæ*, quæ secus quam res est affirmant aut Negant. Utputa si dicam, *Homo est Animal*; *Equus est Animal*, sunt quidem hæ, *Affirmationes veræ*; si dicam, *Homo non est Equus*; est hæc *vera Negatio*. Sin dixero, *Homo est Equus*; *Homo non est Animal*; *Falsæ* sunt hæ Propositiones: illa quidem *Falsa Affirmatio*; hæc, *falsa Negatio*.

Hinc est quod alii *Propositionem* definiant, *Orationem indicativam, verum vel falsum significantem*. Quod quamvis omnino repudiandum non dixerim; Quicquid enim Asseritur (sive affirmando sive negando) necesse est ut, aut *Verè* aut *Falsè* asseratur, Priorem tamen definitionem potiorem putaverim, & magis genuinam: Quoniam *Asserere* (affirmando aut negando) est quid antecedaneum veritati aut falsitati ejus quod sic asseritur; adeoque aptius explicat Naturam propositionis: Veritas autem aut Falsitas, est quid consequens ad eam naturam; ut Proprietas inde resultans.

Sed vox *Indicativa*, (quam ego in *Asserendi* voce inclusam reputo) non incommodè additur. Quippe Oratio quæ non est *Indicativa*; hoc est (ut loquuntur Grammatici) *Modi Indicativi*; aut huic æquipollens; non erit ea, *Propositio*, qualis hic intenditur. Quamquam enim, apud *Euclidem*, aliosque Geometras, propositiones quas vocant *Problemata* (quibus aliquid proponitur seu jubetur faciendum) modo *Infinitivo* aut *Imperativo* proponi solet; Ut, *Facere* (vel *Fiat*) *Triangulum æquilaterum, super datam rectam terminatam*: (quæ est *Euclidis Propositio prima*:) Non tamen hæ; sed quæ vocari solent *Theoremata* (quibus aliquid *Asseritur*) sunt illæ Propositiones quæ hic loci intelliguntur; ut cum dicitur, *Linea recta est omnium eosdem terminos habentium brevissima*. Sic, in communi loquela, *I, fuge, Ne maneas*, & horum simile; Jubent quidem aliquid, aut Prohibent; sed nihil Asserunt; nihil vel Affirmant, vel Negant. Pariter, ubi dixeris *Si Sol ortus est*, aut *Quando sol*

ortus

ortus est; sunt quidem orationes *Potentiales*, aut *Suppositivæ*; non autem *Positivæ*, *Indicativæ*, *Assertivæ*: Quippe hic *supponitur* aliquid, nihil *ponitur* seu *Asseritur*. Similiter, in *Optativis*; *O si* (vel *utinam*) *Sol ortus esset*: Optatur aliquid, nihil Affirmatur. Sed si compleatur sententia, *Si sol ortus sit, dies est*: aut *cum Sol ortus est, dies est*: jam fiet oratio *Indicativa*, seu *Assertiva*; adeoque Propositio in eo sensu qui hic intenditur.

CAP. II.

De Partibus propositionis Categoricæ.

PRopositionis *Partes* numerari solent tres; *Subjectum*, *Prædicatum*, & *Copula*.

Subjectum est *id de quo* quid aut Affirmatur aut Negatur; *Prædicatum* est *id quod de eo* sic vel Affirmatur vel Negatur. *Copula* vero est Verbum *Est* (aut quod huic æquipollet) quod utrumque connectit. Ut in hac Propositione *Homo est Animal*; *Homo* est *Subjectum* (de quo dicitur Animal;) *Animal* est *Prædicatum* (quod de homine affirmatur;) *Est* vero utrumque *Copula*.

Subjectum, hic loci, idem fere est (cum aliquo tamen discrimine, ut mox dicetur) cum eo quod ante diximus *Subjectum Prædicationis* (aut Subjectum *de quo*;) prout a *Subjecto Inhæsionis* (aut subjecto *In quo*) distinguitur. Verum quidem est (quando Accidens de Substantia prædicatur) idem esse posse tum *Prædicationis* tum *Inhæsionis* Subjectum. Ut, cum dicitur *Paries est Albus*; *Paries* est Subjectum *Inhæsionis* (abstracti) *Albedinis*: & Subjectum *Prædicationis* (concreti) *Albi*. Sed neque hoc semper fit; &, quando fit, id alio respectu fit: Neque hic attenditur *Inhæsio*, sed *Prædicatio*.

Id tamen interest discriminis; quod *Subjectum Prædicationis*, ante dictum, de *aptitudine* intelligeretur; hic vero, de *actuali* prædicatione. Quippe cum *Homo* & *Animal* considerantur ut duo *simplices termini*; est quidem *Homo* tale subjectum de quo *Animal* est *aptum dici*: cum vero in propositionem compinguntur (*Homo est Animal*) jam de eo *actu dicitur*. Adeoque *Animal* illic appellatur (κατηγορημα) *Prædicabile*; hic vero, (κατηγορούμενον) *Prædicatum*.

Sed gravius adhuc discrimen est. Quippe illic *Prædicari* de tola *Affirmatione* intelligebatur; & quidem *Vera*; (adeoque illic, *animal de homine prædicari*; idem est ac, *Animal posse de Homine vere Affirmari*:) Hic vero (ubi Forma propositionis spectatur, non Veritas) Propositio etiam *Negativa* & quidem *Falsa* suum habet (quod dici solet) *Subjectum*, & *Prædicatum*: Ut, si diceretur *Homo non est Animal*; etiam hic *Subjectum* est *Homo*; & *Prædicatum*, *Animal*.

Nam re vera, hoc in casu, (quod & similiter contingit in multis aliis.) *Nomen* non accommodatur *omnibus illis* de quibus dici intenditur; sed illi saltem quod *præcipue* attenditur; quodque præcipuum aut principale censetur eorum quibus post applicatur: cæteris autem non nisi *Catachrestice* aut ut molliſſime dicam) *Analogice* attribuitur. Adeoque per *Subjectum* & *Prædicatum*, hoc casu, intelligendum est, *Id quod eum locum occupat in Propositione hac, quem, in Affirmativa & vera, occuparet Subjectum ejusque Prædicatum verum*

Et consequenter, *Prædicatum* (seu *Attributum*) dicitur, in *Affirmativa* propositione, *prædicari Affirmative*; in *Negativa*, Prædicari *Negative* (hoc est, *Negari*) de subjecto. Utrobique vero, prædicari *Vere*, si vera sit propositio; *Falsa*, si falsa.

Sicubi vero *incongrua* videatur, aut *minus commoda*, loquendi formula, ut quid de eo *prædicari* (sive *attribui*) dicatur, quod de eo *negatur*: Possumus quidem (quod & faciunt aliqui) pro *Subjecto* & *Prædicato*, dicere *Antecedens* & *Consequens* in propositione. Cum verò hæc nomina (sive commode sive incommode) antiquitus fuerint usurpata: certe non est incommodum (sive placeant sive displiceant) ut sciamus saltem quo sensu fuerint usurpata. Neque periculum inde metuendum si etiamnum retineantur, (dummodo quid significent intelligatur,) ut cum *Piscinam* dicimus, etiam de ea in qua non sunt Pisces.

Hæc duo (Subjectum & Prædicatum) dici solent, *duo Termini* propositionis. Et quidem Prædicatum, *terminus Major*; Subjectum, *terminus Minor*. Quarum quidem appellationum ratio, non absimilis est ei quam modo diximus. Quoniam *Prædicatum*, sensu proprio & famosiori intellectum, est *Generale* (seu *Universale*) aliquod, quod de *Speciali* aliquo seu *Particulari* (quod sub eo Generali continetur.

tinetur) *Affirmatur*: (ut cum dicitur *Homo est Animal*, aut *Bucephalus est Equus.*) Quo casu *Prædicatum* esse solet vox *majoris ambitus* (certe non minoris) adeoque dicitur *terminus Major*: *Subjectum* vero, ambitus minoris (saltem non majoris) adeoque *terminus Minor* dicitur. Et quamquam hoc non in omnibus propositionibus contingat; præsertim in Particularibus (ut, si dicatur *Aliquod animal est homo*;) Cum tamen id, plerumque, sit in *Universali Affirmativa* (quæ ex omnibus propositionibus *potissima* censeri solet,) easdem Appellationes retinere solent Logici in omnibus; ut *Prædicatum* dicatur terminus *Major*; *Subjectum*, terminus *minor*.

Hi *duo* Propositionis *Termini*, censeri solent *termini simplices*; (quorum alter de altero affirmatur aut negatur) Quod non ita tamen intelligendum est ac si utrumvis sit semper *vox unica*. Nam (ut jam ante dictum est) potest quid esse *complexum voce*, quod est *incomplexum re*. Et, prout, in consideratione Grammatica, non modo vox una, aut plures aliquot, sed & integra sententia, potest esse *casus Nominativus*, ante vel post Verbum *Est*: sic etiam *Subjectum* esse potest aut *Prædicatum* propositionis; Eoque casu, ibidem consideratur ut *terminus simplex*. Utputa in hujusmodi propositione, *Virtus est vitium fugere*; *Fugere vitium*, utut posteriore loco positum, est tum (in Grammatica consideratione) *Nominativus ante Verbum*; tum (in consideratione Logica) *Subjectum propositionis*.

Non enim hic ad *ordinem verborum*, sed ad *Sensus* (seu *significationis*) ordinem hic attendendum est. Adeoque quod, in consideratione Grammatica, censeri solet *Nominativus casus ante Verbum*; id ipsum, in consideratione Logica, est (*naturaliter*, & *prima fronte*,) propositionis *Subjectum*: quodque illic censetur *Casus nominativus post verbum* (substantivum) *Sum, es, est*, &c, (aut quod hujus locum supplet,) est *Prædicatum* propositionis. Adeoque, sive dixero, *Virtutis pars est Fugere vitium*, sive *Fugere vitium est pars virtutis*; utrobique idem est sensus, & naturalis verborum constructio. Nam *Fugere vitium* est Subjectum de quo fit sermo; & *pars virtutis* quod de eo *prædicatur*; & Vox *Est*, utriusque Copula.

Quæ non ita intelligenda sunt, ac si, in omni Propositione, hæ Partes omnes, separatim & distincte conspiciantur: Sed quod, si sensum spectemus, distingui possunt;

utut vocibus implexæ sint & involutæ. Nam prout, nonnunquam, voces aliquammultæ conficere possunt unum *terminum simplicem* (sive Subjectum sive prædicatum) in Propositione: ita duæ (plurefve) nonnunquam una voce implicantur. Sic unica vox *Curro*, est integra propositio; potestque (mente) distingui in tres partes suas *Ego sum currens*. Ubi non modo propositionis subjectum *Ego*, vel subintellectum erat; vel in terminatione Verbi implicatum: sed & *Copula* in eadem voce cum *Prædicato* involuta; quæ & alias non raro omittitur, ut quæ (pro variorum linguarum usu, Hebrææ præsertim) satis subintelligi præsumitur.

Alii, propositionis *partes* faciunt, *Nomen* & *Verbum* Per *Nomen* intelligentes *Subjectum* & *Prædicatum*; per *Verbum* autem *Copulam*.

At hic per *verbum*, non intelligendum est (indefinite) *verbum quodlibet*; sed verbum *Substantivum* (quod dici solet) *Sum, es, est*, &c, (aut quod hujus vicem supplet) Quippe aliud quodvis Verbum, ad *Prædicatum* potissimum spectat; ejusque tantundem saltem pro Copula habendum quantum sufficiat connectendis Terminis. Sic, cum dicitur, *Virgilius scribit versiculos*; non reputanda erunt *Virgilius & versiculos* (duo nomina) pro Subjecto & Prædicato; & (verbum) *Scribit*, pro Copula. Sed resolvenda est vox *Scribit*, in *est Scribens*; atque tum demum, propositionis sic resolutæ, *Virgilius est scribens versiculos*, Subjectum erit *Virgilius*; Copula, *Est*; Prædicatum, *Scribens versiculos*.

Imo vero ipsa vox *Est*, nonnunquam sic resolvenda erit: nempe, cum non pro *Copula* tantum occurrit, sed est ipsum Prædicatum. Ut ubi dicitur *Sol est* (*there is a Sun*;) hoc est, *Sol est existens*, aut *Sol est quid in rerum natura*, seu (quod alias dicunt) *datur Sol*. Atque hoc est, quod vocant *est tertij adjecti*. Nempe, post *subjectum* & *copulam*, quod est tertio loco adjiciendum est *Prædicatum*: Adeoque, cum *est* includit ipsum Prædicatum, fit *tertij loci adjectum*; quod, cum Copulæ locum duntaxat supplet, dicitur *est secundi adjecti*, hoc est, *adjectum secundo loco*.

Similiter, in hujusmodi propositione, *Virgilius fuit Poeta*; si id solum intenditur, ut, per vocem *fuit*, copulentur termini *Virgilius* & *Poeta* (absque peculiari consideratione Temporis;) vox *fuit* est *Copula*; (adeoque, per conversi-

onem,

onem, recte concludas, *Ergo, quidam Poeta fuit Virgilius.*) Sin *Temporis* habenda erit specialis consideratio; jam *fuit* partem Prædicati includit. Utputa si dicatur, *Senex fuit puer*; non inde, per conversionem concludas, *Ergo, quidam puer fuit Senex.* Sed resolvenda erit *Senex fuit puer*, in hanc *Senex est qui fuit puer*; unde concludas, *Ergo, quidam qui fuit puer est senex.* Quippe jam, non *puer*, sed *qui fuit puer*, est prædicatum; Copulaque non *fuit*, sed *est.*

Porro; Quamquam, in naturali constructione (ut supra dictum est) *Casus Nominativus ante Verbum*, sit Propositionis Subjectum: Sæpenumero tamen, in vera intentione Logica (quæ hic magis attendenda est quam Grammatica constructio,) resolutionem longe aliam admittet Propositio: & quidem sic involvi potest Propositio, ut plures admittat resolutiones; prout alia atque alia est intentio proponentis, aut arguentis inde. Ut in hujusmodi propositione, *Proximum meum amare debeo*: Subjectum, secundum naturalem constructionem, est *Ego* (quod Verbo *debeo* includitur;) Copula, *Sum*, (quod item in *debeo* latet,) adeoque sic resolvenda propositio, *Ego sum qui debeo* (aut *quem oportet*) *amare proximum*; & Prædicatum, *is quem oportet amare proximum*, Verum eadem propositio, si sensum spectes, sic etiam resolvi poterit; *Amare proximum, est id quod debeo*, (seu *quod oportet*, aut *est officium meum*;) ubi Subjectum (de quo fit sermo) est *Amor proximi*; Prædicatum (quod de eo affirmatur) *officium meum.* Vel sic etiam; *officium meum, est amare proximum*: puta, si quærenti *Quid sit officium meum*; respondeatur, *Amare proximum*; sensus erit, *Officium meum, est* (inter alia) *amare proximum*: Ubi Subjectum (de quo fit sermo) est *officium meum* (aut hujus saltem pars aliqua.) Prædicatum vero *Amare proximum.* Vel etiam, si sic arguere velim; *Proximum meum amare debeo*; Sed *Titius est mihi proximus*; Ergo, *Titium amare debeo*: Manifestum est (secundum intentionem arguentis) quod Subjectum propositionis primæ est *Proximus meus* seu *Vicinus meus*; Prædicatum autem (quod de eo affirmatur,) quod *hunc amare debeo*: Adeoque argumentum, explicite positum, hoc erit: *Vicinus meus talis est ut quem amare debeam*: *Titius est vicinus meus*; ergo, *Titius talis est ut quem amare debeam.* Vel denique, *Officium meum est Amare proximum*: Hoc est (si *amorem* libeat subjectum facere) *Amor est officium a me proximo debitum*;

Jam

Jam vero, Quænam ex reſolutionibus hiſce (aut an alia quæpiam ab his omnibus diverſa) ſit in præſenti caſu adhibenda; non ab ipſa ſtatim verborum formula patebit (ut quæ omnium capax eſt,) ſed ab intentione loquentis judicandum erit, aut ratiocinii ſcopo. Et quamquam eadem propoſitio, retento eodem ſenſu, poſſit in tales diverſas formas tranſmutari, quæ ſingulis hiſce conſiderationibus ſingulatim reſpondeant: Non tamen expectandum eſt, (neque hoc intendimus) ut unuſquiſque qui Loquitur aut Scribit, ad hunc ſe adſtringat Pædantiſmum, ut hoc ſemper faciat; (non magis, inquam, quam ut teneatur, Grammaticam ſi ſpectes, voces omnes in eo ordine collocare, quem dirigeret Syntaxeos ordo:) ſed permittenda eſt cuiquam ea libertas quam variarum linguarum Idiotiſmi, & loquendi formulæ admittunt. Atque, ut Lectoris vel Auditoris ſagacitati referendum eſt, ſecundum regulas Grammaticas, juſtum Syntaxeos ordinem inveſtigare, utut alium ab ordine verborum: ita, ſecundum regulas Logicas, veram ſtructuram Propoſitionis exquirere, quamquam obſcurata ſit, aut involuta, perturbato verborum ordine, aut Grammatica Syntaxi diverſa.

Summa rei huc redit; in omni Propoſitione conſiderandum eſt, Quid illud ſit *de quo fit ſermo*, (quod Propoſitionis *Subjectum* erit;) &, Quid ſit *quod de eo* vel Affirmatur vel Negatur, (quod erit *Prædicatum*:) atque hi duo, propoſitionis Termini, cenſendi ſunt per *Copulam* connexi; quæ quidem Copula vel ſeparatim exprimitur per verbum *Eſt*, vel (quod ſæpe fit) in Prædicati vocibus involvitur, indeque extricanda.

Quando hæ Propoſitionis Partes omnes, ſeparatim, & ſuo quæque ordine conſpiciuntur; dici ſolet *Directa Propoſitio*: Quando autem vel perturbato ordine, vel defectu aliquo, vel alio quocunque modo, involuta eſt, adeoque minus perſpicua; dici ſolet *Indirecta*, *Obliqua*, *Cryptica*, aut alio nomine non abſimili. Quæ quidem (κρύψεις) *Cryptes* omnes, *Obſcurationes*, *Occultationes*, aliave involucra, ſunt (quando poſtulat occaſio) tollenda: Suppleto quod deficit, aut ſubintelligitur; reſciſſo quod redundat; extricando quod involutum eſt; atque in ordinem redigendo, quod erat luxatum, aut perturbatum.

Hujuſmodi autem Propoſitio (qualem hic deſcripſimus) una ſimplex, per ſe poſita, dici ſolet *Categorica* propoſitio; (prout

(prout ab *Hypothetica* aut alias *Composita*, de quibus post dicetur, contradistinguitur:) Nam κατηγορεῖσθαι Græce, Latinè reddi solet *Prædicari*, hoc est de aliquo Affirmari vel Negari. Cumque aliquid directe vel Affirmatur vel Negatur, (absque ambage, tergiversatione, circumloquutione, aut quod dicitur *without If's or An's*;) dicimus *loqui Categorice*, & *Categorice respondere*.

Quando autem Propositio conditionaliter profertur, (ut *si Sol oritur, dies est*;) aut sit alias *Composita*: Dici solet Propositio *Hypothetica*; hoc est, *Conditionalis* Non quod Propositio omnis utcunque *Composita*, sit *proprie Conditionalis*; (sunt enim alii modi quibus Propositiones componi possunt:) Sed quod, ex Propositionibus Compositis, ea præ cæteris notabilis censeri solet quæ *proprie conditionalis* est: adeoque nomen *potioris* placuerit omnibus impertire. Alii tamen, pro *Categorica* & *Hypothetica*, malunt dicere *Simplicem* & *Compositam* propositionem.

CAP. III.

De Qualitate Propositionis: Affirmativa & Negativa.

PRopositio simplex (qualem jam descripsimus) vel *Affirmativa* est vel *Negativa* (prout ante dictum) prout Prædicatum, de Subjecto, vel Affirmatur vel Negatur; hoc est prout *Copula* vel Affirmatur vel Negatur; sive vel *Esse* dicitur vel *Non-esse*. Ut, si dicatur *Equus est Animal*; hic, *Animal* de *Equo* Affirmatur; propter Copulam Affirmativam *Est*: Sin dicatur, *Equus non est Lapis*; *Lapis* hic de *Equo* negatur, propter Copulam Negativam *non est*.

Quæ quidem negatio (*Non*) solet quidem, in Lingua Latina, Copulæ *præponi*; (ubi *est* Affirmando dicitur; *Non est* negando:) Sed, in Anglicana, *post ponitur* Copulæ nota negationis, ita tamen ut cum ea connecti censeatur; (ubi Affirmando dicimus *Is*; negando, *is-not*:) Atque hoc quidem cum explicite negatur Copula.

Sed, sicut *Copula* nonnunquam involvitur cum Prædicato, ejusve aliqua parte, (ut supra dictum est:) Sic & *Negationis* nota, quandoque cum *Subjecti* aliqua parte involvitur: Ut, cum dicitur *Nemo omnibus horis sapit*. Ubi *Nemo* seu *Nullus*, tantundem valet atque *Omnis non*; & *Sapit* resol-

solvendum est in *est sapiens*; Adeoque, explicite proposita, diceretur *Omnis homo non est sapiens omnibus horis*. Ubi Subjectum est *Omnis homo*, de quo negatur Prædicatum *sapiens omnibus horis*, per copulam negativam *non est*.

Caute hic notandum est, Propositionem tum dici Negativam cum *Copula* negatur. Non enim omnis in Propositione negatio facit negativam propositionem, sed eam solummodo quæ afficit copulam. Si dicatur *Animal non rationale est Brutum*; propositio Affirmativa est. Quippe quæ hic, conspicitur Negatio, non afficit Copulam, sed est pars Subjecti. Subjectum enim est *Animal non rationale*, seu *illud animal quod non est rationale*, de quo Subjecto *Affirmatur* Prædicatum (*Brutum*) per copulam affirmativam *est*. Item *Non-animal est non homo*, (*That which is no-Animal is no-Man*:) est propositio Affirmativa (propter copulam *est*) quamvis tum *subjectum* tum *Prædicatum* sint Negativi termini simplices.

Verum quidem est Propositionem tam ambigue proponi posse, ut merito dubitetur, an Affirmativa sit an Negativa. Ut, si dicatur, lingua nostra, *what is not an Animal is not a Man*; dubitari poterit an posterior negatio *not* ad copulam pertineat, (ut *is-not* ponatur pro *non-est*,) quo casu propositio erit Negativa; an ad Prædicatum, (ut *not a-man*, sit *non-homo*,) quo casu Propositio erit Affirmativa. Nam *non-animal non est homo*, est Negativa; sed *non-animal est non-homo*, affirmativa propositio. Quæ ambiguitas oritur ex linguæ nostræ usu, qui negationem verbo *est* postponimus quæ ipsum afficit. Latinorum *non-est* reddentes per *is-not*. Sed nihil est periculi ab hac ambiguitate, quoniam sensus utrobique idem est; *est non-animal* & *non est animal*; utut formulæ loquendi differant. Debet autem, qui sic ambigue loquitur, explicare (si postuletur) utro modo se intelligendum velit.

Idem faciendum est (siquis est ab ambiguitate metus) in aliis item casibus. Ut, si dicatur, *Every Man is not wise*: Quod, secundum rigorem formulæ, valeret *Omnis homo non est sapiens*, hoc est, *nullus est*; adeoque *sapiens* de *omnibus* negetur. Sed, pro modo loquendi nobis satis familiari, censebitur potius pro *non omnis est*; quod tantundem valet atque *aliquis non est*. Atque ex hac formula nobis familiari, provenire puto quod etiam Latine non raro dicatur *Omnis homo non est doctus*, pro *non omnis est doctus*. Siquando autem

tem ſit ab ambiguitate periculum, cautius loqui par eſt. Ut, ubi dicitur Mat. 7. 21. *Not every one that ſaith unto me Lord, Lord, ſhall enter into the Kingdome of Heaven*; nam ſi pro *not every one ſhall* (*non omnis intrabit*) diceretur *every one ſhall not* (*omnis non intrabit*) videretur dici, *none ſhall* (*nullus intrabit*;) quod non commode diceretur: Nam intrabunt *aliqui*, (hoc eſt, *nonnulli*,) ſed *non omnes*, eorum qui dixerint *Domine, Domine.*

Hæc autem, quæ jam tradita eſt, Propoſitionum diſtributio in *Affirmativam* & *Negativam*; Propoſitionis *Qualitatem* ſpectare dicitur: & quærenti *Qualis ſit* propoſitio, dicendum *Affirmativa* ſit an *Negativa.*

Sunt quidem aliæ Propoſitionum *Qualitates*; utputa, *Vera* ſit an *Falſa*; item *Certa* ſit an *Dubia*; & ſimilia. Sed hæ potius *Materiam* propoſitionis ſpectant; non *Formam*, de qua jam agitur. Sed *Affirmatio* & *Negatio*, Formam propoſitionis ſpectant, quæcunque fuerit *Materia.* Sic *B eſt A*, eſt Affirmativa; *B non eſt A*, negativa; quodcunque fuerint *B* & *A.* Num autem vera ſit an falſa, hæc aut illa, conſtare non prius poteſt quam conſtet quis ſit valor ipſorum B, A. Quippe ſi conſtet B *Brutum* ſignificare, & A *Animal*; tum (propter *Materiam*) conſtabit Affirmativam veram eſſe; Negativam, falſam.

CAP. IV.

De Quantitate Propoſitionis: Univerſali & Particulari.

IN Propoſitione (qualem deſcripſimus) Categorica; Prædicatum Subjecto applicatur (affirmando aut negando) vel *Toti*, vel ipſius *Parti.* Græce dicitur καθόλου vel κατὰ μέρος; de ſubjecto *Toto*, vel de ſubjecto *ſecundum aliquam ſui partem.* Prædicationem dicas *Totalem*, vel *Partialem.* Ubi intelligendum eſt *Totum*, de *Toto prædicationis*, ſeu *toto ambitu prædicandi*; hoc eſt, *omni eo* (quicquid ſit, aut quotcunque ſint,) *de quo Subjectum* (ſeparatim) *affirmatur.*

Quando igitur Prædicatum de Subjecto aliquo, ſecundum totum ſuum ambitum (hoc eſt, de omni eo de quo ipſum dicitur,) prædicatur (ſive affirmative ſive negative,) eſt ea *Totalis prædicatio*; eaque Propoſitio *Generalis aut Univerſalis* dici ſolet. Utputa, cum dicitur *Homo eſt animal*,

intelligendo id de *quovis Homine*: est ea propositio *Universalis Affirmativa*. Sin dicatur, *Homo non est Lapis*, intelligendo item hoc *de quovis homine*: est ea propositio *Universalis Negativa*. Quippe illic *Animal*, *de toto* affirmatur (hoc est, de quovis homine, quotcunque fuerint homines,) hic, *de toto*, negatur *Lapis*.

Quando autem non de *toto* ambitu subjecti, sed de ejus *parte* aliqua, intelligendum sit Prædicatum vel Affirmari vel Negari; est ea *Partialis* prædicatio; eaque propositio *Particularis*. Utputa, si dicatur *Homo est doctus*, aut *Homines sunt docti*, intelligendo id de *aliquo* tantum, aut *aliquibus*, non de *omni*; est ea Propositio *particularis affirmativa*: Sin similiter dicatur *homo non est doctus*, aut *homines non sunt docti*, intelligendo item hoc de *aliquo*, vel *aliquibus*, non de *omni homine*: Propositio est *particularis negativa*.

Atque hæc est (quæ dici solet) *Quantitas* Propositionis; puta *Universalis* sit, an *Particularis*. Neque aliam Prædicationem (præter has duas, καθόλε & τῷ μέρες) vel agnoscit *Aristoteles*, vel rei natura patitur.

Cave autem per Universalitatem & Particularitatem *Propositionis*, intelligas Universalitatem & Particularitatem *Subjecti*, ut est *Terminus Simplex*; quasi ea esset Particularis propositio, cujus subjectum est Particulare quid, seu Individuum; Universalis autem, cujus subjectum est vox Communis seu Universalis: Non enim hic agitur (ut in prima parte Logicæ) de Universalitate aut Particularitate subjecti, seu termini simplicis; sed de modo Prædicationis, seu applicatione Prædicati ad hoc Subjectum (sive ipsum sit universale sive Particulare) puta an toti applicetur subjecto, an ipsius tantum parti. Nam de *Subjecto Universali* (hoc est, de voce communi) fieri potest *Particularis prædicatio*; ut cum dicitur *Quidam homines sunt Philosophi*. Contra vero, de *Subjecto Particulari* fieri potest prædicatio *totalis* seu *universalis*; ut cum dicitur *Aristoteles est Philosophus*. Quippe hic *Philosophus* affirmatur de *Aristotele* secundum totum vocis ambitum. Et quidem de *Individuo* (determinato) non alia potest fieri prædicatio quam *Universalis*. Cum enim (verbi gratia) vox *Aristoteles* de uno solo *individuo* dicatur; quicquid de hoc *individuo* vel affirmatur vel negatur, pariter vel affirmatur vel negatur de *Aristotele*, secundum totum vocis ambitum prædicandi.

Atque

Atque hoc signanter notatum velim; quia novus forte hic videor, & præter aliorum loquendi formulam hæc dicere. Nam plerique Logici, Propositionem (quam vocant) *Singularem* (hoc est, de subjecto Individuo seu Singulari,) pro *particulari* habent (non *universali*:) Sed perperam hoc faciunt, & præter mentem Aristotelis (qui, quantum memini, nunquam ejusmodi singularem, τὸν κατὰ μέρος appellat, aut pro tali habet,) & præter rei naturam: Non enim hic agitur de *particularitate subjecti* (quod ἄτομον vocat Aristotelis; non κατὰ μέρος,) sed de *partialitate prædicationis.* Et quidem de eo quod est ἄτομον, quomodo quid κατὰ μέρος aut affirmari possit aut negari, non video. Neque ego interim *Novator* censendus sum qui hæc dixerim; sed illi potius novatores, qui ab Aristotelea doctrina recesserint; eoque multa introduxerint incommoda, de quibus suo loco dicetur.

Atque hoc non de Individuo tantum *Signato* intelligendum est (quod *nomen proprium* vocant Grammatici;) sed de alio quovis Individuo *Determinato*; (sive sit *Individuum Demonstrativum*, sive *Individuum ex hypothesi* dictum, sive alias utcunque ad unum aliquod determinatum.) Sive enim *Virgilium* dixerim, sive *Poetam Mantuanum*, sive *Authorem Æneidos*, sive (Virgilium indicando) *hunc hominem*: erit utcunque ἄτομον de quo, quod dicitur, dici non potest κατὰ μέρος.

Idem etiam intellige, si forte *Individuum* illud sit ex pluribus partibus, seu particulis, aggregatum; quod dici solet *unum per aggregationem.* Utpote si, *hunc lapidum acervum* (digito monstratum) dixerim aut *magnum* esse, aut *parvum*, aut *sepulti tumulum*, aut aliud quid, de hoc acervo unico, affirmaverim aut negaverim.

Idem dicendum, ubi *de pluribus collective sumptis* agitur, aut *per Omne* (quod vocant) *Collectivum* prolatis: Ut, si *Omnes Planetas* dixerim esse *Septem.* Nam hujusmodi propositio (utut illud non animadvertunt) est *Singularis* propositio (non minus quam cum *Solem* dixerim esse *unicum*,) non enim, de singulis separatim Planetis, sed de conjunctim omnibus, (quæ una est collectio,) dicitur *Septenos* esse. (Secus autem est si dixero *Omnes Planetas, Stellas esse*: ubi *Stella*, de singulis separatim dicta intelligitur.)

Cum tamen *Singularem* dico hanc propositionem (per *Omne* Collectivum) non interim negaverim *Universalem*

eſſe, ſeu καθόλου (omnes enim *Singulares* ſunt καθόλου.) Sed ſubjectum hic eſt *Omnes Planetæ*, de quibus (ut aggregato unico) affirmatur *Septem eſſe*; non autem de *Planetis* univerſaliter dicitur (hoc eſt, non de ſingulis ſeparatim) *Septenos eſſe*.

De *Individuo Vago* (quod dicitur) aut *Indeterminato*: res ſecus eſt; ut ſi dixero *unus homo*, ſeu *quidam homo*; quoniam hic *quidam* (niſi alias determinetur) poteſt eſſe *quiſpiam*: adeoque certum aliquod Subjectum inde non determinatur. Adeoque *quidam homo doctus eſt*, aut etiam *quidam homines ſunt docti*, eſt propoſitio *particularis*; utpote de *homine* prolata, non ſecundum totum vocis ambitum, ſed de aliqua ſaltem illius parte; adeoque de *homine* κατὰ μέρος, prædicatur *doctus*. Ut mox dicetur.

Quando Propoſitionis *Subjectum*, eſt Vox *Communis* (*generalis* aut *univerſalis* dici ſolita;) poteſt ea vel *Univerſalis* vel *Particularis* propoſitionis ſubjectum fieri: prout *huic toti* (ſecundum totam ſuam amplitudinem prædicandi) applicatur, vel *ſecundum aliquam ſui partem*: Hoc eſt, prout vel de *omnibus* vel *tantum aliquibus* ſub eo generali nomine contentis, applicari intelligatur Prædicatum. Utputa cum dicitur *Homines ſunt Rationales*, de *omnibus* intelligendum erit (ſecundum totam vocis amplitudinem) eſtque propoſitio *Univerſalis*: Sin dicatur *Homines ſunt docti*, intelligendum erit, non de toto ambitu *Hominis*, ſed ſaltem de *quibuſdam hominibus*; adeoque propoſitio *Particularis* cenſenda erit.

Quoniam autem, hoc in caſu, dubium aliquando eſſe poſſit, an qui de *homine* (verbi gratia) *Indefinite loquitur*, intelligendus ſit de *omnibus*, an de *aliquibus tantum* loqui: Solent (ubi opus eſt) *Notas* quaſdem (ſeu *ſigna*) ſubjecto præfigere, ſive *Univerſalitatis* ſive *Particularitatis* quo dubium illud tollatur, indeque conſtet an pro *Univerſali* an pro *Particulari* habenda ſit ea Propoſitio. Puta, *Omnes homines ſunt rationales*; *Aliqui homines ſunt docti*. Neque tamen id ſemper fit; ſed quando opus videtur.

Univerſalitatis Notæ ſunt, *Omnis*, *Quilibet*, *Cuncti*, *Singuli*, *Ambo*, *Uterque*, *Nullus non*, *Nullus*, *Nemo*, *Neuter*, *Semper*, *Ubique*, & ſiqua ſunt ſimilia.

Particularitatis Notæ ſunt, *Aliquis*, *Quidam*, *Nonnullus*, *Aliquot*, *Pauci*, *Non nemo*, *Unus*, *Duo*, *Tres*, &c. *Aliquis non*, *Quidam non*, *Non omnis*, *Quandoque*, *Alicubi*, &c.

Aliæ

Aliæ ſunt Notæ, quæ quamvis abſolutam Univerſalitatem non deſignant, eo tamen prope accedunt: ut, *Multi*, *Plurimi*, *Plerique omnes*, *pars longe maxima*, &c, prope accedunt ad Univerſalem Affirmativam; atque ex adverſo, ad Univerſalem Negativam, prope accedunt, *Pauci*, *Pauciſſimi*, *Vix ullus*, *vix aut ne vix*, &c. Quæ quidem, de re probabili arguenti, (ubi demonſtrationi locus non eſt,) univerſalibus *ſuppares* haberi poſſint, & *Probabilitati* ſeu *veriſimilitudini* probandæ ſufficiunt; adeoque ad *Opinionem* inducendam, (ſi non ad faciendam *Fidem*,) ſi nihil in contrarium conſtet.

Et quidem ipſæ Univerſalitatis notæ (utcunque Hyperbolice prolatæ) ſæpenumero nihil aliud ſignificant, quam quas *Univerſalibus ſuppares* modo diximus. Utputa cum, in communi colloquio, quotidie dicitur, *Hoc omnibus notum eſt*, *Nemo hoc ignorat*, *Nemo inficiabitur*, & (Gallis familiare illud) *Tout le mond*, (ubi forte *tres* aut *decem* ſunt ille *totus mundus*,) *Nil tale unquam contigit*, *In hoc conveniunt Omnes*, &c. Ubi, per *Omnes*, non aliud intelligendum erit quam *Plerique* aut *Plurimi*; & per *Nullos*, intelligendi *Pauciſſimi*.

Notæ hujuſmodi, ſubjecto præfixæ, non pro Subjecti *parte* aliqua cenſeri ſolent, ſed ut ejuſdem *Appendices*; dicique ſolent propoſitionis partes *Syncategorematicæ*, quaſi Accidentales & Adventitiæ; At *Subjectum*, *Prædicatum*, & *Copulam*, partes vocant *Categorematicas*, utpote Propoſitioni Eſſentiales.

Negationis nota *Non*, qua Propoſitio fit *negata*, (ſive ea explicite præponatur voci *Eſt*, ſive utcunque involuta,) an pars dicenda ſit *Syncategorematica*, an (ut copulæ particula) *Categorematica*, neſcio an inter ſe ſatis conveniant Logici. Utrumvis dicas, ego non repugno. Quippe perinde eſt ſive Affirmativæ propoſitionis copulam dixeris *Eſt*; Negativæ, *non eſt*, (ut ſit *non* pars copulæ:) an utrobique copulam dixeris *Eſt*; &, in Negativa, *Non*, eſſe (*Syncategorematicam*) notam *Negationis*; ut eſt *Omnis* nota *Univerſalitatis*

De aliis item Notis; judicio aliquando opus eſt, determinare, num partes ſint *Syncategorematicæ* an *Categorematicæ* (hoc eſt, *adventitiæ*, an *eſſentiales*.) Utputa, cum dicitur, *Omnes Planetæ ſunt Stellæ*, & *Omnes Planetæ ſunt Septem*. In priori, vox *Planetæ* eſt integrum Subjectum; & vox

Omnes

Omnes est, pars *Syncategorematica*; utpote Universalitatis Nota; adeoque Prædicatum *Stellæ*, de Planetis omnibus singulatim sumptis affirmatur: Unde recte subsumas, sed *Sol & Luna sunt Planetæ*; ergo *Sol & Luna sunt Stellæ*. Sed in posteriori, *Omnes* est *Categorematica*, & subjecti pars; neque enim de singulis separatim, sed de omnibus conjunctim intelligendum est; Adeoque non licebit subsumere, sed *Sol & Luna sunt Planetæ*, Ergo *Sol & Luna sunt Septem*: Sed subsumendum esset *Sol & Luna sunt omnes Planetæ*, si velis inde concludere, Ergo *Sol & Luna sunt septem*.

Discrimen hoc (inter *Omne* Collectivum, & *Omne* Distributivum,) statim patebit, si pro *Omnes* substituas *Quilibet* (quod tantundem est atque *Omnes* distributive sumptum;) sic, pro *Omnes Planetæ sunt Stellæ*, recte substituas *Quilibet planetarum est Stella*; At non item, pro *Omnes Planetæ sunt septem*, similiter substituas *Quilibet Planetarum est septem*.

Similiter, cum dicitur *Hic homo est Poeta*, non satis est assumere, *Virgilius est Homo*, Ergo *Virgilius est Poeta*. Sed subsumendum erit *Virgilius est Hic homo*. Quippe propositionis primæ subjectum erat, non *Homo*, sed *Hic homo*. Estque vox *Hic*, non Syncategorematica, sed Categorematica; utpote pars Subjecti in propositione *Singulari*. Quæ quidem utut *Universalem* dixerim; (quippe omnes singulares ita sunt;) non tamen de *Homine*, sed de *Hoc homine*; prædicatur universaliter (seu Totaliter) vox *Poeta*.

Porro: siquis sic arguat; *Romanus quidam est Author Æneidos*; *Estque Virgilius Romanus ille*; ergo *Virgilius est Author Æneidos*: Recte arguitur: At non ita foret, si assumeretur tantummodo, *Virgilius est Romanus*. Quia tum *Romanus* foret Individuum *Vagum*, seu *Indeterminatum*; adeoque Subjectum Propositionis *Particularis*, seu Partialis; (ut quidem est in propositione prima, si illa sola consideretur:) sed cum in secunda subsumitur *Romanus ille*, (seu *ille idem Romanus*,) *Determinatur* vox *Romanus* (indeterminata prius) ad *unum Singulare*, sitque *Individuum Determinatum*, adeoque subjectum propositionis *Singularis*. Sed, absque hoc, incertum foret an *Romanus* in prima, & *Romanus* in secunda, sint *Idem Romanus*.

Simili opus erit judicio, siquando de alia quapiam particula dubitari possit, num Syncategorematica censenda sit an Categorematica.

Si-

Siquando autem, propositionis Subjectum, sit vox *Communis* (ut ante dictum est,) adeoque capax prædicationis sive Totalis sive Partialis; nec tamen affixam habeat vel Universalitatis vel Particularitatis Nota, unde constet utra intendatur; (ut sunt illæ, *Homo est Animal*: *Homo est doctus*:) *Indefinitæ* dici solent Propositiones. Non quod non sit vel Particularis, vel Universalis, ejusmodi propositio; (certum enim est, alterutram esse;) sed quod non statim obvium sit, utram intenderit qui sic indefinite loquitur. Quo casu, (si postuletur, aut opus sit,) exponere debet, qui sic loquitur, quo sensu intellectum velit. Neque enim semper pro *Universali* (quod volunt aliqui,) neque semper pro *Particulari* (quod volunt alii,) habenda est Propositio *Indefinita*; sed nunc pro hac, nunc pro illa, prout vel dicti ratio vel scopus dicentis postulat.

Secundum ea quæ hactenus tradita sunt, Quadruplicem (secundum Quantitatem) faciunt Propositionem, plerique Logici; *Universalem*, *Particularem*, *Indefinitam* & *Singularem*. Quod tamen non ita intelligendum est, quasi hæc esset distributio *Propositionis*, ut *Generis*, in quatuor *Species*: Sed potius quadrupla diversitas Propositionis secundum *Accidentales* quasdam considerationes.

Cum enim *formalitas* propositionis consistat in Prædicatione, seu modo applicandi Prædicatum Subjecto: possitque ea, secundum Qualitatem, non alia esse quam vel Affirmando vel Negando; nec, secundum Quantitatem, alia quam vel Totalis vel Partialis: Prout illic non plures sunt Propositionis *Species*, quam Affirmativa & Negativa, (utut aliquando sic implicari possit propositio, ut merito dubitetur num hæc an illa dicenda sit:) Sic, ratione Quantitatis; non aliæ assignandæ sunt *Species* quam *Universalis* & *Particularis* (prout prædicatio Totalis est aut Partialis;) utut nonnunquam, (quando *Indefinite* proponitur) dubitari possit num hæc an illa intendatur. Possunt tamen, utrobique diversitates quædam *Accidentales* intervenire.

Et quidem, ratione *Quantitatis* (de qua jam agitur,) seu amplitudine prædicandi de exposito Subjecto; quamquam prædicatio omnis vel Totalis sit vel Partialis; Utra tamen harum illa sit, non in omnibus tam liquido patet: Sunt quidem, hac ratione, aliæ *manifesto Universales*, propter affixam *Universalitatis Notam*, (ut *Omnes homines sunt Rationales*; *Nullus homo est Brutum*;) quæ (signanter) dici solent

solent *Universales*: Aliæ *manifesto Particulares*, propter affixam *Particularitatis Notam*, (ut *Quidam homines sunt Frugiferi*; *Quidam non sunt*;) quæ (signanter) dici solent *Particulares*: Aliæ, de quibus (utut vel particulares sint vel universales) non liquido constet (propter *nullam ejusmodi affixam notam*, dum tamen *Subjectum* sit *vox Communis*, utriusvis capax,) utræ censendæ sint; quæ itaque *Indefinitæ* dici solent, seu *Indefinitè propositæ*; suntque nunc pro universalibus, nunc pro particularibus habendæ, prout fert occasio: Aliæ denique, quæ cum Subjectum habeant *Individuum* (de quo non alia fieri potest quam *Totalis* prædicatio;) *Universales* quidem semper sunt, sed *Universalitatis nota* non indigent (cum, propter Subjecti naturam, aliæ non possint esse quam *Universales*;) dicique solent *Singulares*; ut *Virgilius est Poeta*; *Virgilius non est Græcus*. Non quod universales non sint; sed, quod sint certa quædam universalium classis, quæ hoc habent peculiare, quod, de hujusmodi *Subjectis* (ubi *unus* & *omnis* idem est) non possit aliter prædicari quam Universaliter.

Hæ Propositionum distributiones, de quibus hactenus dictum est, solent hoc memorali versu (barbaro licet) insinuari.

Quæ? Ca. vel Hyp. *Qualis*? Ne. vel Aff. Un. *Quanta*? par. in. Sin.

Hoc est; Quærenti *Quæ* sit propositio? respondendum, *Categorica* sit an *Hypothetica*. Quærenti *Qualis* sit? respondendum est, *Affirmativa* sit an *Negativa*. Quærenti *Quanta*? dicendum *Universalis* sit, *Particularis*, *Indefinita*, an *Singularis*.

Porro; cum Propositio omnis (saltem Categorica) est, ratione *Qualitatis*, Affirmativa aut Negativa; & ratione *Quantitatis*, Universalis aut Particularis: erit, ratione simul *utriusque*, vel *Universalis Affirmativa*, vel *Universalis Negativa*, vel *Particularis Affirmativa*, vel *Particularis Negativa*: quibus breviter indicandis, quatuor assignant vocales Literas A, E, I, O; secundum hos Versiculos, memorativos:

Asserit, A; *Negat*, E; sed *Universaliter* ambæ.
Asserit, I; *Negat*, O; sed *Particulariter* ambo.

(Ubi non tam erant soliciti de Syllabarum quantitate, aut Syntaxeos ratione, quam ut *Rythmus* constet, aut ἐμμετρίλογον. Alii tamen, quo constet versus, pro *sed universali-*

versaliter subſtituunt *verum generaliter*; &, quo Syntaxi proſpiciatur, pro *ambo*, neglecto Rythmo, ſubſtituunt *ambæ*; reſpicientes vocem ſubintellectam, *Propoſitiones*.) Quod volunt, hoc eſt; per A, notatur propoſitio *Universalis Affirmativa*; per E, *Universalis Negativa*; per I, *Particularis Affirmativa*; per O, *Particularis Negativa*. (Quarum uſus in ſequentibus patebit.) Nequis autem de Propoſitionibus Indefinitis & Singularibus (quaſi hic neglectis) ſit ſolicitus: *Indefinita* referenda eſt nunc ad Univerſalem, nunc ad Particularem, pro ut res poſtulaverit: *Singularis*, ſemper ad Univerſalem.

Eoldem Anglice, ſic reddas.

A *ſays*, and E *denies*; both *Totally*.
I *ſays*, and O *denies*; both *Partially*.

CAP. V.

De Oppoſitione Propoſitionum.

PRopoſitiones pro varia Qualitatis & Quantitatis diverſitate, eodem manente tum Subjecto tum Prædicato, Varias admittunt inter ſe Comparationes (ſeu Conſiderationes Relativas) quæ *Oppoſitiones* dici ſolent (ἀντιθέσεις.) Sin minus placeat *Oppoſitionis* Vox (quia non eſt in omnibus Oppoſitio ſtrictè ſumpta, quin poſſint ſimul conſiſtere,) *Contrapoſitiones* dicas licet, (quæ vox non minus congruit Græcæ ἀντιθέσεις.) Quippe nil aliud hic intenditur quam propoſitionum ſic variatarum (oppoſito ſi libet ſitu poſitarum) inter ſe comparatio; & Relationum indicatione quas ſic contrapoſitæ Propoſitiones inter ſe ſortiuntur.

Sed *Oppoſitionis* vocem (antiquitus uſitatam) non incommode retineas, (licet non in omnibus ſtricte conveniat) pro ea libertate quam ſibi ſolent aſſumere Logici in nominibus imponendis, (quod ante inſinuavimus, eritque aliquoties poſt inſinuandum;) Nempe, cum nomen Generale pluribus Particularibus accommodandum eſt; non tale ſemper nomen imponunt quod ex æquo omnibus conveniat; ſed quod particularium illi, quod potiſſimum ſpectant, ſatis quadrat; reliquis autem non ſine vi quadam poſſit (καταχρηστῶς) attribui. Quod, ut alibi, ſic ſpe-cia-

 tim

tim notavimus, ubi propoſitionis *Subjectum* & *Prædicatum* dici notavimus, Propoſitionis Terminum *Minorem* & *Majorem*; quod quidem in *Univerſali Affirmativa* (quam ut potiſſimam ſpectant) ut plurimum contingit; in reliquis autem non raro contrarium; ut ſupra monitum eſt. Atque hic ſimiliter, quamquam non omnes hæ Contrapoſitiones, ſint *Oppoſitiones* ſtricto ſenſu; cum tamen pleræque tales ſint, commune *Oppoſitionis* nomen omnibus impoſuerunt.

Has autem, hujuſmodi Schemate Contrapoſitas, exhibere ſolent

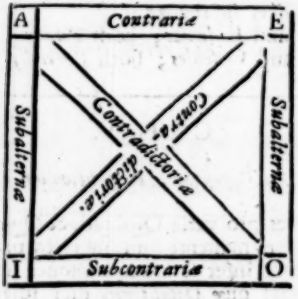

Hoc eſt; A, E, vocant *Contrarias*: I, O, *Subcontrarias*: A, I; & E, O; *Subalternas*: A, O; & E, I; *Contradictorias*. Hoc eſt (verbis fuſioribus,)

1. *Univerſalis Affirmativa*, & *Univerſalis Negativa*, (quæ Quantitate conveniunt, utpote Univerſales ambæ; ſed differunt Qualitate,) *Contrariæ* vocantur. *Quæ quidem ambæ Falſæ poſſunt eſſe* (ut ſi dicatur, *Omnes homines ſunt Sapientes*; *Nulli homines ſunt Sapientes*.) ſed *non ambæ poſſunt eſſe veræ.*

2. *Particularis Affirmativa* & *Particularis Negativa*, (quæ item Quantitate conveniunt, utpote Particulares ambæ; ſed differunt Qualitate,) vocantut *Subcontrariæ*; (ut, *Hominum aliqui ſunt Sapientes*; *Aliqui, non ſunt ſapientes.*) Quarum, *utraque verâ eſſe poteſt, ſed non utraque falſa.*

3. *Univerſalis Affirmativa*, & *Particularis Affirmativa*; Item *Univerſalis Negativa*, & *Particularis Negativa*; (quæ Quantitate differunt, ſed conveniunt Qualitate;) vocantur

tur *Subalternæ* (utpote quarum altera sub altera continetur; puta Particularis sub Universali:) Quæ quidem utut Oppositæ dici possint laxiore sensu (hoc est, Contrapositæ,) non tamen ita sunt Oppositæ quin bene consistant. Harum; *si Universalis vera est, vera est & Particularis*; quippe quæ in Universali continetur: (Puta, si *omnes sunt*, multo magis *aliqui sunt*: Si *nulli sunt*, certe *Aliqui non sunt.*) *Si Particularis falsa est, falsa est & Universalis*; utpote quæ illam continet: (Puta, si falsum sic *Aliquem esse*; multo, magis falsum erit *Omnes esse*: Si falsum sit *Aliquem non esse*; multo magis erit falsum *Nullum esse.*) *Si Universalis falsa sit, potest tamen Particularis* (aliquando) *vera esse*; (Ut *Omnes homines sunt sapientes*; *Aliqui sunt*: Item *Nulli homines sunt sapientes*; *Aliqui non sunt*:) *sed & potest* (aliquando) *falsa esse*; (Ut *Omnia Bruta sunt rationalia*; *Aliqua Bruta sunt rationalia*: Item *Nulli homines sunt rationales*; *Aliqui homines non sunt.*) *Si Particularis vera sit, potest tamen Universalis esse falsa*; (Ut, *Aliqui homines sunt sapientes*; *Omnes sunt*: Item *Aliqui homines non sunt sapientes*; *Nulli sunt*:) *Sed esse potest* (aliquando) *vera*; (Ut *Aliqui homines sunt Rationales*; *Omnes sunt*: Item *Aliquis homo non est Brutum*; *Nullus est.*)

4. *Universalis Affirmativa* & *Particularis Negativa*; item *Universalis Negativa & Particularis Affirmativa*; (quæ tum Quantitate tum Qualitate differunt,) vocantur *Contradictoriæ*; (ut quæ sibi mutuo contradicant.) Harum quidem *Nec ambæ possunt esse veræ, nec ambæ falsæ*: Sed semper altera vera est, altera falsa. (Adeoque dici solet *Omnium Oppositionum Maxima*,) Puta, si verum sit *Omnes homines esse animalia*; certe falsum erit, *Aliquos non esse*: si verum sit *Aliquos non esse*; falsum erit *Omnes esse*. Item, si verum sit, quod *nulli homines sunt Bruta*; falsum erit *Aliquos esse*: &, vice versa, si hoc verum sit, falsum erit illud.

Est autem hoc Schema, eis præsertim Propositionibus accommodatum, quarum Subjectum est *Vox Communis*; adeoque capax prædicationis Totalis, aut etiam Partialis.

In *Singularibus* autem, quarum Subjectum est *Individuum* (adeoque non capax prædicationis Partialis,) res aliquanto secus est. Quippe de Individuo Subjecto, quicquid dicitur, de toto dicitur; & quicquid negatur, de Toto negatur, (ut partiali vel Affirmationi, vel Negationi

tioni, non ſit locus.) Adeoque *Affirmativa & Negativa* (ut *Virgilius eſt Poeta*; *Virgilius non eſt Poeta*;) non modo *Contrariæ* ſunt (ut in aliis Univerſalibus Affirmatis & Negatis,) ſed & (vi materiæ) *Contradictoriæ*: Adeoque nec ſimul veræ poſſunt eſſe, nec ſimul falſæ; ſed ſemper altera vera eſt, altera falſa.

(Quomodo hoc accommodandum eſt Propoſitionibus Hypotheticis aliiſque Compoſitis; poſt dicetur ſuo loco.)

Secundum has Regulas, (quæ ita certæ ſunt, ut ſua luce ſatis conſtent,) judicandum erit de *Conſiſtentia* aut *Inconſiſtentia* propoſitionis unius cum altera, (indeque arguendum de veritate aut Falſitate unius, prout altera aut vera eſt aut Falſa,) pro varia earum Qualitate aut Quantitate (eodem manente tum Subjecto tum Prædicato,) in ſingulis his Oppoſitionis (aut Contrapoſitionis) generibus.

CAP. VI.

De Æquipollentia Propoſitionum.

EX Oppoſitionis doctrina, dependet ea quæ eſt de *Æquipollentia* propoſitionum: Hoc eſt, Quomodo Propoſitiones oppoſitæ (in quocunque Oppoſitionis genere) fiant, per debitam negativi *Non* poſitionem Æquipollentes. Unde judicium fiat de veritate aut falſitate unius, per veritatem aut falſitatem alterius ei æquipollentis. Quippe ſi æquipollentium una vera eſt, etiam altera vera eſt; Si falſa, falſa.

Cujus quidem doctrinæ ſummam, in hunc verſiculum (barbarum) compingunt.

Præ *Contradict.* Poſt *Contrar.* Præ poſtque *Subaltern.*

Hoc eſt; ex *contradictoriis* propoſitionibus, ſi (in utravis) Nota negationis (*non*) *præponatur* Univerſalitatis aut Particularitatis notæ, fiet hæc alteri (contradictoriarum) Æquipollens.

Idem fiet, in *Contrariis* (aut etiam *Subcontrariis*;) Si *Poſtponatur.*

Item, in *Subalternis*, id fiet ſi, & *Præponatur* & *Poſtponatur.*

Accommodantur hæ Regulæ ad Linguam præſertim Latinam; in qua, ea particulæ *Non* poſitio hoc efficit.

Sed

Sed & aliis linguis aut idem fiet, aut eis ſaltem accommodari poſſunt æquivalentes Regulæ, ſi id attendatur, (quod totius doctrinæ fundamentum eſt.) Nempe,

Nota negationis *Non* (aut quæ huic æquipollet) *præpoſita* notæ Univerſalitatis aut Particularitatis, intelligitur, immediate *afficere* eam ſive *Univerſalitatem*, ſive *Particularitatem*; non autem *Copulam* niſi per conſequentiam, aut æquivalentiam. Hoc eſt; præfixa notæ *Univerſalitatis*, negat dictum illud eſſe *Univerſaliter* verum; præfixa notæ *Particularitatis*, negat *vel de Particulari* verum eſſe.

Eadem negationis nota, *Poſtpoſita* notæ Univerſalitatis aut Particularitatis (& quidem propoſitionis ſub ecto) intenditur *Copulam* immediate afficere: Adeoque, manente quæ prius erat Quantitate, mutatur Qualitas: unde, ſi prius fuerit *Affirmativa*, jam fit *Negativa*; ſi Negativa prius, jam fit Affirmativa,

Si, & *Præponatur*, & *Poſtponatur*; utrumque fit.

Sed & illud intelligendum (progenio Latinæ linguæ) quod duæ *Non*, ſe mutuo tollunt; hoc eſt, *Negatio negationis* (Non non) *æquipollet Affirmationi*, Quibus præmiſſis; rem ſingulis caſibus ſic accommodabimus.

1. Duarum propoſitionum Contradictoriarum; ut *Omnis homo eſt animal*; *Aliquis homo non eſt animal*: Si notæ univerſalitatis *Omnis*, præfixero *non*; manifeſtum eſt *negari Univerſalitatem*: Et conſequenter, ſi *non omnis eſt*, ſaltem *aliquis non eſt*, (quæ eſt altera contradictoriarum.) Similiter, ſi particularitatis notæ *Aliquis*, præfixero *Non*; manifeſtum eſt tolli etiam, quo ad *Ullum*, quod ante dicebatur: Quippe ſi *ne aliquis* quidem *non eſt*; certe *omnis eſt*; adeoque fit reliquæ contradictoriarum æquipollens. Pariter ſi univerſalis ſit Negativa, & particularis Affirmativa; puta *Nullus homo eſt Brutum*; *Aliquis homo eſt Brutum*. Idem fit. Quippe ſi *non nullus*, tum *aliquis*. Si *non aliquis*, tum *nullus*.

2. Duarum Contrariarum, ut *Omnis homo eſt animal*; *Nullus homo eſt animal*; ſi notæ univerſalitatis aut particularitatis *Poſtponatur* (ſic nempe ut directe afficiat copulam) fiet utravis reliquæ æquipollens. Nam ſi *omnis non eſt*, tum *nullus eſt*: Si *Nullus non eſt*, tum *Omnis eſt*. Idem obtinet in *Subcontrariis*; (quamquam non memini hoc a Logicis notari ſolitum:) Puta, *Aliquis homo eſt prudens*; *Aliquis non eſt prudens*; Quippe ſi, in priori, poſt *Aliquis homo*,

homo, interponatur *Non*; fit poſterior: Si in poſteriori id fiat; *Aliquis non non eſt*, æquipollet priori *Aliquis eſt*.

3. Duarum Subalternarum; *Omnis homo eſt animal*; *Aliquis homo eſt animal*: Idem contingit ſi & præponatur & poſtponatur *Non* in utravis. Quippe, ſi *non omnis non eſt*, tum *aliquis eſt*. Si *non aliquis non eſt*, tum *omnis eſt*. Similiterque in Negativis; *Nullus homo eſt Brutum*; *Aliquis homo non eſt Brutum*. Quippe *non nullus non eſt*, tantundem eſt atque *Aliquis non eſt*. Item *Non aliquis non non eſt*, tantundem eſt atque *non aliquis eſt*, ſeu *nullus eſt*.

Atque hæc quidem omnia, in ſingulis caſibus, tam certa ſunt, & luce ſua manifeſta, ut de Regularum veritate (tanquam legitime demonſtrata) dubitandum non ſit. Horum caſuum præcipuos, ſolent (memoriæ cauſa) in his verſiculis compingere.

Non omnis, Quidam non: *Omnis non*, quaſi *Nullus*.
Non nullus, Quidam: ſed *Nullus non*, valet *Omnis*.
Non aliquis, Nullus: *Non quidam non*, valet *Omnis*.
Non alter, Neuter: *Neuter non*, præſtat *Uterque*.

Quos Anglicè ſic reddas;

Not all, Some not: *All not*, the ſame as *None*.
Not none, is *Some*: *None not*, is *Every one*.
Not any, None: *Not any not*, is *All*.
Not either, Neither: *Neither not*, *Both* we call.

Monendum hic duxi; quoties per Regulas ſive Oppoſitionis ſive Æquipollentiæ colligenda eſt propoſitio *Particularis* (ſive Affirmativa ſive Negativa;) intelligendum erit ſaltem de *Aliquo* (numero ſingulari) non ſemper de *Aliquibus* (numero plurali:) Sufficit enim ad tollendum *Univerſalitatem*, ſi vel *Unus* aliquis excipiendus ſit. Pariterque, ſi negaveris *Aliquos*, non hoc ſatis eſt ut inde concludas *Nullum*; ſed ſi negaveris *Aliquem*. Quippe, inter *Aliquos* & *Nullum*, medius intercedit *Aliquis*. Sic, ſi negaveris, *Omnes* Chriſti Apoſtolos fuiſſe domino ſuo fideles; non hinc ſequitur *Aliquos* non fuiſſe, ſed ſaltem *Aliquem*.

Sed &, ubi (vi conſecutionis) inferri poteſt *Particularis* (de *Uno* aliquo,) ſi tamen hic *Unus* ſit *Omnis* (qui eſt caſus propoſitionum ſingularium,) infertur porro (vi materiæ) *Uni-*

Univerſalis ſeu *Totalis*. Sic ſi *Virgilium eſſe Poetam* negaveris; aſſeris *Virgilium non eſſe Poetam*: quæ, vi conſecutionis, eſt propoſitio *Negativa*; &, vi materiæ, *Univerſalis*; eo quod, de *Individuo*, omnis prædicatio eſt *Totalis*. Atque hinc fit, quod, Affirmativa & Negativa, de Singulari ſubjecto, ſint (vi materiæ) *Contradictoriæ*: quæ alias, ſi utraque cenſeretur *Particularis*, forent *Subcontrariæ* (quarum utraque poſſet eſſe vera;) ſi cenſeretur utraque (ut revera eſt) *Univerſalis*, forent *Contrariæ*, (quarum utraque poſſet eſſe falſa;) ſed (propter materiæ neceſſitatem, quæ partialem prædicationem non admittit,) ſunt *Contradictoriæ*; ut neque ſimul Veræ poſſint eſſe, nec ſimul Falſæ.

CAP. VII.

De Converſione Propoſitionis.

ALius adhuc eſt arguendi modus, quo ex una Propoſitione infertur alia (abſque interventu novi Termini) quam vocant *Converſionem* Propoſitionis. Poſito ſcilicet *Subjecto in locum Prædicati, & Prædicato in locum Subjecti*. Sic, Propoſitio *Homo non eſt Brutum*; mutatur, per Converſionem, in hanc *Brutum non eſt Homo*. Quarum prior, dici ſolet, Propoſitio *Converſa*, (aut *convertenda*;) poſterior, Propoſitio *convertens*; ſeu *in quam convertitur*.

Quo autem ſic fiat Converſio, ut a veritate *Converſæ* arguere poſſimus veritatem *Convertentis*: Has Regulas obſervandas docent.

Primo quidem, Quod iidem, qui prius erant, maneant Propoſitionis *Termini*; ſed *tranſpoſiti*: (Subjectum in locum Prædicati; & Prædicatum in locum Subjecti.) Saltem ſi excipias eam Converſionem (quam vocant) *per Contra-poſitionem*; in quæ (præter Tranſpoſitionem) mutantur termini *finiti* in *infinitos*.

Secundo, quod eadem, quæ prius, maneat propoſitionis *Qualitas*. Puta, ſi Convertenda fuerit Affirmativa, etiam Affirmativa ſit in quam convertitur. Si illa, Negativa; Negativa item & hæc. Non ſolent enim Affirmativam in Negativam convertere; nec Negativam in Affirmativam:

Tertio; *Quantitas* Propoſitionis, aliquando *Manet*, aliquando

quando *Minuitur*, (puta, ex Univerſali in Particularem;) ſed non *Augetur* (ut fiat ex Particulari Univerſalis,) Si quando autem hoc jubeatur; (utputa cum, in ſequentibus, doceatur Reductio modi, *Baralipton* dicti, ad *Barbara*:) id non fit, ex ſola vi *Converſionis*, ſed propter alias quæ occurrunt circumſtantias; ut ſuo loco docebitur.

Quarto; Quando eadem retinetur Quantitas; vocari ſolet *Converſio Simplex*. Locumque habet in *Univerſali Negativa*, & in *Particulari Affirmativa*. Quippe ſi *Nullus homo ſit Brutum*, hinc recte concludas, *Ergo nullum Brutum eſt Homo*. Item, ſi *aliquis Romanus eſt Poeta*; hinc recte inferas, Ergo *Aliquis Poeta eſt Romanus*; puta *Virgilius*.

Quinto; Quando minuitur quantitas, (puta cum Univerſalis in Particularem convertitur,) dici ſolet *Converſio per Accidens*; aut etiam *Diminuta converſio*. Locumque habet potiſſimum in *Univerſali Affirmativa*. Puta, ſi *Omnis homo eſt Animal*; hinc recte concludas *Ergo Aliquod animal eſt homo*. Poteſt item in *Univerſali Negativa* locum habere. Puta, *Nullus homo eſt Brutum*, Ergo *Aliquod Brutum* (nempe ſiquod ſit) *non eſt Homo*. (Quippe ſi, ut prius, inde concludas, per Simplicem Converſionem, *Ergo Nullum Brutum eſt Homo*; concludas certe licet, multo magis, *Ergo Aliquod Brutum non eſt Homo*; cum hoc in illo contineatur) Sed negligi ſolet hæc *Univerſalis Negativæ* converſio per Accidens; quoniam ibidem habeas (quæ potior eſt) converſionem ſimplicem; ut ſupra dictum eſt.

Si quæras cur hæc converſio dicatur *per Accidens*; ego de nominis ratione non ſum admodum ſolicitus: Satis eſt, quod ſoliti fuerint Logici ſic loqui; neque eſt neceſſe ut rerum Nomina (utut ſine ratione impoſita) mutemus. Sin id malis, dicas (cum aliis) *Converſionem diminutam*.

Atque hæ quidem duæ converſionis formulæ (*ſimplex* & *per accidens*) vocari ſolent *Converſiones directæ*. Atque his ſpeciatim accommodatur *Converſionis definitio*; præſertim ubi dicitur, *retinendos eſſe eoſdem, qui prius, terminos*.

Sexto; ſed tertia adhuc reſtat formula quæ dici ſolet *Converſio per Contra-poſitionem*. Quæ appellatio, quamvis reliquis pariter conveniat, (nam in illis item *Contraponuntur* termini) huic tamen tertiæ peculiariter applicari ſolet. In qua, præter Terminorum (ut in reliquis) tranſpoſitionem, mutantur termini *Finiti*, in *Infinites*: Præfixa ſcilicet negationis nota *Non*, terminis prius poſitis; puta, pro *Homo*,

Homo, *Animal*, dicitur *non homo*, *non animal*; quos vocant *terminos infinitos*.

Hanc formulam locum habere docent in *Particulari Negativa*. Atque hujus potiſſimum cauſa, videtur, fuiſſe introducta: ut quæ per neutram reliquarum converti poſſit. Puta. *Aliquod animal non eſt Homo*; Ergo *Aliquod non homo non eſt non-animal*; ſeu (quod tantundem eſt) *Aliquod non-homo eſt animal*; ſeu *Aliquod quod non eſt homo, eſt tamen Animal*.

Sed & ſic etiam convertas *Univerſalem Affirmativam* (etiam non minuta quantitate) in *Univerſalem Affirmativam*. Ut, *Omnis homo eſt Animal*; ergo *Omne non-animal eſt non-homo*; ſeu *Quicquid non eſt animal, non eſt homo*.

Nec minus apte definienda foret hæc Converſio (in utrovis caſu) per *Mutationem Qualitatis, & (poſt tranſpoſitionem terminorum) negationem novi ſubjecti*. Sed prior loquendi mos, tantundem valet.

Sed, in *Univerſali Affirmativa*, negligi ſolet hæc per *Contrapoſitionem* converſio, ut minus neceſſaria; quia eadem propoſitio (ut ſupra dictum eſt) converti poteſt per *converſionem directam*, quæ per *Accidens* dicitur. Eſt tamen vera Converſio, & recte concludit, eſtque uſus in ratiocinio nec contemnendi, nec infrequentis. Puta, *Omnis homo eſt animal*; Ergo, *id quod non eſt animal non eſt homo*.

Hæc Converſionum doctrina, his ſolet verſibus compingi.

E, I, *ſimpliciter* convertitur; E, A, *per Acci.*
A, O, *per contra*: ſic fit converſio tota.

Aut etiam (ne, in recitandis literis ſingularibus, facilius laberetur memoria)

FECI *ſimpliciter* convertitur; EVA *per Acci.*
FAXO *per contra*. Sic fit converſio tota.

Anglice ſic reddas;

E, I, are *ſimply* turn'd: E, A, *by Acc.*
A, O, are *counter-put*, in going back.

Vel ſic

fEcI are *ſimply* turn'd: EvA *by Acc.*
fAxO are *counter-put*, in going back.

Propoſitio *Singularis* (ſive Affirmativa ſive Negativa) cum ſemper *Univerſalis* ſit, (ut ſupra dictum,) obſervat

leges aliarum univerſalium. Puta, *Virgilius eſt Poeta*; Ergo *Aliquis Poeta eſt Virgilius.* (Univerſalis Affirmativa in affirmativam particularem.) Item *Virgilius non eſt Græcus*; Ergo *Nullus Græcorum eſt Virgilius*, (Univerſalis Negativa in Univerſalem negativam.) Atque in aliis ſimiliter.

Si autem *Convertendæ* propoſitionis *Prædicatum* ſit *Individuum* (quodcunque habuerit Subjectum;) *Convertentis Subjectum* (quippe quod fuerat *Convertendæ Prædicatum*) *Individuum* erit; & propterea propoſitio *Convertens* (ſiqua ſit) neceſſario erit *Singularis*, adeoque *Univerſalis*. Quæ itaque ſi alias foret (per converſionum leges) *Univerſalis*: nihil hic a regulis receditur. Si vero alias foret *Particularis*; hactenus inde receditur, quod quæ foret, per Regulas, *Saltem Particularis*; fit, propter neceſſitatem materiæ, *etiam Univerſalis*. Sic *Nullus Græcorum eſt Author Æneidos*; Ergo *Author Æneiados non eſt Græcus* (Univerſalis negativa, in Univerſalem negativam; per ſimplicem converſionem, ſecundum leges.) Item *Maro eſt Virgilius*; Ergo *non Virgilius eſt non-Maro*; ſeu *Qui non eſt Virgilius, non eſt Maro*; (*per Contra-poſitionem*, ſecundum leges.) Sed, *Virgilius eſt author Æneidos*; ergo *Author Æneidos eſt Virgilius*; quæ, per leges converſionis, foret (ut eſt) affirmativa; eſſetque *Saltem Particularis*: &, propter neceſſitatem materiæ, fit *Singularis*, adeoque *Univerſalis*.

Notes hic licet, alio alibi ſenſu dici, *convertibiliter prædicari*; aut *terminos eſſe convertibiles*: nempe quando termini habent eundem ambitum prædicandi; adeoque alter de altero indifferenter dici poſſint, & quidem Univerſaliter. Ut *Virgilius eſt Maro*, & *Maro eſt Virgilius*: Item, *Omnis homo eſt riſibilis*, & *omne riſibile eſt homo*: Idemque dici poteſt de terminis quibuſque Synonymis; ut *Enſis*, & *Gladius*; Item, de *Definitione* (ſi juſta fuerit) & *Definitio*; ut *Omnis homo eſt animal rationale*; & *Omne animal rationale eſt homo*. (Unde dici ſolet *Definitum* & *Definitionem*, debere *Converti*; ſeu *terminos eſſe convertibiles*, hoc eſt, *ejuſdem ambitus*.) Sed ea *convertibilitas* (utpote quæ eſt *ſimplicium terminorum*) non eſt hujus loci (ubi de *converſione propoſitionum* agitur.) De quo ſupra dictum eſt ſuo loco.

CAP.

CAP. VIII.

De Propositionibus Modalibus.

QUando in propositione aliqua, res non nude asseritur aut *esse*, aut *non-esse*; sed cum *Modificatione* aliqua seu *Qualificatione* annexa, quæ *Copulam* afficiat: dici solet *Propositio Modalis*. Ut cum dicimus *Est certe*, *Forsan est*, cum ejusmodi loquendi formulis innumeris.

Quarum quidem aliquæ sunt (aut videntur esse) *Augmentativæ*, vehementius asserentes: Ut, *Est certissime*, *manifeste*, *proculdubio*, &c. Quæ videntur plus dicere quam nudum *Est*. Aliæ *Diminutivæ*, vim assertionis mitigantes: Ut, *forsan est*, *videtur esse*, *fieri potest*, &c; qui *termini minuentes* sunt, & minus dicunt quam nudum *Est*; incertitudinem aliquam innuentes.

Sed &, in communi loquela (quæ Rhetoricum potius quam Logicum verborum sensum exhibet,) ipsæ quæ videntur *Augmentativæ*, sunt non raro potius *Diminutivæ*. Ut cum quærenti, *Num quid ita sit?* qui categorice respondet *Est*; fortius censebitur affirmare, quam qui dixerit *Est certe*, *proculdubio est*, &c. Solent enim hujusmodi asseverationes, dubitantiam aliquam innuere; & censeri solent (hyperbolicâ locutione) *diffidentiam minuere*, magis quam *augere certitudinem*. Et sicut ante dictum est, de Universalitatis notis; *Omnibus hoc notum est*; *Nemo nescit*, non aliud censentur significare quam *Sciunt plurimi*. Sic, *Est certissime*, *proculdubio est*, &c, non tam *absolutam certitudinem* innuunt quam *opinionem satis probabilem*. Minusque dubitare censebitur qui simpliciter *Est* dicit, quam qui dicit *proculdubio est*.

Hujusmodi *Modalium* propositionum (Copulam afficientium) quamquam magna sit varietas, (ut cuique obvium erit, qui varias loquendi formulas notaverit;) Quatuor tamen sunt quas, (ut præcæteris notabiles,) selegisse videntur Logici; de quibus (cum de *Modalibus* agitur) differte loqui solent; cum quid *Necessarium*, *Contingens*, *Possibile*, aut *Impossibile*, esse dicunt.

Hos quatuor *Modos*, nonnunquam *Adverbialiter* exprimunt; ut *Homo est necessario Animal*; *Socrates est doctus*

Contingenter; &c. Nonnunquam *Adjectivè*; ut *Necesse est, Hominem esse animal*; *Contingens est, Socratem est doctum*; *Possibile est, Ovem esse bicornem*; *Impossibile esse, Hominem esse Lapidem*; &c. Nonnunquam aliis formulis tantundem significatur: Ut si, pro *Necessario*, dicatur *fieri non potest quin ita sit*: Pro *Contingente*; *non est necesse*; *secus esse posset*: Pro *Possibili*; *fieri potest*; *nihil impedit quin sit*. Pro *Impossibili*: *non Potest esse*; *natura rei non permittit*: cum similibus loquendi formulis. Non enim putanda est Logica pædanticam loquendi formulam affectare, sed sensum dictorum considerare: Quæque tantundem significant, pro eadem habentur propositione, utcunque varietur loquendi formula.

Per *necessarium*, intelligitur, *id quod non potest non esse*. Ut, *Hominem esse animal*. Cum enim *Animalitas* sit de essentia *Hominis*; necesse est, nec potest aliter esse, quin *Homo sit animal*.

Per *Impossibile*, id quod *non potest esse*. Ut, *Hominem esse Lapidem*. Quippe cum ea sit *Hominis* & *Lapidis* natura, ut alter *sit*, alter *non sit*, sensitivus: fieri non potest ut *Homo sit Lapis*.

Per *Possibile*; id quod, (utut forte *non sit*,) *potest* tamen (aut *posset*) *esse*. Ut, Possibile erat, *Aristotelem* (utut non fuerit) *fuisse Regem*.

Per *Contingens*: id quod, (utut forte *sit*,) *potuit tamen* (aut *posset*) *non esse*. Sic, Contingens est (non necessarium) *Alexandrum fuisse Regem*; & *Aristotelem fuisse Philosophum*: Cum posset quidem secus esse.

Hi quatuor *Modi*, magnam censeri solent analogiam habere, cum quadruplici propositionum in Quantitate & Qualitate varietate. Puta, *Necessarium*, instar *Universalis Affirmativæ*: *Impossibile*, instar *Universalis Negativæ*: *Possibile*, instar *Particularis Affirmativæ*: *Contingens*, instar *Particularis Negativæ*.

Adeoque *Necessarium & Impossibile*, esse *contraria*: *Possibile & Contingens* (potest esse, potest non esse,) *Subcontraria*: *Necessarium & Possibile*; item *Impossibile & Contingens*; *Subalterna*: *Necessarium & Contingens*; item *Impossibile & Possibile*; *Contradictoria*.

Possuntque similiter ad *Æquipollentiam* reduci, interventu Negativi *Non*, vario situ poniti. Sic *non Necessarium*, est *Contingens*; & *non Contingens* est *necessarium*: *non Impossi-*

possibile, est *Possibile*; *non Possibile*, est *Impossibile*. Item *Necessarium*, est *Impossibile non esse*; *Impossibile*, *Necessarium non esse*; *Possibile*, est *Contingens non esse*; *Contingens*, est *Possibile non esse*: Denique *Necessarium*, est *non Possibile non esse*: *Impossibile*, est *non Contingens non esse*. Secundum Æquipollentium regulam ante traditam,

Præ *Contradict*: Post, *Contrar*: Præ postque, *Subaltern*.

Similesque subeunt *Conversionum* leges; secundum regulam ante traditam.

E, I, *simplicitur* convertitur. E, A, *per Acci*.

A, O, *per contra*.

Puta; si *impossibile est, hominem esse Lapidem*; tum *Impossibile est Lapidem esse hominem*: Si *Possibile est, Regem esse Philosophum*; *Possibile est, Philosophum esse Regem*: quæ sunt conversiones *simplices*. Item, si *necessarium est, Hominem est animal*; *Possibile est, animal esse hominem*: Si *Impossibile esse, Hominem esse Lapidem*; tum *saltem contingens* (non necessarium) *est, Lapidem esse hominem*: Quæ sunt conversiones *per accidens*. Denique, Si *Necessarium est, Hominem esse animal*: tum *Necessarium est, ut non-animal sit non-homo*; (sive, ut *quod non est animal, non sit homo*:) Si *Contingens est, Hominem esse Philosophum*; tum *contingens est, non-philosophum esse non-hominem*, (seu, *non est necessarium, ut qui non sit philosophus, non sit homo*:) Quæ sunt conversiones *per* contrapositionem.

Notandum hic, *Contingens* ea notione sumi qua opponitur *Necessario*; ut id significet, quod *possit non esse*; (adeoque non excludit *Impossibile*:) non ea notione qua opponitur *Impossibili* (ut id significat quod *possit esse*;) quo sensu, non *Contingens* dicimus, sed *Possibile*.

Est tamen alius sensus quo sumitur aliquando *Contingens*; pro eo quod aut *esse* possit aut *non esse*. Atque sic opponi solent *Materia necessaria*, & *Materia contingens*: Ut, cum dicitur, de propositione *Indefinita*; quod, *in materia necessaria*, censeri solet pro *Universali*; sed, in *materia contingenti*, pro *Particulari*. Utpote, *Homo est animal*; *Homo non est Lapis*; tantundem esse, ac *Omnis homo est animal*; *Nullus homo est Lapis*. At *Homines sunt docti*; *Homines non sunt docti*; tantundem esse ac *Aliqui homines sunt*; *Aliqui homines non sunt, docti*. Ubi per *materiam necessariam* intelligunt tum quod necesse est *esse*, tum quod necesse est *non esse*. Adeoque comprehendit tum *Necessarium* quod diximus;

tum

tum *Impoſſibile*, Per *materiam contingentem*; quod nec *eſſe* neceſſe eſt, nec *non eſſe*; ſed *aut eſſe* poteſt *aut non eſſe*. Quod itaque includit tum *Poſſibile*, tum *Contingens*. Sed, in recenſendis *Quatuor Modalibus*; *Neceſſarium* & *Impoſſibile* haberi ſolent pro duobus *Modis*, (utut uterque ſit in materia *neceſſaria*.) Item *Poſſibile* & *Contingens*, pro duobus aliis: utut uterque ſit in materia *Contingenti*.

Jam, in omni *propoſitione Modali*; duas aſſignant partes, quas vocant *Dictum* & *Modum*. Ut in hac, *neceſſe eſt hominem eſſe animal*; (aut *Homo eſt animal neceſſario*:) *Dictum* vocant, id quod principaliter aſſeritur, (*Homo eſt animal*.) *Modum* vero, qui dicit qualiter aſſeritur, (*neceſſario*.) Et quidem, nonnunquam, eſt cur *concedamus dictum*, ſed *negemus modum*: utpote ſi dicatur *Socrates eſt Philoſophus neceſſario*; aut *neceſſarium eſt Socratem eſſe Philoſophum*: Quamquam enim verum ſit, *Socratem eſſe Philoſophum*; non tamen ita eſt *Neceſſario*, ſed *contingenter*; potuiſſet enim ſecus eſſe. Si autem utrumvis falſum ſit, juſte negabitur Modalis propoſitio.

Item Modalis hæc eſt, 1 Tim. 1. 15. *Fidelis eſt ſermo & omni acceptatione dignus, quod Chriſtus Jeſus venit in mundum ut peccatores ſervaret.* In qua *Dictum*, eſt, *Chriſtus Jeſus venit in mundum, ut peccatores ſervaret*: *Modus* autem *Fidelis ſermo & omni acceptatione dignus*. Quippe quod, de illo *Dicto*, per copulam *eſt*, affirmatur.

Propoſitiones *Modales*, duplicem ſubeunt conſiderationem; prout vel *Dictum* vel *Modus* præcipue attenditur. Verbi gratia, *Poſſibile eſt, omnes homines albos eſſe*.

Si *Dictum* præcipue attenditur: tum (hac conſideratione) Subjectum eſt *Homines*; Prædicatum, *Albi*; Qualitas *Affirmativa*; Quantitas *Univerſalis*. (Quippe ita eſt in *Dicto*; *Omnes homines ſunt Albi*.) Atque tum quidem, Modus (*poſſibile eſt*) habebitur pro parte *Syncategorematica*, ſeu accidentali & extranea, reſpectu habito ad ſubſtantiam (ut loquuntur) propoſitionis; quæ eſt *Univerſalis Affirmativa*, ſed *cum incertitudine* propoſita.

Sin præcipue attenditur *Modus*: Tum (ſecundum hanc conſiderationem) Subjectum propoſitionis, eſt *Dictum*, (*omnes homines ſunt albi*;) Prædicatum, eſt *Modus*, (*neceſſarium*,) quod (per Copulam *Eſt*) de Subjecto affirmatur. Eſtque, ſi Qualitatem ſpectes, *Affirmativa*: Si Quantitatem, *Singularis*, (atque ut ſic, *Univerſalis*;) nam de unica

Propo-

Propositione individua, affirmatur Prædicatum, *Possibile*. Quippe Quæstio hic est; non, an Verum sit an Falsum; sed, an *Possibile* sit an *Impossibile*, ut *Omnes homines sint Albi*.

Similiter in hac; *Contingens est, quod aliqui homines sint Nigri*; seu *Quod aliqui sint nigri, est Contingens*. *Dictum* quod vocant, est Propositio *particularis affirmativa*, (*aliqui homines sunt nigri*;) de qua quidem (ut subjecto singulari, aut individuo) Affirmatur (Prædicatum) *Contingens*. Adeoque tota simul Propositio est *Singularis Affirmativa*.

Sin diceretur, *non est possibile*; aut *non est Contingens*; aut *non est Impossibile*, aut *non est Necessarium*. fuisset *Singularis Negativa*.

Estque hæc quidem vera Analysis Propositionum *Modalium*: Ubi *Dictum* (sive Affirmativum sit, sive Negativum; Universale, aut Particulare,) est semper *Sub ectum singulare*: *Modusque* est *Prædicatum*; quod, prout de illo Dicto vel Affirmatur vel Negatur, sic vel Affirmativa est vel Negativa, hæc (singularis) Propositio.

Nec tamen hoc impedit quin ea maneat (quam ante diximus) Analogia seu Conformitas quam habent hi Modi quatuor, *Necessarium*, *Possibile*, *Contingens* & *Impossibile*, cum propositionibus, *Universali Affirmativa*, *Particulari Negativa*, *Particulari Affirmativa*, & *Universali Negativa*: Hæc enim consideratio non respicit modalem propositionem, ut est integra Propositio; sed modos ipsos separatim consideratos, qui sunt Propositionum harum *Prædicata*. Quæ non aut Quantitatem aut Qualitatem totius propositionis determinant.

Atque sic quidem Logici exercuerunt ingenia sua, in excogitandis hisce Modalium Propositionum varietatibus: Sed, ut plurimum, satis contule. Quodque potissimum erat notandum, (*Propositiones omnes hasce, Singulares esse*; *sive Affirmativas sive Negativas*;) vix aut ne vix notaverint (quantum memini) plerique omnes. Multasque adhuc possent excogitasse varietates.

Summa rei huc redit. Quando integra aliqua Propositio, fit alterius Propositionis *Subjectum*; (hoc est, quando de integra propositione affirmatur aliquid aut negatur:) fit (quæ dici solet) *Modalis propositio*. Quæ quidem propositio (de qua aliquid sic affirmatur aut negatur) *Dictum* vocatur; estque, (Propositionis Modalis) *Subjectum*. Quod de ea affirmatur vel negatur, *Modus* vocatur; estque (pro-

(propoſitionis modalis) *Prædicatum.* Et prout hic *Modus* de *Dicto* illo, aut Affirmatur aut Negatur, ſic *Modalis* illa propoſitio eſt vel *Affirmativa* vel *Negativa.* Et quoniam *Dictum* illud (quod ſit Subjectum propoſitionis modalis) eſt una (*individua*) propoſitio (quamcunque habeat quantitatem aut qualitatem) Modalis illa ſemper eſt *Singularis.* Atque hoc eſt quod propoſitionem *Modalem* ſpectat, integre conſideratam.

Sed, (ut aliarum omnium, ſic) *Modalis* hujus propoſitionis; tum Subjectum, tum Prædicatum, (quorum utrumque, ratione totius propoſitionis, cenſendi ſunt *ſimplices termini,*) poſſunt ſeparatim conſiderari; magnamque admittunt varietatem.

Si *Subjectum* ſeparatim conſideretur, (quod *Dictum* vocant, eſtque per ſe propoſitio;) hæc *una* Propoſitio, poteſt eſſe *quælibet una*; (quippe nulla eſt propoſitio, de qua non poſſit aliquid aut Affirmari aut Negari;) adeoque omnium varietatum capax eſt, quarum capax eſt propoſitio. Poteſt (inquiunt) eſſe *Affirmativa*, aut *Negativa*; & harum utraque vel *Univerſalis* vel *Particularis.* Addere potuiſſent (ſi id lubitum eſſet) *Indefinita* vel *Singularis.* Addas licet (ſi ea non ſit ſatis numeroſa varietas) Poteſt eſſe *Categorica*, vel *Hypothetica.* Poteſt eſſe *Latina*, *Græca*, *Hebræa*, *Anglica*, &c. Poteſt item vel *Longa* eſſe, vel *Brevis*; unius, duarum, trium, decem, centum, milliumve vocum. Quæ omnes (aliæque multæ) cum ante dictis combinatæ, innumerabiles procreabunt diverſitates. Sed, ex his omnibus, contenti ſunt Logici ſaltem Quadruplicem aſſignare varietatem; prout eſt propoſitio vel *Univerſalis Affirmans*, vel *Univerſalis Negans*, vel *Particularis Affirmans*, vel *Particularis Negans*: quas literis A, E, I, O, deſignant.

Si *Prædicatum* ſeparatim conſideremus (quem *Modum* vocant,) etiam hic magna eſt Varietas. (Quippe innumera ſunt quæ de hac aut illa propoſitione dici poſſunt.) Sed, ex omnibus, ſaltem quatuor ſeligunt: Nempe, quod *Dictum* illud (ſeu id quod Dicitur) dici poſſit *Poſſibile*, *Contingens*, *Impoſſibile*, aut *Neceſſarium.* Hoc eſt, Quod *eſt*, aut *non eſt*, Poſſibile, *eſſe*, aut *non-eſſe.* Si poſſibile eſt *eſſe*, vocant *Poſſibile*; Si poſſibile eſt *non eſſe*, vocant *Contingens*: Si *non eſt* poſſibile *eſſe*, vocant *Impoſſibile*; Si *non eſt* poſſibile *non eſſe*, vocant *Neceſſarium.*

Sed eadem caſuum varietas (quamvis id diſerte notari non

non soleat,) de aliis item Prædicatis. Utputa, si pro *Possibile* diceretur, *Notum*, aut *Creditum*, aut aliud simile. Nempe, est, aut non-est, *Notum*, esse, aut non-esse. Est, aut non-est, *Creditum*, esse, vel non-esse. Totidem enim hic casus sunt quot de *Possibilitate* ante ostensum est. Nec absimiliter, quando dicitur, sunt qui *quærunt & inveniunt*; sunt qui *quærunt & non inveniunt*: sunt qui *inveniunt & non quærunt*; sunt qui *nec quærunt nec inveniunt*. Et quidem universaliter, Bina quæpiam, cum Binis aliis combinata, faciunt combinationes quatuor. Puta, *A, non-A*: *B, non-B*. Nempe, *A, B*. *A, non-B*. *B, non-A*. *non-A, non-B*.

Adeoque putaverim, *quatuor Modos* vulgo dictos; habendos esse tanquam *Exemplum*, (sive, ut loquuntur, *Instantiam*,) hujusmodi varietatum, in aliis itidem combinationibus occurrentium, (ad exercendam juniorum sagacitatem excogitatos;) non, ut integram *Modalium* tractationem. Aut imperfectam esse, dicendum erit, *Modalium* tractationem; si ad hos quatuor modos determinetur: Quippe aliæ sunt innumeræ Propositiones *Modales*.

CAP. IX.

De Propositionibus Exclusivis, Exceptivis, Reduplicativis, Variisque propositionum Suppositionibus.

ALiæ adhuc Propositiones sunt, quæ Modalibus affines videantur, quas vocant (nomine barbaro) Propositiones *Exponibiles*; ut quæ non ita clare rem exprimant quin *Expositione* aliqua indigeant.

Omnes autem hujusmodi Obscuras propositiones aut loquendi formulas, particulatim enumerare & explicare; operosum esset: adeoque suæ cujusque sagacitati atque prudentiæ reliquendum est de vero significatu variarum in singulis linguis loquendi formularum, judicium facere. Paucas tamen, quæ a Logicis notari solent, hic attingam; ut, ad imitationem harum, de aliis fiat judicium.

Propositio *Exclusiva*, dicitur ea quæ per exclusivam aliquam particulam enunciatur; quales sunt *solum, tantum, unicus, præcise, adæquate*, atque harum similes. Quæ quidem particulæ (nunc Prædicato nunc Subjecto adhærentes)

tes) quanquam videantur Affirmativæ (atque, ab incautis pro talibus non raro censeantur;) sunt revera Negativæ. Utputa, cum dicimus, *Sol unicus est*, seu *tantum unus*; tantundem est ac si diceretur, *Non sunt plures quam unus*. Item *Elementa sunt tantum quatuor*, seu *præcise quatuor*; hoc est, *non plura, quam quatuor*; aut etiam, *nec pauciora*.

Nec tamen hæ semper faciunt Propositionem Negativam, (vel etiam Exclusivam;) sed quando Subjecto adhærent, adeoque afficiunt Copulam. Ubi enim adhærent Prædicato, faciant licet hunc *terminum* negativum; non tamen *negativam propositionem* faciunt, quæ alias foret affirmativa. Adeoque minus inde periculi est ne perperam intelligatur propositio. Sive enim dixerim, *Elementa sunt quatuor*, sive *tantum quatuor*, aut *quatuor præcise*, (neque plura neque pauciora;) Propositio utcunque est Affirmativa, licet Prædicatum (in posterioribus formulis) sit *terminus negativus*.

Quando autem Subjectum sic afficit exclusiva particula, ut etiam afficiat Copulam; *Propositionem* reddit *Exclusivam*; adeoque Negativam; quæ Affirmativæ speciem referre videatur. Sic, si dixerim; (*Ex planetis omnibus,*) *solus Sol per se lucet*, (aut *lucem habet de suo*:) sensum si spectes, est Negativa propositio; huic æquipollens, *Nullus planetarum* (*excepto sole*) *lucem habet de proprio*; (sed a Sole mutuatitiam reliqui omnes.)

Propositio *Exceptiva* dici solet, quæ fit per exceptivam aliquam particulam, aut quæ huic æquipollet.

Atque hic etiam, si Prædicatum tantum afficiat, minus est periculi. Utputa si dixero, *Diluvium sustulit humanum genus universum, exceptis octo hominibus*: (aut *omnes homines præter octo*:) Propositio est Affirmativa, ejusque Subjectum, *Diluvium*; non minus quam si exceptio illa non foret. Sed Prædicatum inde patitur diminutionem; saltem in sui parte aliqua. Pariter, si diceretur, *Qui diluvio perierunt homines*, fuerunt, *Omnes præter octo*: Propositio itidem Affirmativa est; Subjectum habens *Qui diluvio perierunt homines*. Sed Prædicatum exceptionem patitur.

Sin Exceptio directe afficiat Subjectum; fit *Exceptiva propositio*. Puta, si dicatur *Omnes homines, præter octo, diluvio perierunt*. Ubi Prædicatum (*diluvio pereuntes*) affirmatur universaliter de *Omnibus hominibus*; non quidem Absolute, sed cum hac limitatione, (seu modificatione) *præter octo*.

Si

Si tamen malit quispiam, etiam hic, non tam dicendam esse *Propositionem Exceptivam*; quam, propositionis *Subjectum*, esse *exceptivum terminum*: Ego non repugno. Imo sic omnino dicendum videtur. (Quanquam alii Propositionem Exceptivam dixerint, quo sensu Singularem dicunt, cujus Subjectum est Singulare.) Sed tum dicendum erit Subjectum illud non esse (ut prius censebatur) *omnes homines* (de quibus non nisi limitatè affirmatur prædicatum;) sed *omnes homines præter octo*: Atque, de his quidem, Universaliter dicitur, quod *diluvio perierint*.

Notandum hic; quod, in una eademque propositione, occurrunt nonnunquam Exceptiones (seu Limitationes) plures. Ut, si dicatur, (Numb. 14. 29. Deut. 1. 35.) *Israelitarum nulli, qui Ægypto egressi sunt adulti viri, ingressi sunt terram Canaan, ut illam possiderent, exceptis Calebo & Josua*: Propositio hæc est *Universalis Negativa*; non tamen de *omnibus hominibus*, sed *saltem Israelitis*; neque de *his omnibus*, sed de *egressis ex Ægypto*; neque de omnibus inde egressis, sed qui *adulti* egrediebantur, (puta, qui nati erant *annos saltem viginti*, cum exierunt inde;) & quidem *adulti viri*, (nam, de fœminis, nescio an idem dicendum sit;) neque de his viris omnibus, sed, *præter Calebum & Josuam*, reliquis. Atque de his *reliquis*, universaliter prædicatur (negative) quod non ita sunt ingressi terram Canaan. Nam de *natis in eremo*, id non negatur; nec de eis qui Ægypto exierunt *pueri* aut *minorennes*, aut forte *adultæ fœminæ*, (quippe *marium* tantum recensio facta est Numb. 1. 2) Neque de *Calebo & Josua*, qui Ægypto exierunt *adulti*. Porro, in Prædicato, occurrit adhuc exceptio alia; nempe, *ut eam possiderent*. Nam, *speculatum* ingressi sunt exploratores reliqui (qui malum rumorem de terra bona retulerunt) sed non ut *possiderent*. Et pariter judicandum de aliis Propositionibus Exceptivis, aut limitate prolatis.

Propositio *Reduplicativa* dici solet, quando Subjectum repetitur cum voce *quatenus*, (aut quæ huic æquipolleat.) Ut, *Homo qua homo est rationalis*. Atque hæc propius accedit ad *Modalium* naturam (quam vel Exclusiva vel Exceptiva:) quoniam hæc *reduplicatio* directe afficit *Copulam*. Dicitque non solum *sic esse*, sed *qua ratione sic est*.

Reduplicatio hæc, quando repetitur totum Subjectum, dici solet, Reduplicatio *Uniformis*: Ut *Homo quatenus homo*, aut *Homo qua talis*, aut *Homo quatenus sic*. Estque hæc

essentialis prædicatio: Hoc est, Prædicatum est (aut reputatur) de Essentia Subjecti: ut *Rationalitas* de essentia *Hominis*, cum dicitur *Homo qua homo est Rationalis*. Atque hinc dictum illud, *A quatenus ipsum, ad, De omni, valet consequentia*. Hoc est, *Quod Homini* (verbi gratia) *competit; quatenus est Homo, id competit omni homini*. Estque hæc potissima Reduplicatio.

Reduplicatio *Difformis*, ea dicitur, in qua repetitur Subjectum sed cum alia (ut loquuntur) *Formalitate*. Ut, *Homo, quatenus animal, sentit*. Hanc ego *Specificativam* potius dixerim, quam *Reduplicativam* propositionem. Quoniam Prædicatum non hic affirmatur de subjecto (absolute) *quatenus tali*; sed sub alia consideratione quæ in ea Reduplicatione *Specificatur*. Ut cum dicimus, *Socrates est Rationalis, quatenus Homo; Sentit, qua Animal; Nutritur, qua Vivens; Disputat, quatenus Philosophus; est Albus, quantum ad Dentes; Niger, quantum ad Crines; Mortalis, quantum ad Corpus; Immortalis, quantum ad Animam*: & pariter in similibus. Quæ quidem sunt totidem *Specificationes* plurium capacitatum, secundum quas Prædicatum Subjecto competit. Atque hic (ut in Modalibus aliis) sufficit ad negationem Propositionis, utut *Dictum* verum sit, si non sit verum *sub hac reduplicatione*. Ut, si dicatur *Socrates est rationalis quatenus Animal*; Negaverim hanc propositionem veram esse; quoniam, est quidem *Rationalis*; at non *quatenus animal*, sed *quatenus est Homo*.

Huc referas Distinctionem illam inter *Reduplicativè* & *Specificativè* sumptum; quam voci *Qui* (& similibus) accommodare solent. Ut cum dicitur, *Homines, qui Animalia sunt, sensibus imbuuntur*: &, *Homines, qui prudentes sunt, non facile decipiuntur*. In priori, vocem *Qui* dixeris *Reduplicative* intelligendam esse; in posteriori, *Specificativè*. Nempe, *Homines* (*utpote qui Animalia sunt*) *sensibus imbuuntur*: Et *Hominum ij, qui prudentes sunt, non facile decipiuntur*.

Multæ sunt aliæ Distinctiones, passim adhibitæ, de vario significatu vocum, & formularum loquendi. Ut, si dicatur *Homo est dissyllabum*; Vox *Homo* (dicunt) *supponit materialiter*, Si dicatur *Homo est Animal*; *Supponit* (inquiunt) *formaliter*. Ubi (ut de puritate Latinitatis nihil dicam) id volunt; quòd prius illud intelligendum est de ipsa voce *Homo*; Posterius, de Re per illam vocem significata.

Simili-

Similiter, cum vox *Vulpes* usurpatur pro Quadrupede sic dicto; dicunt *Supponit proprie*; hoc est, usurpatur in proprio suo significatu. Cum usurpatur pro homine vafro & astuto; dicunt *supponit improprie*; hoc est, improprie sumitur, sensu metaphorico & figurato. Similiterque alias (quas vocant) *Suppositiones* varie distinguunt.

Atque ut in vocibus simplicibus, sic in Syntaxi vocum conjunctarum, occurrunt ambiguitates variæ. Ut cum dicitur *Possibile est sedentem stare*. Quod verum esse dicunt *in sensu diviso*, sed non *in sensu composito*; Hoc est, Possibile est ut, qui jam sedet, alio tempore stet; sed non ut (eodem tempore) stet dum sedeat.

Similiter in captiosa illa propositione, (qua multum sibi placere video aliquos) *Potest Deus facere quicquid potest facere*. Unde inferre satagunt aut *limitatam esse potentiam Divinam ad res aliquot finitas*; (quod non est dicendum:) aut *posse Deum facere res infinitas* (puta, numero, magnitudine, dignitate, viribus, &c.) Atque hinc conclusum volunt; *Posse deum facere creaturam infinitam*. Sed argumentatio est Captiosa. Dico, enim, propositionem illam veram esse *distributive* sumptam; hoc est nihil est eorum quæ potest facere, quin id possit facere: seu, nihil est possibile, quod Deus non potest facere:) sed non *Collective* sumptam; hoc est, non potest Deus tot & talia facere, ut, cum hæc facta fuerint, non possit deinceps quicquam facere. Quippe hoc esset, Potentiam infinitam exhauriri posse: quæ est Contradictio in adjecto.

Possuntque aliæ innumeræ, tum in vocibus simplicibus, tum in orationis contextu, Ambiguitates oriri; quas omnes enumerare infiniti esset laboris. Et quidem nova nomina comminisci, quibus appellentur opposita distinctionum omnium membra (tollendis his ambiguitatibus apta) ut a se mutuo disterminentur; tum insuperabilis est laboris, tum inutilis plane. Mentemque magis perplexam redderet, quam rebus elucidandis inserviret. Sufficit, ut mens sagax, distincta rerum cognitione imbuta, perpendat, pro re nata, quo sensu quæ dicuntur intelligenda sint; & quousque vel admittenda sint, vel rejicienda.

CAP.

CAP. X.

De Propoſitionibus Hypotheticis.

Hypothetica Propoſitio (ſtricte ſumpta) eadem eſt cum *Conditionali*; qua quid non Abſolute affirmatur aut negatur, ſed ex Hypotheſi, ſeu ſub conditione. Ut, *Si Sol ſit ortus, dies eſt.*

Ubi ſunt duæ propoſitiones Categoricæ, per *Si* (*Conjunctionem Conditionalem*) connexæ: Sed neutra quicquam aſſerit *Abſolute*; aut *Solem eſſe ortum*, aut *diem eſſe*: ſed *ſub conditione*; (*Si* illud, *tum* hoc.) Nihilque directe Affirmatur, præter unius cum altera *connexionem*. Eſtque Aſſertio Affirmativa, ſub Conditione Affirmativa.

Sic, *Si Sol ortus eſt, non eſt nox.* Ubi eſt, ſub conditione Affirmativa, Aſſertio Negativa.

Item, *Si Sol non ſit ortus, Nox eſt.* Ubi Conditio eſt Negativa, Aſſertio Affirmativa.

Denique, *Si Sol non ſit ortus, non eſt dies.* Ubi, ſub conditione Negativa, fit negativa Aſſertio.

Quarum Prima & Tertia (quarum Aſſertiva pars eſt affirmativa, *Dies eſt*, *Nox eſt*;) non dubium eſt quin ſint Propoſitiones Affirmativæ, (ſaltem Modales.) Nam Aſſertiva pars, affirmativa eſt; & Partium connexio, item affirmatur. Et quamquam, in Tertia, Conditio ſit Negativa (*Si Sol non ſit ortus*;) hæc tamen nihil *ponit*, ſed *ſupponit*: Adeoque, ne Propoſitio quidem eſt, eo ſenſu quo jam loquimur; quia nihil inibi vel Affirmatur vel Negatur, ſed tantum Supponitur.

Secunda & Quarta; (ubi Aſſertiva pars eſt negativa; *non eſt Nox*; *non eſt Dies*;) duplicem ſubeunt conſiderationem. (Sicut de Modalibus ſupra monitum eſt.) Si partem *Aſſertivam* ſpectemus; eſt *Negativa* propoſitio, (eo ſenſu quo Modalem dicimus negativam, in qua *Dictum* eſt negativum;) ſed *conditionatè negativa*, non abſolute. Eſtque revera *Modalis* propoſitio; cujus Negatio *modificatur* ſecundum conditionem præfixam. Si vero *Connexionem* ſpectemus; hæc Affirmatur; eritque, hac conſideratione, Propoſitio *Affirmativa*; ut ſunt Modales illæ, in quibus Affirmatur *Modus*, de *Dicto* forſan Negativo. Eſtque hæc potior conſideratio.

Con-

Conditio (in propoſitionis parte Conditionali) dici ſolet *Antecedens*. *Aſſertio* (ſeu propoſitionis pars Aſſertiva) *Conſequens* dici ſolet. Partiumque inter ſe *Connexio*, dici ſolet *Conſequentia*. Et particula connectens, *Copula* propoſitionis hypotheticæ.

Cumque hæc *Conſequentia*, in Hypothetica propoſitione, potiſſimum ſpectetur; prout hæc vera eſt aut falſa, ſic cenſenda eſt Propoſitio Vera aut Falſa. Sic ubi dicitur, *Si Sol oritur, dies eſt*; vera eſt propoſitio (propter veritatem Conſequentiæ,) etiamſi nec *Antecedens*, nec *Conſequens*, verum ſit; hoc eſt, etiamſi necdum *Sol ortus ſit*, necdum *dies ſit*. Contra vero; etiamſi vel Antecedens, vel Conſequens, vel utrumque, verum ſit; falſa tamen eſt propoſitio, ſi *Conſequentia* vera non ſit. Puta, *Si Alexander ſit Homo, tum Bucephalus eſt Equus*: merito neganda erit, quamvis utrumque verum ſit (Alexandrum eſſe hominem; & Bucephalum eſſe Equum:) quia nulla eſt earum inter ſe connexio; aut hujus ad illud conſequentia. Non enim inde ſequitur, *Bucephalum eſſe Equum*, ſi *Alexander ſit Homo*. Poteſt quidem eſſe illud, ſi hoc eſt; ſed non inde certo ſequitur.

Hinc liquet, quid ſit propoſitionem Hypotheticam negare; ſeu (quod tantundem eſt) ipſius Contradictoriam ponere. Nempe, *Copulam* negando; adeoque Conſequentis ab Antecedente ſequelam: Aut, ſi copula ante fuerit negata, negando hanc negationem, adeoque Copulam affirmando.

Verbi gratia, *Alexander, ſi fortis ſit, vincet*. Hujus Negatio (ſeu contradictoria hujus) non erit, *Si fortis ſit, non vincet*; (Quippe hæc *Contraria* potius cenſenda eſt, quam Contradictoria; poteſtque utraque eſſe falſa.) Neque, *Si fortis ſit, vincere poteſt*, aut *forſan vincet*; (Quippe hæc eſt ejus *Subalterna*, eritque a fortiori, vera ſi illa vera ſit.) Neque, *Si non ſit fortis, non vincet*: (Hæc utique eſt ejus *Subcontraria*; poteſtque utraque vera eſſe.) Sed *Contradictoria* erit (negando copulam ſeu connectionem) *Non, ſi fortis eſt vincet*. Quod pluribus verbis eodem ſenſu dicitur, *Non ſequitur, eum certo victurum eſſe ſi fortis ſit*; vel, *Fieri poteſt, ut non vincat, etiamſi fortis ſit*.

Sic illud Virgilii; Æneid. Lib. 2.

——*Non, ſi miſerum fortuna Sinonem*
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget;

Eſt

Est contradictoria hujus, (& hæc illius.)

——*Si miserum fortuna Sinonem*
Finxit, vanum etiam mendacemque improba finget.

Ubi Affirmativæ sensus hic est; *Si miser est Sinon, erit & mendax.* Cujus contradictoria est, *Non, si miser, tum mendax*: hoc est, *Quamvis miser est, non tamen mendax erit*; saltem, *non inde sequitur, eum mendacem esse*: seu, *potest esse verax, etiam si miser sit.* Nam his modis omnibus (eodem sensu) illi propositioni contradicitur, seu consequentia negatur. Atque huic demum, *Verax esse potest etiamsi miser*; contradictoria erit, *non potest esse verax, si miser.*

Quæ ut rectius intelligantur; notandum est, hujusmodi *Connexionem Hypotheticam*, vim habere *Universalis Affirmativæ*, si Consequens affirmativum sit; aut *Universalis Negativæ*, si consequens sit negativum. (Nisi & hanc Affirmativam dixeris, propter Copulam affirmatam, cum Consequente Negativo: sicut *omnis lapis est non-animal*, pro *nullus lapis est animal.*) Puta. *Si—, tum sic*; perinde valet (hac consideratione) atque *Omnis. Si—, tum non*; perinde ac *Omnis non*, seu *Nullus. Non, si hoc tum illud*; perinde ac *Non omnis*, seu *Aliquis non. Non, si hoc tum non*; perinde ac *Non omnis non*, seu *Aliquis.* (Nam *Si*, universaliter sumendum est; quasi tantundem valens atque *Omni casu quo.*) Atque inde judicium sumendum est, de *Contrariis, Subcontrariis, Subalternis*, & *Contradictoriis*, secundum *Oppositionum* & *Æquipollentiæ* regulas supra-traditas.

Sed & Conversionum Regulæ hic locum habent; puta, *Alexander, si fortis sit, vincet*; convertitur per Contra positionem in hanc; *Si non vincet, non est fortis.* Aut, per Accidens (ut loquuntur) seu diminutionem quantitatis, in hanc, Ergo, *unus vincendi casus est, si sit fortis.* Similiter hæc, *Si Alexander non sit fortis, non vincet*; (quam etiam Affirmativam, si libet, dicas; propter Copulam affirmatam, sed de consequente Negativo;) quam sic convertas per Contrapositionem; Ergo, *si vincet, fortis est*: vel, per diminutionem Quantitatis, *Unus non vincendi casus est, si non sit fortis.* Atque hactenus de Hypothetica propriè dicta, seu Conditionali.

Aliæ sunt propositiones, quæ licet non sunt (stricte loquendo) Conditionales; a Conditionali tamen tantillum distant.

Ut, *Temporalis* propositio, ubi connexio fit per Adverbium

bium Temporis; ut *Quando Sol splendet, dies est.*

Et, *Localis*; quando connexio fit per Adverbium Loci; ut, *Ubi Sol splendet, dies est.*

Atque has duas, sive *Hypotheticas* dixeris, sive Hypotheticis *Affines* perinde est: nam ut illa *Casum* respicit (per Conjunctionem *Si*;) sic hæ *Tempus* & *Locum* respiciunt, per Adverbia *Quando* & *Ubi*.

Sed & has omnes, levi negotio, ad *Categoricas Universales* reducas; parum detortas, ut sunt quas *Crypticas* vocant, aut *Oblique* propositas. Nam *Quando* tantundem hic valet ac *Omni tempore quo*. *Ubi*, tantundem ac *Omni loco quo*. Et *Si*, tantundem ac *Omni Casu quo*. Et quidem si (pædantice) reductas velis ad pure Categoricas (absque vel Crypsi vel Involutione;) pro *Quando, Ubi, Si, Sol splendet, dies est*; dicas explicite, *Omne tempus quo Sol splendet, est tempus quo dies est*: *Omnis locus quo Sol splendet, est locus quo dies est*: *Omnis Casus quo Sol splendet; est casus quo dies est*. Quæ sunt Categoricæ propositiones Universales, strictissimo sensu, absque ulla Crypsi vel Involucro.

Atque hoc explicite monendum duxi (tanquam rem non omnibus obviam) ut ostendam has Propositiones Hypotheticas, si sensum spectes, nihil differre a puris Categoricis; sed variis solummodo loquendi formulis: hoc est, non Logicâ, sed Grammaticâ tantum, consideratione differunt.

Propositio *Causalis* est ubi connexio fit per Conjunctionem Causalem; ut *Quia sol oritur, dies est*. Estque hæc ejusdem fere naturæ cum aliis Hypotheticis. Conditionem enim involvit, sed porro aliquid insuper. Nam *Quia* plus innuit quam *Si*. Nec nudam *Consequentiam* affirmat (quæ Hypotheticæ sufficit) sed *Causalitatem* insuper. Nuda Hypothetica, dicit, *Si hoc, tum illud sequitur*; sed Causalis, modum superaddit; *sequitur naturaliter*, aut *essentialiter*, seu *ut effectus a propria causa*. Adeoque differt ab Hypothetica nuda; ut *Modalis* a Categorica pura.

Sed & aliæ sunt *Compositæ* Propositiones, quæ *Modalium* naturam imitantur. Ut propositiones *Similitudinis* (ubi connexio fit per Similitudinis Adverbium;) puta. *Ut-sic. Ut hoc-sic illud.* Et propositiones *Comparationis* (ubi connexio fit per Comparationis Adverbium;) puta, *Tam, quam*; *Tantum, quantum*. Atque in his (ut in aliis modalibus) aliud est negare *Dictum*, aliud negare *Modum*. Ut

si dicatur, *Ut sol est causa luminis, sic Nubes tenebrarum: Dictum* concedas (*Nubem esse causam tenebrarum,*) dum *Modum* neges; Non *sic* est Causa. Nam Sol est causa Luminis ut causa positiva, per veram efficientiam; sed Nubes, causa tenebrarum solummodo ut *privativa* causa seu *Negativa*; prout interpositu suo impediuntur Solares radii ne ad nos pertingant. Item, *Ut sol descendit, sic prolongantur Umbræ.* Dictum concedas, (*descendente sole prolongari Umbras,*) sed Modum neges; non *sic* prolongantur; hoc est, non in eadem ratione.

Propositiones hæ, atque istiusmodi aliæ, quamvis ab Hypotheticis, (seu Conditionalibus) proprie dictis, nonnihil differant; non raro tamen Hypotheticarum nomen sortiuntur. Idque secundum Logicorum morem in aliis item casibus satis frequentem. Quippe cum, ex compositis Propositionibus, Eas ut potissimas spectare solent quæ vere sunt Hypotheticæ; id nomen (sensu analogico) aliis pariter Compositis attribuunt.

Adversativa propositio, (ubi connexio fit per Conjunctionem adversativam,) ut *Quamvis sol ortus sit, non eum tamen* videmus: vix aliud est quam *Hypothetica Negativa*, seu *Hypothetica negatio.* Quippe affirmanti, *Solem, si ortus est, videmus*; negando dicas, *Non, si ortus est, videmus*; seu, *quamvis ortus sit non tamen videmus.*

Jam hæ omnes (& si quæ sint aliæ) propositiones Compositæ; ubi duæ pluresve Categoricæ, per Conjunctionem, vel Adverbium, vel quod horum instar est, in unam connectuntur, (Hypotheticæ, latiori sensu, dictæ;) Negantur, cum earum Connexio seu Copula negatur; Veræque aut falsæ censendæ sunt prout connexio illa rite aut perperam facta est; quæcunque fuerit veritas aut falsitas, partium componentium, separatim consideratarum.

CAP.

CAP. XI.

De Propositionibus Copulativis & Disjunctivis.

SUperiunt adhuc duæ (ne plures nominem) propositionum formulæ, quæ communi *Hypotheticarum* nomine censeri solent; non alia, credo, ratione quam quod sint (ex pluribus Categoricis) *Compositæ*, prout sunt quæ strictiori sensu dicuntur Hypotheticæ. Nimirum, *Copulativa* & *Disjunctiva* propositio.

Copulativa propositio est, cum duæ pluresve propositiones simplices, seu Categoricæ, conjunctione Copulativa connectuntur. Puta, *&*, *ac*, *atque*, *nec*, *neque*; aut quæ horum instar sunt.

Suntque nonnunquam explicite seu distincte prolatæ: Ut, *Homerus fuit Græcus, & Virgilius fuit Romanus*: (ubi Categoricarum utraque est Affirmativa.) Vel sic, *Virgilius non fuit Græcus*, & *Homerus non fuit Romanus*; seu, *Nec Virgilius fuit Græcus, nec Homerus Romanus*; (ubi componentium utraque est Negativa.) Vel, *& Aristoteles fuit bonus Philosophus; nec Alexander, ignavus miles*; ubi altera componentium est affirmativa, altera negativa.

Nonnunquam (quamvis, & hic, plures propositiones connectuntur) id minus explicite fit, propter vel idem subjectum, vel idem prædicatum. Ut, *Homerus & Virgilius fuerunt Poetæ*: Item *Homerus & Virgilius non fuerunt Oratores*; seu, *Nec Homerus nec Virgilius fuit Orator*. Quæ, explicite prolatæ, forent *Homerus fuit Poeta, & Virgilius fuit Poeta*; Item, *Homerus non fuit Orator, & Virgilius non fuit Orator*. Similiter, *Alexander fuit prudens & fortis*; Item *Thersites nec prudens erat nec fortis*: Item, *Ulisses facundus erat, sed non formosus*; seu *Non formosus erat, sed erat facundus Ulisses*. Quod nostrum nonnemo sic reddidit, *Not fair faced he was, but he was fair-spoken Ulisses*. Hoc est, *Alexander fuit prudens, & Alexander fuit fortis*: *Thersites non erat prudens, & Thersites non erat fortis*: *Ulisses erat facundus, sed Ulisses non erat formosus*.

In quarum postrema, connexio fit per conjunctionem Adversativam (sed quæ Copulativam includit,) quoniam hic (ut sæpe alias) altera pars propositionis introducitur

ut reliquæ compenſativa; & quaſi ἀντίστροφα proponuntur. Neque id ſolum fit, quando (ut hic) altera affirmativa eſt, altera negativa; ſed etiam, quando utraque eſt affirmativa, vel utraque negativa. Ut, *Errorem admiſit, ſed de eo pœnitet.* Item, *Nec innocens quidem erat, ſed nec pertinax.*

Fieri autem aliquando poteſt, ut Conjunctio Copulativa intercedat, nec tamen fiat Copulativa propoſitio. Ut, *Homerus & Virgilius ſunt duo.* Ubi *Homerus & Virgilius*, non *diſtributive* ſumendi ſunt, ſed *collective*; non enim de utrovis ſeparatim, ſed de utroque conjunctim, prædicatur *Duo.* Adeoque propoſitio ſimplex eſt, ſed de ſubjecto compoſito, ſeu copulato. Sic *Cubitus, eſt, pes & ſemiſſis*; ubi Prædicatum copulatum, de ſubjecto ſimplici dicitur, nec tamen facit copulatam propoſitionem: Quippe; ſi ſic; intelligendum foret, *Cubitus eſt pes, & Cubitus eſt ſemiſſis.* Sed jam *pes & ſemiſſis*, (hoc eſt, *ſeſqui-pes*,) prædicatur, ut unus terminus, de ſubjecto, *Cubitus.*

Jam vero ad veritatem propoſitionis Copulativæ (ſive explicitæ ſive implicitæ) requiritur ut pars utraque (& quidem omnes, ſi plures ſint) vera ſit: ſufficitque ad negationem hujus, ſi vel una pars ſit falſa; quia ſic *Copula* negatur. Ut cum dicitur *Alexander prudens erat & fortis*; falſa erit propoſitio ſi vel non prudens fuerit, vel non fortis: Sic ſi dicatur, *Virgilius, Ovidius, Horatius & Cicero, fuerunt Romani & Poetæ*; neganda erit propoſitio, ſi eorum unus, (puta *Cicero*,) vel non fuerit *Romanus*, vel non *Poeta.* Nam ſicut *Univerſalis* Affirmativa, *Omnis*; deſtruitur per Particularem Negativam, *Aliquis non*: ſic, ubi copulativæ propoſitionis membra Omnia aſſeruntur; falſa erit ſi vel Unum eorum non ſit verum.

Disjunctiva propoſitio eſt, quando duæ pluresve propoſitiones ſimplices, per Conjunctionem Disjunctivam connectuntur. (Ut *vel, aut*, &c.) Nequis autem Solœciſmum ſapere putet *Conjunctionem Disjunctivam*; notandum erit, quod quamvis, quantum ad formam ſeu ſtructarum verborum (ſive Grammaticam, ſive Logicam,) Conjunguntur (hoc eſt, in unam ſententiam compinguntur) membra componentia, (unde *Conjunctionis* nomen ſortitur Vocula connectens;) Disjunguntur tamen Res ipſæ quæ his propoſitionibus ſignificantur; quare & *Disjunctiva* dicitur.

Disjunctiva, a Copulativa, in hoc ſaltem differt; quod, Copulativa, vera non eſt niſi vera ſint illius membra omnia:

Vera

Vera autem est Disjunctiva, si verum sit membrum saltem unum. Puta, si dicatur, *Aut olim Troja fuit, aut Historia de bello Trojano est mera Fabula.* Vera est propositio, si fuerit olim Troja, utut historia non sit fabulosa: sed & vera est, si historia fabulosa sit, utut Troja nunquam fuerit. Non enim utrumque verum esse affirmatur, sed saltem eorum alterum. Idem judicandum esset, si plura essent membra; nempe veram esse propositionem si vel unum eorum verum sit. Eadem ratione qua particularis affirmativa *Aliquis*, non tollitur per *Aliquis non*; sed, per *Omnis non*, hoc est *nullus*.

Propositiones sic disjunctæ, possunt esse vel Affirmativæ ambæ, (ut modo dictæ, *Aut olim Troja fuit, aut historia de bello Trojano est mera fabula*;) vel ambæ Negativæ; aut etiam affirmativa altera, altera Negativa; ut si diceretur (eodem sensu) *Aut olim Troja fuit, aut historia illa non est vera:* vel sic etiam, *Aut Trojam fuisse non est falsum, aut historia illa non est vera.* Quodque de disjunctiva bimembri dicitur, pariter intelligendum est de plurimembri.

Sed (ut de Copulativa dictum est) Disjunctivæ membra non semper sunt explicite distincta; sed nonnunquam (propter vel commune subjectum, vel commune prædicatum) implicantur. (Utputa, *Ulisses vel formosus erat, vel facundus*; Item *Vel Cicero vel Virgilius fuit Poeta.* Hoc est, *Vel Ulisses formosus erat, vel Ulisses fuit facundus*; Item *Vel Cicero fuit Poeta, vel Virgilius fuit Poeta.* Similiter; si dicatur, de eo qui non loquitur; *Aut potest & non vult loqui*; *aut vult & non potest*; *aut neque vult neque potest.* Quæ est Disjunctiva trium membrorum, eaque singula sunt Copulativa.

Sed fieri potest ut Disjunctio sit, ubi tamen non est Disjunctiva Propositio: Nempe, si vel Subjectum vel prædicatum sit terminus disjunctivus. Ut *Omne animal est vel Homo vel Brutum.* Quippe non hoc innuitur, quod *Vel Omne animal est Homo, vel Omne animal est Brutum,* (quo foret disjunctiva propositio,) sed, *Omne animal est horum alterum.* Similiter, *Vult aut non-vult, incertum est.* Ubi subjectum est terminus disjunctivus, ut fuerat in altera Prædicatum.

Atque hic locum habet prior illa distinctio de Distributive & Collective sumptis. Nempe, si *vel homo vel brutum* distributive sumatur; propositio est Disjunctiva, & huic æqui-

æquipolleris, *vel omne animal est homo, vel omne animal est brutum.* Sin collective sumatur, Propositio simplex erit (non disjunctiva) sed Prædicatum, terminus disjunctivus.

Ad Disjunctivam, referas propositionem *Exceptivam*, per exceptivam conjunctionem *Nisi* (aut quæ huic æquipolleat) prolatam. Puta, (si de stante quopiam in præcipitio) dicitur, *Se non præcipitabit, nisi velit se occidere*: Quippe tantundem est acsi diceretur, *Aut non præcipitabit se, aut vult se occidere.* Sed eandem etiam referas ad Hypotheticam proprie dictam. Nam *nisi*, tantundem est ac *si non.* Adeoque eodem sensu dixeris, *Si nolit se occidere, non vult præcipitare se.*

Nec mirum censeri debet quod possit hæc Exceptiva indifferenter referri vel ad Disjunctivam, vel ad Conditionalem. Nam omnis Disjunctiva, Conditionalem in se continet; imo tot saltem Conditionales quot sunt Disjunctivæ membra. Si quis Ulissem dixerit, *vel formosum esse vel facundum*; hæc duo dicit, *Si non formosus, est facundus*: *Si non facundus, est formosus.*

Similiter, cum dixero, *Aut ver est, aut æstas, aut autumnus, aut hyems*; has saltem quatuor manifesto includit conditionales; *Si nec ver est, nec æstas, nec autumnus; tum hyems est*: *Si nec ver, nec æstas, nec hyems; tum autumnus est*: *Si nec ver, nec autumnus, nec hyems; tum æstas est*: *Si nec æstas, nec autumnus, nec hyems; tum ver est.* (Nam horum saltem aliquod esse, affirmat Disjunctiva.) Quarum conditionalium omnium, Antecedens est Copulativa negata, trium membrorum. Sed & plures adhuc involvit conditionales: Puta, *Si nec æstas est, nec hyems; tum vel ver, vel autumnus*: *Si nec ver, nec autumnus; tum vel æstas, vel hyems*: *Si nec ver, nec æstas; tum vel autumnus, vel hyems*: *Si nec autumnus, nec hyems; tum vel ver, vel æstas.* In quibus Antecedentes omnes, sunt Copulativæ; Consequentes Disjunctivæ. Et harum quælibet Disjunctiva, duas includit Conditionales. Puta, *Si nec æstas est, nec hyems; tum, si non autumnus, est ver*: *& si non ver, est autumnus.* (Et de reliquis pariter.) Quæ sunt propositiones duplò conditionales; Hoc est, Conditionem habent ab alia conditione pendentem. Verum aliæ adhuc restant Conditionales, eadem Disjunctiva inclusæ: Puta, *Si non ver; tum vel æstas, vel autumnus, vel hyems*: *Si non æstas; tum vel ver, vel autumnus, vel hyems*; *Si non autumnus; tum*

vel

vel ver, vel æſtas, vel hyems; Si non hyems; tum vel ver, vel æſtas, vel autumnus. Quarum Conſequentes ſunt Disjunctivæ trimembres; & harum quælibet plures includit conditionales; quibus particulatim recenſendis non eſt opus. Sufficit oſtendiſſe, in una Disjunctiva, plures includi Conditionales, quarum hæc aut illa ſeligi poterit, cum opus fuerit.

Sed ad Exceptivam redeo. De qua notandum eſt, (ut de Copulativa & Disjunctiva ante monitum eſt,) Exceptionem nonnunquam eſſe, quæ Exceptivam propoſitionem (accuratius loquendo) non facit. Utputa, *Omnes homines, exceptis octo, diluvio perierunt. Omnes homines, exceptis Adamo & Eva, naſcendo oriuntur.* In quibus (& harum ſimilibus) non tam Propoſitio cenſenda eſt Exceptiva; quam Subjectum, terminus Exceptivus, de quo (ſic limitato) Prædicatum affirmatur Univerſaliter. Quanquam & hanc nonnulli Exceptivam vocant, quo ſenſu Singularem dicunt cujus Subjectum eſt ſingulare; ut ſupra monitum.

Atque jam expendimus pleraſque propoſitionum formulas quas *Hypotheticas* vocant (latiori ſenſu) aut *Compoſitas* propoſitiones: (& quidem plures quam plerique Logicorum notare ſolent.) Non quod has putaverim (ſummam rei quod ſpectat) alias ab eis quas Categoricas dicunt; ſed earum quaſdam Crypſes, Occultationes, Detorſiones, Implicationes aut Complicationes, per varias loquendi formulas ſive Grammaticas ſive Rhetoricas, eiſdem ſuperinductas, unde Prædicati cum Subjecto connexio facta eſt minus perſpicua. Logicique munus eſt eaſdem (cum opus fuerit) retexere, juſtamque earum Analyſin conſiderare; ut Grammatici munus eſt Syntaxin (quam vocant) orationis intelligere, voceſque utcunque inter ſe confuſas in juſtum ordinem Grammaticum (cum opus eſt) redigere; Rhetoricique, voces Tropicas ſeu Figuratas, per juſta earum ſignificata exponere.

Ariſtoteles certe, dum arguendi leges exponit, non alias memorat quam quas Categoricas vulgo dicimus; omnemque in arguendo propoſitionem præſumit Categoricæ alicujus vim habere: taleſque revera ſunt, quamvis ſub variis involucris latent.

Copulativa (ut modo oſtenſum eſt) non alia eſt quam plurium Categoricarum in unam Collectio; adeoque Categoricarum aggregatum.

Diſ-

Disjunctiva (quo & Exceptiva reducenda est) est plurium Conditionalium (quæ sub ea latent) congeries: nec aliam in arguendo vim habet (ut suo loco dicetur) quam quæ a Conditionalis natura mutuatur.

Conditionalis ipsa, (quæque huic affines sunt Localis & Temporalis, & siquæ harum similes,) sunt mere Categoricæ; Grammaticalibus tantummodo loquendi formulis deformatæ, (quibus incautis Logicis imponi solet,) quæ in consideratione Logica sunt exuendæ.

Summa rei huc redit. Omnis Affirmatio aut Negatio; hoc est, omnis Logica propositio (utcunque Grammaticis Rhetoricisve Schematibus involuta) Aliquid de Aliquo affirmat aut negat. Adeoque aliquid est *de quo* fit termo (quod Subjectum dicimus;) aliquidque *quod* de eo (sive affirmando sive negando) dicitur; (quod dicimus Prædicatum;) &, quidem, vel de eo *Toto* (ut in prædicatione Universali,) vel (ut in particulari) de ipsius saltem aliqua parte: Logicique munus est, ex variis loquendi formulis (utcunque involutis,) orationisque aut loquentis scopo, (periti instar Anatomistæ) resolvere seu membratim dissecare quod dicitur, ut distincte percipiat (mente saltem sua) Quid de Quo dicatur, & Quatenus, sive de toto sive secundum partem. Atque hoc est quod præcipue spectatur, in secunda parte Logicæ.

Et (consequenter ad hoc) Quid consequatur ex mutata aut Quantitate aut Qualitate propositionis (manentibus eisdem terminis;) & quatenus vel consistunt mutuo vel non consistunt; & quousque ab una ad alteram (per Æquipollentiam, Conversionem, similesque artificium) arguere licet, absque introductione novi Termini.

PARS

PARS III.

De Tertia operatione Intellectus.

CAPUT I.

De Argumentatione.

TERTIA pars Logicæ, prout dividi ſolet, tertiam (quam vocant) operationem Intellectus ſpectat: quem *Diſcurſum* vocant.

Ut enim Intellectus operatio prima ſpectare dicitur *Terminos Simplices*; Secunda, hos ſimplices terminos (aut qui ut tales conſiderantur) in *Propoſitiones* compingit; ſic Tertia ex Propoſitionibus *Diſcurſum* componit.

Ad Diſcurſum referunt *Argumentationem* & *Methodum*. Quarum alii utramque ad tertiam Logicæ partem redigunt: Alii, pro Methodo, quartam aſſignant partem. Utrumvis facias, parum refert.

Argumentatio eſt ea mentis operatio, qua Propoſitio aliqua (ſeu Aſſertio) per propoſitiones alias Probatur. Sive, qua inferimus (probamus, colligimus, concludimus) propoſitionis alicujus (de qua quæritur) veritatem, ex veritate aliarum, ut quæ ex his neceſſario ſequitur: Talium nempe, ut ſi hæ veræ ſint, veram item illam eſſe de qua quæritur, ſit neceſſe.

Hujuſmodi autem Argumentatio ſeu Illatio propoſitionis unius ex altera, vel talis eſt ut hæc ab illa inferatur vi terminorum jam poſitorum, abſque ope alterius termini aliunde petendi; (utputa, ex eo quod *omnis homo eſt animal*, neceſſario ſequitur *id quod animal non eſt, non eſſe hominem*;) atque hæc jam ante traditur in parte ſecunda, per leges Oppoſitionis, Æquipollentiæ, Converſionis, & ſiquæ harum ſimiles ſunt.

Vel (quæ ad hanc tertiam partem ſpectat) talis ut ope alterius termini (unius pluriumve) extrinſecus aſſumpti id fiat. Utputa, ſi probavero *hominem eſſe ſenſu præditum*, eo quod ſit *Animal*.

Propoſitio hujuſmodi dum adhuc probanda eſt, dici ſolet *Quæſtio*, (utpote de qua quæritur;) ubi autem jam probata eſt, dici ſolet *Concluſio*, (utpote de qua jam, aliarum ope, concluſum eſt, eſſe veram;) aut nominibus ſaltem quæ his æquipollent. Illæ autem quarum ope hæc probatur *Præmiſſæ* dici ſolent. Sunt tamen quibus Præmiſſæ (ſive unica ſive plures) Argumentationis *Antecedens* vocatur; & Concluſio, ejuſdem *Conſequens*. Hujus autem inde dependentia, dici ſolet *Conſequentia*.

Quæ quidem Conſequentia (Illatio, ſeu dependentia) ſolet ut plurimum indicari per *Illativam* particulam, *Ergo*, *igitur*, *proinde*, *itaque*, *ideo*, aut harum ſimilem: Præſertim cum (in ordine verborum) poſteriore loco ponitur Concluſio, poſt Præmiſſas.

Vel per *Nam*, *enim*, *quia*, *quoniam*, *eo quod*, aliamve particulam *Cauſalem*: præſertim ubi Quæſtio ſive Concluſio priore loco ponitur, ante propoſitiones illas (*præmiſſas* alibi dictas) quarum ope probatur.

Verbi gratia; *Homo eſt animal*; *adeoque ſenſu præditus*. Vel ſic, *Homo eſt ſenſu præditus*; *eſt enim animal*; vel *quoniam eſt animal*; vel *eo quod ſit animal*. In quibus formulis omnibus, Quæſtio ſeu res probanda eſt, *Hominem eſſe ſenſu præditum*. Cujus propoſitionis duo Termini ſunt, Subjectum (terminus *minor* dictus) *Homo*; & Prædicatum (terminus *Major* dictus) *ſenſu præditus*. Præmiſſa vero, ſeu probatio, ſeu (ut aliis dicitur) Argumentum quo probetur, eſt, *Quoniam eſt Animal*. Ubi, præter terminos quæſtionis, novus introducitur terminus *Animal*; qui *Medium* dicitur, ſeu *terminus medius*. Quod nomen duplici ratione ſortitur; Tum quoniam eſt *Medium probationis*, (quo ſcilicet mediante fit probatio:) Tum ſimili de cauſa illi propter quam propoſitionis Subjectum & Prædicatum dici ſolent terminus *minor* & terminus *major*.

Nempe; in propoſitione *Univerſali Affirmativa* (quæ propoſitionum potiſſima cenſetur) Subjectum eſt ut plurimum *minoris* ambitus (ſaltem non majoris) quam eſt Prædicatum (utut æqualis ambitus eſſe poſſit, ubi termini ſunt convertibiles;) & propterea Subjectum dicitur terminus

minus minor; & Prædicatum, major. Similiter hic, cum Universalis affirmativa probanda venit; tertius qui ad probandum assumitur terminus, est, ut plurimum, majoris ambitus quam est Subjectum quæstionis; (seu terminus minor:) sed minoris quam est Prædicatum (seu terminus major;) diciturque propterea *medius terminus*; ut qui (ambitu prædicandi) intermedius est (hoc in casu) inter minorem & majorem terminum.

Verum quidem est, aliis in casibus (ubi quæstio probanda, non est Universalis affirmativa,) hæc Analogia non semper locum habet: sed potest esse hic ab extrinseco assumptus terminus, nunc Subjecto minor, nunc Prædicato major, adeoque non utrisque intermedius. Sed cum hoc nomen sic adeptus sit (propter id quod in probatione Universalis affirmativæ contingit;) idem retinet (communi Logicorum consensu) etiam in eis casibus ubi id non contingit.

Nam hanc sibi solent Logici libertatem permittere (licentiam forte alius dixerit) imponendi nomina, ob leviculam forte rationem; eaque demum retinendi (audaci satis catachresi) etiam in illis casibus ubi ea ratio non valet.

Si dixeris, Decuisse potius Logicos (quorum opus est accuratum rationis usum docere) in imponendis nominibus cautiores esse; ut nomen inditum, rei conveniat (si non in omnibus) plerisque saltem casibus:

Ego non repugno. Cum tamen secus fecerint; nostrum est (si quæ ipsi scripserint velimus intelligere) considerare, non tam quæ debuissent imponere, quam quæ imposuerint nomina. Pariter ac si Tyranno cuidam nomen contigerit *Clemens*, aut Infortunato *Felix*; non tam considerandum est (ubi illorum temporum historias legimus) quam bene viris conveniat nomina, quam quinam illi viri sint quibus hæc nomina (quacunque ratione) fuerint indita.

Termini sic forinsecus assumpti, ad probationem faciendam, (præter eos qui in Quæstione occurrunt) nunc plures esse possunt, nunc pauciores; sed in qualibet hujusmodi probatione saltem unus. Sic si arguero, *Socratem ratione præditum esse*, quoniam *Homo* est, omnisque *homo* est ita præditus: unicus hic forinsecus assumitur terminus *Homo*. Si arguero eundem *Socratem sensu præditum esse*, quoniam *Homo* est, omnisque homo est *Animal*, omneque *animal* sic præditum: assumuntur hic duo termini *Homo* & *Animal*.

Quando sic assumptus terminus est unicus; *Argumentatio simplex* dicatur; etiamsi terminus ille, cum duobus Quæstionis terminis compositus, duas faciat propositiones novas, ad probationem unius propositæ.

Ubi autem sic assumpti termini sunt plures; Argumentatio dicatur *Complexa* sive *Composita*: utpote quæ ex tot simplicibus composita quot sunt illi assumpti termini.

Quo casu, tutius est, (si non arguenti, saltem illi qui perpensurus est argumenti vires,) gradatim procedere, singulaque probationis membra seorsim pensitare, quam habeant illa in probando vim.

Sic in argumentatione propositâ, qua probatur *Socratem sensu præditum esse*, probationis membrum primum est, *eo quod Homo sit*. Quod (explicite consideratum) hæc duo saltem in se continet; nempe, quod *Socrates est homo*, & quod *homo est sensu præditus*; quas *Præmissas* vocant. De quarum forte altera si dubitetur; puta an *homo sit sensu præditus*: Hæc jam fit nova *Quæstio*; secundo probationis membro probanda, *eo quod sit animal*; quod itidem hæc duo continet; nempe, quod *homo est animal*, & quod *animal est sensu præditum*. Et, si horum alterutrum sit adhuc dubium; huic probando (ut quæstioni novæ) alius similiter est adsumendus terminus qui, rite dispositus, fidem faciat. Atque sic porro, donec ad eas præmissas perveniatur quæ sint notæ veritatis.

Estque Logici opus præcipuum (in hac tertia Logices parte) docere, quomodo seligendus sit hic novus terminus (non enim quilibet quocunque casu sufficit,) & quo ordine disponendus cum terminis in quæstione repertis, ut ex præmissarum veritate necessario consequatur veritas conclusionis.

Fuerunt autem, jam ante Aristotelem, qui præcepta quædam laxiora hac in re dederint; Materiam potius quam Formam Argumentationis spectantia. Sed primus omnium (quantum scio) Aristoteles in se suscepit, generales tradere & certas Regulas, de argumentandi formis; & certo statuere, quæ forent, & quæ non forent, formæ legitimæ (quas *Conclusivas* dicas) unde, ex veritate præmissarum, necessario inferatur veritas conclusionis.

CAP.

CAP. II.

De Syllogiſmo.

ARgumentatio ſimplex (unius ope termini medii) *Syllogiſmus*, dici ſolet. Atque in tales (nunc plures, nunc pauciores,) reſolvendi ſunt Argumentationes compoſitæ.

Syllogiſmus (cum explicite & integre exhibetur) tribus Propoſitionibus conſtat. Quæ Syllogiſmi *Materia* dici ſolent. & quidem *materia proxima*: Hæ autem, tribus Terminis; qui dici ſolent *Minor*, *Major*, & *Medius*; ſuntque Syllogiſmi *materia remota*.

Verbi gratia; Si arguitur *Socratem eſſe ſenſu præditum*, eo quod *ſit animal*. Argumentatio hæc, ſeu Syllogiſmus, explicite propoſitus, in hanc formam redigetur;

Omne *Animal* eſt *ſenſu præditum*.
Socrates eſt *Animal*. Ergo
Socrates eſt *ſenſu præditus*.

Ubis *tres termini*, ſunt *Socrates*, *Animal*, *ſenſu præditus*: (quæ eſt Syllogiſmi *materia remota*.) *Quæſtio* probanda (quæ mox *Concluſio* dicenda erit,) *Socrates eſt ſenſu præditus*; cujus Subjectum (*Socrates*) eſt *terminus minor*; Prædicatum (*ſenſu præditus*) eſt *terminus major*; *Mediuſque* (forinſecus aſſumptus) *animal*. Qui quidem *terminus medius*, cum *majore* compoſitus, *præmiſſarum* alteram format, quam itaque *Majorem propoſitionem* vocant; primo loco utplurimum (nec tamen ſemper) poni ſolitam: Idem terminus *medius*, cum *minore* compoſitus, præmiſſarum reliquam format, quam itaque *minorem propoſitionem* vocant; ſecundo loco, plerumque, poſitam. *Concluſio* autem (*quæſtio* prius dicta) terminis *minore* & *majore* (abſque *medio*) componitur, (unde dici ſolet *medium concludere neſcit*,) ultimo loco poni ſolita. Quæ quidem tres propoſitiones (ſic formatæ) ſunt Syllogiſmi *materia proxima*.

Non autem neceſſe eſt ut hoc ordine ſemper ponantur hæ propoſitiones tres (quamquam hic reputari ſoleat maxime regularis,) ſed eadem eſt argumentatio, (eadem concludendi vis) in hac forma,

Socrates eſt *Animal*,
Omneque *animal* eſt *ſenſu præditum*. Ergo
Socrates eſt *ſenſu præditus*.

Si

Si altera propoſitionum reticetur, (ſubintellecta nimirum, non expreſſa,) eadem tamen argumenti vis, (& intellectu ſupplendum, quod in forma deeſt;) ſed Syllogiſmus (imperfecte propoſitus) *Enthymema* dici ſolet. Ut

Socrates eſt *animal.*
Adeoque *ſenſu præditus.*

ubi deeſt Major. Vel ſic; Omne *animal* eſt *ſenſu præditum*;
Adeoque *Socrates.*

ubi deeſt Minor. Vel ſic; Omne *animal* eſt *ſenſu præditum*;
Et *Socrates* eſt *animal.* Ergo.

Vel etiam ſic, brevius; Eſt *animal.* Ergo.
Ubi præſumitur concluſio, ex ante dictis nota.

Et quidem, in communi loquela, raro ſolet argumentatio, tanta cum formalitate procedere; ſed ſummatim exponi, ſub Enthymematis forma, vel adhuc curtius.

Quando Propoſitionum ordo turbatur (ut, poſita minore in majoris loco, & contra,) aut omittitur aliqua, vel imperfecte exponitur; terminuſve aliquis aut deeſt, aut ordine non ſuo ponitur, aut per caſus obliquos exprimitur; vel aliud quid occurrit quo res evadat minus perſpicua; *Crypticus* dici ſolet Syllogiſmus; utpote obſcurus, perplexus, occultus, aut minus evidens quam ſi omnia rite ordinata fuerint. Quæ quidem *Cryptes*, cum res poſtulat, removendæ ſunt, omniaque in juſtum ordinem reſtituenda. In communi tamen loquela, (cum loquendi formulæ ſatis intelliguntur,) non exſpectatur hujuſmodi pædantiſmus. Quæque ante de Propoſitionibus Crypticis dicta ſunt, hic etiam intelligenda ſunt (eadem analogia) in Crypticis Syllogiſmis.

CAP. III.

De tribus Figuris.

TErminum *medium* cum *majore* diſponendum in *majore* propoſitione; cumque *minore* in *minore* propoſitione; jam dictum eſt. Quem locum autem in quaque propoſitione tenere debet, jam dicendum:

Cumque plures occurrunt caſus diſponendi Medium in præmiſſis; Puta, ut ſit in utraque Subjectum; vel in utraque Prædicatum; vel in una Subjectum, in altera Prædicatum:

tum: Pro triplici hac Varietate, tres hinc oriuntur (quæ dici ſolent) *Figuræ.* Quas hoc verſu barbaro, utcunque exprimunt;

Sub, Præ, *prima*: bis præ, *ſecunda*: tertia, *bis ſub*:

Hoc eſt; in prima (quæ dicitur) Figura; *Medium* eſt *Subjectum* majoris, & *Prædicatum* minoris. In ſecunda, *Prædicatum* utriuſque. In tertia, utriuſque *Subjectum*.

Eſt quidem quarta poſitio poſſibilis; puta *Præ ſub*: nempe ut (contra quam in prima) Medium ſit *Prædicatum* majoris, & *Subjectum* minoris. Atque propter hanc quartam poſitionem, admittendam putaverunt aliqui *Quartam figuram*; quam vocant *Figuram Galenicam*; (a *Galeno*, ut videtur, primitus introductam.) Quam tamen plerique negligunt, ut ſuperfluam, & minime neceſſariam: duplici ſaltem de cauſa.

Imprimis, quia præternaturalis (aut etiam contranaturalis) poſitio videatur; ut terminus *medius*, in ea propoſitione qua cum *majore* diſponitur, ſit *Prædicatum*; adeoque videatur *majore major*. Item, in ea qua cum *minore* diſponitur ſit *Subjectum*; adeoque videatur *minore minor*. Nam, in qualibet propoſitione, (ut ſupra traditum eſt) *Subjectum* dici ſolet *minor* terminus; & *Prædicatum*, terminus *major*. Atque ſic revera ſunt in Univerſali Affirmativa.

Verum quia (quicquid ſit de nominibus) in *Particularibus*, & *Negativis*, rem aliter ſe habere certum ſit, (nempe, ut vox quæ minorem habet ambitum prædicandi, poſſit Prædicati locum obtinere;) neglecta priori ratione; hanc alteram potiorem aſſignant: Nempe, Quia nihil eſt quod concludi poſſe cenſeatur in Quarta figura, quin id ipſum multo melius poſſit (& magis naturaliter) per idem Medium concludi in figura prima; ut quarta fuerit plane ſuperflua.

Exempli gratia: Ab his præmiſſis,

Socrates eſt animal,

Omneque animal eſt ſenſu præditum;

multo naturalius concludetur, (in Prima)

Ergo Socrates eſt ſenſu præditus:

quam (in Quarta)

Ergo aliquod ſenſu præditum eſt Socrates.

Quæ eſt illius converſa: eâque concluſâ, hæc ſimul concluditur, (utpote in illa incluſa,) per regulas converſionis.

Similiter; ſi loco *Socratis* ponatur *Omnis homo*; ab his præmiſſis

Omne

Omne animal eſt ſenſu præditum,
Omnis homo eſt animal:

multo aptius concludas (in prima figura)

Ergo, *omnis homo eſt ſenſu præditus*;

quam (in quarta)

Ergo, *aliquod ſenſu præditum eſt homo.*

quia prior illa, & hanc includit & aliquid amplius, quod ab hac poſteriore non poterit inferri. Quanquam enim, ab ea concluſione, quod *Omnis homo eſt ſenſu præditus*, rite ſequitur (per leges converſionis, abſque novo medio) quod *Aliquod ſenſu præditum eſt homo*; Ab hac tamen, non illam inferas, Ergo *Omnis homo eſt ſenſu præditus*; ſed ſaltem *Aliquis homo eſt ſenſu præditus*. Quod minus eſt, quam quod illæ præmiſſæ continent. Idemque contingit in aliis modis Quartæ figuræ; ut ſuo loco, poſt oſtendetur.

Interim; non mireris, quod hunc dixerim, Syllogiſmum in prima figura,

Socrates eſt animal,
Omneque animal eſt ſenſu præditum,
Ergo *Socrates eſt ſenſu præditus*:

atque hunc in quarta,

Omne animal eſt ſenſu præditum,
Omnis homo eſt animal;
Ergo, *aliquod ſenſu præditum eſt homo*:

Cum hunc potius, incautus quiſpiam, in *Prima* dixerit (quia *medium* videt, *ſubjectum* in priore, & *prædicatum* in poſteriore præmiſſarum;) illumque (pari de cauſa) in *Quarta*. Non enim (quod ille putaverit) ea eſt *Major propoſitio* quæ priore loco ponitur; & *minor* quæ poſteriore: Sed *major propoſitio* eſt ea qua *major terminus* quæſtionis, cum medio, diſponitur; (quod in his fit, utrobique, in præmiſſarum ſecunda;) *minor propoſitio*, ea in qua diſponitur *minor terminus*; quod fit, in his, (propter tranſpoſitas præmiſſas) in præmiſſarum priore. Quodque hic monitum eſt, alibi memineris; nequando perperam judices de majore & minore propoſitione; aut imponat tibi quiſpiam (incauto) hac in re.

De figurarum Numero cum dictum ſit; ſi de Ordine porro quæras, cur hæc, illa, an iſta, dicatur prima, ſecunda, tertia: Hanc ego rem putaverim, magna ex parte, arbitrariam fuiſſe primitus; cum autem, communi fere Logicorum conſenſu, in hunc ordinem conſpiratum ſit; non eſt cur

cur temere quiſpiam, & nulla de cauſa, perturbatum eat. Prima tamen hoc peculiare habet, quod in ea videantur termini (præ cæteris) magis naturali ordine diſpoſiti; nempe, ut Major de medio prædicetur, & medius de minore. Cur autem eam Ariſtoteles primo loco poſuerit, res manifeſta eſt; Nempe, quia, ex *dicto de Omni & de Nullo*; (quod ille Syllogiſmorum fundamentum poſuerit) hanc directe probat; reliquas autem, ex hac. Ut ſuo loco poſt dicetur.

CAP. IV.

De Modis.

CUM de Figurarum varietate dictum ſit; ſequitur ut *Modos* (quos vocant) conſideremus. Ut autem Figurarum varietas dependet a varia diſpoſitione termini Medii cum terminis quæſtionis; prout Subjecti aut Prædicati locum obtinet: Ita *Modorum* varietas dependet a varia tum Quantitate, tum Qualitate propoſitionum.

Ubi potiſſimum inquiritur, Qui Modi, in quaque figura, Concluſivi ſint; & qui non ſint. Hoc eſt; in quibus Modis, ex veritate Præmiſſarum, inferri poterit veritas Concluſionis; &, in quibus non poterit: ut recipiantur qui utiles ſint, rejiciantur reliqui.

Solentque Logici hac in re (quo tum phantaſiæ tum memoriæ conſulatur) adhibere literas A, E, I, O, pro deſignandis propoſitionum Quantitate & Qualitate, ſecundum ſupra traditos qualeſcunque verſiculos;

Aſſerit A, *negat* E, ſed *univerſaliter* ambæ:
Aſſerit I, *negat* O, ſed *particulariter* ambo.

Eſtque hic recordandum (quod ante dictum eſt,) quanquam (præter nomina *Univerſalium* & *Particularium*) aliquando mentio facta eſt propoſitionum *Singularium* (quæ ipſæ ſunt Univerſales; ipſaque *Singularis* appellatio, ſingularitatem Subjecti reſpicit, non modum prædicandi;) itemque *Indefinitarum*, (in quibus, ubi Subjectum eſt vox communis, non ſatis liquet, ex verborum forma, num univerſaliter an particulariter ſint intelligendæ;) ſolas tamen hac in re memorari *Univerſalium* & *Particularium* appellationes (non item Singularium & Indefinitarum;)

Quoniam *Singulares* omnes ad Universalium classem pertinent (utpote in quibus Prædicatio *totalis* est, non partialis:) *Indefinitæ* autem (quanquam ex nuda verborum formula non satis liquet, ad utras) nunc ad Universales nunc ad Particulares referendæ sunt, prout loquentis intentio aut dicti scopus postulat.

His præmissis; in figura Prima, *Modi* utiles sunt hi quatuor,

Barbara, Celarent, Darii, Ferio, ——

In Secunda, quatuor illi

Cesare, Camestres, Festino, Baroco. ——

In Tertia, Sex ——*Darapti*

Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

In quorum singulis, tres vocales, denotant Quantitatem & Qualitatem propositionum. Prima, majoris: Secunda, minoris: Tertia, Conclusionis. Nomina Græca his correspondentia, quæ Interpretum Aristotelis aliqui, Græco textui addiderunt; sunt

1. Γραμμαθα, ἴγεφψι, γεφφιδι, πχτικός,
2. Ἐγεφψι, κφπχς, μίτεφιν, ἄχολον.
3. Ἄπαπι, δδιπεφὸς, ἰσάκις, δαπίδι, ἰμφολὰς, φίεφιστ.

Hi modi Quatuordecim, sunt conclusivi omnes; in sua singuli figura. Non autem in ulla, alii: nec hi quidem in alia quam in sua figura. (Quæ post demonstrabuntur suo loco.) Verbi gratia; *Baroco* est modus utilis in secunda figura; sed non in Tertia: & *Bocardo* in Tertia, non in Secunda: & de reliquis pariter.

Fieri quidem potest, ut similes quandoque Modi, in pluribus Figuris reperiantur; ut *Celarent* in prima, ut *Cesare* in secunda; item *Darii* in prima, & *Datisi* in tertia; item *Ferio* in prima, *Festino* in secunda, & *Ferison* in tertia. Sed, ubi hoc contingit, ex accidenti fit: & quamvis similes, non tamen idem modus censendi sunt, quia in diversis figuris: adeoque diversis nominibus insigniuntur.

Hi modi omnes, in sua singuli figura, his paucis regulis coercentur.

In Prima Figura; *Major semper est Universalis; & Minor, Affirmativa.*

In Secunda; *Major item est Universalis; & Conclusio (cum præmissarum altera) Negativa.*

In Tertia; *Minor semper est Affirmativa; & Conclusio particularis.*

Vel

Vel ſic brevius; *Major, in prima & ſecunda figura, eſt Univerſalis*: *Minor, in prima & tertia, eſt Affirmativa*: *Concluſio eſt, in ſecunda, Negativa*; *in tertia Particularis.* Quæ quidem paucæ regulæ, vicem ſupplere poſſunt Modorum omnium: quippe quæ Modos utiles admittunt omnes; nulloſque alios.

Siquis proferatur Syllogiſmus, qui contra regularum harum aliquam peccat; (utpote, qui Concludit affirmative in ſecunda figura, aut univerſaliter in tertia; aut, qui Majorem habeat, in prima aut ſecunda particularem: aut Minorem, in prima aut tertia, negativam:) merito rejiciendus eſt ut falſus Syllogiſmus, ſeu illegitimus; ut qui in *forma* peccat; adeoque concluſivus non eſt, utcunque vera fuerit *materia*. Hoc eſt; quamvis utraque Præmiſſarum vera ſit, non tamen inde ſequitur Concluſionem veram eſſe.

Præter has ſingularum figurarum ſpeciales, ſunt item Generales Regulæ quæ Syllogiſmos, cujuſcunque fuerint figuræ ex æquo ſpectant. Quarum hæ quæ ſequuntur ſunt præcipuæ.

Ne Præmiſſarum utraque ſit Negativa.

Nec utraque particularis.

Et ſiqua præmiſſarum vel negativa ſit vel particularis, talis ſit concluſio. Quod ſic etiam proferunt, *Concluſio ſequitur deteriorem partem*; Affirmativam præ Negativa, & Univerſalem præ Particulari, potiorem reputantes.

Ne plures ſint quam tres termini.

Ne terminus medius ſit pars ulla concluſionis.

Ne plus ſit in Concluſione quam erat in Præmiſſis. Hoc eſt; ne plus in Concluſione inferatur, quam quo præmiſſarum vis extendit. Nec terminus aliquis alius in Concluſione potuit, nec in ampliori, aut alio ſenſu, quam in præmiſſis fuerat. Quippe ſiquid horum fiat, erunt ſaltem, quoad ſenſum, quatuor termini, aut forte plures, cum ultra ternos non eſſe debeant, in ſyllogiſmo ſimplici.

Atque huc ſpectant verſus illi memorativi, quibus horum pleraque continentur;

Syllogizari, non eſt ex particulari;
Neve negativis, recte concludere ſi vis.
Siqua præit partis, ſequitur concluſio partis:
Siqua negata præit, concluſio ſitque negata.
Lex generalis erit, Medium concludere neſcit.

Quique contra regularum harum aliquam offenderit

Syllogiſmus; rejiciendus eſt ut *peccans in forma.*

Sin verus ſit in forma ſyllogiſmus; non neganda erit concluſio: (quippe, veri ſyllogiſmi, ſi præmiſſæ veræ ſint, vera eſt & Concluſio:) Sed, ſi falſa ſit concluſio, aut perhibeatur eſſe; oſtendere oportebit, *materiam* ſyllogiſmi falſam eſſe; hoc eſt, præmiſſarum vel utramque, vel ſaltem alteram.

Aut *Diſtinguendum* erit; monſtrando vocem ſeu phraſin aliquam ambigue ſumptam eſſe; alioque ſenſu in propoſitionum una quam in alia: Adeoque utut (ſpecie tenus) tres tantum termini eſſe videantur, ſunt revera plures; cum vox una, duplici ſenſu ſumpta, ſint duo termini.

Sic ſiquis arguat, Da- *Omnes Canes ſunt animati*;
ri- Sed *Stellarum aliquæ ſunt Canes*:
i. Ergo *Stellarum aliquæ ſunt animatæ.*

Syllogiſmus hic, ſpecie tenus, videatur verus ſyllogiſmus, in *Darii*. Peccat tamen in forma, eo quod vox *Canis* in majore, proprio ſenſu ſumitur, pro animali domeſtico ſic communiter dicto: ſed, in minore, ſenſu æquivoco ſeu analogico; quo aſteriſmi duo (ſeu inſigniores in illis ſtellæ) dicantur ab Aſtronomis *Canis Major* & *Canis Minor*, ſolentque in Globis depingi, in forma Canis. *Canes* igitur, in majore & minore diverſo ſenſu poſiti, ſunt duo termini; adeoque, in Syllogiſmo, termini quatuor. Sin eodem ſenſu utrobique ſumi prætendatur; altera præmiſſarum falſa erit: nempe, minor, in primo ſenſu; in ſecundo, major.

Ubi autem Syllogiſmus eſt in vera forma: Quanquam ex veritate præmiſſarum recte inferas veritatem concluſionis; non tamen ex præmiſſarum falſitate pariter inferas falſitatem concluſionis: Quippe contingere poteſt, ut vera ſit concluſio, quamvis præmiſſarum altera vel utraque falſa ſit. Ut ſiquis arguat,

Bar- *Omnes lapides ſunt ſenſu præditi*,
ba- *Omnis, homo eſt lapis*: Ergo
ra. *Omnis homo eſt ſenſu præditus.*

Concluſio vera eſt, ſed utraque præmiſſarum falſa: Adeoque hic non valet ea regula, *Concluſio ſequitur deteriorem partem.* Hinc dicitur,

Ex falſis falſum, verumque aliquando, ſequetur.
Ex veris poſſunt nil niſi vera ſequi.

Porro; quando neceſſitas formæ non niſi Particularem inferret, poteſt tamen Univerſalis vera eſſe, (licet non vi iſtius conſequentiæ;) ut ſiquis arguat; Da-

Da- *Omnes ſapientes ſunt ratione prædi-*
ri- *ti, Aliqui homines ſunt ſapientes.* Ergo
i. *Aliqui homines ſunt ratione prædi-*
ti.

Ubi concluſio particularis (propter minorem particularem) de *aliquibus* tantum hominibus concludit: Verum tamen eſt de *hominibus omnibus*; *ratione præditos eſſe.* Quæ dici ſolet *Veritas conſequentis, non veritas conſequentiæ.*

Quandoque etiam, ubi ſyllogiſmi forma non plus poſtulat quam concluſionem particularem; poteſt ea Univerſalis eſſe *neceſſitate materiæ*, non *neceſſitate formæ.* Utpote,

Da- *Cæſar & Bibulus conſentiunt:*
rap- *Cæſar & Bibulus ſunt duo Conſules.* Ergo
ti. *Duo Conſules conſentiunt.*

Ubi formæ neceſſitas (utpote in tertia figura) non plus exigit quam Concluſionem particularem, (de ſaltem *duobus* Conſulibus;) cum tamen aliunde conſtet, *duos* eſſe *omnes*, (cum non plures omnino ſint quam duo Conſules,) tantundem eſt (vi materiæ) ac *ambo Conſules*, ſeu *utrique Conſules*, (οἱ δύο, *the two Conſuls*) quæ eſt propoſitio univerſalis, non minus quam ſi eſſet *Omnes Conſules*; quoniam hic *duo* ſunt *omnes.*

Idem contingit, ubi Concluſio eſt propoſitio ſingularis (de uno Individuo) quæ, vi materiæ, (quoniam, hic, *unus* & *omnis* tantundem ſunt) non poteſt alia eſſe quam univerſalis. Ut

Da- *Virgilius eſt author Æneidos,*
rap- *Virgilius eſt Maro*; Ergo
ti. *Maro eſt author Æneidos.*

Ubi ſyllogiſmi forma poſtulat (de hoc ſubjecto) concluſionem affirrmativam, ſaltem particularem; cum autem de hoc ſubjecto (utpote individuo) non poſſit alia eſſe prædicatio quam Univerſalis; fit inde (vi materiæ) concluſio Univerſalis, (etiam in tertia figura,) ſed non vi formæ. Secus enim foret ſi, pro *Virgilius eſt Maro*, diceretur *Virgilius eſt Poeta*; quippe tum concluderetur particulariter; Ergo *Aliquis Poeta eſt author Æneidos.*

De quantitate autem Concluſionis, in ſingulis Modis; notandum eſt, eam ſic notari (in ſingulorum modorum characteribus) ut extendatur ad ſummum eorum quæ, ex iſtis præmiſſis, (vi formæ) inferri poſſit: non quod ad alia etiam non extendatur quæ ſint minoris ambitus; ſed quod hæc etiam, omniaque quæ (abſque novo medio) inde

inde inferri possint (puta, per regulas Oppositionum, Æquipollentiæ, Conversionis, aliasque similes,) in ea reputanda sunt Virtualiter contineri. Sic, ex his præmissis,

Omne animal est sensu præditum;
Omnis homo est animal;

genuina conclusio est (in *Barbara*)

Ergo, *Omnis homo est sensu præditus.*

adeoque, multo magis, (si id probandum foret,) saltem

Aliquis homo est sensu præditus.

(Nam hæc particularis, in ea Universali includitur, per *Oppositionum* regulas; utpote illi subalterna: ut non sit opus novo modo, quo hoc concluderetur, qui diceretur *Barbari*.) Itemque (per regulas conversionis)

Aliquod sensu præditum est homo,

(ut non sit opus modo indirecto primæ figuræ, qui *Baralip* vocetur, quo probetur, conversa conclusionis directæ: Aut, quod eodem recidit, modo directo quartæ figuræ, qui *Balani* vocetur; quo, transpositis præmissis, idem directe probetur.) Iterumque (convertendo eandem conclusionem per contrapositionem)

Omne non-præditum sensu est non-homo;

hoc est *Quod non est sensu præditum non est homo.*

Item (per regulas æquipollentiæ; quibus *nullus-non* valet *Omnis*)

Nullus homo est qui non est sensu præditus.

Quippe omnes hæ (& harum similes) propositiones, virtualiter continentur in illa prima conclusione (in *Barbara*) *omnis homo est sensu præditus*; (per regulas Oppositionum, Æquipollentiæ, & Conversionis, secunda parte traditas;) absque assumpto novo medio (quod Syllogismi opus est:) adeoque (quo ab illis præmissis hæ probentur conclusiones) non multiplicandæ sunt Figuræ & Modi, sed unus modus *Barbara*, his abunde sufficit.

Et similiter judicandum est de reliquorum modorum conclusionibus; quæ ea virtualiter in se continent omnia quæ inde per eas regulas deduci possunt, absque assumptione novi medii.

CAP.

CAP. V.

De Fundamento Syllogiſmi, & Modis figuræ primæ.

FUndamentum quo nititur *Modorum* omnium jam memoratorum, (unde probetur *Concluſivos* eſſe;) eſt *Poſtulatum* illud quod dici ſolet *Dictum de Omni & de Nullo*: quod tam per ſe evidens præſumitur ut probatione non indigeat. Nimirum, *Quicquid de Subjecto quopiam univerſaliter Affirmatur aut Negatur, id ſimiliter vel Affirmatur vel Negatur de omni eo de quo hoc ſubjectum dicitur.* Utputa, Quicquid univerſaliter affirmatur aut negatur de Animali; ſimiliter affirmatur vel negatur de quopiam Animali, ſeu de omni eo quod eſt animal: puta de *Homine*, de *Bruto*, de *Alexandro*, de *Bucephalo*, alioque quopiam Animali.

Ex hoc Poſtulato; Figuræ primi Modi omnes probantur *Directe*; (abſque ambage) per immediatam applicationem hujus Regulæ. Hic enim in Majori propoſitione Univerſaliter vel Affirmatur vel Negatur, terminus Major de Medio. (Quod ut fiat, neceſſe eſt ut ea Major ſit Univerſalis.) Nimirum, in *Barbara* & *Darij*, univerſaliter *Affirmatur*; in *Celarent* & *Ferio*, univerſaliter *Negatur*. Mediuſque terminus ille, in Minore propoſitione, affirmatur de termino Minore, (quod ut fiat, neceſſe eſt ut ea minor ſit Affirmativa.) Hinc ſequitur, Majorem illum terminum (qui de medio affirmatur aut negatur univerſaliter,) ſic vel affirmari vel negari de termino minore (utpote de quo Medius ille in minore propoſitione affirmatur;) idque vel Univerſaliter vel particulariter, prout de eo affirmatur Medius in propoſitione minore. Ut videre eſt in Modis ſingulis.

Bar- *Omnia animalia ſunt ſenſu prædita.*
ba- *Omnes homines ſunt animalia.* Ergo
ra. *Omnes homines ſunt ſenſu præditi.*

Ubi, ex eo quod *omnes homines* ſint *animalia*; quod prius *affirmatur* de omnibus animalibus (nimirum *ſenſu eſſe prædita*,) de *omnibus hominibus* (cum illi omnes ſint animalia) affirmandum erit.

Ce- *Nulla animalia ſunt ſenſu vacua,*
la- *Omnes homines ſunt animalia.* Ergo
rent. *Nulli homines ſunt ſenſu vacui.*

Ubi

Ubi, ex eo quod *omnes homines* sint *animalia*, *negatur* de his omnibus *sensu vacuos esse*, ut quod de *omnibus animalibus* est negatum.

Da- *Omnes homines sunt ratione præditi*,
ri- *Aliqua animalia sunt homines*, Ergo
i. *Aliqua animalia sunt ratione prædita.*

Ubi, ex eo quod *aliqua animalia* sint *homines*, arguitur de *his aliquibus* affirmandum esse quod sunt *ratione præditi*, utpote quod de *omnibus hominibus* affirmandum est.

Fe- *Nulli homines sunt ratione destituti*,
ri- *Aliqua animalia sunt homines*; Ergo
o. *Aliqua animalia non sunt ratione destituta.*

Ubi, ex eo quod *aliqua animalia* sint *homines*, negatur de *his aliquibus*, esse *ratione destituta*, ut quod est de *omnibus hominibus* negandum.

Liquet igitur, hos quatuor Modos (virtute præmissi Lemmatis seu Postulati) Conclusivos esse. Nam *terminus major* qui *de medio* vel *universaliter affirmatur* (ut in *Barbara* & *Darij*) vel *universaliter negatur* (ut in *Celarent* & *Ferio*) pariter vel *affirmandum* esse vel *negandum* dicitur de *termino minore*, quatenus de hoc *affirmatur* medius ille, puta, vel de *toto* (ut in *Barbara* & *Celarent*) vel *de parte* (ut in *Darij* & *Ferio*) prout vel *de minore toto*, vel *de ejus parte*, Affirmatur ille medius.

Patet etiam ratio duarum de prima figura Regularum. Nam nisi minor propositio sit affirmativa, (ut *medius* de *minore* termino *affirmetur*,) nulla apparet ratio cur ea quæ de *Medio* dicantur censerentur *minorem* attingere. Quæque (in majore propositione) de *Medio* dicuntur (sive affirmando sive negando) si non de eo dicantur *Universaliter* (sed de *aliquibus* tantum sub eo contentis) non constat hæc *aliqua* de quibus dicuntur, ea ipsa esse quæ sub *minore* termino continentur; cum possint esse alia aliqua.

Constat igitur tum *hos quatuor modos esse*, tum *alios non esse*, in hac figura *Conclusivos*.

Dum autem *alios non esse conclusivos* dicimus; non ita intelligendum est acsi eos exclusos vellem qui sunt horum alicui *æquipollentes*, (utut, transpositis terminis seu propositionibus, aut aliis Cryptibus occultentur;) aut eos ubi ab eisdem præmissis (aut quæ his æquipollent) infertur conclusio quæ in conclusione horum alicujus continetur (puta, per subalternationem, æquipollentiam, aut conversionem,

ſionem. Quippe omnes hos, non *alios* eſſe ſed *eoſdem* modos dicimus, cum jam dictis, atque in ipſis contentos.

Hi quatuor primæ figuræ Modi, dici ſolent *Modi Perfecti*; eo quod per immediatam applicationem iſtius *Dicti de Omni & de Nullo*, eorum conſecutio probatur.

Alii (ſecundæ & tertiæ figuræ) Modi, dicuntur *Imperfecti*. Non quaſi in illis concludendi vis ſit imperfecta, aut quaſi incertum eſſet poſitis præmiſſis an Concluſio vera ſit: (nam, in his, concludenda vis non minus perfecta eſt, & conſecutio certa, quam in prima figura.) Sed quoniam illorum probatio, (per immediatam applicationem ad *Dictum de Omni & de Nullo*) eſt magis evidens & perſpicua. Horum autem probatio ab illorum probatione dependet; & ſupponit jam ante probatum eſſe, eos modos eſſe Concluſivos. Quæ quidem probatio, ſyllogiſmorum *Reductio* dici ſolet. De qua mox dicetur.

Nonnulli autem Logici (noſtri ſeculi, aut ſuperioris) poſthabita veterum probatione per *Dictum de Omni & de Nullo*; aliud ſubſtituunt illius loco Poſtulatum, nimirum *Quæ conveniunt in eodem tertio, conveniunt inter ſe.* Atque ad hanc regulam exigentes ſingulos ſyllogiſmorum Modos, inde concluſum eunt juſtam eorum conſecutionem. Quique ſic procedunt; negligere poſſunt eam diſtinctionem modorum *perfectorum* & *imperfectorum*; ut quæ ortum ducit ab ea methodo qua uſi ſunt Veteres, in probatione ſua ab illo *Dicto*.

Ego veterum probationem ut potiorem amplector, Ariſtotelis methodo conformem: ſaltem hic loci potius explicandam, ut ea quæ jam olim ſcripta ſunt de hoc negotio rectius intelligantur.

CAP. VI.

De Reductione Syllogiſmorum; & Modis ſecundæ figuræ.

CUM jam probatum ſit, Modos primæ figuræ concluſivos eſſe, (per immediatam applicationem ad Regulam illam, quam fecerunt Fundamentum Syllogiſmi:) Eorum ope probabitur; Modos item Secundæ & Tertiæ figuræ, Concluſivos eſſe. Methodus id probandi *Reductio* dici ſolet.

Estque *Reductio* duplex; altera *Ostensiva*, altera *per deductionem ad impossibile*.

Ostendit prior, Modum illum conclusivum esse, eo quod (ope quarundam conversionum & transpositionum) idem concludi possit per easdem præmissas (aut quod in illis virtualiter continetur) in modorum aliquo primæ figuræ; quos conclusivos esse jam probatum est. Atque hæc probatio locum habet in omnibus secundæ & tertiæ figuræ modis; exceptis *Baroco & Bocardo*.

Probat altera, propositum Modum conclusivum esse; hoc est, si præmissæ veræ sint non posse conclusionem esse falsam; eo quod, si conclusio falsa sit, ejusdem Contradictoria (per Oppositionum regulas) erit vera: hoc autem posito, probabitur hujus ope, cum præmissarum altera, reliquam esse falsam: quod absurdum est, seu impossibile; ponebatur enim utramque præmissarum esse veram. Atque hæc probatio extendit ad omnes modos secundæ & tertiæ figuræ: sed potissimum inservit duobus modis *Baroco* & *Bocardo*; ad quos probatio altera non extendit.

Totius rei processus, hic est.

Quilibet horum modorum (reductione probandorum) ad eum primæ figuræ modum reducendum docent, qui eandem habet *literam initialem*; secundum directionem horum versuum,

S, vult *simpliciter* verti; *P*, vero *per Accl.*
M, vult *transponi*: *C*, *per impossibile* duci.

Ubi notandum est, has literas eam propositionem respicere, quæ per antecedentem vocalem notatur: quæ, si S sequatur, est *simpliciter convertenda*; si P sequatur, est *convertenda per accidens*; si M occurrat, *transponendæ* sunt præmissæ. Quibus peractis, habebitur syllogismus in prima figura, æquipollens huic in secunda aut tertia. Verum, si C occurrat (ut in *Baroco* & *Bocardo*,) reducendus erit modus ille (non per Reductionem *ostensivam*, sed) solummodo *per deductionem ad impossibile*.

Quæ posterior reducendi methodus (ἀπαγωγὴ alias dicta) in reliquis item modis reducendis locum habet; sed est in hisce necessaria, ut qui methodum ostensivam non admittunt.

Sic *Cesare* (modus secundæ figuræ) probatur esse modus *conclusivus*; quia, per *simplicem* conversionem majoris (quam

(quam innuit S litera) idem concludetur in *Celarent*. Utputa,

Ces- *Nullum animal est incorporeum*:
a- *Omnes angeli sunt incorporei.* Ergo
re- *Nullus angelus est animal.*

Quippe, si hujus præmissæ veræ sint, & speciatim major; erit hujus conversa per conversionem simplicem (utpote, universalis negativæ,) itidem vera; *nullum incorporeum est animal*: cujus ope (cum minore ut prius) eadem inferetur conclusio in *Celarent*, (quem esse modum conclusivum, jam probatum est,) nimirum,

Ce- *Nullum incorporeum est animal,*
la- *Omnes angeli sunt incorporei*: Ergo
rent. *Nullus angelus est animal.*

Nec tamen rejicimus *Cesare* ut modum inutilem (quamvis idem in *Celarent* concludi posset) quia magis naturalis videtur prædicatio (& usitatis loquendi formulis accommodatior) dicere *nullum animal est incorporeum*, quam *nullum incorporeum est animal*: Adeoque, hoc casu, *Cesare* potior est quam *Celarent*.

Similiter *Camestres* probabitur modus conclusivus, Reductione ad *Celarent* (primæ figuræ modum eandem literam initialem habentem) transpositis præmissis (quod innuit M.) minoreque & conclusione simpliciter conversis (quod innuunt S literæ.) Utputa

Cam- *Omnia animalia sunt corporea*;
el- *Nullus spiritus est corporeus* (Luc. 24. 39.) Ergo
tres. *Nullus spiritus est animal.*

Cujus minor si vera sit, erit & hujus conversa vera, *Nullum corporeum est spiritus.* Quæ, una cum majore transposita, concludit, in *Celarent*, *nullum animal esse spiritum.*

Ce- *Nullum corporeum est spiritus*;
la- *Omne animal est corporeum*: Ergo
rent. *Nullum animal est spiritus.*

Quæ conclusio si vera sit, erit & hujus conversa vera, *Nullus spiritus est animal*, quod ante concludebatur in *Camestres*. Cujus itaque si præmissæ veræ sint, vera erit & conclusio.

Idem probabitur (transpositis præmissis & conversa conclusione) reducendo *Camestres* ad *Cesare*, quem jam probavimus esse modum Conclusivum.

Nec tamen rejicimus *Camestres* ut modum inutilem, (quamvis idem, eodem medio, probari possit in *Celarent*

& *Ceſare*,) quoniam aptius dicitur & naturalius, *nullus ſpiritus eſt corporeus*, quam *nullum corporeum eſt ſpiritus*; Et quidem, ſi indifferenter diceretur utrumvis, indifferenter adhiberetur *Cameſtres* aut *Celarent*: Sed & in *Cameſtres* directe concluditur *nullus ſpiritus eſt animal*, cujus non niſi converſa probatur in *Celarent* & *Ceſare*. Adeoque potior eſt, hoc caſu, *Cameſtres*.

Sic *Feſtino*, concluſivus probatur, quia per ſimplicem converſionem majoris (utpote univerſalis negativæ) idem probabitur eodem medio) in *Ferio*.

Feſ- *Nullus infidelis per Chriſtum ſalvatur*; Mar. 16. 16.
ti- *Aliqui Judæorũ per Chriſtũ ſalvantur*; (Rom. 1. 16.) Ergo
no. *Aliqui Judæorum non ſunt infideles.*

Fe- *Nullus qui per Chriſtum ſalvatur eſt infidelis*;
ri- *Aliqui Judæorum per Chriſtum ſalvantur*: Ergo
o. *Aliqui Judæorum non ſunt infideles.*

Nec tamen rejicendus eſt *Feſtino*, ut modus inutilis; ſed potior eſt, hoc caſu, quam *Ferio*; quoniam aptius dicitur *nullus infidelis per Chriſtum ſalvatur*, quam *nullus eorum qui per Chriſtum ſalvatur eſt infidelis.*

Sed *Baroco* (qui reliquus modus eſt ſecundæ Figuræ) Reductione *Oſtenſiva* non probabitur; ſed deductione *ad Impoſſibile* (quod C notat.) Quoniam, ſi concluſio falſa ſit, probabitur (in *Barbara*) alteram præmiſſarum eſſe falſam; non (ut ſupponitur) veram utramque. Puta,

Ba- *Omnes in Chriſto fideles ſalvantur*; Joh. 1. 16.
roc- *Aliqui Judæorum non ſalvantur*: Ergo
o. *Aliqui Judæorum non ſunt in Chriſto fideles.*

Quippe ſi hæc concluſio vera non ſit, vera erit (per Oppoſitionum Regulas) ejuſdem contradictoria, *Omnes Judæi ſunt in Chriſto fideles*; Cujus ope (cum Majore ut prius) probabitur (in *Barbara*) contradictoria Minoris (quam indicat C litera.) Adeoque non erat utraque præmiſſarum vera, ſi concluſio falſa ſit.

Bar- *Omnes in Chriſto fideles ſalvantur*;
ba- *Omnes Judæi ſunt in Chriſto fideles*: Ergo
ra- *Omnes Judæi ſalvantur.*

Similiter quilibet ſecundæ figuræ modus demonſtrabitur eſſe concluſivus; Quia, ſi ſecus; retenta majore ſumptaque concluſionis contradictoria, probabitur minor eſſe falſa.

Sed negligendum hic eſt indicium initialis literæ; ipſarumque

rumque S, P, M; ut quæ omnes accommodantur Reductioni oſtenſivæ.

Sic, modo dicti in *Ceſare* ſyllogiſmi; ſumptâ contradictoriâ concluſionis, probabitur in *Ferio* contradictoria minoris. Probabitur, inquam, in *Ferio*: Cum enim minor in *Ceſare* ſit A, cujus Contradictoria ſit O; probanda hæc erit in *Ferio*.

Fe- *Nullum animal eſt incorporeum*;
ri- *Aliquis angelus eſt animal*; Ergo
o. *Aliquis angelus non eſt incorporeus.*

Similiter, ſyllogiſmi modo dicti in *Cameſtres*, ſi concluſio falſa ſit, probabitur (in *Darij*) contradictoria minoris.

Da- *Omne animal eſt corporeum*;
ri- *Aliquis ſpiritus eſt animal*; Ergo
i. *Aliquis ſpiritus eſt corporeus.*

Item ſyllogiſmi modo dicti in *Feſtino*, minoris contradictoria (ſi concluſio falſa ſit) probabitur in *Celarent*.

Ce- *Nullus infidelis per Chriſtum ſalvatur*,
la- *Omnes Judæi ſunt infideles*; Ergo
rent *Nullus Judæorum per Chriſtum ſalvatur.*

Sed negligi ſolent hæ probationes Apagogicæ, in aliis omnibus (præterquam in *Baroco*) ſecundæ figuræ modis; quoniam in reliquis locum habet Reductio *Oſtenſiva*; quæ potior haberi ſolet.

CAP. VII.

De Modis Tertiæ Figuræ.

SImiliter demonſtrabitur, Modos Tertiæ figuræ Concluſivos eſſe: Nempe omnes, excepto *Bocardo*, Reductione oſtenſiva; hic autem, cum reliquis, deductione ad Impoſſibile.

Sic *Darapti* & *Datiſi* probantur concluſivi, Reductione oſtenſiva ad *Darij*; minoris converſione per accidens in *Barapti*; ſed ſimplici in *Datiſi*.

Da- *Omnes fideles ſunt Deo chari*;
rap- *Omnes fideles ſunt afflicti*: (Heb. 12. 6.) Ergo
ti. *Aliqui afflicti ſunt Deo chari.*

Da-

Da- *Omnes fideles sunt Deo chari;*
ti- *Aliqui fideles sunt afflicti*: Ergo
si. *Aliqui afflicti sunt Deo chari.*

Da- *Omnes fideles sunt Deo chari;*
ri- *Aliqui afflicti sunt fideles*: Ergo
i. *Aliqui afflicti sunt Deo chari.*

Nec tamen rejiciendi sunt hi modi; (quanquam idem probari potest eodem medio, in *Darii*:) quoniam aptius dicetur (saltem non minus apte) *omnes fideles sunt afflicti*, seu *aliqui fideles sunt afflicti*, quam *aliqui afflicti sunt fideles*

Idem de *Disamis* probabitur; nempe, idem (seu quod huic æquipollet) eodem medio probatum iri in *Darij*. Puta

Dis- *Aliqui fideles sunt afflicti;*
am- *Omnes fideles sunt Deo chari*: Ergo
is. *Aliqui Deo chari sunt afflicti.*

Nam, simpliciter convertendo majorem, & transponendo præmissas, inferetur conversa conclusionis hujus, (ut modo) in *Darij*; & nova conversione conclusionis in *Darij*, restituetur conclusio in *Disamis*; cujus itaque si præmissæ veræ sint, vera erit conclusio.

Da- *Omnes fideles sunt Deo chari,*
ri- *Aliqui afflicti sunt fideles*; Ergo
i. *Aliqui afflicti sunt Deo chari.*

Adeoque (per novam conversionem)

Aliqui Deo chari sunt afflicti.

Idem fiet, reductione ad *Datisi*, (quem jam probavimus esse modum conclusivum,) transpositis præmissis & simpliciter convertendo conclusionem; atque tum demum (si id placet) ad *Darii*, simpliciter convertendo minorem in *Datisi*.

Nec tamen rejiciendus est *Disamis*; quia, non raro, major & conclusio in *Disamis* aptius dicuntur, quam earum conversæ in *Darij* aut *Datisi*; nec opus est nova conversione conclusionis ut habeatur quæsita.

Felapton & *Ferison* reducuntur ad *Ferio* (adeoque probantur esse modi conclusivi) eodem modo quo *Darapti* & *Datisi* reducuntur ad *Darij*; convertendo minorem per accidens in *Felapton*, & simpliciter in *Ferison*.

Fe- *Nulla Bruta sunt Religionis capacia,*
lap- *Omnia Bruta sunt animalia*; Ergo
ton. *Aliqua animalia non sunt Religionis capacia.*

Fe-

Fe- *Nulla bruta ſunt religionis capacia,*
riſ- *Aliqua bruta ſunt animalia*; Ergo
on. *Aliqua animalia non ſunt religionis capacia.*

Fe- *Nulla bruta ſunt religionis capacia,*
ri- *Aliqua animalia ſunt bruta*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt religionis capacia.*

Aptius autem dici videatur *Bruta eſſe animalia*, quam *aliqua animalia eſſe bruta*; adeoque non rejiciendi ſunt *Felapton* & *Feriſon* (quanquam idem eodem medio concludi poſſit in *Ferio*;) ſed non raro potiores ſunt illi.

Reliquus figuræ tertiæ modus *Bocardo*, non poteſt Reductione *Oſtenſiva* probari, ſed deductione ad impoſſibile (quod notat litera C,) ut de *Baroco* ante dictum eſt. Cum hoc tamen diſcrimine; in *Baroco* (reliquiſque ſecundæ figuræ modis) retinetur Major (cum contradictoria Concluſionis) ut evertatur Minor: in *Bocardo* (modiſque tertiæ figuræ,) Minor retinetur (cum contradictoria concluſionis) indeque concluditur Contradictoria Majoris; (adeoque non poſſe utramque præmiſſarum veram eſſe ſi Concluſio ſit falſa;) unde verſus illi,

Servat majorem, variatque ſecunda *Minorem*:
Tertia *majorem variat, ſervatque minorem.*

Adeoque, in *Baroco*, C ſequitur ſecundam vocalem (quia minor evertitur;) in *Bocardo*, primam; quia evertitur major.

Bo- *Aliqui chriſtiani non ſunt vere fideles,*
car- *Omnes chriſtiani fidem profitentur*; Ergo
do. *Aliqui fidem profitentium non ſunt vere fideles.*

Quem eſſe modum Concluſivum ſic arguitur: Quoniam, ſi concluſio falſa ſit (adeoque ipſius contradictoria vera) probabitur præmiſſarum alteram falſam eſſe, (non utramque veram eſſe, ſi concluſio ſit falſa;) Nam, ſumpta (pro majore) concluſionis contradictoria & retenta minore, concludetur (in *Barbara*) contradictoria majoris.

Bar- *Omnes qui fidem profitentur ſunt vere fideles*;
ba- *Omnes chriſtiani fidem profitentur*; Ergo
ra. *Omnes chriſtiani ſunt vere fideles.*

Idem in reliquis tertiæ figuræ Modis pariter oſtendetur, ope alicujus modi primæ figuræ; illius nempe cujus Major notatur ea vocali quæ eſt contradictoria vocali Concluſionis in tertia figura, & concluſio, ea vocali, quæ contradictoria eſt vocali Majoris in tertia figura; aut quæ hanc ſaltem contradictoriam includit. Sic

Sic major antedicti syllogismi in *Darapti* evertetur per *Celarent*. (Nam E, vocalis Conclusionis in *Celarent*, includit O contradictoriam majoris A in *Darapti*; ut Universalis particularem:) & similiter in sequentium aliquibus.)

Ce- *Nulli afflicti sunt Deo chari,*
la- *Omnes fideles sunt afflicti*; Ergo
rent. *Nulli fideles sunt deo chari,*

Illiusque in *Datisi*, ope *Ferio*

Fe- *Nulli afflicti sunt Deo chari,*
ri- *Aliqui fideles sunt afflicti*; Ergo
o. *Aliqui fideles non sunt Deo chari.*

Illius in *Disamis*, ope *Celarent*.

Ce- *Nulli Deo chari sunt afflicti,*
la- *Omnes fideles sunt Deo chari*; Ergo
rent. *Nulli fideles sunt afflicti.*

Illius in *Felapton*, ope *Barbara*.

Bar- *Omnia animalia sunt religionis capacia.*
ba- *Omnia bruta sunt animalia*; Ergo
ra. *Omnia bruta sunt religionis capacia.*

Illius in *Ferison*, ope *Darij*.

Da- *Omnia animalia sunt religionis capacia,*
ri- *Aliqua bruta sunt animalia*; Ergo
i. *Aliqua bruta sunt religionis capacia.*

Sed omnes hæ demonstrationes per impossibile, præter eam quæ est de *Bocardo*, negligi solent (vel posthaberi,) eo quod reliqui modi admittant Reductionem Ostensivam, quæ potior haberi solet.

Atque jam demonstravimus, trium Figurarum receptos Modos omnes, esse Conclusivos; adeoque syllogismum quemvis in horum Modorum quolibet formatum, verum esse; ut, si veræ sint præmissæ, erit etiam Conclusio vera.

Quod eo fusius (& distincte) prosequutus sum, quum plurimi eorum qui Logicæ dant operam, respicere solent has subtilitates omnes, de Oppositione, Æquipollentia, & Conversione Propositionum, & Reductione Syllogismorum, tanquam inutiles nugas, tyronum animis torquendis tantum aptas: Non animadvertentes (quod in his potissimum intenditur) ideo introductas esse, ut inde probetur, receptas argumentandi formas, syllogismorum præsertim, Conclusivas esse; indeque, ex præmissarum veritate, recte inferri veritatem conclusionis.

Fa-

Facile probatu esset, Syllogismos alios omnes, qui non sunt in horum modorum aliquo constituti, nec qui horum alicui (quoad sensum) æquipollent; non esse Conclusivos: Examinando possibiles omnes terminorum majoris & minoris in quæstione, cum medio connectendi modos, & ostendendo nullos eorum, qui expositorum alicui non æquipollent, conclusivos esse; exhibitis exemplis, ubi, in illis formis, ex veris præmissis inferri possit falsa conclusio.

Sed huic labori jam supersedeo; contentus (in sequentibus capitibus) ostendere, quod saltem ij omnes qui perhiberi solent ut utiles atque ab his diversi; vel conclusivi non sunt, vel non alii ab expositis, sed iidem ipsi (si sensum spectes) aut his æquipollentes, utcunque deformati, luxati, aut alias Cryptice distorti; aut saltem inutiles & superflui, cum, quod sic probari perhibetur, id ipsum aptius & magis naturaliter, eodem medio, in his probetur.

CAP. VIII.

De Modis Indirectis.

PRæter Modos jam enumeratos (quos *Directos* vocant,) sunt qui alios superaddunt, quos vocant Modos *Indirectos*. Talesque, in Figura Prima, numerant quinque,

——*Baralipton*,

Celantes, *Dabitis*, *Fapesmo*, *Frisesomorum*,

Ubi, pro primo & ultimo, aptius dicas *Baralip*, & *Frisesom*, (nam quod sequitur, in his vocibus, inutile est; complendo versui superadditum;) aut potius *Frisesmo*; nam M litera non intelligenda est Conclusionem afficere, sed solum innuit transpositionem præmissarum.

Vocantur autem *Indirecti*, quia duo termini, in Conclusione, apparent *Inversi*; Puta, terminus Major (saltem qui cum medio disponitur in prima propositione, quam pro majore habent) fit Subjectum Conclusionis; & terminus Minor (saltem qui in secunda propositione, quam pro minore habent, cum medio disponitur) Conclusionis Prædicatum; contra quam in Directo syllogismo fieri debet.

Ba- *Omne animal est sensu præditum*,
ra- *Omnis homo est animal*; Ergo
lip. *Aliquod sensu præditum est homo.*

Hunc modum esse conclusivum contendunt, quia conclusionem convertendo per accidens (quod innuit P) fiet Syllogismus in *Barbara*. Hoc est (nam hoc volunt hic loci per *conversionem per accidens*) si ex particulari affirmativa, *aliquod sensu præditum est homo*; fiat, per conversionem, Universalis affirmativa, *Omnis homo est sensu præditus*; poterit hoc, ex illis præmissis, concludi in *Barbara*.

At, inquam, hæc Universalis affirmativa, non potest (per leges conversionis) inferri ab illa Particulari affirmativa. Verum quidem est (per Conversionis leges in secunda parte stabilitas) Universalem affirmativam, converti posse *per accidens* in Particularem affirmativam; sed non vice versa, hæc in illam. Possumus ab hac universali *omnis homo est sensu præditus*, convertendo inferre, Ergo, *aliquod sensu præditum est homo*. Non autem, ex hac, *aliquod sensu præditum est homo*, recte inferre, Ergo *omnis homo est sensu præditus*. Quanquam enim hoc verum sit, non tamen inde sequitur. Secus enim, perinde sequeretur, quia *aliquis homo est albus*, Ergo *omne album est homo*.

Non negaverim tamen quin hic Modus (qualis qualis) sit conclusivus; sed tum hoc probarem, non convertendo affirmativam illam particularem in Universalem; sed sic potius, Quoniam ex eisdem præmissis:

Bar- *Omne animal est sensu præditum,*
ba- *Omnis homo est animal;*

inferri potest (in *Barbara*) hæc universalis, Ergo

ra. *Omnis homo est sensu præditus*;

adeoque (hanc convertendo per accidens)

Aliquod sensu præditum est homo.

Sed porro dicerem, hunc non alium esse Modum a *Barbara* distinctum, (saltem superfluum esse & inutilem, ut qui in illo includitur:) sed eum ipsum Modum paulo distortum; ubi, pro conclusione directa, ponitur ejusdem converta, quæ (cum aliis) in ea directa continetur.

Non sufficit ad alium distinctum Modum constituendum, ut Conclusio non sit *formaliter eadem* cum conclusione in *Barbara*, licet in ea virtualiter contenta.

Nam, eadem ratione, novus instituendus esset Modus, quo, ab eisdem præmissis, concluderetur *Aliquos homines esse sensu præditos*, (hæc enim, licet virtualiter in ea contineatur, non tamen est formaliter eadem cum Universali, *Omnes homines sunt sensu præditi*,) quod nemo hactenus dixerit; sed

ſed diceretur potius, Particularem illam, in hac Univerſali, virtualiter contineri, (indeque eliciendam) per Regulas de Subordinatione.

Aliuſque porro, quo ab eiſdem præmiſſis probetur, *Quod non eſt ſenſu præditum non eſſe hominem*: (Qui pariter concluſivus eſſet, quoniam, ab eadem directa concluſione, hanc rite inferas, Convertendo per contrapoſitionem; nec tamen eſt, cum illa, formaliter eadem:) qualem tamen Modum nemo hactenus aſſignavit.

Et quidem, ſi levicula hujuſmodi variatio Concluſionis, novum induceret Modum; multiplicandi eſſent in immenſum Modi, contra quam hic intenditur. Quippe ſcopus hujus doctrinæ eſt, ut reducatur Modorum numerus ad (quam commode fieri poteſt) pauciſſimos; aliique qui his æquipollent, aut in hiſce continentur, pro eiſdem habeantur.

Quodque de *Baralipton* dictum eſt, pariter intelligendum erit, paucis mutatis, de *Dabitis*; quæ eſt parilis deformatio modi *Darij*, ac eſt *Baralipton* modi *Barbara*.

Da- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
bi- *Aliquis homo eſt animal*; Ergo
tis. *Aliquod ſenſu præditum eſt homo.*

Da- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
ri- *Aliquis homo eſt animal*; Ergo
i. *Aliquis homo eſt ſenſu præditus*;
Adeoque (hanc convertendo ſimpliciter)
Aliquod ſenſu præditum eſt homo.

Similiter, *Celantes* eſt deformatio modi *Celarent*; ſimpliciter convertendo concluſionem.

Ce- *Nullum animal eſt ſenſu vacuum,*
la- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
rent *Nullus homo eſt ſenſu vacuus.*
Adeoque (ſimpliciter convertendo concluſionem)
Nullum ſenſu vacuum eſt homo.

Ce- *Nullum animal eſt ſenſu vacuum,*
lan- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
tes. *Nullum ſenſu vacuum eſt homo.*

Hi itaque tres modi, *Baralip*, *Dabitis*, *Celantes*, nil novi præſtant, quam quod pro directa concluſione in *Barbara*, *Celarent*, *Darij*, ejuſdem exhibeant converſam (inibi con-

tentam) ut videantur, rem bene ordinatam, aliquatenus turbare; adeoque modum *indirectum* facere.

Sed in *Ferio*, concluſio (utpote particularis negativa) non poteſt converti (aliter quam per contrapoſitionem) ut ſic fiat ſyllogiſmus indirectus. Adeoque (quo aliquid inordinatum ſeu deformatum exhibeant) Concluſionem retinent, & utramque præmiſſarum convertunt, eaſque tandem (quo videatur Syllogiſmus in prima figura, & indirectus,) tranſponunt. Cumque minor in *Ferio* ſit particularis Affirmativa, adeoque certo poſſit in particularem Affirmativam converti (unde habetur modus *Friſeſmo*;) quandoque etiam, vi materiæ, in Univerſalem affirmativam, (unde habetur *Fapeſmo*;) hinc, pro *Ferio*, duos habemus modos indirectos *Fapeſmo*, & *Friſeſmo* (ſeu *friſeſomorum*.) concluſivos quidem ambos, ſed ſuperfluos, ut qui nil aliud ſunt quam deformatio modi *Ferio*.

Fe- *Nullus homo eſt ratione deſtitutus,*
ri- *Aliqua animalia ſunt homines*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Friſ- *Aliqui homines ſunt animalia,*
eſm- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Fap- *Omnes homines ſunt animalia,*
eſm- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Qui modi (quales quales) Concluſivi quidem ſunt (utpote deformationes modi *Ferio*) ſed ſuperflui, cum idem naturalius & clarius probetur in *Ferio*.

Notandum item, Regulas ante traditas de Prima figura (Majorem eſſe Univerſalem, & Minorem affirmativam,) non hic tenendas eſſe: Quippe contrarium accidit in *Friſeſmo*, de utraque; in *Fapeſmo*, ſaltem de minore.

Notandum porro; quanquam *Friſeſmo*, præter Præmiſſarum tranſpoſitionem (quo concluſio appareat indirecta,) utraque præmiſſarum etiam convertitur (quo videatur adhuc in prima figura,) hoc tamen factu neceſſarium non eſt. Sed modus indirectus non minus foret Concluſivus, ſi neutra Converſionum fieret; vel ſi una tantum. Unde provenient modi indirecti, de quibus, qui nobis hoſ cuderunt quatuor, omnino tacent.

Si

Si (tranſpoſitis præmiſſis) *neutra* convertatur; concluſivus adhuc modus erit indirectus, ſed in quarta figura, ut *Firemo*; nempe ſi mera tranſpoſitio præmiſſarum cenſebitur mutare Modum: ſi non, manebit adhuc *Ferio*.

Si tantum convertatur minor in *Ferio* (jam facta Major poſt tranſpoſitionem) erit modus indirectus in tertia figura, ut *Friſemo*.

Si tantum major in *Ferio* (jam facta minor poſt tranſpoſitionem) erit modus indirectus in ſecunda figura, ut *Firesmo*.

Fi- *Aliquæ animalia ſunt homines,*
re- *Nullus homo eſt ratione deſtitutus*; Ergo
mo. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Friſ- *Aliqui homines ſunt animalia,*
em- *Nullus homo eſt ratione deſtitutus*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Fir- *Aliqua animalia ſunt homines*;
eſm- *Nullum ratione deſtitutum eſt homo*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Quæ quidem Formæ ſi concluſivæ ſint, erunt (ex abundanti) non minus concluſivæ *Faremo*, *Frapemo*, *Fareſmo*, ſiquando *Materia* patitur A pro I ſubſtitui; quamvis non poſſit ex I in *Ferio* (per converſionis aut ſubalternationis leges) certo inferri A in his. Quod de *Baralipton* & *Fapeſmo* ante monitum eſt:

Fa- *Omnia animalia ſunt homines*;
rem- *Nullus homo eſt ratione deſtitutus*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Frap- *Omnes homines ſunt animalia,*
em- *Nullus homo eſt ratione deſtitutus*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Far- *Omnia animalia ſunt homines*;
eſm- *Nullum ratione deſtitutum eſt homo*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

(Res adhuc evidentior foret in *Faremo* & *Fareſmo*, ſi, pro *Animal*, ſumeretur medium *Riſibile*, quo etiam in his Major ſit vera.)

Adeoque jam, ex uno *Ferio*, ſuppullulantur ſaltem Octo modi ſpurii; concluſivi omnes, ſed ſuperflui, & merito rejectanei; cum unus *Ferio* pro his omnibus ſufficiat.

Parilis

Parilis modorum ſuperfœtatio, ex aliis item directis Modis facile oſtenderetur, ſi hujuſmodi deformatio ſufficeret novis modis procreandis. Hoc ſaltem monendum duxi; Nempe, Per nudam præmiſſarum tranſpoſitionem, ex ſingulis in ſecunda figura modis directis, totidem conſtituentur *indirecti* in eadem figura: Item ex ſingulis in tertia figura directis, totidem orientur in eadem figura indirecti: Ex ſingulis item in prima figura directis, totidem orientur indirecti in quarta; &, vice verſa, ex ſingulis in quarta directis, totidem orientur indirecti in prima. Quibus ſi accenſeantur alii ex leviculis mutationibus oriundi, numerus Modorum ſine modo creſcet in immenſum.

Laudanda potius eſt Ariſtotelis ſagacitas, & mirandum ingenium, qui ſimplices argumentationes omnes ſic ad paucas redegit formas, ut nulla ſit (juſtam habens conſecutionem) quæ non ad earum aliquam referatur.

Contenti itaque ſimus trium figurarum modis quatuordecim directis;

1. *Barbara, Celarent, Darij, Ferio*; ——
2. *Ceſare, Cameſtres, Feſtino. Baroco*; ——
3. ——*Darapti, Felapton, Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon.*

Qui omnes, jam demonſtrati ſunt, Concluſivi: Atque, in ſuo quique ordine, utiles omnes. Quanquam enim horum nonnulli (vi aliqua adhibita) ſuppleri poſſe videantur aliunde, (quod in variis Reductionibus oſtenſum eſt:) Attamen, in illis ipſis Modis qui (quoad formam) videntur æquipollentes; Materia tamen talis eſſe poteſt ut nunc hic, nunc ille modus, ſit accommodatior, & prædicatio magis naturalis; adeoque neuter rejiciendus.

Ideoque, in hujuſmodi ratiocinio; *Omnes homines ſunt ſenſu præditi*; eo quod *ſint animalia*; (ſuntque *omnia animalia ſic prædita*:) Adeoque *quod non eſt ſenſu præditum, non eſt homo.* Et, quoniam *Omnes*, multo magis *Aliqui homines* ſunt ſic prædiți. Et quoniam *omnes homines* (imo, ſi vel *aliqui*.) *ſunt ſenſu præditi*; certum eſt *aliqua ſenſitiva* (ſeu *ſenſu prædita*) *eſſe homines.* Et conſequenter, *Verum eſſe non poteſt, Nihil ſenſu præditum eſſe hominem*; vel etiam *Nullum hominem eſſe ſenſu præditum*: imo, ne quidem *aliquem hominem non eſſe ſenſu præditum*, aut *aliquid non ſenſu præditum, eſſe hominem.* Hoc totum ratiocinium non aliud eſſe dixerim, quam unum Syllogiſmum in *Barbara.* Quoniam, præter

ter-

terminos quæſtionis, (*Homines* ſunt *ſenſu præditi*,) unicum aſſumitur probationis *medium*, nempe *Animal*. Qui quidem Syllogiſmus in formam reductus, hic eſt.

Bar- *Omnia animalia ſunt ſenſu prædita*,
ba- *Omnes homines ſunt animalia*; Ergo
ra- *Omnes homines ſunt ſenſu præditi.*

Reliquaque omnia, totidem ſunt conſequentia, quæ in primaria concluſione continentur, (quod vult Ariſtoteles cum docet, ejuſdem Syllogiſmi plures eſſe concluſiones; nimirum eas omnes quæ in primaria continentur;) indeque elicienda (abſque novo Syllogiſmo) per argumentationes propoſitionales (ſecunda parte traditas;) puta, per Regulas Subalternationis, Oppoſitionis, Æquipollentiæ, & Converſionis; non adſcito novo Medio. Nempe, a Concluſione generali, *omnes homines ſunt ſenſu præditi*, ſequitur (converſa per contrapoſitionem) *quod non eſt ſenſu præditum, non eſt homo*: & quidem a fortiori (per Subalternationis regulas) ſaltem *aliquos homines ſic eſſe præditos*: atque hinc (per ſimplicem converſionem) aut a primaria concluſione (convertendo per accidens) *aliquos ſenſu præditos eſſe homines:* atque hinc (per Contradictoriarum regulam) *falſum eſſe*, *Nihil ſenſu præditum eſſe hominem*; *Falſum* item (utpote primariæ concluſioni contrarium) *Nullum hominem eſſe ſenſu præditum*; imo *falſum eſſe* (ut eidem concluſioni contradictorium) *ſaltem aliquem hominem non eſſe ſenſu præditum*; falſum item (per Contrapoſitionis regulam) *aliquid non ſenſu præditum eſſe hominem*; Imo hæc falſa eſſe (per regulam Contradictoriorum) utpote anteprobatis Contradictoria. Si autem non admittenda ſint hujuſmodi Supplementa, per Illationes Propoſitionales; (ab ipſa propoſitionis forma abſque novo medio;) pro ſingulis hiſce tot comminiſcendi erunt novi Modi. Quippe omnia hæc, ab eiſdem præmiſſis, poſſe (ſaltem per ſaltum) inferri, certum eſt.

CAP.

CAP. IX.

De Quarta figura.

PRæter Tres Figuras jam memoratas, ſunt qui *Quartam* aſſignant, (*Galenicam* vulgo dictam; ut a *Galeno* introductam,) in qua Medius terminus (contra ordinem Primæ figuræ) ſit Prædicatum majoris & Subjectum minoris propoſitionis; (id eſt *Præ. Sub.* pro *Sub. Præ.*) cui aſſignant hos quinque modos;

Sunt *Cadere*, & *Fedibo*, *Digami*, *Fegano*, *Balani*que.

Regulaſque aſſignant duas; Quod *Concluſio ſit particularis*; & *Minor Affirmativa*. Sed ab utriſque excipiunt *Cadere*.

Sunt autem hi quinque Modi, iidem ipſi (præmiſſis tantum tranſpoſitis) cum quinque Modis *Indirectis* in prima figura.

Sive enim ſic arguamus (& vocetur *Baralipton*)

Ba- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
ra- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
lip. *Aliquod ſenſu præditum eſt homo.*

aut ſic, (& vocetur *Balavi*,)

Ba- *Omnis homo eſt animal,*
la- *Omne animal eſt ſenſu præditum*; Ergo
ni. *Aliquod ſenſu præditum eſt homo.*

argumentatio plane eadem eſt, eademque concludendi vis; Nempe eadem utriuſque cum hac in *Barbara*,

Bar- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
ba- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
ra. *Omnis homo eſt ſenſu præditus.*

adeoque (per converſionem)

Aliquod ſenſu præditum eſt homo.

Item, ſive ſic, in *Celantes*,

Ce- *Nullum animal eſt ſenſu vacuum,*
lan- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
tes. *Nullum ſenſu vacuum eſt homo.*

ſive ſic, in *Cadere*.

Ca- *Omnis homo eſt animal,*
de- *Nullum animal eſt ſenſu vacuum*; Ergo
re. *Nullum ſenſu vacuum eſt homo.*

eadem utriuſque argumentatio eſt cum hac in *Celarent*:

Ce-

Ce- *Nullum animal eſt ſenſu vacuum,*
la- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
rent. *Nullus homo eſt ſenſu vacuus.*

adeoque (per ſimplicem converſionem)

Nullum ſenſu vacuum eſt homo.

Similiter; ſive ſic arguamus, in *Dabitis*,

Da- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
bi- *Aliquis homo eſt animal*; Ergo
tis. *Aliquod ſenſu præditum eſt homo.*

ſive ſic, in *Digami*,

Di- *Aliquis homo eſt animal,*
gam- *Omne animal eſt ſenſu præditum*; Ergo
i. *Aliquod ſenſu præditum eſt homo.*

eadem eſt utriuſque argumentatio cum hac in *Darij*,

Da- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
ri- *Aliquis homo eſt animal*; Ergo
i. *Aliquis homo eſt ſenſu præditus.*

adeoque (per converſionem ſimplicem)

Aliquod ſenſu præditum eſt homo.

Iterumque; ſive ſic arguamus, in *Fapeſmo*.

Fap- *Omnes homines ſunt animalia,*
eſm- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

ſive ſic, in *Fegano*.

Fe- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo,*
ga- *Omnes homines ſunt animalia*; Ergo
no. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

eadem utrobique argumenti vis eſt.

Porro, ſive ſic arguamus, in *Friſeſmo*,

Friſ- *Aliqui homines ſunt animalia,*
eſm- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

ſive ſic, in *Fedibo*,

Fe- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo,*
di- *Aliqui homines ſunt animalia*; Ergo
bo. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

eadem utrobique eſt argumentatio. Atque omnium quatuor, eadem cum hac in *Ferio*,

Fe- *Nulli homines ſunt ratione vacui,*
ri- *Aliqua animalia ſunt homines*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione vacua.*

Nullus itaque apparet prætextus, cur & illi figuræ Primæ

Modi *Indirecti*, tum & hi *Directi* Modi figuræ Quartæ, simul admittantur, cum iidem sint utrique; Hoc est, eædem utrobique præmissæ (sed transpositæ,) eædemque Conclusiones. Adeoque qui alteros admittunt, omittunt alteros.

Videntur autem mihi consonantius cum ratione loqui, qui hosce modos vocant directos figuræ Quartæ, quam figuræ Primæ Indirectos. Non enim illa semper est (quod hi videntur putasse) Major propositio quæ primo loco ponitur, sed in qua habetur major terminus Quæstionis, (sive primo sive secundo loco ponatur,) minor, in qua minor terminus; ut neutiquam immutet modum, præmissarum transpositio. Facit quidem indirectum ordinem propositionis (hoc est, alium ab eo qui præscribi solet) sed Modum non immutat.

Sed, sive hoc sive illo modo quis loqui malit, eædem ipsæ rationes superius allatæ, pro rejiciendis modis Indirectis (sive primæ sive aliarum figurarum,) perinde valent pro omittendis figuræ quartæ modis (utpote qui iidem ipsi sunt;) quoniam id ipsum eodem medio probabitur (& quidem aptius & naturalius) in directis modis figuræ primæ, quod probandum perhibetur sive in Modis indirectis sive in quartæ figuræ modis.

Objiciat forte aliquis; eadem ratione rejiciendos esse secundæ & tertiæ Modos aliquammultos, quoniam idem eodem medio (sed paulo coactius & vi aliqua facta) probari possit per modos aliquos figuræ primæ. Verbi gratia, quicquid in *Daracti*, *Disamis*, & *Datisi*, probabitur, id ipsum (aut quod ipsi æquipollet) probabitur (eodem medio) in *Darij*. Pariterque in aliis aliquot modis.

Atque hoc quadantenus verum esse, non inficiamur; (sed probavimus ipsi, ubi de Reductionibus agebatur:) posse idem eodem medio sic probari. Sed id, non raro, fiet satis coacte, & non sine violentia quadam; locutionibus minus naturalibus & a communi forma loquendi magis remotis. Quo casu, cum uterque modus adhiberi possit, eum prætulerim qui aptius fluit; nunc illum primæ figuræ, nunc illum secundæ aut tertiæ; ut uterque utilis sit & non rejiciendus.

Verbi gratia; si probatum vellem, *Substantias sensitivas aliquas* (utut non omnes) *rationales item esse*; mediumque adhibere *Animal*. Potest hoc in *Darij* sic concludi;

Da-

Da- *Omnia animalia ſunt ſenſu prædita,*
ri- *Quædam rationalia ſunt animalia*; Ergo
i. *Quædam rationalia ſunt ſenſu prædita.*

adeoque (per ſimplicem converſionem)

Quædam ſenſu prædita ſunt rationalia.

ſed Minor & Concluſio, utut veræ ſint, minus tamen naturales, quam ſi ſic argueretur in *Diſamis*;

Diſ- *Quædam animalia ſunt ratione prædita*;
am- *Omnia animalia ſunt ſenſitiva*; Ergo
is. *Quædam ſenſitiva ſunt ratione prædita.*

adeoque, hoc caſu, *Diſamis* prætulerim.

Si autem probatum vellem, *Aliqua animalia eſſe rationalia*, Mediumque probationis adhibere *Homines*; poteſt hoc in *Diſamis* ſic concludi,

Diſ- *Quidam homines ſunt animalia,*
am- *Omnes homines ſunt rationales*; Ergo
is. *Quædam rationalia ſunt animalia.*

adeoque (per ſimplicem converſionem)

Quædam animalia ſunt rationalia,

aut ſic, in *Datiſi.*

Da- *Omnes homines ſunt rationales,*
ti- *Quidam homines ſunt animalia*; Ergo
ſi. *Quædam animalia ſunt rationalia.*

aut ſic melius, in *Darapti.*

Da- *Omnes homines ſunt rationales,*
rap- *Omnes homines ſunt animalia*; Ergo
ti. *Quædam animalia ſunt rationalia.*

ſed omnium optime, & maxime naturaliter, in *Darij*;

Da- *Omnes homines ſunt rationales,*
ri- *Quædam animalia ſunt homines*; Ergo
i. *Quædam animalia ſunt rationalia.*

adeoque, hoc caſu, prætulerim *Darij*, præ *Diſamis*, *Datiſi*, aut *Darapti.*

Siquis igitur ſic arguerit (ſuccincte) *Quædam ſenſitiva eſſe rationalia*, quia *quædam animalia ſic ſunt*: Hunc dixerim ſyllogiſmum in *Diſamis*, potius quam in *Darij*, quoniam illic aptius hoc concludetur.

Sin arguerit, *Quædam animalia eſſe rationalia*, ut qui *Homines ſint*: Dixerim hunc ſyllogiſmum eſſe in *Darij*, vel (ſi libet) in *Darapti*, potius quam in *Diſamis* aut *Datiſi*, quoniam hoc illic aptius concludetur.

Ideoque, quamvis hi omnes poſſint eandem rem eodem

medio probare; id tamen naturalius fiet nunc in hoc, nunc in illo, nunc in altero; ut omnes utiles ſint, & non rejiciendi.

Verum hoc non contingit in Modis Indirectis, aut quartæ figuræ Modis; ubi prædicatio ſemper eſt coactior & minus naturalis; ut ante fuerit in ſingulis oſtenſum.

CAP. X.

De Modis Propriis.

QUod jam concluſum eſt; ſufficere modos quatuordecim directos, in figuris prima, ſecunda, & tertia jam oſtenſos, (utpote ad quorum aliquos recte referantur ſyllogiſmi omnes Concluſivi,) adeoque tuto poſſe reliquos omitti: a pleriſque Logicis admitti ſolet; cum his ſaltem limitationibus; ii de ſolis *Categoricis* intelligatur; atque ſi ex ſolis illis conſiſtant propoſitionibus, quæ vulgo cenſeri ſolent aut Univerſales aut Particulares.

Sed *Petrus Ramus*, quique illum hac in re ſequuntur, *Ariſtotelem* culpandum ſentiunt, quod omnino omiſerit (uti ipſi putant) *Syllogiſmos Hypotheticos*, & (quos ipſi vocant) *Syllogiſmos Proprios*, hoc eſt, quorum Præmiſſæ ſunt Propoſitiones *Singulares*. Quos Syllogiſmos dicunt (& dicunt vere) Syllogiſmos eſſe *Concluſivos*, atque in frequenti uſu; adeoque non eſſe omittendos.

Ego autem (qui Ariſtotelem in neutris culpandum cenſeo,) de Syllogiſmis Hypotheticis poſt dicturus, ſuo loco; de Syllogiſmis *Propriis* ſeu *Singularibus*, hic agam.

Quod Syllogiſmi qui præmiſſarum vel alteram vel utramque habent *Singularem*, & jure poſſint, & ſæpe ſoleant, in ſingulis Figuris adhiberi; nemo (quod ſciam) negaverit.

Et quidem quoties præmiſſarum una tantum eſt ſingularis; de ea (ut plurimum) ambigi non ſolet; cum a pleriſque haberi ſoleat ea propoſitio pro *Particulari*, adeoque ſyllogiſmi illi ad eos modos referri qui propoſitionem Particularem in illo loco admittunt. Adeoque hujuſmodi ſyllogiſmum

Omnes fideles juſtificantur,
Petrus eſt fidelis; Ergo
Petrus juſtificatur.

Syllo-

Syllogismum in *Darij* dixerint; atque, ut talem, admittendum.

Si autem utraque præmissarum Singularis sit, aut saltem Major in figura prima vel secunda; hic hærent; quia neque Majorem particularem patitur figura prima aut secunda, nec utramque præmissarum ulla figura.

Adeoque censent, quo his casibus prospiciatur, admittendos esse in singulis figuris, (præter Aristotelicos quatuordecim) *Modos Proprios*; præmissas habentes *Singulares* ambas. Quales hi,

Messias est hominum Redemptor,
Jesus Nazarenus est Messias; Ergo
Jesus Nazarenus est hominum Redemptor.

Judas Iscariotes, erat perfidus,
Judas Iscariotes, erat Apostolus; Ergo
Unus apostolorum erat perfidus.

Verum hoc ab errore magno (sed nimis communi) ortum est; Propositionem *Singularem*, pro *Particulari* habentium; cum sit revera *Universalis*, atque ut sic ab *Aristotele* habita, (qui propositionem *Universalem* seu καθόλου eam definit, *quando nihil Subjecti accipere licet de quo non dicetur prædicatum*:) & quidem quoties propositionis Subjectum est Individuum (adeoque partes non habet,) necesse est ut quicquid de eo dicitur (seu affirmando seu negando) dicatur καθόλου, *de toto*; *non κατὰ μέρος, secundum partem* ejus: ut propositio Singularis, semper sit *Universalis*.

Quod Errori primitus ansam dederit, hoc credo fuisse; *Individuum* seu *Vox singularis* (quæ de unico dicitur) contradistinguitur (in doctrina de Prædicabilibus, quæ *Aristotelis* non est, sed *Porphyrij*.) *voci communi* seu *Universali* (quæ de pluribus dicitur:) unde propositionem *Singularem* putaverint *Universalem* esse non posse, sed *Particularem* esse. Sed distinguendum erat inter *particularem terminum* & *particularem propositionem*. Atque ut *terminus Universalis* (seu vox communis, ut *Homo*) potest esse Subjectum *particularis propositionis*, (cum scilicet prædicatio est *partialis* de *universali* subjecto, ut *Aliqui homines sunt virtute præditi*:) sic de *Singulari* subjecto potest esse *Universalis* propositio (cum prædicatio est *totalis*; ut *Sol sua luce splendet*,) nec quidem alia potest esse quam Universalis, cum non sit locus *partiali* prædicationi de Subjecto *Individuo*. Qua de re

Exer-

Exercitationem jam dudum conſcripſi, Anno 1639, quam poſtea typis editam dedi, An. 1643. Ad calcem hujus ſubnexã.

Qui quidem Error ſi deponatur; nulla ſupereſt dubitatio, quin hi omnes ſyllogiſmi locum ſuum inveniant in Modis Ariſtotelicis.

Sic Syllogiſmus modo memoratus; non eſt in *Darij*, ſed in *Barbara*.

Bar- *Omnes fideles juſtificantur,*
ba- *Petrus eſt fidelis*; Ergo
ra. *Petrus juſtificatur.*

Eſtque hic qui ſequitur, non in *Ferio*, ſed in *Celarent*, (quod Apoſtoli argumentum eſt, Hebr. 7. 5, 6, 13, 14)

Ce- *Nemo de tribu Juda eſt Sacerdos Aaronicus*; Sed
la- *Dominus noſter eſt de tribu Juda*; Ergo
rent. *Dominus noſter non eſt Aaronicus ſacerdos.*

Et pariter judicandum eſt de aliis ejuſmodi, in quibus una præmiſſarum eſt Univerſalis de Subjecto ſingulari.

Neque aliter, ſi uterque præmiſſarum talis ſit; ut modo memorati duo; (de *Domino Meſſia*, & de *Juda Iſcariote*,) quorum alter eſt in *Barbara*; alter, in *Darapti*.

Atque ſex illi (*Ramiſtis* dicti) *Modi Proprij*, ſuos habent locos in modis *Ariſtotelicis*; quorum hæc exempla ex *Downame* tranſcribo ſuis quæque modis reſtituta.

Bar- *Octavius eſt hæres Cæſaris,*
ba- *Ego ſum Octavius*;
ra. *Sum igitur hæres Cæſaris.*

Ce- *Antonius non eſt filius Cæſaris,*
la- *Tu es Antonius*;
rent. *Non es igitur filius Cæſaris.*

Ceſ- *Ageſilaus non eſt pictus ab Apelle,*
a- *Alexander eſt pictus ab Apelle,*
re. *Alexander igitur non eſt Ageſilaus.*

Cam- *Cæſar oppreſſit patriam,*
el- *Tullius non oppreſſit patriam*; Ergo
tres. *Tullius non eſt Cæſar.*

Da- *Socrates eſt Philoſophus,*
rap- *Socrates eſt homo*; Ergo
ti. *Quidam homo eſt Philoſophus.*

Fe- *Therſites non eſt Philoſophus,*
lap- *Therſites eſt homo*; Ergo
ton. *Quidam homo non eſt Philoſophus.*

Non

Non igitur, ob hoſce ſyllogiſmos, novis Modis opus eſt. Sed *Rami* error (niſi inadvertentiam mollius dixeris) hoc ipſi faceſcit negotium novos comminiſcendi Modos; exiſtimantis propoſitionem Singularem (quam ille *Propriam* vocat) Particularem eſſe, quæ eſt revera Univerſalis:

CAP. XI.

De Syllogiſmo Expoſitorio.

NEC ſolus eſt hac in re *Ramus*, cum ſuis; Sed idem videntur alii ſenſiſſe, qui ejuſmodi Syllogiſmos, ſaltem in tertia figura, *Expoſitorios* vocant (quaſi a jam traditis diverſos) quibus exempla proponuntur ſingularia, propoſitionis quæ ſit amplioris ambitus. Utputa, *Imperatorum aliqui fuerunt Tyranni*; exempli gratia, *Nero* & *Caligula*; *Aliqui eruditi*, ut *Auguſtus*: Qui ſyllogiſmi ſunt (ſuccincte exhibiti) in *Darapti*. Item, *Militum aliqui non fuerunt fortes*, ut *Therſites*: *Aliqui non fortunati*, ut *Xerxes*: Qui ſyllogiſmi ſunt (breviter prolati) in *Felapton*. Qui explicite prolati, in hujuſmodi forma conſpicerentur.

Da- *Nero fuit Tyrannus,*
rap- *Nero fuit Imperator* ; Ergo
ti. *Aliquis Imperator fuit tyrannus.*

Fe- *Xerxes non fuit fortunatus,*
lap- *Xerxes fuit miles*; Ergo
ton. *Quidam miles non fuit fortunatus.*

& de reliquis pariter.

Non autem neceſſe eſt, in Syllogiſmis expoſitoriis, ut exemplum ſemper ſit Singulare ſeu Individuum: ſufficit ſi minus generale ſit quam id cui ſubjungitur. Verbi gratia, *Aliquæ virtutes ſunt difficiles*, ut *Patientia & Fortitudo*. *Aliquæ Voluptates non ſunt deſiderabiles*, ut *quæ vitiis adhærent*. Qui fuſius expoſiti, hanc ſubibunt formam,

Da- *Patientia eſt difficilis,*
rap- *Patientia eſt Virtus*; Ergo
ti. *Quædam virtus eſt difficilis.*

Fe- *Voluptates cum vitiis connexæ non ſunt deſiderabiles,*
lap- *Voluptates cum vitiis connexæ ſunt Voluptates*; Ergo
ton. *Quædam Voluptates non ſunt deſiderabiles.*

In

In Expositoriis syllogismis non infrequens est (& videtur elegans) transponere præmissas. Ut

Nero fuit Imperator,
Sed fuit tyrannus; Ergo
Quidam Imperator fuit tyrannus.

Xerxes fuit miles,
Sed infortunatus; Ergo
Quidam miles fuit infortunatus.

Sed hujusmodi transpositiones (sive in his sive in aliis syllogismis) non immutant syllogismi Modum: quippe idem Modus manet, eademque argumentationis vis, quocunque ordine habeantur propositiones.

CAP. XII.

De inveniendo Modo, & Medio termino.

CUM de *Quæstione* probanda constat, & termino *Medio* quo probetur: pro inveniendo *Modo* in quo fiat, Considerandum est, Quomodo possit hic medius terminus, cum utrovis Extremorum in Quæstione, commodissime componi (sive ut Subjectum sive ut Prædicatum,) ut optime inserviat probandæ Quæstioni: & si plures occurrant Modi, seligendus est ille qui potior videtur. Quod exemplo melius intelligetur.

Si probatum velim *quod sint nonnulla animalia quæ non sunt ratione destituta*; vel (ut in usitatiori forma proferatur) *Quædam animalia non sunt ratione destituta*; Mediumque adhibere *Homines*: Potest hic medius terminus, cum Minori *Animalia* componi, vel ut Prædicatum, (*Aliqua animalia sunt homines*;) vel ut Subjectum, (*Aliqui homines*, imo *omnes homines, sunt animalia*:) & quoniam hæc posterior prædicatio videatur magis naturalis (ubi vox generalior de minus generali affirmatur; & quidem fortius, si id universaliter fiat;) hanc (ut potissimam) pro Minori seligo *Omnes homines sunt animalia.* Potestque idem medius terminus, cum Majori *ratione destituta* disponi Negative (quod postulat Quæstionis tenor) vel ut Prædicatum (*Nihil ratione destitutum est Homo,*) vel (quod naturalius videtur) ut Subjectum (*aliquis homo non est*, imo *nullus homo est, ratione*

tione deſtitutus;) hanc (ut potiſſimam) pro Majori ſeligo, *Nullus homo eſt ratione deſtitutus.* Unde ſtatim conſtat, Syllogiſmum fore in *Felapton.*

Fe- *Nulli homines ſunt ratione deſtituti,*
lap- *Omnes homines ſunt animalia*; Ergo
ton. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Poteſt quidem idem concludi in *Feriſon*, ſumpta minore particulari (*aliqui homines ſunt animalia*;) aut in *Bocardo*, ſumpta majore particulari (*aliqui homines non ſunt ratione deſtituti*:) ſed utrumque horum eſſet, *minus* ſumere quam liceret.

Poſſet item concludi (in ſecunda figura) in *Feſtino*; Converſis præmiſſis, (Majore, ſimpliciter; Minore, per accidens;)

Feſ- *Nihil ratione deſtitutum eſt homo,*
ti- *Aliqua animalia ſunt homines*; Ergo
no. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

Sed tum forent præmiſſæ minus naturales quam in *Felapton.*

Sed in *Baroco* (ejuſdem figuræ) concludi non poteſt per hoc Medium; quia deeſſet Major Univerſalis affirmativa; quippe dici non poteſt *Omnia animalia ſunt homines.*

Et quamvis hoc dici poſſet, indeque (cum univerſali negativa) concludi in *Ceſare*, *Nulla animalia ſunt ratione deſtituta*; (adeoque multo magis *Aliqua non ſunt*;) aut in *Cameſtres*, *Nullum ratione deſtitutum eſt animal*, (adeoque per converſionem, *Nullum animal eſt ratione deſtitutum*; &, multo magis, *aliqua non ſunt*;) Non tamen id fiet in *Baroco* (ſumpta minore particulari, quæ erat in *Cameſtres* univerſalis;) quippe tum concluderetur *Aliquod ratione deſtitutum non eſt animal*; unde non poſſet (per converſionem) inferri, (quod probandum erat) *Aliquod animal non eſt deſtitutum ratione*; quoniam particularis negativa non eſt convertenda ſimpliciter.

Ba- *Omne animal eſt homo,*
ro- *Aliquod ratione deſtitutum non eſt homo*; Ergo
co. *Aliquod ratione deſtitutum non eſt animal.*

Sed poteſt item in *Ferio*, idem eodem medio ſic probari.

Fe- *Nulli homines ſunt ratione deſtituti,*
ri- *Aliqua animalia ſunt homines*; Ergo
o. *Aliqua animalia non ſunt ratione deſtituta.*

At hic, Minor, eſt minus naturalis quam in *Felapton.*

Et propterea (perpenſis omnibus) quamvis poſſit idem concludi, in *Feriſon*, *Bocardo*, *Feſtino*, & *Ferio*; eſt tamen omnium potiſſimus modus *Felapton.*

Omitto modos omnes *Indirectos* ſupra nominatos, *Friſeſmo, Fapeſmo, Firemo, Friſemo, Fapemo, Fireſmo, Faremo, Fareſmo*; modoſque *quartæ* figuræ directos; *Fegano* & *Fedibo*: ut qui omnes non alii ſunt quam dictorum aliqui deformati.

Pariterque fiet in aliis caſibus, prout ſagax diſcretio facile judicabit, ubi de *Quæſtione* (ſeu *concluſione*) conſtat, & termino *Medio*.

Sed de inveniendo termino *Medio* (qui datæ Quæſtioni conveniat) ſupereſt difficultas. Quod ſagacitati diſputantis permittendum cenſeo.

Sunt quidem, apud Logicos nonnullos, Regulæ plures *de Inventione Medij termini*: intellectu ſatis perplexæ, quaſi torquendis magis quam inſtituendis tironum animis excogitatæ; & vix quidem aut ne vix uſui alicui aptæ; quibus itaque recenſendis abſtineo.

Sed (ut planiſſime rem exponam) ſumma omnium huc redit. Ex qualitate Quæſtionis, ſeu Propoſitionis probandæ; ſtatim conſtat, quibus Modis illa concludi poſſit. Nempe A, ſolummodo in *Barbara*; E, in *Celarent*, *Ceſare*, & *Cameſtres*: I, in *Darij*, *Darapti*, *Diſamis* & *Datiſi*; (ſed & in *Barbara*, quoniam I includitur in A:) O, in *Ferio*, *Feſtino*, *Baroco*, *Felapton*, *Bocardo*, & *Feriſon*; (ſed & in eis Modis quæ pro E aſſignantur; quia O in E continetur.) Atque tum quærendus eſt (pro cujuſque ſagacitate) terminus Medius qui Modorum debitorum alicui ſit accommodus. Nimirum, ſi probanda ſit Affirmativa propoſitio, quærendus eſt terminus medius qui cum utroque extremo conveniat: Si Negativa; qui cum extremorum altero conveniat, cum altero diſſentiat. Exempli gratia; Quo concludatur O (quæ maximam admittit varietatem,) Quærendus eſt terminus medius, qui vel cum Majore diſſentiat & conveniat cum Minore, (qui commodus ſit in *ferio*, *feſtino*, *felapton*, *feriſon*, *bocardo*, *celarent* & *ceſare*;) vel qui cum Majore conveniat & cum Minore diſſentiat, (qui commodus ſit in *Baroco* & *Cameſtres*:) Atque in aliis ſimiliter ut res poſtulaverit. (Ubi per *Convenire*, talem eſſe intelligo, qui cum altero diſponi poſſit in propoſitione *Affirmativa*; per *Diſſentire*, ſimiliter in propoſitione *Negativa*; ſive ut Subjectum ſive ut Prædicatum, idque vel Univerſaliter vel Particulariter.) Cumque talis excogitatus eſt Medius terminus: de Modo conſtabit per ante dicta.

CAP.

CAP. XIII.

De Enthymemate, Sorite, aliiſque Syllogiſmorum Accidentibus.

DIſtinguuntur aliquando Syllogiſmi, ſecundum varias circumſtantias accidentales; indeque obtinent peculiares appellationes; deque eis ita aliquando diſſerunt Logici, ac ſi eſſent aliæ a Syllogiſmis argumentationis ſpecies: cum tamen aliæ non ſint, quam Syllogiſmi, talibus circumſtantiis induti.

Sic Syllogiſmus imperfecte prolatus (ſubintellecta præmiſſarum altera) *Enthymema* dicitur. Cujus in argumentando non alia vis eſt, quam prout ſyllogiſmi naturam ſubit, poſſitque (cum opus) in ea forma explicari.

Quando utriuſque præmiſſarum ſubjectum eſt *Singulare* (ut quod *Nomen Proprium* vocant Grammatici) *Ramus* Syllogiſmum *Proprium* appellat, & poſt eum alii. Idemque tertiæ figuræ Modos (quam ille primam facit, primamque tertiam,) contracte prolatos, *Syllogiſmos ſimplices contractos* vocat (ut reliquarum figurarum modos, vocat *Simplices Explicatos*) Eoſdemque contractos, præſertim ubi Medium eſt Singulare, vocant alii *Syllogiſmos Expoſitorios*. De quibus ante dictum eſt.

Ubi plura Enthymemata (catenæ inſtar) continuantur (alterum in alterius confirmationem) *Sorites* dici ſolet, ſeu Argumentorum accumulatio, (σωρείτης *a* σωρὸς *Cumulus*.) Ut ſi dicatur, *Omnes homines ſunt animalia*; *& omnia animalia ſunt viventia* (ſeu *animata*;) *omniaque animata, corpora*; *corporaque omnia, ſubſtantiæ*; *Ergo Omnes homines ſunt ſubſtantiæ:* Tot hic accumulantur Syllogiſmi in *Barbara* (curte prolati) quot ſunt intermedii termini (*animal, animatum, corpus*;) qui explicite prolati ſic ſe habebunt,

Bar- *Omne Corpus eſt, ſubſtantia*, Sed
ba- *Omnis homo eſt Corpus*; Ergo
ra. *Omnis homo eſt ſubſtantia.*

Cujus minor probatur ſecundo Syllogiſmo,

Bar- *Omne animatum eſt Corpus*, Sed
ba- *Omnis homo eſt animatus*; Ergo
ra. *Omnis homo eſt Corpus.*

hujuſque minor, Syllogiſmo tertio,

Bar- *Omne animal est animatum*, Sed
ba- *Omnis homo est animal*; Ergo
ra. *Omnis homo est animatus.*

quæ Syllogismorum congeries, in Soritem collecta, probat *Omnes homines* (ut qui sunt *animalia*, adeoque *animata*, & propterea *corpora*) esse *Substantias*.

Nonnunquam principali Syllogismo, ejusve propositionum alteri, adhæret (ut probatio subsidiaria) appendicula quædam (quæ est novi argumenti brevis insinuatio) *Prosyllogismus* (προσυλλογισμός) dictus: (pro quo male dicitur ab aliquibus *prosyllogismus*.)

Bar- *Omne vitium* (utpote malum) *est fugiendum*,
ba- *Ebrietas est vitium*; Ergo
ra. *Ebrietas est fugienda*,

Ubi, in probationem majoris, appendix addita (*utpote malum*) hoc in se continet argumentum,

Bar- *Omne malum est fugiendum*,
ba- *Omne vitium est malum*; Ergo
ra. *Omne vitium est fugiendum.*

Idem foret, si minori adhæreret appendicula, puta

Bar- *Omne malum est fugiendum*,
ba- *Ebrietas* (ut quod vitium est) *est malum*; Ergo
ra. *Ebrietas est fugienda.*

Ubi insinuatum est hoc subsidiarium argumentum in minoris probationem,

Bar- *Omne vitium est malum*,
ba- *Ebrietas est vitium*; Ergo
ra. *Ebrietas est malum.*

Totumque potest sic in breve compingi, *Ebrietas* (*utpote quod vitium est, adeoque malum,*) *est fugienda.* Quem *Soritem* dicas.

(Idem dicas si utrique præmissarum talis adhæreat appendicula.)

Qualis quidem Argumentatio, quamvis (distincte considerata) sit in plures integros Syllogismos resolubilis, non tamen expectandum est ut pædantismus ejusmodi in communi dissertatione affectetur (sed elegantius abest) cum quilibet præsumitur vim argumenti breviter prolati satis intelligere.

CAP.

CAP. XIV.

De Syllogiſmis Obliquis & Modalibus.

PRæter ante memoratas, aliæ ſunt adhuc Syllogiſmorum Crypſes ſeu Obſcurationes, quibus (in communi loquela) recedituur a ſtrictis Syllogiſmorum (in Modo & Figura) formulis: Sed eadem manet argumenti vis quæ foret ſi omnia rigidiſſime obſervarentur.

Huc ſpectat qui Logicis dici ſolet *Syllogiſmus ex obliquis*: quando terminorum unus aut alter obliquis caſibus exprimitur. De qua quidem Obliqua ſeu indirecta prædicatione diximus, quando de Propoſitionum Crypſibus agebatur: quodque ibi dictum eſt, etiam hic facile accommodabitur. Talis hic eſt.

Bar- *Cujuſque hominis voluntas ab intellectu regitur,*
ba- *Plato eſt homo*; Ergo
ra. *Platonis voluntas ab intellectu regitur.*

De his, plures ſolent Regulæ a Logicis tradi: Quales hæ ſunt (& harum ſimiles;)

Si extremorum alter (aut pars ejus) oblique exprimitur in præmiſſis; eadem obliquitas (ſeu ea Syntaxeos aut Conſtructionis ratio) retinenda eſt in Concluſione: Ut hic, *ejus voluntas ab intellectu regitur.*

Si medius terminus oblique exprimitur in altera præmiſſarum; extremorum ille qui cum eo conjungitur, parem obliquitatem ſortietur in concluſione: Ut hic, *Hominis* in Majore & *Platonis* in Concluſione.

Quarum loco hanc ſaltem obſervare tutum erit; (quæ & in aliis caſibus uſui erit;) Perpendat quis (mente ſua) quid foret ſi (ſublata Crypſi) in ſtrictam formam redigerentur omnia; Cui ſi æquipollet Cryptica locutio, res in tuto erit. Quippe ſic reſolvitur Grammatica Involutio, in Prædicationem pure Logicam. Sic nimirum,

Bar- *Quilibet homo eſt ita natura conſtitutus ut voluntas ejus ab intellectu regatur.*
ba- *Plato eſt homo* Ergo
ra. *Plato eſt ita natura conſtitutus ut voluntas ejus ab intellectu regatur.*

Adeoque remota quæ erat in Grammatica Syntaxi involutione

tione, connexio Logica clara eſt & evidens; & præcedenti æquipollens.

Quod frequentis item uſus eſt aliis in caſibus. Nam caute diſtinguendum eſt, inter Grammaticam Syntaxin (quæ ſæpe eſt ſecundum varios variarum linguarum idiotiſmos varie involuta) & connexionem ſeu prædicationem Logicam quæ in argumento intenditur. Ut, in præſenti caſu, Subjectum Majoris (ſeu caſus nominativus, qui dicitur, verbo præfixus) eſt *cujuſque hominis voluntas*; ejuſque Prædicatum (quod de hoc ſubjecto affirmatur) *ab intellectu regitur*, ſeu *eſt, ab intellectu directa*: Sed manifeſtum eſt, ab argumentatione, Subjectum ejus Logicum, (ſeu id de quo fit ſermo) eſt (non *cujuſque voluntas*, ſed) *Quilibet homo*; & Prædicatum, (ſeu quod de eo dicitur,) *voluntas ejus regitur ab intellectu*. Et Concluſionis ſubjectum (qui eſt Minor terminus) eſt *Plato* (non *Platonis voluntas*,) atque de *Platone* concluditur quod *voluntas ejus regitur ab intellectu*, (qui eſt quæſtionis terminus major, ſeu Prædicatum;) mediuſque terminus eſt *Homo*. Dixi, *ab argumentatione* manifeſtum eſt, hoc intendi: Nam, ſi formam verborum ſpectemus, ſeu Grammaticam Syntaxin, capax erat ea major propoſitio, diverſæ Reſolutionis Logicæ; ſed, ex argumentationis ſcopo, manifeſtum eſt hanc eſſe debitam reſolutionem, hoc in argumento.

Syllogiſmus Modalis, dici ſolet in quo propoſitionum una aut plures Modales ſunt. Quarum quidem propoſitionum cum magna ſit varietas, Quatuor tamen *Modi* ſolent hic a Logicis conſiderari; *Neceſſarium*, *Impoſſibile*, *Poſſibile*, *Contingens*. De quibus cum alibi dictum ſit fuſius, non erit opus hic multa dicere. Quoniam hi, revera, non tam *formam* Syllogiſmi, quam *materiam* ſpectant.

Nam quantum ad Syllogiſmi formam (prout eſſe dicitur in *Modo & Figura*,) conſideratur modalis propoſitionis *Dictum* ſolummodo, non *Modus*. Moduſque ſolummodo ſpectat ſyllogiſmi materiam; hoc eſt, propoſitiones ipſas; *an* & *quatenus* veræ ſunt. (Cave autem hic confundas *Modum Syllogiſmi*; cum *Modo propoſitionis Modalis*.) Cum enim veritas concluſionis (quatenus a præmiſſis infertur) dependet a veritate præmiſſarum, (dummodo Syllogiſmi forma juſta ſit:) Modificatio quælibet *Augmentativa* ſeu confirmativa (ut *certum eſt*, *neceſſarium eſt*, &c.) Eſt confirmativa Concluſionis; non quantum ad Formam ſyllogiſmi

giſmi (quæ ſemper illativa eſt ſeu concluſiva, modo debita ſit,) ſed quantum ad materiam, ſeu veritatem præmiſſarum; quæ eatenus illativæ ſunt, quatenus veræ: Pariterque Modificationes *Diminutivæ* (ut *poſſibile, fortaſſe*, &c.) Minuunt certitudinem concluſionis. Quippe ſi præmiſſarum altera *dubia* ſit, ſeu tantum *poſſibilis*, *probabilis*, aut *veriſimilis*; non major eſſe poteſt certitudo concluſionis quatenus hinc inferendæ. Poteſt forte aliunde certa eſſe; ſed non hinc. Sic ſiquis arguat,

Bar- *Philoſophi ſunt ſapientes*,
ba- *Socrates erat Philoſophus*; Ergo
ra. *Socrates erat ſapiens.*

Hic, modo certum ſit utramque præmiſſarum veram eſſe; certum eſt de concluſione (eo quod forma vera eſt:) ſi vero, verbi gratia, dubia ſit major (an *omnes Philoſophi fuerint ſapientes*) dubia erit & concluſio; ſive ea modificatio expreſſa ſit, ſive non ſit. Adeoque ſi major fuerit, Omnes Philoſophi *ſunt* (*probabiliter*) ſapientes, aut *præſumuntur eſſe*, ſapientes: idem de Socrate (modo ſit Philoſophus) *probabile* eſt, aut *præſumi* poteſt. Si autem aliunde certum ſit eum fuiſſe ſapientem; non tamen id hinc probatur.

Regulæ de *Syllogiſmo ex Obliquis*, etiam hic fere locum habent: ſaltem huc facile accommodentur.

Jam vero, prout Syllogiſmus ubi præmiſſæ certæ ſunt (notæque ſic eſſe) concluſionis inducit firmam *fidem*: ſic ubi ſaltem altera eſt dubia, inferre tantum poteſt *opinionem*, eamque eo plus minuſve dubiam, prout ita ſunt præmiſſæ aut harum altera.

CAP. XV.

De Inductione & Exemplo.

DUÆ adhuc reſtant Argumentationum formæ, hic recenſeri ſolitæ: *Inductio* & *Exemplum*. Quæ quidem, ut plurimum, *incertam dubiamque* faciunt probationem; ſæpe tamen ſatis *Probabilem*. Non poſſunt utique reputari *perfecti Syllogiſmi* (niſi cum *Inductio plena eſt*,) quia non *Argumentationis perfectæ* formæ. Quatenus autem ſunt Argumentativæ, eatenus ſunt Syllogiſticæ: Et prout ſunt imperfectæ argumentationes ita ſunt (& in eodem gradu)

gradu) imperfecti Syllogismi. Ut non sit opus aliam hinc inferre Argumentationis speciem a Syllogismo diversam.

Inductio est Argumentationis seu Syllogismi forma, qua probatur quid verum esse de Generali quopiam, ex eo quod verum sit de Particularibus omnibus sub eo generali contentis; saltem de tot horum enumeratis, ut credibile sit de reliquis item esse verum.

Et quidem si Enumeratio plena sit, syllogismi perfecti vim habet; Utpote siquis arguat *Planetas omnes excepto Sole, lumen a Sole mutuari*: ostendendo id singulatim de *Saturno, Jove, Marte, Venere, Mercurio, & Luna.* Est enim Syllogismus in *Darapti*, in hac forma,

Da- *Saturnus, Jupiter, Mars, Venus, Mercurius, & Luna. lumen a Sole (separatim) mutuantur*; Sed
rap- *Hi sunt, omnes planetæ excepto Sole*; Ergo
ti. *Omnes planetæ, excepto Sole, lumen a Sole (separatim) mutuantur.*

Siquis objiciat, hunc non esse legitimum in *Darapti* Syllogismum, eo quod Conclusionem habeat Universalem: Dicendum erit, hanc Universalem (qualis qualis est) esse *Universalem Collectivam*; quæ *singularis* est. Estque vox *Omnis* hic loci (quæ dici solet) *pars Categorematica*; utpote pars termini Minoris (ut ex minori propositione liquet:) qui hic est (non *Planetæ* sed) *Omnes Planetæ* (*excepto Sole,*) seu tota collectio reliquorum (excepto sole) Planetarum; quæ *Collectio* unica est; adeoque conclusio *Singularis*. Quæ quidem (ut singulares aliæ) quamvis sit (ut supra ostensum est) propositio *Universalis* (vi materiæ;) non tamen talis ut non possit esse conclusio in tertia Figura. Quippe in tertia figura, quoties Minor terminus seu Prædicatum minoris propositionis (adeoque subjectum conclusionis) est quid singulare, necesse est ut conclusio ea sit (vi materiæ, non formæ,) ejusmodi Universalis.

Idem anteostentum est in pauciori numero,

Da- *Cæsar & Bibulus consentiunt,*
rap- *Cæsar & Bibulus sunt bini Consules*; Ergo
ti. *Bini Consules consentiunt.*

Estque ea Enumeratio particularium, haud aliud quam ipsum generale aliis verbis prolatum, seu ipsius exegeticum. Puta *Cæsar & Bibulus* idem aliis verbis ac *bini Consules* (*i. duo, the two.*) Adeoque quod verum est de alteris, etiam de alteris verum erit.

Si

Si autem *Darapti* minus placeat, poteſt idem per ſimplicem minoris converſionem (quæ in prædicationibus identicis ſive reciprocis ſemper admittenda eſt) ſic in *Barbara* proferri,

Bar- *Cæſar & Bibulus conſentiunt,*
ba- *Bini Conſules ſunt Cæſar & Bibulus,*
(ſeu, *ijdem qui Cæſar & Bibulus*;); Ergo
ra. *Bini Conſules conſentiunt.*

Eademque forma argumentationis erit cum hac,

Bar- *Virgilius eſt Poeta,*
ba- *Maro eſt Virgilius,* (ſeu, *idem qui Virgilius*;Ergo
ra. *Maro eſt Poeta.*

Aut hæc etiam

Bar- *Virgilius & Ovidius ſunt Poetæ;*
ba- *Maro & Naſo ſunt Virgilius & Ovidius.*
(ſeu, *iidem qui Virgilius & Ovidius*;) Ergo
ra. *Maro & Naſo ſunt Poetæ.*

Inductionem igitur dicas, ſyllogiſmum vel in *Darapti* vel in *Barbara*, (cum *enumerata particularia* idem ſint atque *omnia*:) Malim tamen, in *Darapti*; quoniam aptius dictu videtur, *Cæſar & Bibulus ſunt bini Conſules*, quam *Bini Conſules ſunt Cæſar & Bibulus*, (quamvis neque hoc inepte dicitur.) Sic nempe,

Da- *Hi conſentiunt,*
rap- *Hi ſunt Omnes*; Ergo
ti. *Omnes conſentiunt.*

Vel ſic; (& videbitur Syllogiſmus *Ex obliquis*, in *Barbara*,)

Bar- *Hi ſunt omnes,*
ba- *Verum eſt de his*; Ergo
ra. *Verum eſt de omnibus.*

Sed etiam hic eſt in *Darapti*. Nam *omnes*, quanquam ultimo loco ponatur, eſt tamen concluſionis Subjectum (non Prædicatum,) nempe id de quo dicitur, verum eſſe; adeoque minor terminus Syllogiſmi. Quod, ſi Crypſin tollas, ſtatim patebit, in hac forma;

Da- *Hi ſunt, tales ut de quibus verum eſt,*
rap- *Hi ſunt Omnes*; Ergo
ti. *Omnes, ſunt tales ut de quibus verum eſt.*

Atque ita ſe res habet in Inductionibus omnibus (Affirmativis, intellige,) ubi enumeratio plena eſt & perfecta.

Idem fiet ſi, enumeratis aliquot, reliqua voce aliqua collectiva inſinuentur. Puta, ſi, pro enumeratis omnibus

minoribus planetis, dicatur, *Luna, Venus, Mercurius, Cæterique.* Nempe, ſi de *Cæteris* illis res pariter vera ſit.

Si Inductio fuerit Negativa: Idem de *Felapton* intelligendum erit, quod (in Affirmativis) dicitur de *Darapti.* Puta

Fe- *Neque Saturnus, neque Jupiter, neque Mars, neque alius*
quiſpiam minorum Planetarum, ſplendet ſuo lumine;
lap- Sed *Saturnus, Jupiter, Mars, cæterique minores, ſunt*
præter Solem Planetæ omnes; Ergo
ton. *Nullius Planetarum, præter Solem, ſplendet ſuo lumine.*

Atque ſic in aliis, ubi propoſitio Negativa per Inductionem probatur.

Inductiones hujuſmodi (tum Affirmativæ tum Negativæ) frequenti uſu ſunt (ut alibi, ſic) ſpeciatim in Demonſtrationibus Mathematicis, (quæ, ex omnibus, cenſeri ſolent abſolutiſſimæ.) Nimirum; Ubi, Propoſitionis Univerſalis enumeratis caſibus omnibus, probatur verum eſſe de ſingulis caſibus quod affirmatur; indeque concluditur, verum eſſe de omnibus. Exempli gratia: *In omnibus Triangulis Rectilineis, tres ſimul anguli æquantur duobus rectis*; Demonſtrabitur oſtendendo, quod *verum hoc eſt in Rectangulis*; *verum eſt in Obtuſangulis*; *verum item in Acutangulis*; (*ſuntque hi, caſus omnes Triangulorum Rectilineorum*;) Ergo, *In omnibus Triangulis rectilineis verum eſt.* Similiter; Ubi (Negative) probant quid, *Neque majus eſſe, neque minus eſſe,* Ergo, *Non eſſe inæquale.*

Idem fit in *Dilemmate,* & *Syllogiſmis Diſtributivis,* (de quibus poſt dicetur:) ubi, enumeratis caſibus omnibus, probatur de *ſingulis,* aut *eſſe* quid, aut *non eſſe*; indeque concluditur de *omnibus.* Quæ quidem Argumentationes (utut id notari non ſolet,) non aliæ ſunt quam *Inductiones.*

Verum, ſi particularium enumeratio ſit imperfecta, aut adjuncta particula collectiva (quæ cætera comprehendat) ſit ex probabili tantum conjectura, adeoque incerta, (quæ eſt plurimarum Inductionum conditio,) Concluſio conjecturalis tantum eſt, aut probabilis, non omnino certa. Atque per unam (quam vocant) *Inſtantiam* in contrarium, evertitur

Utputa, ſiquis arguat, *Cornutis beſtiis omnibus deeſſe dentes ſuperiores*; eo quod ſic eſt in *Bove, Ove, Capro, nec ſecus eſt* (quantum ſcimus) *in cæteris*; Ergo (quatenus ſaltem ſcimus) *in omnibus* Concluſio hæc certa non eſt, ſed ſaltem veriſimilis; non pro defectu formæ Syllogiſticæ, ſed pro incer-

incertitudine materiæ, ſeu veritatis præmiſſarum. Poſſibile enim eſt (quamvis id neſciamus) ut in aliis quibuſdam ſecus ſit. Et vel una in contrarium inſtantia evertit probationem.

Sic ſiquis, *Planetas omnes mutuato lumine ſplendere*, Inductione probatum eat, quia ſic eſt in *Luna*, *Venere*, *Mercurio*, *cæteriſque*. Evertitur probatio, oſtendendo id non ſic eſſe in *omnibus cæteris*; quia non in *Sole*. Et quidem, licet id in *Luna*, *Venere*, *Mercurio* & *Marte*, ex phaſibus creſcentibus & decreſcentibus (Teleſcopio inſpectis) ſatis probetur; non tamen id conſpectum eſt in *Saturno* & *Jove*. Eſt tamen (eâdem analogiâ) de illis etiam credibile: &, de Jove ſaltem ejuſque ſatellitio, conſtat ex Eclipſibus Circum-Jovialium, Joviſque a Circum-Jovialibus factis. (De *Saturno* numquid tale hactenus obſervatum ſit, non dum audio.) Sed, quicquid de his ſit, *Solis* ſaltem inſtantia evincit, non *omnes Planetas* mutuato lumine ſplendere.

Quodque de Imperfecta Inductione dictum eſt, id de *Exemplo*, a fortiori verum eſt. Nimirum, quando loco plenæ enumerationis particularium (ad probationem Univerſalis) per unũ aliquod particulare (aut forte pauca) oſtenditur verum eſſe quod dicitur. Quod quidem probabile facit (idem ſimili caſu accidere poſſe quod præſenti caſu contingit) id autem certo fore, non probat. Non ob formæ defectum, ſed ob incertitudinem materiæ. Quippe hoc ſolo nititur fundamento, *Quod uno caſu contingit, id alio caſu ſimili, non eſt improbabile* (*ſed veriſimile potius, & merito expectandum,*) *ut pariter contingat.*

Sic illud *Jezebelis* minitantis, 2 Reg. 9. 31. *Num Zimri pacem habuit, qui dominum occidit ſuum?* Ubi vis argumenti hæc eſt, (in *Barbara*)

Bar- *Quod de Zimri factum eſt qui dominum occidit ſuum, id* (merito expectes) *tibi continget, Jehu, qui occidiſti tuum.*

ba- Sed *male periit Zimri qui dominum occidit ſuum*;

ra. Ergo (merito expectes) *tu male peribis qui occidiſti tuum.*

Ubi ſi major abſoluta fuiſſet, ita foret & concluſio, (atque ſic forte intellectum vellet Jezebel dum minitavit;) cum vero ea dubia ſit & conjecturalis (ſive incertitudo illa inſinuetur, ſive non,) ſic eſt & concluſio: Quod de Modalibus ſyllogiſmis ante oſtenſum eſt.

Quæ igitur in imperfectis Inductionibus, aut Exemplo (quæ ipſa eſt imperfecta Inductio) contingit Argumentationis imbecillitas, non a forma fit (quæ Syllogiſtica eſt) ſed ab incertitudine materiæ; quam hic non reſpicimus, de forma argumentationis intenti.

Utraque tamen Argumentatio (utut incerta propter incertitudinem materiæ) magni tamen uſus eſt & frequentis.

Inveſtigationis, præcipuum eſt Inſtrumentum; ubi particularia examinando & obſervando, pervenimus ad univerſalium cognitionem, quam inde colligimus. Atque huc tendit (quæ dicitur) *Experimentalis Philoſophia.* Quanquam enim, in ordine Naturæ, proceſſus ſit a Cauſis ad Effecta: in ordine tamen cognitionis, proceditur ab effectis obſervatis, ad inquiſitionem cauſarum, Et quidem, in Magnetis effectibus jam notis; niſi obſervatum ante fuiſſet (idque caſu, credo, primitus,) quod Magnes ferrum alliceret, atque reſpiceret Septentrionem: nemo id, ex magnetis natura cognoſceret, aut ſuſpicaretur quidem. Pariterque in multis aliis.

In rebus Prudentia gerendis (ſive in Politicis, ſive Oeconomicis, ſive Ethicis, aut etiam rebus Mechanicis) *Exempla* eorum quæ ante contigerunt (quamvis haud inde certe concludas quid poſt futurum ſit) præcipuus dux eſt in actionibus noſtris dirigendis. Ubi enim varietas caſuum & accidentium quæ certo prævideri non poſſunt, magnam inducit incertitudinem præſagiendi: ea probabilitate contenti ſimus neceſſe eſt, quam rei natura patitur; nempe, quid cum ratione expectandum eſt ut probabiliter eventurum, potius quam quid certo continget; atque ad eam normam actiones noſtras dirigere.

In Hiſtoricis item, ipſiſque rebus juridicis, (ubi in rem *Facti* inquiritur,) vehemens Præſumptio, & magna rei Probabilitas (abſque infallibili probatione) rebus determinandis plerumque ſufficit; &, in rebus dubiis, major probabilitas minori prævalet.

CAP.

CAP. XVI.

De Syllogiſmis Hypotheticis; *Conditionalibus*, *Temporalibus*, & *Localibus*.

SYllogiſmi qui dici ſolent *Hypothetici*, ij ſunt in quibus Propoſitiones (una vel plures) ſunt Hypotheticæ. Per *Hypotheticas* intelligendo non illas ſolum quæ ſunt ſtricto ſenſu Hypotheticæ, ſeu *Conditionales*; ſed quæ aliis item modis ſunt compoſitæ: ſicut ſupra oſtenſum eſt.

Quique propoſitiones ſuas omnes habent hypotheticas, dici ſolent *Hypothetici puri*: ſi unam aut alteram; *partim Hypothetici*.

De his autem, *Ariſtotelem* magnæ inſimulant culpæ, ut alii, ſic præſertim *Ramus* quique illum ſequuntur: eo quod, præter *Categoricos* (quibus ſolis inſervire putant Modos & Figuras *Ariſtotelis*) de ſyllogiſmis *Hypotheticis* omnino non ſolicitus videtur: Qui tamen (inquiunt) & magno & frequenti uſui ſunt; (atque ab ipſo *Ariſtotele* frequenter adhibiti;) non poſſunt autem ad ſuos Modos & Figuras referri.

Ego autem, Quod bono uſui ſint hi Syllogiſmi, ultro profiteor. Quod autem ad Ariſtotelicos Modos & Figuras referri non poſſint, hoc Nego; atque a *Ramo* ſuiſque, hac in re erratum credo.

Et quidem, quantum ad horum aliquos, video *Ramiſtas* ipſos haud gravatim permiſſuros, ut eo referantur. Exempli gratia, hujuſmodi Hypotheticum (qui *purus* dici ſolet)

Si Socrates eſt animal, Socrates eſt ſenſu præditus;
Si Socrates eſt homo, Socrates eſt animal; Ergo
Si Socrates eſt homo, Socrates eſt ſenſu præditus.

huic in *Barbara* æquipollere volunt,

Bar- *Omne animal eſt ſenſu præditum,*
ba- *Omnis homo eſt animal*; Ergo
ra. *Omnis homo eſt ſenſu præditus,*

Adeoque *Socrates*, ſi *homo* ſit. Ipſoſque *Ramiſtas* reperio hujuſmodi Syllogiſmos, pro Categoricis, diſerte admittentes.

Aut etiam hujuſmodi (qui eſt partim hypotheticus)

Si

Si homo eſt, eſt animal;
Sed *homo eſt*, Ergo *Eſt animal.*

huic æquipollentem, (ſive in *Darij*, ut volunt illi; ſeu potius in *Barbara*;)

Bar- *Omnis homo eſt animal,*
ba- *Socrates eſt homo*; Ergo
ra. *Socrates eſt animal,*

Aut etiam hunc,

Si *homo eſt*, *eſt animal*;
Sed *non eſt animal*: Ergo *non eſt homo.*

huic æquipollentem (ſive in *Baroco*, ſeu potius in *Camestres*;)

Cam- *Omnis homo eſt animal,*
es- *Hic non eſt animal*; Ergo
tres. *Hic non eſt homo.*

Atque in aliis ſimiliter, ubi duo membra Majoris Hypotheticæ, commune habent ſubjectum. Ubi autem ſecus eſt (ut in hac, *Si Sol ſplendet, dies eſt,*) non video quod hujuſmodi admittant Æquipollentiam.

Quod largiuntur, ego imprælentiarum accipio. Quamvis non putem hanc hypotheticam *Si homo eſt, tum eſt animal*, huic perfecte æquipollentem Univerſali, *Omnis homo eſt animal.* Non enim (in eadem forma) perinde valeret, *Si Ebrietas ſit vitium, eſt ſpecies intemperantiæ*; atque *Omne vitium eſt ſpecies intemperantiæ.*

Credo etiam non difficulter hunc etiam admiſſuros eſſe pro Categorico (ſive æquivalente)

Omne animal eſt ſenſu præditum;
Si Bucephalus eſt Equus, *Bucephalus eſt animal*; Ergo
Si Bucephalus eſt Equus, *Bucephalus eſt ſenſu præditus.*

Aut ſic

Omne animal eſt ſenſu præditum,
Bucephalus (ſi ſit equus) *eſt animal*; Ergo
Bucephalus (ſi ſit equus) *eſt ſenſu præditus.*

Vel etiam ſic,

Si Equus ſit animal, *eſt ſenſu præditus,*
Sed *Bucephalus eſt Equus*; Ergo
Si Equus eſt animal, *Bucephalus eſt ſenſu præditus.*

Sunt enim hi omnes, ejuſdem naturæ cum *Modalibus*, & Syllogiſmis *ex obliquis*; eaſdemque cum illis regulas admittunt. Eſtque *Modificatio* quædam ſeu *Qualificatio* propoſitionis, hæc annexa conditio.

Quos

Quos autem hic potiſſimum intendunt Logici, (cum Syllogiſmos Hypotheticos omiſſos conqueruntur,) illi ſunt quorum Major eſt Hypothetica; Minor vero & Concluſio propoſitiones Categoricæ.

Tales autem, in communi uſu, notari ſolent hi Quatuor: *Conditionales duo* (ſub quibus *Temporalem* & *Localem* comprehendo;) *Disjunctivus unus*; & *Negativus Copulativus*, quem alii vocant (ſed parum recte) *Disjunctivum ſecundum*.

Syllogiſmus *Conditionalis*, (ſeu hypotheticus proprie dictus,) Majorem habet Conditionalem; qualis hæc,

Si Sol ortus ſit, dies eſt.

Unde duplici forma arguunt. Vel *ponendo antecedentem* (ſive affirmativa ſit ſive negativa) *ut ponatur conſequens* (ſive affirmativa ſit ſive negativa:) quam vocant *Conditionalem formam primam* (Ramus, *Syllogiſmum Connexum primum* vocat;) puta,

Sed *Sol ortus eſt*;
Ergo *Dies eſt.*

Vel *tollendo Conſequentem, ut tollatur antecedens*; quæ eſt Conditionalium *forma ſecunda* (Ramus *Syllogiſmum connexum ſecundum* vocat;) puta

Sed *non eſt dies*;
Ergo *Sol non eſt ortus.*

Ubi *ponere* & *tollere* potius dicimus quam *affirmare* & *negare*, ut ab ambiguitate caveatur: Nam *ponere* conſequentem eſt aliquando *negare* (modo ea ſit *negativa*) & *tollere* eſt *affirmare*. Ut, ſi diceretur, *Si Sol non oritur, non eſt dies*; Ubi, poſitio antecedentis (*ſol non oritur*) eſt negativa, & ſublatio conſequentis (*dies eſt*) eſt affirmativa.

Conditionalibus hiſce, ſubjungo (ut ejuſdem plane naturæ) ſyllogiſmos *Temporales* & *Locales*.

Temporalis in prima forma, hic eſt,

Quando Sol ortus eſt, dies eſt,
Sed *Sol ortus eſt* (ſeu *Jam Sol ortus eſt*;)
Ergo, *Dies eſt*, (ſeu *Jam dies eſt*.)

In ſecunda forma;

Quando Sol ortus eſt, dies eſt:
Sed *non eſt dies* (ſeu *Jam non eſt dies*;)
Ergo *Sol non eſt ortus*, (ſeu *Jam Sol non eſt ortus*.)

Localis, in prima forma;

Ubi Sol ortus eſt, dies eſt;
Sed *hic Sol ortus eſt*; Ergo
Hic eſt dies.

In

In ſecunda forma;

Ubi Sol ortus eſt, dies eſt;
Sed *hic non eſt dies*; Ergo
Hic Sol non eſt ortus.

Hos ego non ut novas Hypotheticorum formas adjungo, ſed ut ſub *Conditionalibus* comprehendendas; cum quibus ejuſdem ſunt Naturæ.

Horum poſteriores (*Locales duos*,) *Ramus*, cum ſuis, admittunt pro *Categoricis*. Eo quod in Aſſumptione habetur, non ſimpliciter *Sol ortus eſt*, aut *Non eſt Dies*; (ut in *Conditionalibus* & *Temporalibus*;) ſed *Hic Sol ortus eſt*, & *Hic non eſt dies*, (utpote de certo loco) Atque in concluſione ſimiliter.

Temporales autem, (cum talem non præfixam habeant, in Aſſumptione & Concluſione, additionalem particulam) ad *Conditionales* referunt, nec pro *Categoricis* admittunt.

Non advertentes, vocem *nunc* ſeu *jam* (utut non expreſſam) in ſignificatione verbi *Eſt* incluſam. Quippe *Dies eſt*, aut *Sol oritur*; tantundem eſt atque *Jam dies eſt*, *Jam Sol oritur*: Atque *Non eſt dies*, *Sol non ortus eſt*; tantundem atque *Jam non eſt dies*, *Jam Sol non ortus eſt*. Quæ quidem ſubintellecta vox *jam*, ſi exprimatur; tantundem facit *jam* in Temporalibus, & *hic* in Localibus.

Idem evidentius eſt ſi de alio quam præſenti tempore fiat ſermo; puta,

Sed *jam ante horam, Sol ortus erat*;
Ergo *jam ante horam, dies erat.*

Et quidem, hoc in caſu, (ubi applicatio fit ad particulare aliquod tempus,) etiam *Ramiſtæ* admittunt Temporalium eandem rationem eſſe & Localium; adeoque poſſe Temporales item pro Categoricis haberi.

Sed hypotheticos ſtricte ſumptos, ſeu Conditionales; & Temporales item ubi aſſumptio (ut in Conditionalibus) eſt indefinita; pro Categoricis (aut his æquivalentibus) non admittunt.

Ego autem omnium eandem eſſe rationem exiſtimo; omneſque pro Categoricis habeo, quales ſunt Syllogiſmi *ex obliquis* dicti, aliique Cryptice prolati. Quod ut clarius pateat, pro *Ubi* ſubſtituas *Quo loco*; pro *Quando*, *Quo tempore*; pro *Si*, *Quo caſu*: aut (quo pateat eſſe, ut oportet, major univerſalis) *Quocunque loco*, *Quocunque tempore*, *Quocunque caſu*; ſeu *Omni loco quo*, *Omni tempore quo*, *Omni caſu quo*

quo. Eritque Major universalis (affirmativa aut negativa, prout contigerit,) in Prima figura, pro formis primis; in secunda figura, pro secundis. Minor autem (quæ hic indefinite ponitur) potest esse vel *Universalis*, vel *Particularis*, vel (qui est Universalium casus unus) *Singularis*, prout casus contigerit.

In Localibus sic,

Bar- *Ubicunque* (seu *omni loco quo*) *sol ortus est, dies est*; Sed
ba- *Ubique* (seu *omni loco*) *Sol ortus est*: Ergo
ra. *Ubique* (seu *omni loco*) *dies est.*

Vel Da- *Ubicunque* &c. Sed
ri- *Alicubi* (seu *aliquo in loco*) *Sol ortus est*; Ergo
i. *Alicubi* (seu *aliquo in loco*) *dies est.*

Vel Bar- *Ubicunque* &c. Sed
ba- *Hic* (seu *hoc in loco*) *sol ortus est*; Ergo
ra. *Hic* (seu *hoc in loco*) *dies est.*

Vel Bar- *Ubicunque* &c. Sed
ba- *Londini Sol ortus est*; Ergo,
ra. *Londini dies est.*

Similiter in Temporalibus;

Bar- *Quandocunque* (seu *Omni tempore quo*) *Sol ortus est, dies est*; Sed
ba- *Semper* (seu *omni tempore*) *Sol ortus est*; Ergo
ra. *Semper* (seu *omni tempore*) *dies est.*

Vel Da- *Quandocunque* &c. Sed
ri- *Aliquando* (seu *aliquo tempore*) *Sol ortus est*; Ergo
i. *Aliquando* (seu *aliquo tempore*) *Dies est.*

Vel Bar- *Quandocunque*, &c. Sed
ba- *Nunc* (seu *hoc tempore*) *Sol ortus est*; Ergo
ra. *Nunc* (seu *hoc tempore*) *Dies est.*

Vel Bar- *Quandocunque, &c.* Sed
ba- *Jam ante horam, Sol ortus erat*; Ergo
ra. *Jam ante horam, dies erat.*

Item in conditionalibus;

Bar- *Si* (seu *omni casu quo*) *Sol ortus est, dies est*; Sed
ba- *Omni casu, Sol ortus est*; Ergo
ra. *Omni casu, dies est.*

Vel Dar- *Si* &c. Sed
ri- *Aliquo casu Sol ortus est*; Ergo
i. *Aliquo casu dies est.*

Vel Bar- *Si*, &c. Sed
ba- *Præſenti caſu ſol ortus eſt*; Ergo
ra. *Præſenti caſu dies eſt.*
Vel Bar- *Si*, &c. Sed
ba- *Tali caſu ſol ortus eſt*; Ergo
ra. *Tali caſu dies eſt.*

Adeoque omnes Syllogiſmi, in prima forma conditionalium, Majore exiſtente Univerſali Affirmativa; ſunt vel in *Barbara*, vel in *Darii*, prout minor eſt vel Univerſalis vel Particularis.

Majore, inquam, *exiſtente Univerſali*: Quippe ſi, per *Quando*, *Ubi*, *Si*, non intelligatur *Quandocunque*, *Ubicunque*, *Omni caſu quo*; ſyllogiſmus non erit concluſivus; utpote, ex Majore particulari in prima figura.

Quodq; de *Barbara* & *Darii* dictum eſt, cum conſequens eſt Affirmativa, (*dies eſt*;) Idem de *Celarent* & *Ferio* intelligendum erit, cum conſequens eſt *Negativa*: Ut puta ſi pro *Dies eſt* dicatur *Non eſt nox*.

Fe- *Quandocunque ſol ſplendet, non eſt nox*;
ri- *Quandoque ſol ſplendet*; Ergo
o. *Quandoque non eſt nox.*
Vel Ce- *Quandocunque*, &c. Sed
la- *Nunc ſol ſplendet*; Ergo
rent. *Nunc non eſt nox.*

Atque ſimiliter in Localibus & Conditionalibus, prioris formæ.

Sed & (ſi id mavis) hos etiam ad *Barbara* & *Darii* referas; ſic eos reſolvendo;

Bar- *Tempus quo ſol ſplendet, eſt tempus quo non eſt nox*; Sed
ba- *Hoc eſt tempus quo ſol ſplendet*; Ergo
ra. *Hoc eſt tempus quo non eſt nox.*
Vel Da- *Tempus quo ſol ſplendet*, &c. Sed
ri- *Aliquod tempus eſt quo ſol ſplendet*; Ergo
i. *Aliquod tempus eſt quo non eſt nox.*

Qui à præcedentibus non aliter differunt quam ut *Lapis eſt non-animal*, & *Lapis non eſt animal*; formâ differentes, ſed eodem ſenſu.

Jam, prout Conditionales in prima forma, non aliud ſunt quam Syllogiſmi in prima Figura (cryptice deformati) ita qui ſunt in ſecunda Forma conditionales, ſunt ſyllogiſmi (pariter deformati) in ſecunda Figura.

In

In Temporalibus, ſic

Cam- *Quandocunque Sol ortus eſt, dies eſt*; Sed
eſ- *Nunquam eſt* (aut *nunc non eſt*) *dies*: Ergo
tres. *Nunquam eſt* (aut *nunc non eſt*) *Sol ortus.*

Vel Ba- *Quandocunque* &c. Sed
ro- *Quandoque non eſt dies*; Ergo
co. *Quandoque Sol non eſt ortus.*

In Localibus pariter,

Cam- *Ubicunque Sol ortus eſt, dies eſt*; Sed
eſ- *Nuſquam eſt*, (vel *hic non eſt*) *dies*: Ergo
tres. *Nuſquam eſt* (vel *hic non eſt*) *Sol ortus.*

Vel Ba- *Ubicunque* &c. Sed
ro- *Alicubi non eſt dies*; Ergo
co. *Alicubi non eſt Sol ortus.*

In Conditionalibus item,

Cam- *Si* (vel *quo caſu*) *Sol ortus eſt, dies eſt*; Sed
eſ- *Nullo caſu* (vel *non in præſenti caſu*) *dies eſt*: Ergo
tres. *Nullo caſu* (vel *non in præſenti caſu*) *Sol ortus eſt.*

Vel Ba- *Si* (vel *quocunque caſu*) &c. Sed
ro- *Aliquo caſu non eſt dies*: Ergo
co. *Aliquo caſu Sol non eſt ortus.*

Quando Conſequens Majoris eſt Negativa; pro *Cameſtres* & *Baroco*, ſubſtituas *Ceſare* & *Feſtino*.

Ceſ- *Quandocunque Sol ortus eſt, non eſt nox*; Sed
a- *Semper* (aut *nunc*) *nox eſt*; Ergo
re. *Semper* (aut *nunc*) *Sol non eſt ortus.*

Vel Feſ- *Quandocunque* &c. Sed
ti- *Quandoque nox eſt*; Ergo
no. *Quandoque Sol non eſt ortus.*

Et ſimiliter de cæteris.

Sed & hic (ſi id mavis) retineas *Cameſtres* & *Baroco*; ſi, pro *non eſt nox*, ſubſtituas *eſt tempus quo non eſt nox.*

Præter has duas Conditionalium formas (*ponendo antecedentem ut ponatur conſequens*, & *tollendo conſequentem ut tollatur antecedens*,) quas Concluſivas eſſe oſtendimus, & Syllogiſmis in Prima & Secunda figura æquipollentes: Duæ ſunt aliæ Conditionalium formæ, quæ Paralogiſticæ ſunt, & non-concluſivæ; *Tollendo antecedentem ut tollatur conſequens*; & *Ponendo conſequentem ut ponatur antecedens.*

Prior eſt, ubi arguitur *a ſublatione antecedentis ad ſublationem conſequentis*; ut

Si Bucephalus eſt homo, tum eſt animal;
Sed *non eſt homo*; Ergo *non eſt animal.*

Ubi ex veris præmiſſis infertur falſa concluſio. Cujus error idem eſt atque *Minoris negativæ in prima figura*; quam non permittunt iſtius Figuræ leges.

Poſterior eſt, ubi arguitur *a poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis*; ut

Si Bucephalus eſt homo, tum eſt animal;
Sed *eſt animal*; Ergo *eſt homo.*

Ubi item ex veris præmiſſis infertur falſa concluſio. Hujus error idem eſt, atque *Syllogiſmi Affirmativi in ſecunda figura*; in qua non alia concludi poteſt quam Negativa propoſitio.

CAP. XVII.

De Syllogiſmo Disjunctivo.

SYllogiſmus *Disjunctivus*, eſt, in quo Major eſt Disjunctiva propoſitio affirmativa; cujus uno membro in Aſſumptione negato, reliquum concluditur: aut (ſi plura fuerint) ſublatis in Aſſumptione membris uno vel pluribus, ſaltem unum ex reliquis concluditur. *Ramus, Disjunctum primum* vocat; quoniam ille (ut alii non pauci) disjunctum alium habet, quem *ſecundum* vocat; ſed quem ego non admitto, adeoque hunc ſimpliciter *Disjunctivum* voco.

Puta, ab hac Majore disjunctiva,

Aut dies eſt, aut nox;

Utrovis membro remoto, reliquum concludo;

Sed *non eſt dies*; Ergo *eſt nox.*
Vel *non eſt nox*; Ergo *eſt dies.*

Si plurium ſit quam duorum membrorum, pluries arguetur; Ut ab hac majore

Vel ver eſt, vel æſtas, vel autumnus, vel hyems.

Aſſumas *Sed neq; ver eſt, neque æſtas, neque autumnus*; Ergo *eſt hyems.*
Aut *Neque ver, neq; æſtas, neque hyems*; Ergo *autumnus.*
Aut *Neque ver, neque autumnus, neq; hyems*; Ergo *æſtas.*
Aut *Neque æſtas, neque autumnus, neq; hyems*; Ergo *ver.*

Item ſi unum aut duo membra removeas; concludas de uno ex reliquis;

Puta,

Puta, Sed *non eſt ver*; ergo *vel æſtas, vel autumnus, vel hyems.*

Aut Sed *neque ver, neque æſtas*; ergo *vel autumnus, vel hyems.*

Et pariter de reliquis.

Ut cognoſcas autem quo referendus eſt hujuſmodi ſyllogiſmus; conſiderandum primo eſt, quantum hujus argumentativum eſt, & quid redundat.

Quippe in hac disjunctiva *Aut dies eſt, aut nox*; duæ latent conditionales; *ſi non eſt dies, eſt nox*; & *ſi non eſt nox, eſt dies*, Quarum nunc hæc nunc illa utilis eſt, & reliqua redundat. Si probatum eam *Diem eſſe*; utilis eſt hæc, *ſi non eſt nox, dies eſt*, (redundante reliqua;) indeque aſſumo, ſed *non eſt nox*; ergo *eſt dies*. Si probaturus ſum *Noctem eſſe*; redundat ea, & utilis eſt altera; *ſi non eſt dies, nox eſt*: ſed *non eſt dies*, ergo *eſt nox*.

Utrovis modo, Syllogiſmus hic Disjunctivus (reſciſſo quod redundat) non alius eſt quam Conditionalis primæ formæ; (ubi arguitur *à poſitione antecedentis, ad poſitionem conſequentis*:) adeoque vel in *Barbara* vel in *Darii* prout intelligitur Minor vel ut Univerſalis, vel ut Particularis. Minor enim, quamvis videatur negativa; eſt revera Affirmativa; utpote Affirmatio ſeu Poſitio antecedentis. Sic enim reſolvas;

Bar- *Caſus quo non eſt dies, eſt caſus quo nox eſt*; Sed
ba- *Hic eſt caſus quo non eſt dies*: Ergo
ra. *Hic eſt caſus quo nox eſt.*

Et pariter in aliis.

Si plurium adhuc membrorum ſit Disjunctiva, totidem ſaltem Conditionales in ſe continet quot ſunt disjunctivæ membra; imo plura, (ut ſupra ſuo loco oſtenſum eſt:) ſed quarum una tantum utilis eſt (nunc hæc, nunc illa, nunc altera, prout exigit intenta concluſio,) cæteris redundantibus.

Sic in disjunctivo illo ſyllogiſmo,

Aut ver eſt, aut æſtas, aut autumnus, aut hyems;
Sed *nec ver eſt, nec æſtas, nec autumnus*; Ergo *hyems.*

Quanquam plures in ſe contineat Conditionales, illa Major disjunctiva: tota tamen argumenti vis ab una pendet; puta

Si neq; ver eſt, nec æſtas, nec autumnus; tum eſt hyems.
Sed *nec ver eſt, nec æſtas, nec autumnus*: Ergo *eſt hyems.*

Quem

Quem eſſe ſyllogiſmum in *Barbara*, ſupra oſtenſum eſt.

CAP. XVIII.

De Syllogiſmo Negativo-Copulativo.

ALia adhuc eſt Syllogiſmi forma quam plerique Logici Syllogiſmum item *Disjunctivum* reputant; (*Ramus, Disjunctum ſecundum* vocat:) In quo Major eſt disjunctiva; indeque arguitur, *a poſitione membri unius ad remotionem alterius, ſeu reliquorum.* Puta,

Aut dies eſt, aut nox;
Sed *Eſt dies*; ergo *non eſt nox.*
Vel *Eſt nox*; ergo *non eſt dies.*

Hunc autem ego Paralogiſmum reputo; non concluſivum Syllogiſmum.

Fieri quidem poteſt ut talia nonnunquam membra ſint quæ non poſſunt ſimul conſiſtere (ut, hic, *Dies* & *Nox*;) quo caſu, uno remoto, reliquum ponitur. Verum ubi hoc contingit; id vi *materiæ* fit, non *formæ*; eſtque (quod aiunt) *veritas conſequentis*, non *veritas conſequentiæ*. Quippe ſi ſic arguam (in eadem forma)

Aut Homerus aut Virgilius de Bello Trojano ſcripſit:
Sed *Homerus ſcripſit*; Ergo *non Virgilius.*
Vel *Virgilius ſcripſit*; Ergo *non Homerus.*

Manifeſtum eſt, utrovis modo, ex veris præmiſſis falſam inferri concluſionem. Nam *uterque* de Bello Trojano ſcripſit.

Huic quo occurratur; hanc interponunt cautionem; Nempe, *Intelligendum eſſe de membris ſic oppoſitis, ut non poſſint ſimul conſiſtere; ſecus, argumentum non valebit.* At hoc, inquam, fit *vi materiæ* non *vi formæ*; adeoque formam non eſſe concluſivam.

Quod volunt, hoc eſt. Ita intelligendam eſſe Majorem acſi ſic expreſſe diceretur,

Vel dies eſt, vel vox; non utrumque.

Atque hinc (fateor) recte arguas,

Sed *dies eſt*, Ergo *non nox.*
Aut *nox eſt*, Ergo *non dies.*

Sed hoc ſequitur, non propter Disjunctionem, *aut dies eſt,*

eſt, aut nox, (quæ hic nullius eſt valoris ;) ſed propter annexam Negationem, *non utrumque* : hoc eſt ; *non eſt & dies & nox*. Quippe Major, ut jam concipitur, bimembris eſt ; cujus membrum primum eſt disjunctiva propoſitio, *aut dies eſt aut nox* ; quæ has duas includit conditionales, *ſi non eſt dies, nox eſt* ; *ſi non eſt nox, eſt dies* ; ſed quarum utraque ad rem præſentem nihil faciunt : Membrum poſterius (quo ſolo nititur argumentum) eſt propoſitio *Negativa Copulativa* (ſeu potius Copulativa negatio) *non ſimul eſt & dies & nox* (unde recte arguas, à poſitione unius ad remotionem alterius ;) adeoque potius dixerim (cum aliis aliquot) *Negativum-Copulativum*, quam *disjunctivum* ſyllogiſmum, quippe pars ea disjunctiva, hic nihil agit. Pars autem altera (*non eſt & dies & nox*,) has duas involvit Conditionales ;

Si dies eſt, non eſt nox.

Et *Si nox eſt, non eſt dies.*

Quarum nunc hæc, nunc illa, uſui eſt ; non utraque. Nempe, ſi *noctem non eſſe* probaturus ſum, ſic arguo :

Si eſt dies, non eſt nox ;
Sed *eſt dies* ; Ergo *non eſt nox*.

Si, *non eſſe diem* ; ſic arguo ;

Si nox eſt, non eſt dies ;
Sed *nox eſt* ; Ergo *non eſt dies*.

Poſtquam igitur totam Disjunctivam ſepoſuimus (ut ad argumenti vim nihil facientem) & Conditionalium alteram (quæ in Negativa-Copulativa latebant ;) quod ſupereſt argumenti, eſt Syllogiſmus *Conditionalis* prioris formæ (*a poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis* ;) quem non alium eſſe, à Syllogiſmo Categorico in prima figura, ſupra oſtenſum eſt.

Atque jam ſyllogiſmorum *Hypotheticorum* (ut dici ſolent) formas omnes, uſu receptas, breviter expendimus : oſtendimuſque, ad quem Modum & Figuram ſint reducendæ ſingulæ. Ut non porro culpandus ſit, eo nomine, Ariſtoteles ; quod ſyllogiſmos omnes (concluſivos) ad Figurarum ſuarum Trium, modos aliquos, reduci poſſe dixerit.

CAP.

CAP. XIX.

De Dilemmate, seu Syllogismo Distributivo.

REstat Argumentationis forma *Dilemma* dictum; (Hypotheticis non absimilis:) quæ nunc fere Syllogismus *Disjunctivus* dici solet, malim *Distributivum* dicas. Cujus Major est *Conditionalis*, consequentem habens *Disjunctivam*, seu potius *Distributivam*; cujus pars utraque (aut etiam omnes, si plures sint,) in Minore negatur; unde de toto negative concluditur. In hujusmodi fere forma;

Si omnino; *tum vel sic, vel sic*:
Sed *neque sic, neque sic*: Ergo *non omnino.*

Quod ad aliorum Disjunctivorum formam sic efferas,

Vel sic, vel sic, vel non omnino;
Sed *neque sic, neque sic*: Ergo *non omnino,*

Vel ad formam Conditionalium

Si neque sic, neque sic; tum *non omnino*:
Sed *neque sic, neque sic*: Ergo *non omnino.*

Tale est Apostoli argumentum, Rom. 3. 9, 20.

Si quis per opera legis justificandus sit, tum vel Judæus vel Gentilis:
Sed, *neque Judæus neque Gentilis.* (Quæ seperatim probaverat.)
Ergo, *Nemo.*

Familiare exemplum est;

Si Planta sit animal; *tum vel homo, vel brutum*:
Sed *neq; homo est, neq; brutum*: Ergo *non est animal.*

Vel (quod eodem recidit) in *Camestres*:

Cam- *Omne animal est vel homo vel brutum*; Sed
es- *Planta est neque homo, neque brutum*: Ergo
tres. *Non est animal.*

Vel adhuc, magis explicite:

Cam- *Omne animal est, aut homo aut brutum*;
es- *Nulla planta est, aut homo aut brutum*, Ergo
tres. *Nulla planta est animal.*

Si pro *nulla planta est*, diceretur *aliqua planta non est*; foret in *Baroco.*

Interim notandum, Syllogismi hujus (sic expositi) Majorem (utut, propter distributionem, videatur propositio Composita

Composita, seu Hypothetica) simplicem esse *Categoricam*; cujus Prædicatum est terminus Distributivus: tantundem utique acsi diceretur (*mne animal*, est, *unum horum*.

Estque *Dilemma*, seu syllogismus hujusmodi Distributivus, nil aliud quam *Negativa Inductio*: ubi, enumeratis particularibus, quod oftenditur negari de singulis, concluditur, negandum de omnibus. Aut, enumeratis casibus omnibus, quod oftenditur falsum de singulis, concluditur falsum esse de omnibus.

Atque, ut in aliis Inductionibus, sic hic; enumeratio casuum seu particularium, aliquando plena est & perfecta; aliquando partialis & imperfecta, sed cum annexa particula collectiva (expressa vel subintellecta) quæ omissa comprehendat: Et de his idem censendum quod de Inductionibus dictum est supra.

Expendimus igitur Argumentationum formas omnes, quæ ut usu receptæ recenseri solent: Omnesque invenimus (utut aliis quandoque nominibus specialiter insignitas) aut syllogismos esse (utcunque mutilatos, deformatos, deordinatos, variisque Grypsibus obscuratos) aut ex pluribus syllogismis compositas. Totaque Argumenti vis, ex dispositione syllogistica dependet.

CAP. XX.

De Fallaciis.

Antequam ea dimittam quæ Syllogismi (seu Argumentationis) *Formam* spectant; de *Fallaciis* aliquid dicendum videtur, seu (quod dici solet) syllogismo *Sophistico*. De quibus (post Aristotelem) plerique Logici solent disserere. Non quod hæ legitimæ sint Argumentationum Formæ, quibus uti par est; sed ut ab illis (ut à scopulis) caveamus.

Fallaciæ dici solent, quia non tam ad veritatem investigandam inserviunt, quam ad Fallendum; &, sub specie argumentationis, incautis imponendum; & veritatem potius perplexam reddere solent quam expedire.

Sophismata item dici solent; & argumentationes *Sophisticæ* & *Captiosæ*; utpote eis familiares quos *Sophistas* voca-

bant. Qui, oſtentationis gratia, victoriam magis quam veritatem ambiebant; litigando aliis negotium faceſſere ſatagentes.

Quinque erant præ cæteris, ad quorum unum aliquod conabantur hi ſophiſtæ redigere adverſarium; (*Sophiſtarum Metæ* dictæ;) *Redargutio, Falſum, Inopinabile, Solœciſmus,* & *Nugatio.* Nimirum, vel 1. Ut ſibi contradicere cogeretur adverſarius (admittendo quod ante negaverat, aut negando quod ante affirmaverat:) Vel 2. admittere quod eſt manifeſto falſum; aut 3. quod ut falſum vulgo reputatur, utpote paradoxum: vel 4. ſolœciſmum aliquem & incongruam locutionem adhibere; aut 5. trivolum quid & nugatorium; puta, quod ad rem præſentem non faciat: aut importunam repetitionem eorum quæ jam ante fuerant refutata.

In hunc finem Sophiſmata quædam adhibebant; puta paralogiſmos, & ambigue dicta, aliaque quæ ſpeciem aliquam argumentationis præ ſe ferrent, ſed juſtam concludendi vim non habebant. Quæ quidem, antequam Ariſtoteles veras arguendi leges conſtituerat, magis erant ad fallendum apta, quam poſt haſce conſtitutas & receptas.

Horum aliqua, ſuo præſertim tempore uſitatiora, collegit Ariſtoteles; quæ, poſt illum, alii ſolent Logici recenſere; dum poſt Syllogiſmum Demonſtrativum, atque Topicum, agunt etiam de Syllogiſmo Sophiſtico. Ego (mutato ordine) præmitto potius; quia ſpectant horum ſophiſmatum pleraque, ſyllogiſmi Formam, magis quam materiam.

Et quidem aptiſſime ſolvuntur, oſtendendo, quomodo à vera forma ſyllogiſmi deflectunt: utpote vel contra generales ſyllogiſmorum regulas peccantia (puta, ut ſyllogiſmi ex ſolis particularibus, aut ex ſolis negativis, aut ex pluribus quam tribus terminis conſiſtentes, aut ſimile quid peccantes:) aut contra peculiares particularium figurarum regulas, (puta, ſi Major ſit, in prima aut ſecunda figura, particularis; ſi Minor ſit, in prima vel tertia, Negativa; ſi Concluſio ſit, in ſecunda figura, affirmativa; aut, in tertia, de communi ſubjecto Univerſalis: aut etiam perturbatus ſit terminorum ordo, aut tranſpoſitæ præmiſſæ, quo videatur ſyllogiſmus in alia figura modove quam revera eſt; aut quid horum ſimile:) ut minus ſit neceſſarium (ei qui veram ſyllogiſmi ſtructuram probe intelligit, & rite perpendit,)

pendit,) novam de Fallaciis tractationem adjungere; quoniam (ut dici solet) *Rectum est index sui & obliqui.*

Cum tamen id faciant alii, ego eos hac parte sequar: recensendo *Fallacias* (quas vocant) tredecim; Sex *in dictione*, & Septem *extra dictionem* dici solitas.

Fallaciæ dictionis (seu, *in dictione*,) recenseri solent, *Æquivocatio*, *Amphibologia*, *Compositio*, *Divisio*, *Accentus*, & *Figura dictionis*.

1. *Æquivocatio*; quando vox aliqua duplici sensu usurpatur, (adeoque duos terminos revera constituit, dum videtur unicus:) sive id fiat propter ejusdem vocis diversam significationem nativam, (ut *Liber* Bacchus, & *liber* à servitute; item *Liber* codex, & *liber* Cortex; sic *crevi* à *cerno*, & *crevi* à *cresco*; *tentus* à *tendo*, & *tentus* à *teneo*; *infractus* participium ab *infringo*, & *infractus* compositum ab *in* & *fractus*, sensu plane contrario; item *immutatus* participium ab *immuto*, & *immutatus* compositum ab *in* & *mutatus*; aliaque multa:) sive propter ejusdem vocis sensum proprium, diversum à figurativo; (ut *Vulpes* quadrupes, & *Vulpes* pro homine astuto; *Homo* pictus, & *homo vivus*; vir *salubris* & *salubris* potio; aliaque multa.) Sic si quis arguat *stellam latrare*, quia *stella quædam canis dicitur*; *Deumque habere oculos, aures, nares*, &c. quia dicitur (sensu figurato) *videre, audire, olfacere suavem odorem*, &c. Facile respondebitur captioso argumento, distinguendo varios sensus ejusdem vocis, indeque ostendendo syllogismi quatuor terminos (si sensum spectes) ubi tres saltem (sono) comparent:

2. *Amphibolia*, seu *Amphibologia*; ubi ambiguitas oritur, non tam à singularium vocum diverso sensu, quam à varia constructione cujus capax est sententia. Ut in noto illo, *Aio te, Æacida, Romanum vincere posse*, (*I say, the Roman you shall kill*;) ubi non liquet, ex sono vocis, an *Romanus Æacidam*, an *Æacides Romanum*, occisurus esset: sic in nuncio, Regum nostrorum cuidam fatali, *Edwardum Regem occidere nolite timere bonum est*; ubi dubium est an construendum sit, *occidere nolite*, an *nolite timere*. Pariter, si quis à dicto Proverbiali, *Æthiopem lavare* (pro inutili labore) id factum sensu literali arguat: aut si à quopiam *Ironice* dicto, idem quis arguat sensu proprio. Ut in *Eliæ* sarcasmo in *Baaliticos* sacerdotes; de *Baale* ludentis, 1 Reg. 18. 27. *Altum clamate; nam certe deus est; sed vel meditatur, vel prosequitur, vel est in itinere, vel forte dormit, & excitan-*

dus est. Ubi ab ironice dictis, si quis argueret sensu directo: refellendus est, distinguendo sensum verum à fallaci: & ostendendo, ob sensum duplicem, quatuor esse in syllogismo terminos.

Hujusmodi ambiguitates, cum crassæ sunt & manifestæ; facile deteguntur adeoque vitantur: Periculum autem est, quando ita subdole quis arguit, ut, sub verborum formulis specie tenus manifestis, & minime suspicandis, latentem sensum insinuare satagat qui non est admittendus. Siquis, probaturus, *posse Deum facere homines numero infinitos actu*; sic argueret; *Potest deus facere quot potest facere*, (clamitetque hoc tam indubium esse, ut siquid in propositione culpandum sit, hoc saltem erit quod ludicra videatur, utpote identica;) indeque assumat; *Est autem eorum numerus* (quos potest facere) *vel finitus*, (quod non dicendum est, quia sic determinaretur Dei potentia ad finitum aliquem hominum numerum, ut eo plures non possit facere;) *vel infinitus*, (quod probandum erat:) adeoque posse esse *homines actu infinitos numero*: (quodque de *infinitis numero* dicitur, pariter ostendetur de *infinitis magnitudine, infinitis potentia, dignitate, excellentia*, &c; posseque igitur creaturas esse omnibus modis infinitas.) Talia memini me, (cum puer eram) argumenta legisse plura apud *Rodericum* de *Ariaga* scholasticum: Sed non tam puer eram, quin potuerim fallacem sensum discernere. Adeoque negandam esse majorem propositionem (de qua tam glorioſe clamitant qui sic arguunt) eo sensu qui necessarius est ad inferendam eam conclusionem. Quippe illud *quot potest facere*, intelligendum erit vel *distributive* de singulis, (qui patentior sensus prima facie videatur;) atque sic certum est, *Deum posse facere quot potest facere*; hoc est, *nullus est eorum quos potest facere, quin eum possit facere*; (sed hic sensus non sufficit argumento:) vel *collective* intelligendum, nempe *posse Deum tot facere, ut cum hi facti fuerint, non poterit plures facere*; (ut qui totam suam potestatem jam in actum redegerit:) Atque hoc sensu (qui ipsis necessarius erit) neganda est ea propositio: nempe *posse deum tot facere, ut deinceps alios facere non possit.* Quippe hoc esset potentiam inexhaustibilem, actu exhaurire.

3. Fallacia *compositionis*, quando male componuntur ea quæ separatim vera sunt. Ut, si *Abrahamus* de *Isaaco* diceret (post natum *Jacobum*) *Pater est*, & *meus est*; ergo

meus

meus pater. Quod est argumentum (ut loquuntur) *a bene divisis ad male conjuncta.* Sic, *possibile est album esse nigrum, & sedentem stare*; vera sunt in *sensu diviso* sed non in *sensu composito:* Hoc est, possibile est ut quod *jam* est album, fiat *alio tempore* nigrum; sed non ut sit *nigrum dum manet album:* Item, ut, qui *jam* sedet, *alio tempore stet*, non eodem. Sic, *possibile est, eum Romæ esse qui Londini est*; Nempe alio tempore, non eodem. Item, *duo & tria sunt par & impar*; Nempe, *separatim* sumpti, alter par est alter impar numerus; Sed, *conjunctim* sumpti, *duo & tria*, hoc est *quinque*, sunt impar numerus, non par.

4. *Fallacia divisionis*, quando male dividuntur ea quæ junctim vera sunt: Sic *omnes planetæ sunt septem*, nempe *collective* sumpti, verum est; non autem *distributive* sumpti: adeoque male quis inde argueret, *Solem & Lunam* esse *septem*, eo quod sint planetæ: Quippe verum id est (ut loquuntur) in *sensu composito*, sed non in *sensu diviso.* Similiter siquis argueret *Socrates* est *mortuus*, ergo *Socrates* est: Item, de Pictura; *est homo pictus*, ergo *est homo*: Et, de falsa moneta; est *argentum simulatum*, ergo *est argentum*: Quod est, *arguere* (ut loquuntur) *a bene conjunctis ad male divisa.* Atque idem intelligendum de aliis *terminis* (ut loquuntur) *diminuentibus*; ubi adjectum vel tollit vel minuit id cui adjicitur. Solvuntur autem hæ fallaciæ sive *Compositionis* sive *Divisionis*, distinguendo ambiguos sensus, indeque ostendendo plures adesse terminos quam oportuit.

5. Fallacia *Accentus* seu *Pronunciationis*; quando voces eisdem literis scriptæ, aut non multum diversis, sensu tamen differentes, promiscue confunduntur. (sive id temere factum est sive data opera ad fallendum.) Ut *hortus* & *ortus*; *hara* & *ara*; (quæ spiritu differunt:) Item *malum* adjectivum, & *malum* pro pomo; sic *edo* de cibo comesto, & *edo* de libris editis; (quæ differunt quantitate primarum syllabarum;) sic *cervus* & *servus*; *seu* & *ceu*; *concilium* (à conciendo) & *consilium* (à *consulendo*;) *callidus* & *calidus*; *Jenua* & *genua*; *Jena* & *gena*; (diversis literis, sed eodem sono, prout nunc dierum proferri solent:) sed crassiores sunt hæ fallaciæ quam ut perito imponant: Solvuntur distinguendo ea quæ confunduntur, indeque monstrando pluralitatem terminorum.

6. Fallacia à *Figura dictionis* dici solita, quando quis ab aliquali similitudine seu derivationis analogia, parem, significationis

significationis analogiam concludit. Ut, quia κρύπτω & καλύπτω tandundem fere significant; item *condo, tego, claudo*; ergo ἀποκρύπτω & ἀποκαλύπτω tantundem significarent; itemque *recondo, retego, recludo.* Similiter, in lingua noſtra, quia *to* & *unto* tantundem ſignificant: ergo *toward* & *untoward*: Item, quia *roſt meat* & *meat roſt* tantundem ſignificant; itemque *baked pudding* & *pudding baked*: ergo tantundem ſignificarent *pan pudding* & *pudding pan*; *mill horſe* & *horſe mill.* Quibus ſolvendis, ſufficit, negare argumentum ab *Analogia* in omnibus verum eſſe: præſertim ubi quid contrarium ſuadeat. Quippe hujuſmodi Fallacia *materiam* ſyllogiſmi magis ſpectat, quam *formam*: dum id præſumitur ut univerſaliter verum, quod non eſt.

Fallaciæ *extrà dictionem* dictæ, ſunt, quæ non tam ab ipſis vocibus ſeu loquendi formulis dependent, quam à materia vocibus ſubſtrata; ſolentque numerari ſeptem: *Fallacia Accidentis*; *A dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter*; *Ab ignoratione Elenchi*; *A non-cauſa pro cauſa*; *Fallacia conſequentis*; *Petitio principii*; & *Fallacia plurium interrogationum.*

1. *Fallacia accidentis*; cum *accidentarium* quiddam confunditur cum eo quod eſt *eſſentiale* ſeu principaliter intentum. Puta, ſi de quopiam dicatur, *Quod emit comedit* (nimirum quoad rei ſubſtantiam, non omnia ejus accidentia;) indeque quis inferret, ſed *crudum emit*, ergo *crudum comedit*: argumentatio fallax eſt; quoniam de *re ipſa* intelligendum erat, non de re ſic *qualificata.* Item; *qui naſcitur moritur*; ſed *naſcitur infans*, ergo *moritur infans*: ſeu contra, *mortuus eſt ſenex*, ergo *natus eſt ſenex*: Intelligendum enim erant de identitate *perſonæ*, non identitate *ætatis.* Pariter; *Gladius & enſis idem ſunt*; ſed *Gladius eſt vox triſſyllaba*; Ergo & *enſis*: Fallit argumentum; cum id quod de identitate *ſignificationis* dictum erat, traducitur ad *numerum ſyllabarum*; quod plane accidentarium eſt ad id de quo fiebat ſermo. Solvitur diſtinguendo ſenſus diverſos, indeque oſtendendo pluralitatem terminorum.

2. *A dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter*; quum quid ſenſu limitato ſeu conditionato prolatum, applicatur tanquam abſolute dictum. Ut, ſi *Æthiops* concluditur *albus eſſe*, quoniam eſt *albus dentes*: Aut quis *ſapere* concluditur, quia eſt *ſapiens opinione ſua*: Aut *cognitione præditus* propter *cognitionem falſo dictam.* Solvitur hæc (ut reliquæ) diſtinguendo varios ſenſus.

3. *Ab*

3. *Ab ignoratione elenchi:* ubi *elenchus* intelligitur, de *confutatione ante-dicti*, seu *contradictorii probatione*: Adeoque *ignoratio elenchi*, est, cum quid profertur ut contradictorium, quod contradictorium non est, sed cum antedicto satis consistens. Jam vero, ut Affirmatio & Negatio sint vere contradictoriæ, tres saltem conditiones recenseri solent ut necessariæ: Nimirum, ut sint, 1 *ad idem*, 2 *secundum idem*, & 3 *eodem tempore*. Puta, siquis *Poetam* dixerit *lascivum* esse, de *Catullo* loquens; huic non contradicitur, dicendo *Virgilium* (poetam) *non esse* lascivum: quia non *ad idem*. Sic dicenti *Æthiopem nigrum esse*, non contradicitur dicendo *dentes esse albos*; quia non secundum idem, seu, non eodem respectu. Nam alter de corporis colore, alter de colore dentium loquitur. Item dicenti *Johannem & Jacobum similes esse* (intelligendo corporis formam) non contradicit qui *prudentem* alterum, alterum *imprudentem* dixerit. Item, siquis *Juvenem* fuisse quempiam dixerit; alter *senem*; nulla fit contradictio si non de *eodem tempore* fit sermo. Solvitur hoc, monstrando nullam esse contradictionem, propter defectum harum conditionum alicujus.

4. *A non-causa pro causa.* Quando quidpiam ut causa assignatur illius rei cujus non est causa. Utpote, siquis *vini usum* interdixerit, eo quod *ebrios faciat*; quippe hoc non ab *usu* sed ab *abusu* vini provenit. Sic Apostolus arguit, Rom. 7. 7, 12. *non culpandam esse legem*, tanquam *peccati causam*; sed *concupiscentiam* quæ à lege occasionem peccandi sumeret. Pariter, cum *Cometæ* (quia quandoque præcedunt) assignantur ut *causæ* mortis principum, similiumque. Et *Elias* ab *Achabo* insimulatus ut *perturbator Israelis*, 1 Reg. 18. 17. Respondetur, ostendendo veras causas; vel saltem, has non esse.

5. Fallacia *Consequentis*; quando quid à quopiam infertur ut consequens quod inde non sequitur. Ut cum *prosperum scelus, virtus* vocatur; & *afflicta virtus, sceleris* damnatur, (ut in casu *Jobi*,) quasi quidem, *omne prosperum, bonum esset*; *Omne afflictum, malum*. In quibus nulla est rerum connexio necessaria. Similiter, quoties illatio secus facta est quam per Logicæ leges fieri debet. Puta, (contra leges Conversionum;) Quoniam *omnes homines sunt animalia*, ergo *omnia animalia sunt homines*: Aut etiam, Quia *animalium aliqua non sunt homines*; ergo *aliqui homines non sunt animalia*. Aut, (contra leges syllogismi,) *Si homo, tum animal*;

animal; ſed *non homo*, ergo *non animal*: vel, ſed *animal*, ergo *homo*. Item; *Remunerabitur pietas, vel in hac vita, vel in futura*, ſed *in hac vita*, ergo *non in futura*; aut, ſed *in futura*, ergo *non hac*: Non ſequitur, inquam, nam *in utraque*; ut quæ *promiſſa habet & hujus vitæ, & futuræ*, 1 Tim. 4. 8. Similiter, ſi contra alias ſyllogiſmorum leges peccetur. Reſpondetur, monſtrando errorem formæ; aut alios in eadem forma oſtendendo, ubi ex veris præmiſſis infertur concluſio manifeſte falſa.

6. *Petitio principii*; quando aſſumitur quod erat probandum: ſive eiſdem verbis id fiat, ſive quæ tantundem ſignificant, aut quæ præſumunt quod erat probandum. Item, ſi *ignotum per ignotius* probatum imus, aut per *æque ignotum*. Puta, ſi *mundum incepiſſe* probaret quis, eo quod *tempus aliquando fuit quo primum exiſteret*; quod tantundem eſt. Item, quod vocant, *diſputare in circulo*; ad id redeundo à quo primum diſceſſum erat. Utputa, ſiquis *Ignem urere* probaret, eo quod ſit *calidus*; & mox (paucis forte intermiſſis) *calidum* eſſe, quia *urit*. Refellitur, monſtrando nugacem proceſſum arguentis dum nequicquam promovetur.

7. Fallacia *plurium interrogationum*: dum plures ita complicantur quæſtiones, ut nec junctim negari poſſint, nec junctim affirmari. Utputa, ſi interrogetur, Num *Homerus & Virgilius fuerint Græci*? Num *Virgilius & Cicero fuerint Poetæ*? Num *Uliſſes fuerit formoſus & facundus*? Ubi nec utrumque concedendum eſt, nec utrumque negandum. Reſpondendum eſt, vel negando copulativam, (*non utrumque*:) vel ſeparatim alterum affirmando, alterum negando.

Atque hæ ſunt quæ recenſeri ſolent fallaciæ: Non, quod hæ ſint omnes; aut quod harum aliquæ non poſſent omitti (ut cum aliis coincidentes:) ſed quod has præ reliquis notare ſoleant Logici; & ſiquæ occurrant aliæ, poſſunt vel ad harum aliquas referri, vel ſimili modo refelli. Et quidem pleræque commune admittunt reſponſum; vel quod peccetur contra formam ſyllogiſmi; vel diſtinguendo varios ſenſus quibus terminorum aliquis uſurpatur, indeque oſtendendo pluralitatem terminorum.

Interim hic monendum duco; quod hæ *Fallaciæ*, utcunque juſtam argumenti vim non habeant, apprime tamen commodæ ſunt ad id omne quod *ingenioſum* vulgo dicimus: Ut ſunt joci, facetiæ, dicteria, ſcommata, ſarcaſmi,

caſmi, retorſiones lepidæ, (*wit, ralliery, repartie.*) Quippe hoc omne fundari ſolet in hujuſmodi Fallaciarum aliqua: Nonnunquam alluſio fit ad verborum ſonos; nunc ad ambiguam vocum ſignificationem; nunc ad dubiam ſyntaxin; nunc proverbialiter dici ſolita accommodantur ſenſu proprio, aut vice verſa: nunc aliud aperte dicitur, aliud clam inſinuatur; ſaltem oblique inſinuatur, quod non erat directe dicendum; nunc verba contrario ſenſu captantur, & retorquentur; nunc veriſimile, inſinuatur ut verum, ſaltem ut ſuſpectum; nunc de uno dicitur, quod, mutato nomine, de alio intellectum vellent; nunc ironice laudando vituperant; nunc objecta ſpicula, reſpondendo declinantur, aut etiam (obliquata) alio diriguntur, forte ſic ut authorem feriant; & fere ſemper ex ambiguo luditur. Quæ quidem fallaces formulæ, ſi frigidæ ſint craſſæque, ridentur; ſi ſubtiliores, arrident; ſi acutæ, titillant; ſi aculeatæ, pungunt.

CAP. XXI.

De materia Syllogiſmorum.

DE Syllogiſmorum *Formis* hactenus dictum eſt; atque (ut quæ eo ſpectant) de *Fallaciis*, quæ ſunt à juſta forma deviationes. Reſtat, ut de Syllogiſmorum *Materia* agamus; hoc eſt, de Veritate & Certitudine propoſitionum. Quippe utcunque accuratæ ſint argumentationum formulæ; ſi tamen propoſitiones ipſæ (quam *Materiam* dicimus) aut non ſint veræ, aut non certæ, infirmum eſt argumentum. Quanquam enim, etiam tum, concluſio vera eſſe poſſit, & inde (ſi veræ eſſent) neceſſario ſequeretur: ſi tamen præmiſſarum vel utraque, vel ſaltem altera, non ſit vera; non *inde ſequitur* veram eſſe concluſionem; &, ſi vera ſit, ſaltem *non probatur* vera eſſe.

Jam vero Veritas aut Falſitas propoſitionum (ex quibus conſtat argumentum) judicanda eſt (præcipue) à Principiis iſtius Artis ſeu Scientiæ ad quam potiſſimum ſpectat id de quo arguitur. Utpote, in Naturali Philoſophia, ex Principiis Naturæ; aut ſaltem Naturali Hiſtoria: In Philoſophia Morali, à Principiis Praxeos, ſeu legibus Boni & Mali:

Mali: In Mathematicis, à principiis ſuis: In Metaphyſicis, ex ſuis; (quo referendæ ſunt pleræque Regulæ ſeu Axiomata, quæ tradi ſolent in ea Logices parte quam Topicam vocant; ſaltem niſi Metaphyſicam velimus cum Logica confundere:) Atque in aliis ſimiliter.

Et quoniam in his non ſemper ad abſolutam Certitudinem pervenire datum ſit: contentos eſſe oportet eo qui haberi poteſt *Probabilitatis* gradu: Adeoque pro Univerſali admittere, quod ut plurimum contingit, quodque merito expectemus; uſque dum quidpiam de præſenti caſu appareat in contrarium.

Hinc eſt quod, abſque omni ſcrupulo, haberi ſoleat Univerſalis propoſitio, quod *Omnis homo ſit Bipes*, (nec plures nec pauciores habens quam duos pedes:) quodque hoc ſit Inductione ſatis comprobatum, quoniam hoc in *Petro*, *Johanne*, *Jacobo*, cæteriſque, conſpicimus indies: & ſiquid in contrarium aliquando contingat; pro *manco*, *mutilato*, *monſtro*, *prodigiove* haberi ſolet. Atque tum demum intelligenda dicetur propoſitio, de hominibus *perfectis*, de hominibus (ut loquuntur) *generaliter* ſumptis, hoc eſt hominum parte longe maxima. Adeoque *Titius* (ut qui homo eſt) *præſumetur* duos habere pedes (nec plures) niſi contrarium pateat. Et quidem ſi contrarium comperiatur, dicetur hic caſus extraordinarius. Quando igitur arguimus, *Titium* (cum homo ſit) *bipedem eſſe*: Hoc *apprime probabile*, ſeu veriſimile, dicendum erit, potius quam *abſolute certum*.

Et quidem, ſi incomperta fuiſſet & plane ignorata *Maurorum* gens; non minus cenſenda foret univerſalis propoſitio, *Omnis homo eſt albus*, quam *Omnis homo eſt bipes*. Jam vero, cum magno numero mortales (Mauritaniæ incolæ) comperiantur aut *Nigri* aut *Fuſci*; contenti ſumus id Particulariter proferre, Hominum *aliqui* (aut forte, *plerique* hominum) *albi ſunt*; non, *Omnes*.

Pariter; ſiquando compareat aut *Corvus albus*, aut *Cygnus niger*, dicetur *rara avis in terris*: &, quanquam non *impoſſibilis* habeatur, tam raro tamen contingens, ut dicatur rotunde (in hiſtoria naturali) *Omnes corvi nigri ſunt*; & *omnes Cygni, albi*.

Pari ratione, cenſeri ſolet *Riſibilitas* Humani generis *Propria*; & a Rationalitate inſeparabilis: Adeoque *Homo* & *Riſibilis*; item *Rationalis* & *Riſibilis*; termini convertibiles:

biles: (*omnis homo eſt riſibilis*, & *omne riſibile eſt homo.*) Quod quidem eo uſque obtinet, ut hoc fere unicum ſit exemplum, quod plerique Logici proferunt, *perfectæ* demonſtrationis, ſeu (ut loquuntur) *potiſſimæ*: Dum nempe, de *Subjecto* (Homine) demonſtrant *Eſſentiale conſequens* (Riſibilitatem,) per *Eſſentiale conſtituens* (Rationalitatem,) unde *immediate* & *adæquate* profluere volunt Riſibilitatem. Non quod ulla ſit (quantum ego video) neceſſaria (in rei natura) connexio Riſibilitatis cum Rationalitate; ſed ſolummodo, quia (quatenus obſervatum fuerit) generis humani omnes (data occaſione) Ridere (ſed & Flere) aliquando ſolent; quod de aliis animalibus aut non fuit (hactenus) obſervatum, aut (ſi ſic) diſſimulatum eſt.

Et quidem tota *Naturalis Philoſophia* vix aliud eſt quam *Naturalis Hiſtoria* in ordinem digeſta. Siquid ibi erratum ſit in materiis colligendis; id non Logicæ imputandum eſt (cujus eſt obſervata digerere) ſed ab imperfecta rerum obſervatarum collectione. Quodque de Naturali Philoſophia dictum eſt; de aliis pariter intelligendum eſt, circa quæ verſatur Logica.

Si autem, à rebus rite obſervatis, indebita fiat illatio; illudque inde ut certum concluditur, quod tantum eſt Probabile; aut non concluditur Probabile, cum id ſuppetat unde hoc ſaltem concludatur: hoc erit defectui Logicæ imputandum.

Hac conſideratione factum eſt, quod Syllogiſmi (pro ratione materiæ) diſtingui ſoleant in *Apodicticum*, *Didaſcalicum*, & *Sophiſticum*.

Sophiſticum jam conſideravimus; ut qui Syllogiſmi *Formam* potius ſpectat quam *Materiam*; quique ad fallendum magis quam probandum comparatus eſt.

Apodicticus (ſive *Demonſtrativus*) eſt, qui putatur *abſolutam certitudinem* probare; indeque creare (quam vocant) *Scientiam*, ſeu certam cognitionem; *Scientificus* inde dictus.

Didaſcalicus, (qui & *Topicus*, & *Dialecticus* dicitur,) qui, ex præmiſſis ſaltem Probabilibus, *Probabilitatem* ſaltem probat; indeque *Opinionem* ſeu probabilem conjecturam creare dicitur. Deque his duobus poſterioribus reſtat dicendum.

CAP. XXII.

De Demonſtratione.

SYllogiſmus *Apodicticus* ſive Demonſtrativus (à Græca voce ἀποδεῖξις dictus; quæ Latine *Demonſtratio* reddi ſolet;) talis appellari conſuevit Syllogiſmus (ſeu Syllogiſmorum ſeries) qui ex certis Principiis certam infert concluſionem: Adeoque non tantum probabilem conjecturam, ſed abſolutam certitudinem rei probatæ facit.

Tales reputari ſolent, quas vocant *Demonſtrationes Mathematicas*: in quibus, ex Principiis ita certis, ut de eis nemo (qui ea intelligit & perpendit) merito dubitare poteſt; id quod proponitur probandum ita certo deducitur (Syllogiſmi unius pluriumve ope) ut de ejus veritate non poſſit dubitari. Atque ab hac δείξεως ſeu ἀποδείξεως ſignificatione apud Mathematicos, mutuatur (credo) Ariſtoteles eandem vocem pro argumentis omnium certiſſimis; quippe quod de talibus vox ea ſoleat apud Matheſeos ſcriptores uſurpari.

Cumque Demonſtrationes omnes (quæ hanc merentur appellationem) tales ſint: non tamen eodem omnes dignitatis gradu haberi ſolent. Utut enim eadem *certitudo*, non tamen eadem eſt omnium *evidentia*.

Eſt quæ dici ſolet *Demonſtratio* τῦ ὅτι (*quod ſit*,) quæ oſtendit rem *eſſe*: & *Demonſtratio* τῦ διὰ τί (*cur ſit*,) quæ oſtendit unde fit quod ita eſt; veraſque rei cauſas aperit.

Atque ex Demonſtrationibus τῦ ὅτι, alia dicitur *Apagogica* (ſeu per impoſſibile,) alia *Oſtenſiva*.

Demonſtratio *Apagogica* (ἀπαγωγὴ) deducendo ad Abſurdum ſeu Impoſſibile; non directe probat quid *eſſe verum*, ſed *non eſſe falſum*, (eo quod, ſi falſum foret, ſequeretur inde Abſurdum quid ſeu Impoſſibile) indeque concludit verum eſſe. Hujus exempla ſupra dedimus in reductione modorum *Baroco* & *Bocardo*. Eſtque in frequenti uſu apud Matheſeos ſcriptores. Sic demonſtrat Archimedes, *Circulum æqualem eſſe Triangulo Rectangulo quod latera circa angulum rectum habeat alterum Semidiametro alterum Perimetro circuli æquale*: monſtrando, quod *non ſit inæqualis*. Quippe neque major

major (quia ſic foret Rectilineum aliquod circulo Inſcriptum, ipſo circulo majus;) neque minor (quia ſic foret Rectilineum Circulo Circumſcriptum, ipſo circulo minimus; &, utrovis modo, totum minus eſſet parte ſui; quod abſurdum eſt & impoſſibile:) Adeoque (cum non ſit inæqualis) Æqualis eſt. Simili fere modo deſcribit *Ovidius* fluctum *decumanum*, (*poſterior nono eſt, undecimoque prior.*) Sic paſſim apud Mathematicos probatur quid alteri æquale eſſe; eo quod ſit Majus quam quidpiam eo altero minus, & Minus quam quidpiam eo altero majus. Sic, ſi adeſſe homines probemus, *plures quam novem*, & *pauciores quam undecim*, (propter abſurdum quidpiam utrovis caſu ſecuturum,) ſequitur omnino adeſſe *decem*. Et univerſim, cum quidpiam verum eſſe probemus, eo quod, ſi falſum foret, abſurdi quidpiam inde ſequeretur; Probatio dicetur *Apagogica*. Quæ infimi gradus cenſetur Demonſtratio.

Demonſtratio *oſtenſiva τῦ ὅτι*, quando directe probatur rem ita eſſe. Utputa, ſi probemus *ſex & quatuor* tantundem eſſe atque *ſeptem & tria*, quoniam utrumvis eſt *decem*.

Utravis harum admitti ſolet, apud Mathematicos, pro juſta Demonſtratione: Ut qui, ad Demonſtrationem, nil porro poſtulant, quam ut *præmiſſæ certæ ſint*, ſitque concluſionis inde *certa illatio*.

Logicorum tamen plurimi, utut *minus certitudinis* paſſim admittant (quod facile eſt probatu) *plus formalitatis* poſtulant, ut quid dicatur Demonſtratio. Et quidem, niſi probetur *Effectus* per propriam *Cauſam*; vel ſaltem *Cauſa* per *Effectum* proprium; (utcunque certa ſit & indubita probatio:) *Demonſtrationis* nomine non dignantur; nequidem *τῦ ὅτι*.

Demonſtratio quæ dicitur *τῦ διότι*, oſtendit, non modo, *quod ſit* quid, aut quod *non ſit*; ſed *cur*, ſeu *quam ob cauſam* ſit vel non ſit. Puta, ſi probetur (*Negativa*) quod *Piſces non reſpirant*, quia *non habent pulmones*; Aut (Affirmativa) quod (certo tempore) *futura eſt Eclipſis ſolis*; quia (tum temporis) *interponetur Lunare corpus inter nos & ſolem*: Hanc agnoſcent eſſe Demonſtrationem *τῦ διότι*, quia Effectus per Cauſam probatur.

Ad eam autem quam vocant *Demonſtrationem potiſſimam*, (utpote omnium excellentiſſimam & perfectiſſimam,) plura adhuc poſtulant tanquam neceſſaria. Nimirum, ut

Effectus

Effectus probetur per *Cauſam propriam, immediatam*, & *adæquatam*.

Magna quidem hic occurrit apud Logicos ſcrupuloſitas de conditionibus Demonſtrationis *Potiſſimæ*; quæ ſcilicet & quot requirantur ut demonſtratio dicatur *Potiſſima*: ſed omnium ſumma in his fere continetur, ut Cauſa per quam fit Demonſtratio ſit *propria*, *immediata* & *adæquata*.

Ejuſque ſpecimen hoc ſolent exhibere. *Omne Rationale eſt Riſibile*: *Omnis Homo eſt Rationalis*: Ergo *Omnis Homo eſt Riſibilis*. Qui eſt ſyllogiſmus in *Barbara*; (voluntque in nullo alio Modo concludi poſſe *Demonſtrationem potiſſimam*.) Affectio (*Riſibilis*) demonſtratur, inquiunt, de (*Homine*) ſubjecto Adæquato (quippe *omnis* & *ſolus* homo eſt riſibilis;) per *propriam* cauſam ſeu cauſam per ſe (non cauſam aliquam per accidens) nimirum, eo quod ſit *Rationalis*, (quippe, à Rationalitate, proprie atque eſſentialiter fluere docent Riſibilitatem;) cauſamque *immediatam*, (utpote à qua tam immediate oritur ut nulla intercedat conſideratio intermedia per quam connectatur, cum Rationalitate Riſibilitas;) & quidem cauſam *adæquatam*; ut, ubi altera ſit, ibi ſit & reliqua, nec uſpiam alias; quippe talem eſſe volunt Rationalitatem Riſibilitatis cauſam.

Si ſcrupuloſius inquiratur in rem hanc; Numqua ſit *eſſentialis connexio* inter rationalitatem & riſibilitatem (quo ſit ea *propria cauſa* hujus ſeu *cauſa per ſe*,) ut Rationalitas, propter ipſam ſui *Eſſentiam*, non poſſit eſſe abſque Riſibilitate; neque hæc abſque illa: & quidem *immediata*, abſque interventu alius conſiderationis qua connectantur; atque *adæquata*, ut ad omnes rationales extendatur atque ad hos ſolos: ſubtilior forſan eſſet inquiſitio quam ut facile ſatisfiat. Sed foret illa Phyſices, ſeu Naturalis Philoſophiæ inquiſitio; non, Logices. Sufficit, ad rem præſentem, ut, data quod hæc ita ſint, appoſitum hoc ſit ſpecimen, ſeu Exemplum, *Potiſſimæ demonſtrationis*. Hoc eſt; Poſito quod ea ſit *Rationalitatis* natura, ut inde *neceſſario* profluat (& *immediate*) *Riſibilitas*; eaque ſit *Riſibilitatis* natura ut non poſſit aliunde oriri quam per *immediatam reſultantiam* à rationalitate; atque tam ampla ſit utriuſque extenſio, ut ad *omnes* homines, eoſque *ſolos*, pertingat: Tum accommodum erit hoc exemplum Demonſtrationis *potiſſimæ*. Sed & porro docent; quod, ſi hæc non ſit appoſitum exemplum, merito dubitandum ſit, numquid aliud ſit in rerum natura exemplum aptius.

Ego

Ego specimen potius quæsiverim in Mathematicis, (dato, quod *Definitio Mathematica* habenda sit pro *Essentia* rei definitæ:) Quippe hic, si uspiam, sperandum videatur tale specimen.

Tale forsan hoc censebitur, de *recta linea*; nisi quod desit una vox Latina, qua significetur *linea recta*; qualis est *homo* qua nuncupetur *animal rationale*. Dicatur, si placet, *strictura* seu *extractura* (prout sive à *stringendo*, sive potius ab *extrahendo*, linea recta dicitur apud nos *streight*; estque vox *extrahura* Jurisconsultis nostris, alio significatu, nota.) Unde si arguamus.

Linea quævis Recta est omnium intra eosdem terminos brevissima.

Sed, *strictura quævis est linea recta.* Ergo

Strictura quævis est linearum omnium intra eosdem terminos brevissima.

Quippe hic *Affectio*, seu prædicatum conclusionis, (*brevissima linearum eosdem terminos habentium,*) demonstratur de *Subjecto* (*strictura*, seu linea recta,) ut *adæquata proprietas*, per ipsam *Essentiam* (seu *strictur æ formalem rationem*) quæ est ἀϑύτης seu *Rectitudo*. Quippe ab ipsa *Rectitudine* (atque à nihilo alio) necessario atque immediate resultat, quod sit *omnium brevissima eosdem terminos habentium.* Ipsa enim ἀϑύτης seu *rectitudinis* ratio (quæ, ex communi usu, mente melius concipitur, quam possit aliis verbis definiri;) est propria, immediata, & adæquata causa hujus *brevitudinis.* (Ευϑύτης vocem interpono, quoniam apud Græcos, aliud est ἀϑὺ, aliud ἰϑὺ illud de Lineis; hoc, de Angulis, dictum. Pro quibus Latini promiscue dicunt *Rectum.*)

Vel (dimisso quod pro recta linea nomen fecimus *strictura*m) pro *linea recta* ponamus ejusdem definitionem Euclideam; ut ea sit *quæ inter puncta sua jacet* (ἰξ ἴσου) *æqualiter*, (seu *præcise, exacte, æquabiliter*; nos dicimus *just between.*) Quæ itaque intelligenda est id ipsum significare quod nos, sub *rectitudinis* notione, mente concipimus: (&, mihi quidem, ipsum *rectitudinis* nomen, facilius intellectu videtur, ex communi usu, quam talis definitio: quod usu venire comperimus in definiendis vocibus notissimis.) Unde sic arguimus:

Quæ æquabiliter jacet inter sua puncta, est linearum omnium eosdem terminos habentium brevissima; Sed

Recta

Recta inter ſua puncta æquabiliter jacet: Ergo
Recta eſt linearum omnium eoſdem terminos habentium breviſſima.

Quæ demonſtratio eſt, aliis verbis, eadem quæ prius.

Sic demonſtrabitur, *Circuli radios æquales eſſe*, &, *in eodem plano omnes*: eo quod, per *definitionem* Circuli (quæ ejus eſſentiam continet) Circulus eſt *figura plana*, centrique à circumferentia *diſtantia* eſt *ubique eadem*.

Similiaque in Mathematicis (quam in aliis ſcientiis) facilius inveniamus; eo quod magna hic conceditur libertas (per definitiones magna ex parte arbitrarias) limitandi & determinandi definitæ vocis ſignificatum (adeoque *Eſſentiam* rei quam innuit ea vox) & quidem alibi aliter, (aliud enim ſignificat *Triangulum* apud *Euclidem*; aliter apud *Theodoſium*: *Conuſque* & *Cylindrus* aliter apud *Apollonium* ſignificant quam apud *Euclidem*:) atque ex Vocis ſenſu (ſic determinato) facilius eſt *Proprietates* invenire, quæ inde neceſſario & immediate reſultent. Sed in Philoſophia Naturali, verbi gratia, poſtquam convenit quod vox *Equus*, illud deſignat *Animal* quod eo nomine vocari ſolet: non ita facile eſt determinatu, quid ſit abſolute & adæquate neceſſarium ad hujus animalis *Eſſentiam* (quæ non eſt arbitrio noſtro determinanda, ſed ita ſumenda ut in rerum natura reperitur;) quæque ab ea Eſſentia immediate & adæquate reſultant Proprietates.

Sed redeamus ad illud quod vulgo ſolet exhiberi ſpecimen; In quo *Riſibilitas* præſumitur à *Rationalitate* immediate & adæquate fluere; & *Rationalitas* conſtituere & adæquate determinare *Eſſentiam* Hominis, ut ab aliis animalibus diſtincti; adeoque *illa* per *hanc* de *omnibus hominibus* demonſtrari, demonſtratione *potiſſima* & *perfectiſſima*.

Si per idem *Medium* probatum eatur *Petrum eſſe riſibilem*; (eo quod omnis rationalis ſit riſibilis; ſitque Petrus rationalis; adeoque riſibilis:) Admittent hanc *Demonſtrationem* eſſe, ſed non quam vocant *Potiſſimam*: quoniam non *immediate* & *adæquate* reſultat à *Petreitate* ſua (ut loqui amant) ſed ab ipſius *Humanitate*; quæ aliis cum eo hominibus communis eſt.

Pariter, ſi probetur *omnes homines eſſe ſenſu præditos*; eo quod ſint *animalia*; ſitque *animali* eſſentiale *ſenſitivum eſſe*: Neque hanc permittent dici *Potiſſimam* demonſtrationem; (licet hic, ſubjectum ſit *Univerſale*; non *Individuum*, de quo

quo negant demonstrationem fieri posse: *singularium*, inquiunt, *non est demonstratio.*) Quanquam enim sit (ut loquuntur) prædicatio *per se* (non *per accidens*) & *in primo modo dicendi per se*, (in quo *Prædicatum est de Essentia subjecti*; quippe ita sunt *Animal* & *Sensitivum* respectu *Hominis*, utpote ipsius Genus, & Differentia constitutiva remota;) non tamen *quatenus ipsum* (ut loquuntur) seu *Universale primo*; quia non *immediate* & *adæquate* de homine dicitur *Sensitivum*; sed Homini convenit quatenus est *Animal*: neque ab *Humanitate* sua, sed ab *Animalitate* resultat, esse Sensitivum: sed nec adæquate convenit Homini, sed est ipsi cum aliis animalibus commune. Adeoque demonstratio non potissima.

Alias item habent subtiles speculationes de *Demonstratione*, atque ad eam *requisitis*; sed quæ magis curiosæ sunt quam cognitu necessariæ: quas igitur omitto.

Verum hoc utcunque tenendum est; Quod clarissima atque evidentissima tum Probandi tum Docendi methodus (quæque animo maxime satisfacit,) ea est, qua, *Rem ita esse*, ostenditur, per veram causam unde fit ut ita sit. Adeoque potius est (quatenus id fieri commode potest) hac uti methodo, ut magis scientifica: Nec prius acquiescere (tanquam in plena probatione) quam rem affirmatam habeamus à principiis ita certis & evidentibus deductam, ut de eis mens humana merito dubitare non possit; atque ita immediatis ut vel non possint, saltem non indigeant, per notiora quam ipsa sunt probari. (Quales sunt quæ κοιναὶ ἔννοιαι, seu *communes notiones* dici solent:) vel à propositionibus quæ jam ante fuerint ab ejusmodi principiis deductæ.

Estque hac methodus quam Matheseos præsertim scriptores prosequi solent. Quibus mos est, *Postulata* quædam & indubia *Axiomata* præmittere, indeque (per consequentias indubias) propositiones alias inferre; atque ab his demum alias; atque sic deinceps, donec ad id perventum sit quod demonstrandum suscipiunt.

CAP. XXIII.

De Syllogismo Topico.

Syllogismus *Topicus* (qui & *Dialecticus* dici solet, & *Didascalicus*,) talis haberi solet syllogismus (seu syllogismorum series) qui firmam potius Præsumptionem, seu Opinionem valde probabilem creat, quam absolutam certitudinem. Non quidem ratione *Formæ*, (nam Syllogismi omnes, si in justa forma, sunt Demonstrativi; hoc est, si præmissæ veræ sint, vera erit, & Conclusio) sed ratione *Materiæ*, seu *Præmissarum*; quæ ipsæ, utplurimum, non sunt absolute Certæ, & Universaliter veræ; sed saltem Probabiles, atque utplurimum veræ.

Nomen habet à Græco verbo τόπος (*locus*,) quo utitur Aristoteles pro designandis Locis seu sedibus argumentorum; quæ sunt selecta quædam materiæ capita unde deduci solent argumenta. Puta; à natura *Causarum* & *Effectuum*; *Subjecti* & *Accidentium* seu *Adjunctorum*; rerum item *Dissentanearum* seu alias inter se *comparatarum*; *conjugatorum* item seu vocum ab eadem origine varie deflexarum; *Totius* & *Partis*; *Generalium* item & *Specialium*; *Definitionis* & *Divisionis*; *Testimoniorum*; atque horum similium. Quæ à variis Logicis varie solent enumerari. Ego eo ordine recensui quo in *Sandersoni* Logica occurrunt; ut qui liber est in juvenum manibus familiaris, Locosque hos ad pauciora capita reducit, ille, quam alii multi. Non enim mihi in animo est, aut studiose omnia conquirere, aut fuse prosequi: sed specimina quædam exhibere.

His autem Locis, seu Argumentorum capitibus, subnectere solent quasdam Regulas, Axiomata, seu Propositiones receptiores, quæ Argumentorum materiam subministrent; cum earum Limitationibus, Exceptionibus, aliisque Cautionibus necessariis

1. *De Causa & Effectu.*

Voces has hic adhibent in ampliori earundem significatu; Ut causam respiciant *Efficientem*, *Materialem*, *Formalem*, & *Finalem*; item Totalem & Partialem (sive solitariam & sociam;) Actualem & Potentialem; Proximam & Remotam; Propriam & Accidentariam (sive per se, &

per

per accidens:) De quibus hujusmodi solent tradere propositiones.

1. *Si Causa est, Effectus est; si non illa, neque hic.* Puta, si Sol oritur, dies est: si non, non est. Sed hæc, inquiunt, Regula non semper obtinet; Utpote, 1. de causa Remota; ut cum haustus vini est causa Ebrietatis; nec semper tamen. 2. Si interveniat Impedimentum: ut cum Lapis, utut Gravis, à descensu impeditur. 3. Si sit causa tantum per accidens: ut cum terram fodiens, invenit thesaurum; nec tamen semper. 4 Si causa sit partialis & per se insufficiens; sic, currenti non omni contingit præmium: 5 Si effectus talis sit ut permanere possit, remota causa: ut Ædificium remoto conditore. 6 Cum effectus idem à variis causis oriri possit; ut Mors, à Veneno, Morbo, Gladio, &c. à quorum aliquo si caveatur, potest tamen ab alio inferri.

2 *Si effectus est, causa est; si non ille, neque hæc.* Pariles admittit exceptiones cum regula præcedente.

3 *Qualis est causa, talis est effectus; & contra.* Ut, si arbor bona, fructus item bonus erit. Non tamen obtinet, 1. in productionibus Æquivocis; ut cum deformis Pictor, bellam Picturam facit. 2 Si extrinseca quædam causa varietatem inducit; ut cum Glacies non est Liquida, ut fuerat ex qua fiebat Aqua.

4 *Quod facit tale, illud est magis tale.* Ut, Ignis qui calefacit Aquam, est magis calidus. Nec semper tamen; utpote 1. Vinum quod facit Ebrium, non ipsum Ebrium est, (utpote hujus incapax:) 2 Pater non est, quam Filius, magis Homo, (quia substantiæ non recipiunt magis & minus:) 3 Nec Præceptor semper doctior quam Discipulus, (ut qui partialis tantum causa fuerit:) Pariterque in multis aliis.

5. *Causa est prior effectu.* Intelligitur præcipue de Causa efficiente; sed & in aliis item locum habet, ut Materia, & Forma; etiam in Fine, prout hic causæ rationem subit; hoc est, quatenus Efficientem incitat ad agendum. Intelligendum autem est, *Prius natura*; non semper *prius tempore*. Nam *Ignis* ejusque *calor*, sunt contemporanei; item *Sol*, ejusque *Splendor*. Præsertim in causis *Moralibus*; ut *Mors Christi* est tempore posterior, quam *salus Adami*.

Sed hujusmodi Propositionum veritas, cum earundem Exceptionibus & Limitationibus, (an, & quatenus, veræ

sint aut non sint:) ad *Metaphysicam* proprie spectat; ubi natura Causæ & Effectus, aliarumque Relationum Transcendentalium, cum earum Affectionibus & Proprietatibus, considerari solent: indeque huc transferuntur.

Si vero ea omnia huc inde transcribenda sint (aliter quam specimenis, seu exempli gratia;) eo tantum quod possint esse Syllogismorum Materia: pariter transcribendum esset Metaphysices corpus integrum (nam & reliqua omnia fieri possunt Materia Syllogismorum:) Nec Metaphysices tantum, sed reliquarum omnium Artium & Scientiarum dictamina: Puta (ex Naturali Philosophia) quod sunt *Quatuor Elementa*; *Septem Planetæ*; quod *Materia & Forma sunt corporis partes constituentes*; Item (ex Morali Philosophia) quæ ad *Virtutes & Vitia* spectant; ad *Bonum & Malum*; ad *Passionum regimen*; Item (ex Matheſi) *tres angulos trianguli rectilinei æquales esse duobus rectis*: aliaque istiusmodi. Quippe hæc omnia esse possunt materia Syllogismorum.

Sed Logica & Metaphysica, prout à plurimis tractantur, ita commisceri solent, ut non mirum sit alteram ab altera multa mutuari: *Ramusque* & qui illum sequuntur, totam fere Metaphysicam, (qualis est *Trascendentium* doctrina; quæque generales Entium affectiones spectant,) ad Logicam relegandam malunt; ejusque propterea partem primam, ampliandam.

Quod autem de propositionibus ad *Causam & Effectum* spectantibus dictum est; ad alios qui sequuntur locos Topicos perinde spectat.

II. *De Subjecto & Accidente.*

Non tam stricte sumendæ sunt hæ voces, ut cum *Subjectum* pro *Substantia* sumitur; & *Accidens* pro eo omni quod Substantiæ contradistinguitur: Sed per *Subjectum* intelligunt id omne quod, præter ipsam sui essentiam, alia sibi attributa habet accidentalia; & per *Accidens* omne id quod huic subjecto sic attribuitur. Sic *Numerus* (utut ipse sit Accidens) dicitur esse *Par* & *Impar*: Estque Numerus hic pro subjecto habendus; Paritasque & Imparitas, sunt ejus Accidentia. Potestque tale Accidens esse vel Proprium vel Commune; item vel Inhærens vel Adhærens (seu internum aut externum;) item Antecedens, Concomitans, & Consequens; & (inter alia) rei Signa & Circumstantiæ. De quibus Accidentibus, hujusmodi tradunt propositiones.

1 *Subjecti & Accidentis proprii, si alterum est, est & reliquum; si alterum non sit, tum neque reliquum.* Nempe, propter eorum convertibilitatem. Si Homo, tum Risibilis; & contra.

2 *Si subjectum est, tum & ejus Commune accidens; sed non contra.* Si Corvus est, tum Niger; (quod de Accidente Inseparabili locum habet, non de separabili:) Sed non contra, si Niger, tum Corvus est.

3 *Si commune accidens non sit, tum neque est subjectum: sed non contra.* Limitanda hæc est ut præcedens.

4 *Si res sit, sunt & necessariæ loci temporisque circumstantiæ; si non hæ, neque res est: sed non contra.* Si Milo Clodium occidit, tum Clodius tunc & ibidem vivus erat, (absque quo non potuit illum occidere Milo:) sed non contra; si tunc aderat tum eum occidit Milo.

5 *Si cujuspiam antecedens, concomitans, aut consequens; tum id est cujus hoc est antecedens, concomitans, aut consequens.* Sed locum non habet nisi ubi connexio est necessaria. Si sit Ecclipsis Lunæ, est plenilunium: sed non contra; si plenilunium, tum est Eclipsis. Ubi autem connexio non est necessaria, illatio non est nisi conjecturalis; eaque magis minusve probabilis, prout ita est connexio.

III. *De Dissentaneis & Comparatis.*

Dissentanea sunt vel *Disparata* (ut Bos & Equus;) vel *Oppositа* (de quibus in prima parte Logices dictum est; nimirum *Relativa*, *Contraria*, *Privativa*, & *Contradictoria*.) *Comparata* sunt vel secundum *Qualitatem* (Simile, aut Dissimile:) vel secundum *Quantitatem*, (Æquale, aut Inæquale; Plus, aut Minus.) De quibus hujusmodi tradunt regulas.

De Relativis.

Si Relativorum alterum est, est & reliquum. Si Parens est, est Proles. Sed locum non habet in *Relativis secundum Dici sed non secundum esse*: Ut, est *visibile* ergo est *visio*.

De Contrariis.

1 *Si contrariorum alterum sit, alterum non est.* Si calidum, non frigidum. Sed locum non habet in gradibus remissis; ut in Aqua Tepida, ubi est aliquid Caloris, & aliquid Frigoris.

2 *Si alterum non sit, alterum est.* Si Numerus non sit Par, est Impar. Sed non valet nisi cum necesse est ut eorum alterum sit.

3 *Con-*

3 *Contrariorum idem est Genus, & idem subjectum.* Si Albedo Color sit, est & Nigredo Color. Si Amor sit in Facultate concupiscibili, ita est & Odium.

4 *Contrariorum contraria est ratio.* Si Bonum sit appetendum, Malum est fugiendum. Non valet autem in affectionibus seu prædicationibus remotioribus; (non, quia Album est Visibile, Nigrum est Invisibile.) Neque ratione communis subjecti; (non, quia Sanitas est animatorum, Morbus est inanimatorum.) Neque in eo quod est per accidens; (non, quia vir albus videt, ergo vir niger cæcus est.) Nec ubi res dependet ex diversa constitutione subjecti; (non, quia Calor indurat Lutum, ergo Frigus emollit.) Aliisque casibus innumeris.

5 *Quod majori bono contrarium est, id est majus malum.* Utputa, quia Sanitas Divitiis præstat, ergo Ægrotum esse est malum majus Paupertate. Neque tamen semper valet: nam parum ægritudinis, minus malum est quam magna Paupertas. Item, quia Philosophum esse, est majus bonum quam simpliciter posse legere; non inde sequitur majus esse malum, non esse Philosophum, quam nescire literas.

De Privativis.

1. *Si Habitus est, Privatio non est; si hæc est, non ille.* Siquis videt, non est cæcus; si cæcus, non videt.

2 *Si Habitus non sit, Privatio est; si non hæc, tum ille.* Siquis non possit videre, cæcus est; si non cæcus, videre potest. Sed non valet nisi in subjecto capaci, temporeque debito, aptisque circumstantiis. Lapis enim non Cæcus dicendus est etsi non videat; nec qui in tenebris situs est, aut cum oculis clausis; neque (quod aiunt) catulus ante diem nonum, cum nondum sit tempus debitum.

De Contradictoriis.

Contradictoriorum, si alterum sit, alterum non est; si illud non sit, hoc est. Paries si non sit albus, est non-albus; si non-albus, non est albus.

De Disparatis.

Disparatorum, si unum sit, reliqua non sunt. Siquid sit Equus, id non est Bos, Ovis, Leo, &c. Sed non valet in concretis Accidentibus: si lac (verbi gratia) sit album, aut mel flavum, non sequitur, non esse dulce: cum utrumq; esse possit.

De Comparatis.

Similibus & Proportionalibus conveniunt similia & Proportionalia:

tionalia : *Dissimilibus & non-proportionalibus, dissimilia & non-proportionalia.* Si Plato sit mortalis; sic & Socrates. Si Argenti uncia valet Quinque nummos solidos, duæ unciæ valebunt decem solidos. Non tamen locum habet, niti intelligatur *reduplicative*, quatenus tale. Non, si Æthiops sit rationalis, erit & Corvus; quamvis uterque sit niger. Nec Adamas dupli ponderis est (præcise) dupli valoris; sed quadrupli, aut etiam pluris.

Plus, minus, æquale, attribuenda sunt non tantum *rebus* invicem comparatis, sed & *propositionum* probabilitati. Atque sic Comparatis, accommodari solent Regulæ seu Propositiones, aliæ *Generales*; aliæ *Speciales*, de magis minusve Bonis.

Generales, sunt hujusmodi.

1 *Quod est natura tale, id est magis tale, quam quod tale est per participationem.* Sic Sol est magis Lucidus quam Aer.

2 *Quod est tale per se, est magis tale quam quod est tale per accidens.* Sic cibus magis est salubris quam Medicina.

3 Item, *quod à contrario magis distat, quam quod minus.* Sic, sub Polis frigidius est quam sub Tropicis; quia remotius ab Æquatore.

4 Item, *quod plus operatur quam quod minus.* Fervidior ignis est qui magis calefacit.

5 Item, *quod de Causa plus habet, quam quod minus.* Sic robustior est Juvenis quam senex.

6 Item, *cui definitio magis convenit, quam cui minus.* Sic illud Medium est magis utile, quod plus conducit ad finem.

Sed his omnibus, aliisque similibus, communis adhibenda est limitato, *cæteris paribus.*

Speciales regulæ (de magis minusque Bonis) sunt hujusmodi.

1. *Id melius est, in quo sunt plura bona.* Adeoque Peripateticorum Felicitas, melior quam Stoicorum.

2 Item, *quod ad plura conducit.* Ut Justitia, quam Fortitudo.

3 Item, *quod est desiderabile propter se, quam quod propter aliud.* Adeoque Pax quam Bellum.

4 Item, *quod per se bonum est, quam quod per accidens.* Adeoque Bonæ Leges, quam Mali Mores.

5 Item, *quod est magis permanens.* Ut Virtus quam Pulchritudo.

6 Item,

6 Item, *quod est per se tale.* Ut αὐτάρκειαν, quam Divitiæ.

7 Item, *quod ad meliorem finem conducit:* Ut artes liberales quam quæstuariæ.

8 Item, *quod circa melius objectum versatur.* Ut Theologia quam Medicina.

9 Item, *quod ad perfectionem conducit, quam quod est pure necessarium.* Ut Visus quam Tactus.

10 Item, *quod propius accedit ad desideratum finem.* Ut Messis quam Sementis.

11 Item, *quod meliori simile est, quam quod deteriori.* Ut Æs quam Plumbum.

Sed his item communis est adhibenda Limitatio, *Cæteris paribus.*

De Verisimilitudine Propositionum, hujusmodi tradi solent Regulæ.

1 *Quæ æqualiter aut sunt, aut non sunt; eorum si alterum est, est & reliquum; si non id, neque hoc.* Sic de Honoribus & Divitiis, quæ videntur ad Felicitatem pariter conducere: si illi non sufficiant, neque hæc. De Cibo, & Potu; si ille sit ad vitam necessarius, tum & hic.

2 *Si quod magis est probabile, non est; neque erit id quod est minus probabile,* Si non omnibus placet *Homerus*, multo minus *Mævius.*

3 *Si id fit quod est minus probabile, tum & id quod est magis probabile.* Si Latrocinium sit morte puniendum, multo magis & Sacrilegium.

Sed adhibenda communis limitatio, *Cæteris paribus* Atque etiam tum, Argumentum non certum erit, sed saltem probabile. Sæpe enim id accidit quod minus est probabile.

IV. *De Conjugatis, Notatione, & Derivatione.*

Conjugata; proprie, ea sunt vocabula quæ, propter affines significationes, affinem item sonum, & derivationem sortiuntur; ut ab eadem Origine derivata. Ut *Justus, Justitia, Juste*, &c. Ex quibus, *Abstractum* & *Concretum* quæ dicuntur, præ cæteris (ut supra dictum) considerari solent. Sed, in Argumentatione, affinitas significationis, potior est quam soni affinitas.

Per *Notationem* intelligi solet, ratio nominis ab Etymologia seu Derivatione petita. Ut *Philosophia*, ab *amore sapientiæ* nomen habet. Et, *a Consilio, Consul*; ut qui Reipublicæ *consulere* debet, &, cum opus est, *consilium* adhibere.

Non

Non semper tamen Etymologiæ respondet significatio. Ut *Piscina*, ubi non sunt pisces. Sic *Triquetrum* pro Triangulo. Aliaque; ubi rebus nomina non conveniunt.

De his, hujusmodi tradunt regulas.

1. *Ubi alterum Conjugatorum convenit, convenit & reliquum; ubi non illud, neque hoc.* Socrates, si Justus est, Juste agit. Liberalis cogitat liberalia. Amicus amat. Sed sæpe fallit Regula: Ut 1. si affinitas sit soni magis quam significationis, (ut, Vinum habet, ergo est Vinolentus.) 2. Cum actus pauci non sufficiunt ad concludendum habitum, (non, si aliquando juste agit, ergo justus est.) 3 Quando arguitur à potentia ad habitum, (risibilis est, ergo ridet.) Sed & sæpe alias.

2. *Si hoc illi conveniat, tum & conjugatum hujus conjugato illius: & contra.* Si albedo est color, tum album est coloratum. Fallit autem, 1 si conjugatio seu affinitas, sit in sono, non in sensu. 2 Si arguatur affirmative à Concreto ad Abstractum (ubi prædicatio non est *per se*, sed tantum *per Accidens*:) Ut, Album est Dulce (puta Lac aut Saccharum) ergo Albedo est Dulcedo. 3 Si arguatur negative ab Abstracto ad Concretum; ut, Albedo non est Dulcedo, ergo album non est dulce.

De Notatione, has habent Regulas:

1 *Cui convenit Notatio seu Derivatio, ei convenit Notatum seu Derivatum: & contra.* Puta, Amor Sapientiæ præstantior est peritia Militari; ergo sic est Philosophia (ἀπὸ τῦ φιλῶ τῆς σοφίας dicta) ut quæ est Amor sapientiæ. Sic Figura exposita, probabitur esse Triangula, quia tres habet angulos; rectilinea, quia rectis lineis terminatur; æquicrura, quia crura habet æqualia; æquilatera, quia habet æqualia latera: Aut, non esse, quia non sic habet.

2 *Cui convenit nomen, ei congruit ratio nominis, seu derivatio: & contra.* Triangulum est, ergo tres habet angulos; Aut, non est, ergo non sic habet. Et sic de cæteris. Sed sæpe fallunt hæ regulæ; & plus habent Elegantiæ, quam virium Argumenti. Præsertim, si frigidæ sint aut ludicræ derivationes (ut *Lapis*, quia *lædit pedem*; *frater* quasi *fere alter*; mons à *non movendo*; *testamentum*, quasi *testatio mentis*; *sincerum*, quasi *sine cera*; *simplex*, quasi *sine plica*; addas, pari jure, *calceamentum* quasi *calceatio mentis*; *simplus*, quasi *sine pilo*; *singulus*, quasi *sine gula*; &c.) Item; ubi nomen manet, cessante nominis ratione. Ut *Piscina*,

cum desunt pisces: *Pendo, rependo, expendo, impendo,* de nummis etiamnum dicta, quia *pendere* solebant olim, quos jam *numeramus*. Sic syllogismi seu propositionis terminus *major* aut *minor* dicitur, non semper qui talis est, sed qui talem locum occupat; ut supra monitum est. Aliaque multa.

V. *De Toto & Partibus.*

De his, hujusmodi tradi solent Regulæ:

1 *Si totum est, partes sunt.* 2. *Si partes non sunt, neque totum est.* Sed fallit utraque si partes illæ non sint absolute necessariæ. Sic *Homo* quis esse potest, quamvis desit *Manus*.

3 *Si totum non est, partes non sunt.* 4 *Si partes non sunt, totum non est* Sed fallit utraque de partibus separatim sumptis *Fundamentum* esse potest, ubi nondum est *Domus*.

VI. *De Genere & Specie.*

Has voces hic usurpant, non stricto sensu, prout in doctrina de Prædicabilibus: sed per *Genus* intelligunt quidpiam generalius; per *Speciem*, quidpiam specialius, particularius, seu minus generale: Regulæ sunt hujusmodi.

1. *Si Generale non sit* (aut *vegetur*;) *sic & speciale.* Si, non *Animal*; tum non *homo*, non *brutum*, non *Petrus*, non *Bucephalus*, &c.

2 *Si Speciale sit, est & Generale.* Si Homo, si Petrus; tum Animal.

3 *Quod convenit, aut non convenit, generali; pariter convenit, aut non convenit speciali.* Intelligendum autem est de eis quæ conveniunt, aut non conveniunt, *Universaliter*; non *Particulariter*. Si *omne* animal sit sensitivum; tum brutum. Sed non, si *aliquod* animal sit rationale, tum sic est brutum.

4 *Quod convenit aut non convenit speciali, pariter convenit aut non convenit Generali.* Sed limitandum est: nempe quod *omnibus* specialibus convenit, convenit generali *Universaliter*: quod specialium *aliquibus*, id generali convenit *particulariter*.

VII. *De Definitione & Divisione.*

Definitio non hic stricte sumitur, prout Descriptioni contradistinguitur; sed ita ut descriptionem includat quamcunque adæquatam, aut prædicatum convertibile.

Per Divisionem intelligunt omnem distributionem Totius in Partes: præsertim si tales sint partes ut non coincidant. Regulas has tradunt.

1. *Si definitio sit, est & Definitum; si non hoc, neque illa.*

Si

Si animal rationale, tum Homo: si non Homo, nec Animal rationale. Non autem valet, nisi de perfectis Definitionibus aut Descriptionibus adæquatis.

2. *Membrorum in Distributione oppositorum; si unum non est, alterum est: si illud est, hoc non est.* Non valet autem, nisi membra talia sint ut non possint coincidere.

VIII. *De Testimonio.*

Argumentum à Testimonio, dici solet *Argumentum Inartificiale.* Quia non tam fundatur in natura rei quam Authoritate dicentis. Et quo major est Authoritas dicentis (unius pluriumve) eo major est hujus Argumenti vis.

Regulas has tradunt.

1 *Argumentum a Testimonio, non valet Negative.* Quod intelligunt, non de Negativo Testimonio, sed de Testimonii defectu. Ut, Aristoteles non hoc dicit; ergo non est.

Hinc tamen non raro fit violenta præsumptio: quando justa se offert dicendi occasio, & merito præsumi possit sic dictum iri, si sic foret. Nonnunquam etiam hinc rectè concluditur. Puta; sacra scriptura nusquam hoc (vel directe vel per consequens) affirmat; Ergo non est Articulus Fidei. Item; Non est hoc delictum capitale, quia nulla Lege ei statuitur pœna capitalis.

2 *Divino Testimonio (rectè intellecto) credendum est absolute.*

3 *Sensus Testimonio adhibenda est fides.* Sed cum hac limitatione; Modo non fiat alicunde sensuum deceptio.

4 *Artifici in arte sua credendum.* Nec semper tamen; Puta si peritior artifex contradicat; aut aliunde causa patéat cur ei non credatur.

5 *Plurium testimonium testimonio pauciorum est præferendum.* Intellige, *cæteris paribus.* Secus esse potest si pauciores illi sunt sapientiores, aut fide digniores, aut judices magis competentes; item si aliunde sit ex ea parte major verisimilitudo.

6 *Testimonium Antiquiorum prævalet Recentiorum testimonio.* Quod potissimum valet in rebus Historicis, & rebus Religionis. Secus est in Artium peritia; ubi Posteriores non raro sunt præcedentibus peritiores.

Hæc autem Argumenta Topica jam enumerata (& horum similia,) *Regulæque, Maximæ,* seu *Axiomata,* de illis tradita; ita sunt in se incerta, totque exceptionibus & limitationibus obnoxia: ut difficile sit plus quam Probabilita-

tem ſeu veriſimilitudinem inferre (utcunque perfecta ſit ſyllogiſmi forma) propter præmiſſarum incertitudinem.

Idem dicendum eſt de cujuſvis Artis Scientiæque Regulis Placitiſve; ubi Præmiſſæ ſunt incertæ dubiæve.

Sed porro dicimus; Quocunque jure Propoſitiones jam enumeratæ (ſive certæ ſive incertæ) cenſeri poſſint *Materia* ſyllogiſmi: eadem ratione alterius cujuſvis Artis Scientiæve, aut Subjecti cujuſcunque de quo argumentandum ſit, Propoſitiones ſic pariter cenſeri poſſunt. Et propterea jam recenſitæ (ex Metaphyſica potius quam Logica deſumptæ) ut ſpecimina tantum cenſendæ ſunt, non ut juſti limites eorum quæ *Materia* ſyllogiſmorum cenſenda ſunt.

Summaque, de Materia Syllogiſmi, dictorum huc fere redit; ſi Præmiſſæ ſyllogiſmi (rite conſtituti) certæ ſint; Concluſio item certa eſt: ſi probabiles; ſic & hæc: & magis minuſve veriſimilis, prout illæ ſunt.

CAP. XXIV.

De Methodo.

QUæ ad *Syllogiſmi* ſeu Argumentationis rem ſpectant, ita peractis: ſupereſt ut de *Methodo*, porro dicam: quam alteram *Diſcurſus* partem faciunt Logici. Nam ut Logica ita Diſſerere docet ut argumentatio cogens ſit & concluſiva: ſic ea Methodo Ordineve res digerere ſeu ordinare, ut vel rerum ipſarum Naturæ aptius conveniat, vel ſaltem inſtituto diſſerentis.

Cum vero magna ſit diverſitas tum in ſcopo quem ſibi proponunt diſſerentes, tum in eorum quibuſcum diſſeritur captu, ingenio, præjudiciis: Difficile eſt certas Methodi Regulas præſcribere quæ omnibus ſatisfaciant.

Hiſtoricus (ſi nil aliud ſibi habeat propoſitum quam Hiſtoriam ipſam) Temporis utplurimum ordinem ſectatur: ea primum referendo quæ prius occurrunt.

Aut etiam, ſi variorum generum res recenſiturus eſt; (puta, partim Civiles, partim Eccleſiaſticas:) aut variarum Gentium; (puta Anglorum, Gallorum, Hiſpanorum, aliorumque Hiſtoriam:) Quanquam pro hujuſmodi ſubjectis variis, varias hiſtoriæ partes faciat; in ſingulis tamen rationem

tionem Temporis, ut plurimum, perſequitur. Neque tamen hoc tam rigide obſervat (utut hæc, cæteris paribus, potior methodus cenſeatur;) quin & ea, per Anticipationem, aliquando ante referat quæ poſt contingant; temporeque antecedentia (aut per incogitantiam, aut propter aliam quæ occurrat ratio, omiſſa) aliquando Poſtponat.

Poetæ autem, præſertim Comici Tragicive, Elegantius cenſentu temporum ordinem invertere; &, tanquam ex abrupto, à Medio ordiri; Lectoremque aliquandiu ſuſpenſum tenere, donec tandem aliquando occaſionem aperire libeat ante dictorum. Pariterque in fictis Hiſtoriis quas *Romanicas* vocant.

Orator autem, eo potius ordine curabit omnia diſponere, ut maxime putaverit valitura apud eos quibus peroratur. Adeoque hoc aut illud dicere vel non dicere (nam & celandi ars eſt pariter ac dicendi,) atque hoc aut illo ordine; prout Temporis, Locive, & Perſonarum ratio ſuaſerit.

Philoſophiam ſi conſideremus; etiam hic Methodi ſunt diverſæ.

In *Practicis* & *Prudentialibus*; à Fine ſolent, ſeu propoſito Scopo, ordiri; (Ut, in *Ethicis*, à Beatitudine;) quid ſit, ſeu in quo conſiſtit: & poſt de Mediis quibus acquiratur.

In *Speculativis*; à Cauſa ordiuntur (ſeu quod primum eſt in operando) indeque ad Effectus procedunt. Aut etiam à Subjecto; cujus Nomen, Naturam, & Species inquirunt; indeque ad Accidentia, Adjuncta, Proprietates & Affectiones procedunt; cum Principiis Cauſiſque harum Affectionum; aliaque demum Concomitantia, ſeu Conſequentia, & Contraria.

Sed & in Speculativis; alia eſt Inveſtigationis methodus, alia Traditionis ſeu Inſtitutionis.

Inveſtigandi methodus, à Particularibus ad Univerſalia procedit. Verbi gratia; Obſervando quid in Thoma, Richardo, Johanne, Socrate, Platone, &c. contingit: hinc colligunt, quid ſit humano generi commune, & quid hujus illiuſve proprium, aut hujus illiuſve gentis peculiare. Deinde; obſervando quid hominibus, quadrupedibus, piſcibus, alitibus, &c. contingit; hinc colligunt, quid ſit animalibus commune, quid cujuſque ſpeciei proprium. Poſtea, quid Animalibus, Plantis, Metallis, Mineralibus, &c. contingit;

tingit; hinc colligunt quid sit cuique Generi peculiare, & quid horum omnium commune. Indeque procedunt ad naturam Corporis in genere investigandam; aut etiam Substantiæ; & tandem Entis communes affectiones.

Ubi autem, investigando, ad horum notitiam perveniatur: Tradendi methodus, seu instituendi & docendi, plane est contraria. Quippe hic (quum oporteat, quod aiunt, discentem credere,) docentur primum Generalia, indeque ad Particularia descenditur. Utputa, quid sit quod Ens dicimus; deinde quid Substantia, & Accidens; quidque horum utrique commune, quid proprium sit; Tum ad Substantiæ species descenditur; quid Corpus, quid spiritus: Indeque ad subordinata genera, speciesque & tandem individua. Sic quæ pluribus conveniunt, simul & semel traduntur, ut non sit necessarium eadem de singulis repetere.

In his tradendis, varias docent Regulas observandas esse; Ut sunt hujusmodi. 1. *Brevitatis* regula; ut, quam commode fieri potest, succincte tradantur quæ docenda sunt; absque frivolis & importunis excursionibus ad ea quæ rem præsentem non spectant.

2 *Harmoniæ*; ut partes inter se congruant, non adversentur.

3 Ὁμογενείας; ut Homogenea Heterogeneis non immisceantur,

4 *Justæ Consecutionis*; ut eo ordine succedant omnia quem rerum natura postulat; vel ita ut præcedant faciliora, lucem secuturis præbitura.

5 *Distinctionis*; ut quæ invicem distincta sunt, distincte tradantur, & non confuse; commodæque fiant Partitiones & Transitiones, ut opus fuerit.

6 *Perspicuitatis*; ut tales adhibeantur voces, phrases, & loquendi formulæ, quæ clarissime explicent quid intellectum volumus; (non intricatæ, perplexæ & intellectu difficiles:) atque sic ut pars alia aliam illustret; sintque omnia captui discentium accommodata.

7 *Decori*, & Uniformitatis; ut pars parti commode respondeat: non una pars (& forte quæ minoris est momenti) fuse & copiosius quam par est tradatur, dum alia (majoris forte momenti) vix leviter attingatur.

Verum hæc præcepta, & quæ sunt hujusmodi, quamvis observatu

obſervatu digna ſint, quatenus id commode poſſit fieri: non tamen ita neceſſaria ſunt quin poſſit quis juſta occaſione ab eis recedere; & (vel illuſtrationis vel alia juſta cauſa) aut anticipare, aut poſtponere, aut loco non ſuo tradere quæ ſcitu digna ſunt, potius quam omittere.

Matheſeos ſcriptores, peculiari quaſi jure, ſibi licentiam ſolent facere ab his præceptis recedendi; neque tam ordinis elegantiam aut concinnitatem affectant (quamvis hanc etiam) quam ut omnia quæ probanda habent ab antecedentibus probentur.

Adeoque ordiri ſolent à Definitionibus neceſſariis, ſeu vocum (phraſiumque) explicationibus; ſiquæ uſurpandæ occurrant voces ſibi peculiares & non alibi obviæ, aut non ſatis notæ, aut non eo ſenſu: ut de vocum ſignificatione conſtet. Quaſque ſic aut explicatione aut limitatione indigere ſentiunt, non prius uſurpant quam definiendo id fecerint; ſi non ſtatim ab initio, ſaltem in proceſſu operis loco opportuno.

Hiſce ſubjungunt Poſtulata & Axiomata ſive *communes notiones*; quæ ſunt propoſitiones tantæ certitudinis & evidentiæ ut probatione non indigeant; quas igitur admitti poſtulant, ut ab illis poſtea (utpote conceſſis) arguere liceat.

Deinde ad Propoſitiones demonſtrandas accedunt; eo ordine collocandas, ut præcedant illæ quæ ſolis definitionibus, axiomatibus & poſtulatis probari poſſint; ſequantur aliæ quæ ab his dependent; ſic diſpoſitæ ut à præconceſſis & ante probatis demonſtrentur reliquæ.

Quamvis igitur Methodiſtis commodius videatur; ut (verbi gratia) quæ ad Punctum ſpectant omnia præcedant; deinde quæ ad Lineas, rectas & curvas; prius quam de Angulis aut Figuris dicatur quicquam: Item ut Univerſalia ante tradantur quam Particularia, cum hæc in illis contineantur: Euclidi tamen viſum eſt ea invicem miſcere quæ Puncta, Lineas, Angulos, & Figuras ſpectant: & prius particularia nonnunquam tradere quam generalia quibus ea contineantur; eo quod illis opus ſit ad hæc demonſtranda. Hinc incipit Prop. 1. à conſtructione Trianguli æquilateri (quæ ex ſolis definitionibus & poſtulatis abſolvi poſſet) quoniam ea ſtatim opus foret ad prop. 2. & 3. Quæ tamen,

tamen, post propositionem 22, (qua docetur triangulum constituere quæ latera habeat datis rectis æqualia,) non foret necessaria, ut quæ in hac contineatur. Sed non potuit propositio 22 præmitti, quoniam ad hujus constructionem & demonstrationem aliis opus erat nondum traditis. Similiter, si ante fuerit tradita propositio 32, (trianguli angulum externum æqualem esse duobus oppositis internis) non opus esset propositione 17 (qua ostenditur, utrovis duorum esse majorem;) quippe qui est utroque simul æqualis, est utrovis major. Item post demonstratum (quod fit ad prop. 32.) Trianguli tres angulos duobus rectis æquales esse; omitti posset prop. 16. qua docetur, eorundem trium duos quosvis duobus rectis esse minores. Sed propositiones 16 & 17 adhibendæ prius erant ad probationem eorum, quæ propositioni 32 probandæ inserviebant. Adeoque erant illæ particulares præmittendæ; neglecta concinnitatis consideratione.

Si quidem in Mathematicis (ut in aliis disciplinis) oporteret (absque probatione) discentem docenti credere: foret ea concinnitas præoptanda: sed cum eam sibi necessitatem imponant Mathematici, ut probentur omnia ab ante traditis; necesse erit eum in tradendo ordinem observari qui erit ad probationes necessarius.

Considerandum enim est Corpus Geometriæ, non ut Ædificium ante conditum, & jam describendum; sed ut jam in condendo, cujus partes aliæ alias sustinere debeant:

Qui Palatium jam conditum satagit describere; poterit ille, si libet, uno capite Fenestras omnes describere; (quot sint, quo ordine dispositæ, & quomodo adornatæ:) alio, ostia; tum turres; (aut, si libet, ab his incipere:) atque tum (introspiciendo) aulam, cænacula, cameras; tandemque ad cellas descendere, & fundamenta. Sed qui condit hoc ædificium, inde ordiri necesse habet, unde possit; & tali ordine procedere. Adeoque à Fundamentis ordiri oportebit; & post Cellarum parietes positos, contignationem primam imponere; atque tum ostia, fenestras, caminos, mistim construere, huic camerationi inservientes; deinde, post secundam contignationem, ostia, fenestras, aliaque hic necessaria construere; & sic porro, donec ad tectum & turres tandem perveniatur. Alio plane ordine quam quo conditi descriptor (concinnitatem secutus)

cutus) sibi placeret. Pariterque Geometra, de lineis, angulis, figuris, mistim agit, eo ordine quo construendi & demonstrandi postulat necessitas.

Pariterque in aliis aliarum rerum tractationibus, methodice disponendis; quanquam ante tradita præcepta usui esse possint, non tamen ad ea stricte adigendus est traditor, quin multa arbitrio permittenda sint, eoque judicio utendum, ut methodi apices minutuli non impedimento sint ei quod potissimum intendebatur.

MONITUM AD LECTOREM.

CUm in ſuperioribus, præter aliorum loquendi formam, Propoſitiones Singulares *pro* Univerſalibus habeam; (*Lib.* 2. *cap.* 4. *&* *lib.* 3. *cap.* 10.) *Item*, Syllogiſmos Hypotheticos *vulgo dictos*, *ad* Categoricorum *Modos & Figuras referendos*, (*Lib.* 3. *cap.* 16. *&* *ſeq.*) *Ariſtotelem in utroque ſecutus: Idque* (*locis citatis*) *ſatis me confeciſſe judico: Viſum tamen eſt* (*cum ea res Paradoxa plurimis videatur*) *Diſſertationes duas hic ſubnectere, quibus rem illam jam olim fuſius proſecutus eram.* Cumque (*Lib.* 1. *cap.* 6. *&* *alibi*) *inſinuatum ſit*, Accidentia *omnia* (*prout a* Subſtantia *diſtinguuntur*) *non tam* Res, *aut* Entia, *cenſenda eſſe, quam* Modos Entis (*ut jam loquuntur*,) *ſeu* (*ut Ariſtoteles*) ὄντος ὄντα· (*quanquam ea ſit Diſputatio Metaphyſica magis quam Logica*,) *duabus illis Tertiam ſubjungo Diſſertationem quæ eo ſpectat.* Quæ *quamvis de* Quantitate *nominatim agat*, (*eamque oſtendat* Modaliter *tantum a* Re quanta *differre*;) *idem tamen* (*hoc confecto*) *ad alia item Accidentia extendendum erit.* Quorum etiam pleraque jam olim apud Metaphyſicos cenſentur haud plus differre: qui ad differentiam Prædicamentalem ſufficere docent Modalem *differentiam*, *aut etiam* Rationis *ſaltem* ratiocinatæ. Atque harum quidem Diſſertationum Primam & Tertiam, *jam olim conſcripſeram pro* Theſibus (*ut loquuntur*) *quas in* Emanuelis Collegio Cantabrigiæ (*tum Juvenis*) *Diſputationibus ibidem publicis defendebam*, *A. D.* 1638, *&* 1639; *Annoque* 1643 *edidi. Tertia paulo ſerius* (*ſed jam ante multos annos*) *conſcripta eſt*, *&* *nunc primum edita.*

THESIS

THESIS PRIMA.

Propositio Singularis, in dispositione Syllogistica, semper habet vim Universalis.

NIhil infelicius est iis ingeniis (si *Scaligero* credamus) quæ mordicus sentiunt, Majores nostros nihil ignorasse: quæque pertinaciter tuentur errores, quos ii qui commisere, si viverent, emendarent. Χαλεπὸν γάρ ἐστιν ἄνθρωπον ὅλα μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς, τὰ μὲν ὅλως ἀγνοήσαντα, τὰ δὲ κακῶς κρίναντα, τὰ δὲ ἀμελήσαντα γεγράφαντα. Unde mihi nunquam absurdum visum est, à communi sententia cum ratione dissentire.

Propositio Singularis, apud Logicos, vel pro Particulari, vel pro nova quadam specie habita est: cum mihi tamen eam ad Universalium classem pertinere, luce meridiana clarius semper visum est.

Cujus in examine, pro Lemmate habeatur; Formalem rationem Propositionis constare in Compositione Prædicati cum Subjecto. Quod statuit *Smiglecius*, disp. 12. qu. 7. (quæ compositio seu nexus præcipue in Copula attenditur.) Ex vario igitur modo compositionis horum extremorum, alius atque alius propositionis modus oritur. Ubi itaque compositio seu nexus prædicati cum subjecto Vere fit, & ut se res habet, propositio Vera est; ubi nexus seu applicatio Falsè fit, ea Falsa est propositio: sint partes, hoc est termini simplices, sive veræ sive falsæ. Unde hæc propositio, *Hirco-cervus est quoddam conflatum ex Hirco & Cervo*, vera est; licet uterque terminus falsus, falsitate scilicet simplicium terminorum; hoc est, Non-Ens, seu Ens rationis: (Ens enim & Verum convertuntur.) Illa vero, *Lapis est homo*, falsa est, licet termini veri veritate simplicis apprehensionis, quia falsò applicantur. Item, cum Necessarius est nexus terminorum, propositio Necessaria est; sint licet termini, Entia contingentia. Et sic in reliquis affectionibus propositionis.

Cum autem Compositio sive nexus terminorum, in qua constat formalis ratio propositionis, in Vinculo attendatur; hinc sequitur, affectiones propositionis judicandas

esse, non ratione terminorum, sed potius respectu Vinculi. Unde axioma Affirmatum, à *Romo* definitur, cujus vinculum affirmatur; Negatum, cujus vinculum negatur: sive termini sint affirmati, sive negati, parum interest: Hæc propositio igitur *Omne non-rationale est non-homo*, est propositio affirmativa, licet extremum utrumque sit negans: Hæc vero *Lapis non est homo*, est propositio negans, ex terminis utrisque affirmativis. Idem dicendum de propositione Simplici & Composita; ad vinculum scilicet attendendum esse. Unde *Gutberlethus* hanc propositionem *Animal est vel homo vel brutum*, axioma simplex esse statuit, non disjunctivum, cum uno verbi vinculo contineatur; licet posterior terminus sit disjunctus: Hanc vero propositionem, *Omne animal vel est homo vel est brutum*, credo eum inter axiomata composita numeraturum.

Hinc colligo; Ut alias propositionum affectiones, ita etiam Universalitatem & Particularitatem sumendas esse, non à terminis, sed à terminorum compositione & nexu. Affectiones enim Formam sequuntur, non Materiam. Male igitur à plerisque Logicis distribuitur axioma, seu propositio, in Universalem, cujus subjectum est universale; Particularem, cujus subjectum est particulare; & Singularem, cujus subjectum est singulare: cum distributio petenda esset à modo compositionis, quod est Formale in propositione; non à quantitate terminorum, hoc est, à parte materiali. Propositio ergo Universalis, est, in qua applicatio prædicati ad subjectum est universalis; Particularis, in qua applicatio est particularis. Nec alias species agnosco.

Quid autem velim per prædicationem vel applicationem universalem & particularem, melius ex Græca *Aristotelis* appellatione, quam ex Latina Interpretum elucescet. Quod enim nobis est Universale & Particulare, illud Aristoteli est καθόλου & κατὰ μέρος, de *toto* & *parte*, sive secundum partem; hoc est, de subjecto vel toto, vel secundum partem: non autem καθ' ἑκάστων & ἰδίων, de *omnibus* & *quibusdam*. Quare non minus recte redderetur *totalis* & *partialis* prædicatio; quam Universalis & Particularis; nisi quod mos aliter obtinuerit.

Universalis igitur prædicatio est, quando prædicatum dicitur καθόλου, de toto subjecto, (totum intelligo Prædicationis, sive totam ejus latitudinem & ambitum prædicandi;)

candi ;) quando scilicet prædicatum totaliter attribuitur subjecto, non partialiter cum restrictione ad aliquam subjecti partem, seu ad peculiare quiddam intra subjecti ambitum comprehensum; tunc nimirum quando de quocunque dicitur subjectum, de eodem dicatur etiam & prædicatum. Igitur hæc propositio *Omnis homo est animal*, est Universalis; quia nihil continetur sub ambitu *Hominis*, seu de nullo dicitur *Homo*, quin & de eodem dicatur *Animal*. Hæc autem *Aliquis homo est doctus*, Particularis; quia non de tota hominis specie dicitur, sed καθ' μέρος, secundum partem aliquam, hoc est, de aliquo individuo sub ea specie. Non autem ideo universalis est prior propositio quia nota *Omnis* præfigitur, & posterior particularis quia ei præponitur *Aliquis*, (uti nonnulli, ex tironibus præcipue, arbitrantur:) Non enim ideo Universalis est, quia notam habet Universalitatis; sed, quia universalis est, ideo nota præponitur; ut agnoscit *Donnamus*. Nota igitur universalitatis designat aliquando universalem propositionem, non autem facit. Idem dic de nota particularitatis.

Jam vero, ut ad præsentem controversiam accedamus; in propositione Singulari, necesse est ut prædicatio sit καθόλου, *de toto*, cum subjectum singulare ἄτομον sit & individuum in partes; (subjectivas intelligo, loquimur enim de toto prædicationis, non integrali;) Impossibile enim est ut aliquid καθ' μέρος secundum partem dicatur, de illo quod ἄτομον est & partes nullas habet. Necesse igitur est, ut, quicquid de individuo dicitur, sive subjecto Singulari, dicatur de toto; &, per consequens, propositio singularis semper erit καθόλου.

Atque hoc ipsum est quod vult *Aristoteles*; & qui aliter *Aristotelem* exponunt, detorquent non interpretantur. Audiamus igitur *Aristotelis* mentem de propositione Universali, sive, quod idem est, de dicto καθ' παντὸς καὶ κατὰ μηδενός, de omni & de nullo: Τὸ δὲ ὅλῳ ἑνὶ ἕτερον ἑτέρῳ, καὶ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θάτερον θατέρου, τοιοῦτόν ἐστιν· Λέγομεν δὲ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ τῶν ὑποκειμένων λαβεῖν καθ' οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται· καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς ὁσαύτως. Quid disertius dici posset pro causa nostra? *Tunc demum* κατὰ παντὸς (non καθ' παντὸς) *de omni*, (de toto,) *dicitur aliquid, quando nihil subjecti accipere licet, de quo alterum* (hoc est, prædicatum) *non dicetur*. Assumo. In propositione singulari affirmante, nihil subjecti sumere licet, de quo prædicatum

dicatum non dicatur. Concludo igitur. Propositio singularis affirmans, est κατὰ πάντος. (Eodemque modo, propositio singularis negans, erit κατὰ μηδενὸς.) Verbi gratia: Si dixeris *Socrates est doctus*: Quæro, quidnam est intra ambitum *Socratis*, de quo non dicatur *Doctus*? Si nihil; igitur erit καθ' αὑτὸ per *Aristotelis* definitionem. At vero, cum *Socrates* de uno solo homine dicatur, & de illo dicatur *doctus*; nihil aliud *Socratis* supereſt de quo negetur: ut patet.

Idem licet concludere ex ipsius *Rami* definitione: cum definiat Axioma speciale (quod postea subdividit in Particulare & Proprium) esse, quando consequens non omni antecedenti attribuitur. Sed quam bene convenit hæc definitio axiomati Proprio, quæ tamen illi est altera species axiomatis specialis? Si in axiomate proprio consequens *non omni* antecedenti tribuatur, ostendat quæso *cui non*? Si autem hoc ostendi non possit (ut quidem non potest) qua ratione dicat *non omni* attribui, non video; cum *non omnis* & *quidam non* idem valere, ex regulis Æquipollentiæ, certissimum est. Vel igitur ostendat *Ramus* axioma proprium affirmans *Alicui non* attribui, vel ego illi negabo, *non omni* attribui; &, per consequens, definitionem suam, axiomatis specialis, non convenire axiomati Proprio. Mala igitur definitio illa sit necesse est, quando definitio generis non convenit utrique speciei. Imo vero, si rem expendamus, inveniemus alteram speciem, scilicet axioma particulare, (quod contradistinguitur axiomati proprio,) ejusdem prorsus esse latitudinis cum Genere, seu Axiomate speciali. Nam axioma Speciale est, quando consequens non omni antecedenti attribuitur; Particulare, quando consequens particulariter antecedenti attribuitur. Tantum igitur distant axioma Speciale & Particulare (h. e. genus & species) quantum *non omni* & *particulariter*. Quod quantillum sit, ex *Gutberletho* discas; qui explicaturus, quid velit *Ramus* per *particulariter*, expressis verbis confundit: *Particulariter*, inquit, *hoc est*, *non omni*. Patet igitur, quam leviter agant Ramistæ, dum genus à specie, illis vocabulis distinguant inter quæ ne ipsi quidem ullam agnoscunt differentiam.

Sed ad *Aristotelem* revertor: Qui duos tantum agnoscit modos prædicandi; de *toto* & *de parte*, καθόλου & καθὰ μέρος, Universalem & Particularem. Nec quidem potuit plures

res admittere. Quicquid enim de altero dicitur, necessarium est ut vel de illo Toto vel de ipsius Parte aliqua dicatur. Quicquid etiam ab altero removetur, vel à Toto, vel à Parte tantum, removeatur necesse est. Nec enim possibile est medium invenire, quod de altero dicatur, nec tamen de toto, neque secundum partem. Pro certo igitur & indubitato principio ponatur, Omnem propositionem (Categoricam intelligo) quæcunque demum ipsa sit, vel Universalem esse, vel Particularem; hoc est, vel καθόλου vel κατὰ μέρος.

Atque hinc patet, perperam feciſſe *Ramum*, ipsiusque sequaces, dum, præter Syllogismum Generalem & Specialem, Proprium adjunxerint. Quum enim propositiones proprias, seu Singulares, non potuerint Particularium regulis coercere; commenti sunt novam quandam syllogismi speciem, aliis antea incognitam, quam Proprium appellant. Et axiomata propria, quæ illi inter Specialia numerabant, à reliquis specialibus discrepare videntes, ab omni syllogismorum specie antea nota abhorrere arbitrati sunt: nescientes interim, saltem non advertentes, iisdem quibus Generalia regulis contineri.

Patet etiam, quid judicandum sit, de quadruplici Propositionis divisione, in Universalem, Particularem, Indefinitam, & Singularem: Nimirum, species sine necessitate multiplicari: cum Singularis semper reducenda sit ad Universalem; Indefinita vero, nunc ad hanc, nunc ad Particularem. Atque hoc secundum mentem *Aristotelis*; qui quadrifariam illam divisionem nusquam (ni fallor) tradidit. Nominat, fateor, Indefinitam propositionem, præter prædictas duas species, Universalem & Particularem; non autem acsi quid esset ab utrisque distinctum; sed, quod ex ipsis propositionis verbis vix satis constet ad utram duarum reducenda sit, (cum signum indicem non habeat appositum,) & pro subjecta materia nunc ad hanc nunc ad illam referenda sit, semper tamen ad alterutram. De Singulari vero propositione, ne verbum habet: nec opus est, cum semper reducenda sit ad Universalem. Perperam tamen à Logicis pleriſque intruditur quasi nova species, omnino contra rationem, mentemque *Aristotelis*.

Atque hactenus probata est Thesis nostra à priori, & quidem demonstrativè. Subnectam & argumenta à posteriori nonnulla: ut lucidius appareat veritas. Sed præmonendum

nendum est, eorum aliqua universaliter concludere de omni propositione singulari: alia vero particulariter, ita tamen ut quæ illic concluditur de una, potuerit de qualibet; atque hæc, inductione facta, idem valerent ac si concluderetur universaliter: alia denique ducta esse ab ejusmodi proprietatibus quæ solis universalibus conveniunt non autem omnibus, unde nec omnibus singularibus; quæ licet vi sua probent tantum aliquas singulares universalium vim habere, cum tam, hoc concesso, pauci sint qui reliquum negarent (cum nulla sufficiens ratio assignari possit cur quædam sint universales non autem aliæ) valebunt & hæc argumenta non multo minus quam si essent universalia.

Primo igitur. Major in prima & secunda figura semper est καθόλου, (ut à pluribus ante hac demonstratum est:) At aliquando est singularis. Ergo, aliqua saltem singularis est καθόλου. Vel sic. Quæcunque propositio potest esse major in prima vel secunda figura, ea est καθόλου. Sed quælibet propositio singularis potest esse major & in prima & in secunda figura. Ergo &c. Insto in prima in *Barbara*.

Bar- *Augustus fuit Imperator.*
ba- *Octavius fuit Augustus.* Ergo
ra. *Octavius fuit Imperator.*

In secunda in *Camestres*

Cam- *Virgilius fuit Romanus.*
es- *Homerus non fuit Romanus.* Ergo
tres. *Homerus non fuit Virgilius.*

Et quidem fieri posset in quibuslibet modis utriusque figuræ: imo in quocunque modo cujuscunque figuræ, assumpta quacunque propositione singulari in locum universalis. Ut experienti videre erit cuilibet.

Secundo. Ex puris particularibus nihil concluditur. At ex puris singularibus aliquid concluditur. Ergo, singularis non est particularis: &, per consequens, est universalis; cum antea probatum sit, nullam posse fieri prædicationem, quin erit vel καθόλου, vel κατὰ μέρος. Major in confesso est. Minor exemplis supra adductis probata est.

Non solum autem ex singularibus puris concluditur aliquid, sed ex mixtis singulari cum particulari, non minus quam ex universali cum particulari: sed (ut illic) semper concluditur particulariter, cum particularis propositio sit debilior pars. Verbi gratia.

Da- *Vir-*

Da- *Virgilius fuit doctus.*
ri- *Aliquis Poeta fuit Virgilius.* Ergo
i. *Aliquis Poeta fuit doctus.*

Item

Fes- *Virgilius non fuit Græcus.*
ti- *Aliquis Poeta fuit Græcus:* Ergo,
no. *Aliquis Poeta non fuit Virgilius.*

Ubi notandum obiter, hos syllogismos, & hujusmodi alios, constantes ex singulari & particulari præmissis, ad nullos *Rami* modos reduci posse, cum tamen consequentia & satis firma sit & perspicua: nostra tamen hypothesi posita, facile ad *Aristotelis* modos reducuntur.

In tertia figura non insto; cum enim in tertia figura idem sit subjectum in utraque præmissarum, fieri non potest ut altera sit propositio singularis, altera particularis, cum de subjecto singulari non potest prædicari particulariter.

Tertio. Tres ponuntur gradus necessitatis; καθ' παντὸς, καθ' αὑτὸ, καθόλα πρῶτον. Confessum est etiam apud omnes, superiorem gradum necessitatis semper etiam includere inferiorem. Unde propositio καθ' αὑτὸ est etiam propositio καπὶ παντὸς, propositio vero καθόλα πρῶτον est & καθ' αὑτὸ & καπὶ παντὸς. At propositio singularis sæpe est καθ' αὑτὸ. Ergo & καπὶ παντὸς. Verbi gratia, *Socrates est animal*; *Plato est substantia*; *Bucephalus est equus*; sunt propositiones Essentiales, in primo modo dicendi *per se*. Sunt ergo καθ' παντὸς.

Quarto. Omne genus prædicatur Universaliter de suis speciebus, (ut & essentialiter:) At Individuum, saltem secundum *Ramum*, est species: Ergo de Individuo prædicatur genus universaliter. Aut, si non sit genus; tamen ut se habet genus ad speciem, ita species ad Individuum: At genus prædicatur universaliter & καθόλα de sua specie: Ergo & species de Individuo. Potest ergo Individuum esse universalis propositionis subjectum.

Quinto. Probatur ex regulis Conversionum. *Socrates non est equus*, est propositio negans; eaque vel universalis, ut nos dicimus; vel particularis, ut alii. Non autem particularis. Ergo &c. Probatur minor. Quia propositio particularis negans, convertitur tantummodo per Contrapositionem. At propositio hæc convertitur, primo, conversione simplici, *nullus equus est Socrates*; secundo, per accidens, *aliquis equus non est Socrates*. Utroque hoc modo con-

vertitur univerſalis negans (eaque ſola,) neutro vero particularis negans: Eſt ergo hæc propoſitio non particularis, ſed univerſalis. Patet etiam ulterius ex ipſa converſione: Convertitur enim ſingularis negans, in univerſalem; at in converſione nunquam augetur quantitas, ſæpe minuitur. Iterum: *Socrates non eſt Plato*, convertitur, *Plato non eſt Socrates*: At particularis negans non convertitur niſi per contrapoſitionem.

Sexto. Ex regulis Reductionum. Propono enim hunc Syllogiſmum,

Ceſ- *Qui interfecit Hectorem non ſupervixit bello Trojano.*

a- *Omnes Græci reduces ſupervixere bello Trojano.* Ergo

re. *Nullus Græcorum reducum fuit interfector Hectoris.*

Dico hunc ſyllogiſmum eſſe in *Ceſare* ex majore univerſali; duplici ratione: Primo, ſi major eſſet particularis, concluſio foret particularis (quia ſemper ſequitur debiliorem partem;) at non eſt. Ergo. Secundo, per modum reductionis; reducitur enim ad *Celarent*, per ſimplicem converſionem majoris; Sic

Ce- *Nullus qui ſupervixit bello Trojano fuit interfector Hectoris.*

la- *Omnes Græci reduces ſupervixere bello Trojano.* Ergo

rent. *Nullus Græcorum reducum fuit interfector Hectoris.*

Hic Syllogiſmus ſi eſſet ex majore particulari, non eſſet in ullo modo. Nec uſpiam apud *Ramum* invenietur ejuſmodi ſyllogiſmus, (cum tamen & veriſſimus ſit & utiliſſimus:) Imo nec (poſita illorum hypotheſi, ſcilicet quod major ſit particularis) reduci poſſet ad alium modum. Alium accipe,

Ceſ- *Author Epiſtolæ ad Hebræos non fuit auditor Chriſti.* Heb. 2. 3.

a- *Omnes duodecim ſelecti fuerunt auditores Chriſti.* Ergo

re. *Nullus ex duodecim ſelectis fuit Author Epiſtolæ ad Hebræos.*

Impoſſibile autem eſt in ullo ex *Rami* modis, per hoc medium, probare hanc concluſionem.

Septimo.

Septimo. Hunc ſyllogiſmum propono,

Omnes magnanimi ſunt fortes.
Therſites non eſt fortis. Ergo
Therſites non eſt magnanimus.

Hic Syllogiſmus vel eſt in *Cameſtres* ex minore & concluſione univerſalibus; vel in *Baroco*, ex iiſdem particularibus. Sed non eſſe in *Baroco*, ſic probatur. Syllogiſmus in *Baroco* non poteſt reduci niſi reductione per impoſſibile: At hic ſyllogiſmus reducitur ad *Celarent* reductione oſtenſiva, eodem modo quo *Cameſtres*; ſcilicet tranſpoſitis præmiſſis, & minore concluſioneque ſimpliciter converſis: Hoc modo.

Ce- *Nullus fortis eſt Therſites.*
la- *Omnes magnanimi ſunt fortes.* Ergo
rent. *Nullus magnanimus eſt Therſites.*

Erat igitur in *Cameſtres*, ex minore & concluſione univerſalibus; non in *Baroco*, ex iis particularibus.

Infinitus eſſem ſi ſingulis inſiſterem quæ hac in re dici poſſent: Unico argumento concludo.

Octavo igitur & ultimo. Propoſitio ſingularis nec fortiorem nec debiliorem vim habet quam Univerſalis; ergo eandem & æqualem. Non fortiorem: Quia ex præmiſſis univerſali & ſingulari aliquando concluditur ſingulariter; (quod non eſſet ſi univerſalis eſſet debilior, quia concluſio ſemper ſequitur debiliorem partem:) ut in hoc, & ſimilibus innumeris;

Cam- *Omnes magnanimi ſunt fortes.*
eſ- *Therſites non eſt fortis.* Ergo
tres. *Therſites non eſt magnanimus.*

Nec debiliorem habet: Quia ex univerſali & ſingulari aliquando concluditur univerſaliter: (quod non eſſet ſi ſingularis eſſet pars debilior) ut in hoc ſyllogiſmo, & aliis.

Cel- *Interfector Hectoris non ſupervixit bello Trojano.*
a- *Omnes Græci reduces ſupervixere bello Trojano.* Ergo.
re. *Nullus Græcorum reducum fuit interfector Hectoris.*

Cum igitur nec fortiorem nec debiliorem vim habeat Singularis quam Univerſalis; ſequitur neceſſario, Propoſitionem ſingularem eandem vim in diſpoſitione ſyllogiſtica ſemper habere quam habet univerſalis. Quod erat demonſtrandam.

Corollaria, & Objectiones ſolutæ.

Hinc ſequitur, primo, Propoſitionem ſingularem affir-

mantem & negantem opponi immediate, hoc est, contradictorie. Nam sublata Universalitate affirmantis, ponitur negans καθόλου. Quoniam prædicatio partialis non potest esse de eo quod est ἄτομον.

Sequitur secundo; Propositionem universalem affirmantem converti conversione simplici; & particularem affirmantem convertibilem in propositionem καθόλου quoties prædicatum convertendæ est Individuum. Posito enim prædicato in locum subjecti, quicquid de individuo subjecto dicitur, dicitur καθόλου.

Sequitur tertio; Conclusionem in tertia figura esse καθόλου (contra quam docent Logici,) quoties minor terminus syllogismi, (hoc est, prædicatum minoris,) est Individuum. Quia prædicatum minoris in tertia figura, est subjectum conclusionis; quod cum sit individuum, de eo quicquid dicitur, dicitur universaliter.

Objiciet forsan aliquis; An igitur, *Socrates est doctus*, perinde est ac *Omnis homo est doctus*? Non est. At, inquiet, quid ni? cum utraque propositio sit universalis. Recte. Sed replico; An *omnis homo est rationalis*, idem valet ac *omne animal est rationale*? Negabit credo. At, inquam, Quare? annon utraque est universalis? Est certe. Conjicio quid responsurus est; utraque propositio est quidem universalis, non tamen æquipollent; quia in altera Rationalitas universaliter attribuitur Homini, & recte; in altera vero universaliter attribuitur Animali, sed male. Pariter ego, non (inquam) perinde est *Socratem* doctum dicere, & *omnem hominem*; subjectis enim differunt, quamvis utraque propositio sit universalis. *Doctus* universaliter prædicatur de *Socrate*, non de *Homine*.

Urget. Dici universaliter, est *dici de multis*. Fateor in prædicatione simplicium terminorum, non in prædicatione propositionis. Aliud est *dici de multis* in tractatu de prædicabilibus, aliud *dictum de omni* in tractatu de propositione. At nunc agitur, non de quantitate simplicium terminorum, sed de quantitate propositionis & terminorum nexu. Universale, seu vox communis, potest esse subjectum propositionis particularis; & Individuum pariter, seu vox singularis, subjectum propositionis universalis.

Fatendum tamen est, Propositionem singularem leviculam aliquam discrepantiam habere ab aliis Universalibus (ut in Corollariis

Corollariis videre eſt,) non tamen talem quæ ſingulares ex univerſalium numero eximat. Tria ſunt, nec ſcio plura, (& plerique forſan ne hæc attenderent) quæ diſcrepantiæ ſpeciem exhibent: Ubique tamen provenit à materia propoſitioni ſubſtrata, potius quam à formali propoſitionis diſpoſitione: nuſquam tollitur illud in quo formale propoſitionis univerſalis conſiſtit, quod hoc eſt, ut nihil inveniatur intra ſubjecti ambitum de quo non dicatur prædicatum. Expendam ſingula.

Primum hoc eſt. Univerſalis propoſitio affirmans & negans, opponuntur Contrarie; ſingulares vero Contradictorie: earumque utraque poteſt eſſe falſa; harum non ita. Siquis hinc argueret, propoſionem ſingularem vim univerſalis non habere;

Reſpondeo, primo: Eodem argumento probari poſſe, nec eſſe particularem; quia neque propoſitio particularis affirmata & negata opponuntur Contradictorie, ſed Subcontrarie: & earum utraque poteſt eſſe vera; harum non ita. Sicui *Ramus* videatur ſatis caviſſe, dum ſyllogiſmum proprium diverſam ſpeciem conſtituit tam à generali quam ſpeciali: Regero, 1. ad hominem: Male pro *Ramo* arguitur ex iis quæ ipſe pro nugis habet, & ex Logica ſua exulare fecit. Ille enim de Oppoſitione, Æquipollentia, & Converſione propoſitionum nihil habet; ut nec de Reductione ſyllogiſmorum. 1. Novum prædicandi modum facere non poteſt, cum impoſſibile ſit aliquid de alio dici, quod tamen nec de toto, nec ſecundum partem de eo dicatur. Ut ſupra fuſius explicavimus.

Reſpondeo ſecundo. Non ſingularibus tantum hoc accidit, ſed & aliis univerſalibus quibuſdam. Nam 1. in materia neceſſaria & impoſſibili, ex negatione & affirmatione univerſali, altera ſemper vera eſt altera falſa. Unde regula illa; Quod contrariarum, in materia Contingenti, utraque poteſt eſſe falſa. Idem accidit in propoſitionibus factis per *Omne* collectivum: quas tamen univerſales eſſe, nemo quem ſcio negavit. (Poſſent tamen, fateor, eadem ratione qua negant ſingulares: ſunt enim revera ſingulares illæ, cum prædicatum nonniſi uni antecedenti tribuatur.) Hujuſmodi namque propoſitiones, *Omnes Apoſtoli ſunt duodecim*, & *Omnes Apoſtoli non ſunt duodecim*; Item *Omnes planetæ ſunt ſeptem*, & *omnes planetæ non ſunt ſeptem* non minus ſunt Contradictoriæ, quam *Virgilius eſt Poeta*, &

Virgilius

Virgilius non est Poeta. Si igitur illas pro universalibus agnoscant, cur non & Singulares?

Respondeo tertio. Ratio hujus contradictionis inter propositionem singularem affirmantem & negantem, pendet ex necessitate materiæ, potius quam ex ipsa propositionis natura & forma. Quoties enim subjectum universalis propositionis est divisionis capax (ut in distributivis & materia contingente:) & prædicatum sigillatim applicatur subjecti partibus, affirmans & negans universaliter, non opponuntur immediate & contradictorie, quia licet aliquid de Toto non recte affirmatur, de parte tamen affirmari poterit, ergo nec de Toto negabitur: ubi vero materiæ necessitas particularem prædicationem omnino prohibet, & necessario requirit, ut, quod de illo subjecto dicatur, dicatur de Toto, (ut in materia necessaria & impossibili, & in universali collectiva, ut & in propositione singulari;) ibi prædicatum vel de toto dicitur; vel de toto negatur, cum de parte dici & de parte negari non possit, propter ἀτομίαν & indivisibilitatem subjecti.

Respondeo quarto. Consequitur hoc ex nostra thesi, non eam oppugnat. Si enim quicquid de Individuo dicitur dicatur καθόλου, impossibile est ut secus esset quin affirmatio & negatio sint oppositæ immediatæ; particularis enim intermedia eo ipso excluditur.

Nec aliunde patet ratio hujus oppositionis immediatæ, quam ex hoc fundamento. Vel enim semper καθόλου prædicatur (prout nos asserimus) vel semper κατὰ μέρος, vel aliquando de toto aliquando secundum partem. Si semper de parte; licet de una aliqua dicatur, quid impedit quin de alia negetur, ita ut affirmatio & negatio simul sint veræ? cum affirmatio particularis quoad unam partem non impediat negationem particularem quoad aliam partem. Si aliquando καθόλου aliquando κατὰ μέρος, (prout Ramistarum doctrina videtur innuere; qui quoties una præmissarum propria est, eam pro particulari habent, non autem si utraque sit propria:) Si sic, inquam, (quamvis id gratis dictum sit nec ulla appareat ratio cur hæc non illa sit universalis, imo cur eadem promiscue nunc sit universalis nunc particularis;) oppositio nec sic esset immediata: licet enim affirmatio καθόλου falsa sit, posset tamen quoad aliquam partem (si aliquando partialiter prædicetur) vera esse; unde nec negatio καθόλου vera: possent ergo & negatio

gatio & affirmatio simul esse falsæ, & non contradictorie oppositæ. Necesse est igitur, ut, si opponantur immediate, ideo sit quia singularis propositio semper est καθόλου, unde vel de toto dicetur, vel de toto negabitur. Confirmat igitur Thesin nostram, non oppugnat, quod videbatur prima fronte debilitare. Et hoc telo repercusso, eadem opera repercutientur & reliqua.

Secundum sequitur. Propositio particularis affirmans converti aliquando potest in singularem. Unde singularis videri potest non majorem habere quantitatem quam habet particularis; quia in conversione non augenda est quantitas. Verbi gratia, *Aliquis homo est Socrates*, ergo *Socrates est homo.*

Respondeo. Vi conversionis, sequitur *Hominem* dici de *Socrate*: Necessitate materiæ, dicitur καθόλου, quoniam de ἀτόμῳ nihil prædicatur κατὰ μέρος. Hinc sequitur, necessitate consequentis, Convertens καθόλου conversæ κατὰ μέρος.

Idem fieri necesse est, quoties propositio singularis affirmans convertenda est in singularem verbi gratia, *Virgilius est Maro*, ergo *Maro est Virgilius.* Quæ conversio non est ex particulari in particularem (ut plerique autumant,) nec ex universali in particularem; sed ex universali in universalem. Ubi necessitate consequentiæ, sequitur *Virgilium* de *Marone* dici; necessitate vero consequentis, sequitur dici Catholice.

Respondeo secundo. Eadem est difficultas, si pro particulari haberetur: Nam singularis negans convertitur in universalem negantem. Verbi gratia, *Socrates non est brutum*, ergo *nullum brutum est Socrates.* Quare, si prior esset particularis, augenda esset quantitas.

Singularis igitur negans convertitur simpliciter (ad modum universalium,) nunc in singularem, nunc in universalem. Verbi gratia, *Socrates non est Plato*, ergo *Plato non est Socrates.* Item, *Socrates non est brutum*, ergo *Nullum brutum est Socrates.* (Sicut, è contra, *Nullum brutum est Socrates*, ergo *Socrates non est brutum.*) Sin essent hæ propositiones negantes particulares, non essent convertendæ nisi per contrapositionem.

Respondeo tertio. Non in singulares tantum, sed & in alias universales aliquando convertitur particularis. Verbi gratia, *Aliquot homines sunt omnes Apostoli*, ergo *Omnes Apostoli sunt homines*, vel *omnes Apostoli sunt aliquot homines.*

Hactenus

Hactenus vidimus, quomodo singulares differunt à reliquis universalibus in affectionibus Propositionis, Oppositione scil. & Conversione: & istius differentiæ rationem reddi non posse nisi ex nostra Thesi. Propugnat igitur thesin nostram, non adversatur. Ut ut autem maxime adversaretur, Ramistas tamen nequaquam adjuvat, (quos habeo ἑπτῶς opponentes; reliqui tacite adversantur, dum, in paradigmatis modorum, propositiones singulares ponunt pro particularibus:) Ramistæ namque Oppositionem, Conversionem, &c, nihil curant. Si igitur in reliquis, de quibus ipsi agunt, cum universalibus convenirent, satis est cur ipsi saltem nostram thesin admittant.

Tertium sic est. Propositio universalis non concluditur in tertia figura, (hoc est, secundum *Ramum*, in syllogismo simplici contracto:) At propositio singularis hic concluditur.

Sed neque hoc Ramistis opitulatur magis quam priora: Illi enim rem negant; nec admittunt conclusionem propriam in syllogismo contracto: Qui definitur à *Ramo*; *Quando Argumentum pro exemplo ita subjicitur Particulari quæstioni, ut utramque partem antecedens, & assumptione affirmatum intelligatur.* (Si ergo quæstio semper sit Particularis, certe nunquam Propria secundum illos.) Explicat hoc *Dounamus*; *Quæstio*, inquit, *debet esse particularis; non generalis, aut Propria.* Item, Rationem reddens cur *syllogismus Proprius* esse dicitur *ex utraque propria*, non autem *ex omnibus propriis*, hanc assignat, *Quia in contracto syllogismo conclusio semper est particularis, etiam cum utraque pars antecedentis est propria.* Hoc igitur à Ramistis non urgendum, qui hujusmodi syllogismos non admittunt.

Dari vero conclusiones singulares in tertia figura, certissimum est, (licet vix quisquam hoc adverterit.)

Ba- Da- *Maro est Poeta.*
ras- rap- *Maro est Virgilius.* Ergo
ta. ti. *Virgilius est Poeta.*

Item

Ce- Fe- *Maro non fuit Ovidius.*
las- lap- *Maro fuit Virgilius.* Ergo
ten. ton. *Virgilius non fuit Ovidius*

Etiam cum neutra præmissarum sit singularis. Verbi gratia,

Ce-

Ce- Fe- *Nullum brutum est Socrates.*
lip- ris- *Aliquod brutum est Bucephalus.* Ergo
en. on. *Bucephalus non est Socrates.*

Item

Ba- Da- *Omne brutum est animal.*
tip- tis- *Aliquod brutum est Bucephalus.* Ergo
a. i. *Bucephalus est animal.*

(Ubi, si major esset particularis, nihil concluderet. Esset enim syllogismus ex puris particularibus.)

Hoc toties fiet, quoties prædicatum minoris est Individuum. Consequentiæ horum syllogismorum, ex se satis patent. Quod si non, possent (si opus esset) ad primam figuram reducendo, demonstrari.

Sed neque hoc officit nostræ assertioni. Nam

Respondeo (ut prius.) Vi consequentiæ sequitur, de *Bucephalo*, prædicari *animal* affirmative, *Socratem* negative, &c. Necessitate consequentis, prædicantur καθόλου, quoniam subjectum est ἄτομον.

Secundo. Sed in aliis quibusdam universalibus eadem est difficultas. Verbi gratia,

Hi septem sunt stellæ erraticæ.
Hi septem sunt omnes planetæ. Ergo
Omnes planetæ sunt stellæ erraticæ.

Triplex igitur hæc differentia, in propositione singulari ab aliis universalibus, neutiquàm enervat assertionem nostram, nec debilitat quicquam, (nisi propositionem singularem ideo diceremus universalem omnino non esse, quia semper est:) sed supponit & confirmat. In singulis enim instantiis, posito (vi consequentiæ) de tali subjecto fieri prædicationem; suppositio interim quicquid de hoc subjecto dicitur dici καθόλου, infertur hujusmodi prædicatio universalis. Quod, ubi subjectum est vox communis, secus accidit; posito enim de subjecto communi dici prædicatum, nondum constat, an ea prædicatio universalis sit, an particularis; quoniam utriusque capax est.

Propositio ergo categorica, vel est καθόλου, vel κατὰ μέρος. Hæc κατὰ μέρος, quæ non de subjecto toto dicitur, sed quoad partem aliquam subjectivam. Illa καθόλου, quæ de subjecto dicitur quoad totam ipsius latitudinem prædicandi; hoc est, de partibus singulis subjectivis. Cujus subjectum, si sit vox communis & multis applicabilis, iis omnibus applicatur etiam prædicatum, prout in plerisque universa-

libus: Sin vox sit singularis, & uni tantum applicabilis; huic uni & prædicatum applicatur; prout in singularibus, & in propositionibus per *Omne* collectivum.

Non enim eodem modo dicitur *Omnes planetæ sunt septem*, & *omnes planetæ sunt stellæ*; alterum enim collective dicitur, alterum distributive. *Omnes* distributive, idem est ac *Singuli*: *Omnes* collective, est singulorum collectio. At, singulorum collectio, est singularis, estque Totum (non universale, sed) integrale. Planetæ sunt septem; at planetarum ἑπτὰ unica est. *Omne* distributivem, est syncategorematicum: *Omne* collectivum, est Categorematicum; estque pars subjecti. Unde non recte concluditur, *Omnes planetæ sunt septem*; *Sol & Luna sunt planetæ*; Ergo *Sol & Luna sunt septem*; nisi assumeretur *Sol & Luna sunt omnes planetæ*. Non enim *Planetæ*, sed *Omnes planetæ*, est subjectum majoris, estque prædicatum minoris: sumitur enim collective.

Sive autem de singulis quibus attribuitur subjectum universale, sive de uno cui attribuitur subjectum singulare, dicatur prædicatum; utrobique tamen, nihil subjecti accipere licet de quo non dicetur prædicatum; quod, secundum *Aristotelem*, est formalis ratio propositionis universalis. Quare, & propositio de subjecto singulari, est propositio καθόλου, sive Dictum de Omni. Quod erat demonstrandum.

THESIS

THESIS SECUNDA.

Syllogiſmi Hypothetici, aliique Compoſiti, referendi ſunt omnes ac Ariſtotelicos Categoricorum Modos.

VUlt Ariſtoteles, præter tres ab ipſo traditas Figuras, earumque Modos, non alios ullos eſſe Syllogiſmos. Quo nomine à variis varie reprehenditur doctrina Peripatetica.

Sunt qui illam Redundantiæ incuſant; quod, præter Syllogiſmos, alias enumerat Argumentandi Formulas; Enthymema, Soritem, Dilemma, &c. quas illi omnes ad Syllogiſmum referendas volunt.

Verum hæc lis facile dirimitur. Quippe idem vult ipſe Ariſtoteles. Neque enim ille aliam hiſce formulis argumentandi vim ineſſe vult, quam quæ à Syllogiſmis oritur, eſtque eo referenda; &, ſiquod de ſequela dubium oriatur, ad illam normam exigenda. Syllogiſmos autem docet, non ſemper ſolemni pompâ, tanquam inſtructâ acie, procedere: Sed, ut plurimum, expeditiori forma & per compendia exponi; Omiſſa propoſitionum una aut altera, ut in Enthymemate, ſed quæ ſubintelligatur, poſſitque ex reliquis animo ſuppleri, vel etiam (ſi poſtuletur) diſertis verbis adjungi: Aut etiam, quod in Proſyllogiſmis fit, levius adhuc inſinuari; indicato tantum fonte, unde quis (non plane imperitus) ſyllogiſmum formet: Nonnunquam etiam plurium ſive Syllogiſmorum ſive Enthymematum ſummulas in unam compagem ſtrictim arctari, ut in Sorite, atque Dilemmate; quæ tamen, ſi id exigatur, in juſtos Syllogiſmos reſolvenda intelligitur, à quibus totam ſuam arguendi poteſtatem obtinet. Quæ quidem Syllogizandi Compendia, non quæ potuerat omnia, enumerat; (quippe id infiniti eſſet inutiliſque laboris,) ſed ex multis aliquot (ſpeciminis gratia) præſertim, quæ ſua ſaltem ætate potiſſimum obtinuerant, ſtatiſque innotuerant nominibus. Neque aliud hoc eſt (adeoque non ab illis culpandum) quam quod faciunt *Ramus* ejuſque Aſſeclæ,

quum ſuas (quas vocant) Syllogiſmorum *Cryppſes* recenſent, ubi quid vel deficit vel redundat vel tranſponitur aliove quovis modo mutatur. Quæ omnia, quum opus eſt, in juſtum ordinem redigi & poſſe, & debere, docent ipſi.

Redundantiæ ſimiliter incuſant quod Syllogiſmum diſtribuat in Dialecticum, Apodicticum, & Sophiſticum; cum Syllogiſmi omnes, in quacunque materia, modo ſint legitimi, ſequelam quod ſpectat, ſunt pariter Demonſtrativi; ſive quos Apodicticos vocat, ſive quos Dialecticos: ſin fuerint non legitimi, ut ſunt Sophiſtici; ne Syllogiſmi dicendi erunt.

Sed neque eſt hæc lis ardua. Non enim ſyllogiſmum *Ariſtoteles* in hos ut ſpecies diſtribuit, quaſi, formam quod ſpectat, hæ ſint aliæ atque aliæ ſyllogiſmorum ſpecies. Sed Syllogiſmorum quædam Accidentia conſiderat, non ex forma, ſed materia, ſeu re ſubjecta dependentia; atque pro diverſa materia circa quam verſantur, alios Dialecticos, alios Apodicticos appellat. Formam autem quod ſpectat, vult omnes eſſe Apodicticos ſive Demonſtrativos; nempe ex veris præmiſſis non niſi verum ſequi poſſe in quacunque materia. Sophiſticos autem ſive Syllogiſmos ſive Paralogiſmos quod ſpectat; non pro juſtis Syllogiſmorum formulis haberi vult, atque imitandis; ſed pro vitiis: qui itaque fugiendi ſunt, & ſiquando obtruduntur refellendi. Sicut, in Tabulis Geographicis & Hydrographicis, non tantum via recta deſcribitur; ſed notantur etiam devia & ſcopuli, ut caveantur; præſertim ſicubi majus eſt errandi periculum.

Miſſis itaque redundantiis hiſce, quas ſtrictim notaſſe ſufficiat; defectus quos prætendunt conſiderandi veniunt.

Cauſantur aliqui, præter tres quas habet Ariſtoteles, quartam adhuc eſſe Figuram, quam *Galenicam* dicunt, (utpote à *Galeno*, quod ſcimus, primo indicatam:) ſed &, in tribus illis Figuris, alios adhuc eſſe Modos, quos *Indirectos* vocant, ab *Ariſtotele* omiſſos; in quibus tamen certa concludendi vis eſt.

Quod quidem neque nos inficiamur, neque inficiaturus eſſet Ariſtoteles. Sed dicimus, omnes illos ſive Quartæ Figuræ Modos, ſive aliarum Indirectos, non aliud eſſe quam Modorum ab Ariſtotele traditorum detorſiones, & tranſpoſitiones terminorum in ſitum minus naturalem.

Non

Non autem hoc voluit *Ariſtoteles*, non poſſe Modos hos tranſpoſitis ſive terminis ſive propoſitionibus in alias formas detorqueri; ſed, detortas illas formulas, in legitimum & naturalem ordinem reſtitutas, non alios quam modos Ariſtotelicos conſtituere. Nempe, figuræ quartæ modi omnes ad primæ figuræ modos referendi, modique indirecti reliquarum ad directos: à quibus non aliter differunt quam quod propoſitiones terminive indebito ordine diſponantur & minus naturali; non quod aliam ab illis concludendi vim ſortiantur. Quod in ſingulis oſtenſu facile eſſet, ſi id jam ageretur. Et quidem ne *Ramus* ipſe, ejuſve aſſeclæ, *Ariſtotelem* hoc nomine reprehendunt; nec alios eſſe volunt modos eos, quam Crypſes illorum ab *Ariſtotele* traditorum.

Sed duplicis adhuc defectus doctrinam hanc inſimulant. Nempe quod ſyllogiſmorum ſimplicium modos *Proprios* non memoret; atque ſyllogiſmos (quos vocant) *Compoſitos*, omittat omnes, negligatque: cum tamen & hi & illi frequenti uſu occurrant, juſtamque habeant & naturalem concludendi vim. Sic enim *Ramus* ſchol. dialect. lib. 7. cap. 12. *Docetur*, inquit, (lib. 1. Prior. cap. 22, 23.) *Omnes ſyllogiſmos per tres figuras expoſitas fieri & concludi: & falſo docetur. Sunt enim ex Propriis Enunciatis Syllogiſmi qui præſcriptis legibus in unaquaque figura concludi non poſſunt. Sunt præterea Connexi, duorum generum; ſunt Diſjuncti, duorum item generum; quibus etiam hic Organicus Auctor multo frequentius utitur, quam ſimplicibus à ſe expoſitis.*

Et quidem fatemur ultro, tum juſtam horum conſequentiam, tum & frequentem uſum, idemque faſtum fuiſſe *Ariſtoteli*: non eſt quod dubitemus, & legitimos eſſe ſyllogiſmos. Sed negamus eſſe ab Ariſtotele omiſſos, aut alios hos eſſe à modis ab illo traditis.

Modos *Proprios* quod ſpectat; jam alias rem abſolvimus (Theſ. 1.) ubi oſtendimus, *Propoſitiones Singulares*, quas illi *Proprias* vocant, ſyllogiſmum quod ſpectat, *univerſales eſſe omnes*. Adeoque ipſorum quos vocant Modos *Proprios*, non alios eſſe quam Ariſtotelicorum (in prima figura) *Barbara, Celarent*; (in ſecunda) *Ceſare, Cameſtres*; (in tertia) *Darapti, Felapton*. Quod cum alias jam fuſius oſtenſum eſt, non opus eſt ut hic repetam.

Supereſt ut oſtendam (quod præſentis inſtituti eſt) Syllogiſmos *Hypotheticos*, alioſque quos vocant *Compoſitos*, ad Ariſtotelis

Ariſtotelis *Categoricos*, quos *Simplicium* modos vocant, referendos eſſe, atque ad horum normam exigendos.

Quoniam vero, cum *P. Ramo* ejuſque aſſeclis, potiſſimum hic res eſt; (inter quos præ reliquis *Downamum* ſeligo, ut qui *Rami* veſtigiis preſſius inſiſtit, ejuſque mentem ſatis fideliter exprimit; neque ab eo hac in re diſcedunt, quod ſciam, alii ſive qui *Ramo* diſerte nomen dederunt, ſive qui Ramæam doctrinam cum Ariſtotelica conjunctam volunt, ſive ſuccenturiatam:) operæ pretium erit deſpicere, quouſque nos inter conveniat; ut quæ demum ſit differentia rectius perſpiciamus.

Non negat *Downamus*, quin ſyllogiſmi ſimplices omnes, ad Figuras Ariſtotelicas referendi ſint; modoſque ab illo aſſignatos; (ſaltem ſi, quos ille *Proprios* appellat, reliquis accenſeantur.) Nullos enim vel ille, vel ex Ramiſtis alii, agnoſcunt alios ſyllogiſmos ſimplices, præter Modos Ariſtotelicos, & (de quibus jam ante dictum eſt) ſuos Proprios. Quod & ipſe diſerte tradit, *lib.* 2. *cap.* 10 *pag.* 670. 671.

Fatetur etiam *ſyllogiſmum ſimplicem non ex ſolis propoſitionibus ſimplicibus* (*Categoricis vulgo dictis*) *perpetuo conſtare*; imo *ſyllogiſmum ſimplicem* (Categoricum vulgo dictum) *ex partibus omnibus compoſitis conſtare poſſe*, ibid. pag 664.

Adeoque *ſyllogiſmum compoſitum* eum eſſe (cum *Ramo*) definit *ubi tota quæſtio eſt pars altera propoſitionis* (*affirmatæ & compoſitæ*,) *Argumentum eſt pars reliqua*: lib. 2. cap. 13. p. 715.

De vocibus *Affirmata & Compoſita* poſt dicetur. Interim hujuſmodi ſyllogiſmum,

Si Socrates eſt Animal, Socrates ſentit;
Sed, ſi Socrates eſt Homo, Socrates eſt animal:
Ergo, ſi Socrates eſt Homo Socrates ſentit.

Aut etiam hunc

Si ſol ſplendet, dies eſt;
Sed, ſi ſol ſupra horizontem conſpicitur, ſol ſplendet;
Ergo, ſi ſol ſupra horizontem conſpicitur, dies eſt.

Utut ex ſolis propoſitionibus compoſitis ſeu hypotheticis conſtet, pro ſyllogiſmo categorico ſeu ſimplici habendam vult: (ut ibidem patet, & *pag.* 716. ubi & alios culpat quod ſecus ſenſerint;) eo quod non tota quæſtio, ſed pars conſequens, cum medio diſponitur, in propoſitione; pars antecedens in Aſſumptione. Et quidem rectiſſime: eſt enim ſyllogiſmus in *Barbara*; ut poſt dicetur.

Atque

Atque hoc ipſum (ibidem monet) *plerunque accidere in propoſitionibus relatis.* Quænam autem illæ ſint, oſtenderat *lib.* 2. *cap.* 5. *p.* 595. [Relatio (inquit) eſt multiplex; nimirum, Relatio eſſentiæ (cujus notæ ſunt *is qui, id quod*;) & Loci (cujus notæ ſunt *ubi ibi*;) quæ ad ſimplicia axiomata referendæ ſunt: relatio Conſequentiæ, Cauſæ, & Temporis, quæ in connexis locum habent: relatio Qualitatis & Quantitatis, in Copulatis; quatenus ſcilicet abſolute enunciatur.]

Quare autem *Relationem Temporis* (cujus notæ ſunt *quando tunc*) non perinde ad *Simplicia Axiomata* referendam vult atque *Relationem Loci* (cujus notæ *ubi ibi*;) non video: niſi propter id quod ex *Ramo* (quem ſequitur) citat, *pag.* 729. *Concludendi enim modus hic idem eſt* (nempe qualis in ſyllogiſmo connexo) *quando propoſitio eſt relata temporis.* Non advertens quod in hujuſmodi ſyllogiſmo; *Quando ſol ſplendet, dies eſt*: *ſed ſol ſplendet*; *Ergo dies eſt*: in Aſſumptione & Concluſione, Vox *nunc* latet quidem in verbo *eſt* (præſentis temporis;) ſed ſubintelligenda erat, non minus quum vox *hic* in relatis Loci; puta *Ubi ſol ſplendet, dies eſt*: *ſed hic Sol ſplendet*; *Ergo hic dies eſt.*

Sed, utut ſit; cum tamen *Relativum Temporis* (cujus notæ ſunt *Quando Tunc*) *Axiomati Connexo* (cujus notæ *Si, Tum,*) *affine* dicit (*cap.* 13. *p.* 723.) utut poſſit quidem (ſicut illud) *Connexi Syllogiſmi* Propoſitio eſſe; non ita tamen ſemper eſſe, ibidem ipſe monet, ſed *ad ſyllogiſmum ſimplicem pertinere, quoties non tota quæſtio, ſed pars conſequens in propoſitione diſponitur*: *quod* (inquit) *ſemper fit, cum de certo & definito tempore quæſtio eſt.* Cujus Exemplum hoc ipſe præbet,

Cum ſol eſt in Cancro, æſtas eſt;
At hoc tempore Sol eſt in Cancro:
Ergo, hoc tempore æſtas eſt.

Et quidem, hoc conceſſo, non video quin & omnia (ut loquitur) *Relata Temporis*, ſimiliter ad ſyllogiſmum ſimplicem referenda ſint. Nam perinde eſt ſive dicam, *Hoc tempore ſol eſt in Cancro*; ſive ſimpliciter, *Sol eſt in Cancro*; Nam & hic ſubintelligitur *Nunc* ſeu *hoc tempore*, utpote in verbo *eſt* incluſum & conſignificatum. Vel, ſi ne hoc quidem ſubintellectum velimus, ſed ſaltem *Aliquando* &c; etiam ſic ſyllogiſmus ſimplex erit puta,

Cum

Cum (ſeu *quo tempore*) *ſol eſt in Cancro, æſtas eſt* ;
Sed Aliquando (ſeu *aliquo tempore*) *ſol eſt in Cancro* :
Ergo Aliquando (ſeu *aliquo tempore*) *æſtas eſt.*

Hoc tantum intereſt ; quod Syllogiſmus jam futurus eſt in *Darii* (propter aſſumptionem & concluſionem particularem ;) qui prius (propter tum aſſumptionem tum concluſionem ſingularem , adeoque univerſalis vim habentem ,) mihi quidem , fuerat in *Barbara* ; ſed juxta illos (qui ſingulares habent pro particularibus) in *Darii*.

Relationes Quantitatis , Qualitatis , & Loci ; refert ipſe omnes (*ibidem* p. 723.) *ad ſyllogiſmos ſimplices ; quoniam in hujuſmodi relatis non tota quæſtio cum argumento diſponi ſolet, ſed conſequens.*

Adeoque ſyllogiſmi hujuſmodi,

Quantus eſt hic , tantus ille ;
Sed hic eſt Bilibris ;
Ergo & ille eſt Bilibris.

Item, *Ut* A *ad* B, *ſic* α *ad* β ;
Sed A *ad* B *eſt in ratione dupli*
Ergo α *ad* β *in ratione dupli.*

Item, *Ubi ſol ſplendet, dies eſt* ;
Sed ubique ſol ſplendet :
Ergo ubique dies eſt.

Vel, *Sed hic Sol ſplendet* :
Ergo hic dies eſt.

Vel, *Sed alicubi Sol ſplendet* :
Ergo alicubi dies eſt.

Habendi erunt omnes pro Syllogiſmis ſimplicibus, ſeu Categoricis : idque vel in *Barbara* vel in *Darii*, prout Minor & Concluſio ſunt vel Univerſales vel Particulares.

Atque, eadem ratione, etiam hi,

Quando ſol ſplendet, dies eſt ;
Sed ſemper ſol ſplendet,
Ergo ſemper dies eſt.

Vel, *Sed aliquando ſol ſplendet*,
Ergo aliquando dies eſt.

Vel, *Sed ſol ſplendet*,
Ergo Dies eſt.

Hoc eſt, *Sed nunc ſol ſplendet*,
Ergo nunc dies eſt.

Idemque de *Relationibus* (ut loquitur) *Eſſentiæ* judicandum eſt, ipſo judice ; Puta

Quæ

Quæ ſentiunt ſunt animalia;
Homines (omnes, aliqui, hi,) ſentiunt:
Ergo, ſunt animalia.

Relationes vero (quas vocat) *Conſequentiæ*, (ut Quoniam ſentit, ergo eſt animal,) *non videntur* (inquit) *in propoſitionibus ſyllogiſmorum locum habere*; adeoque ad rem præſentem non ſpectant: Præmiſſæ quidem cum Concluſione ſyllogiſmi ſic conjungi ſolent; quod non magis in Compoſitis quam in Simplicibus Syllogiſmis contingit.

Verum quatuor adhuc (nec plures) Modos eſſe volunt ſyllogiſmi *Compoſiti*, quos *ad nullam figurarum ſimplicium referendos eſſe* contendunt; Duos *Connexi*, totidemque *Disjuncti* ſyllogiſmi modos.

Quos cauſantur *Ariſtotelem vel non cognoviſſe vel ſaltem non agnoviſſe; cum tamen hujuſmodi compoſitis ſyllogiſmis ſæpius ipſe utatur quam ſimplicibus*; & quidem *eo ipſo in loco, ubi negat ullam eſſe ſyllogiſmi ſpeciem præter tres figuras, compoſito ſyllogiſmo utatur, qui ad nullam ex tribus figuris referri poteſt*; atque ſimiliter alii, *qui præter tres figuras nullam aliam ſyllogiſmi ſpeciem agnoverat*. Sic *Dounamus lib. 2. cap. 13. pag. 713, 714, 724, 726, 733.* Et *Ramus* ipſe, *Schol. Dialect. lib. 7. cap. 12.*

Ego vero hos modos *Ariſtotelem* (cum aliis) *& cognoviſſe & agnoviſſe* contendo, *uſuque ſuo* (quod ipſi obſervant) confirmaſſe (verum & *ex Ariſtotele doctrinam hanc collegiſſe & Ciceronem & Ramum ipſum*, diſerte aſſerit ibidem *Dounamus, pag. 724.* ſed perperam addit, *nihil de ſyllogiſmis cogitante*:) Nego autem, hos alios eſſe à modis ab illo aſſignatis, aut *ad nullam ex tribus figuris referri poſſe*.

Modorum *Connexorum* prior eſt, *qui aſſumit antecedens & conſequens concludit*, pag. 725. qualis, verbi gratia, hoc eſt,

Si ſol ſplendet, dies eſt;
Sed ſol ſplendet;
Ergo, dies eſt.

At interim ipſi (ut jam oſtenſum eſt) pro ſyllogiſmis ſimplicibus (adeoque ad modos Ariſtotelicos referendos) ſequentes hos habent ſyllogiſmos;

Ubi (*hoc eſt*, omni loco quo) ſol ſplendet, dies eſt;
Sed ubique (*h. e.* omni loco) ſol ſplendet;
Ergo ubique (*h. e.* omni loco) dies eſt.
Vel, Sed alicubi (*h. e.* aliquo loco) ſol ſplendet:
Ergo alicubi (*h. e.* aliquo loco) dies eſt.

Vel, Sed hic (*h. e.* hoc loco) ſol ſplendet:
Ergo hic (*ſeu* hoc loco) dies eſt.

Item, Quando (*h. e.* omni tempore quo) ſol ſplendet, dies eſt,
Sed ſemper (*h. eſt.* omni tempore) ſol ſplendet:
Ergo ſemper (*h. e.* omni tempore) dies eſt.

Vel, Sed aliquando (*h. e.* aliquo tempore) ſol ſplendet:
Ergo aliquando (*h. e.* aliquo tempore) dies eſt.

Vel, Sed Sol ſplendet:
Ergo dies eſt.

H. e. explicite, Sed nunc (*ſeu* hoc tempore) ſol ſplendet;
Ergo nunc (*ſeu* hoc tempore) dies eſt.

Nulla igitur videtur ratio (his admiſſis) quid ni & hujuſmodi ſyllogiſmi (utpote in eadem cum illis forma) pro ſimplicibus pariter ſint habendi,

Si ſol ſplendet, dies eſt;
Sed ſol ſplendet;
Ergo dies eſt.

Hoc eſt, explicite,

Si (*hoc eſt*, omni caſu quo) ſol ſplendet, dies eſt.
Sed (omni caſu) ſol ſplendet:
Ergo (omni caſu) dies eſt.

Vel, Sed (aliquo caſu) ſol ſplendet;
Ergo (aliquo caſu) dies eſt.

Vel, Sed (caſu præſenti) ſol ſplendet:
Ergo (caſu præſenti) dies eſt.

Quippe eadem præciſe forma in his conſpicitur atque in illis. Adeoque (ſicut illi priores) vel in *Barbara* vel in *Darii*, cenſendi ſunt, prout Aſſumptio & Concluſio ſunt vel Univerſales (quibus Singulares accenſeo) vel Particulares. Ut non ſit cur *Ariſtotelem* incuſemus, quaſi modos hos neglexerit rejeceritve.

Addo: Qua ratione (pag. 595. ut ſupra dictum) propoſitionem hanc *Ubi* (ſeu *quo loco*) *ſol ſplendet*, *ibi* (ſeu *eo loco*) *dies eſt*, pro *Axiomate ſimplici* admiſerit; eadem & hanc ſimiliter admiſiſſe oportuit, *Quando* (ſeu *quo tempore*) *ſol ſplendet*, *tunc* (ſeu *eo tempore*) *dies eſt*: Atque hanc pariter, *Si* (ſeu *quo caſu*) *ſol ſplendet*, *tum* (ſeu *illo caſu*) *dies eſt*. Ut non fuerit neceſſe, vocem *compoſitæ* in (ſupra memorata) ſyllogiſmi Compoſiti definitionem inſeruiſſe.

Syllogiſmi *Connexi*, modum alterum definiunt, *qui tollit conſequens ut tollat antecedens*: qualis, verbi gratia, hic eſt. Si

Si Sol splendet, dies est;
Sed non est dies;
Ergo Sol non splendet.

At vero, cum, vel ipsis fatentibus, (ut ex jam dictis liquet) pro syllogismis simplicibus habendi sint hi qui sequuntur (adeoque ad modos Aristotelicos referendi,)

Ubi (*seu* quo loco) sol splendet, ibi (*seu* eo loco) dies est;
Sed nullibi (*seu* loco nullo) dies est;
Ergo nullibi (*seu* nullo loco) sol splendet.

Vel, Sed alicubi (*seu* loco aliquo) non est dies;
Ergo alicubi (*seu* loco aliquo) sol non splendet.

Vel, Sed hic (*seu* hoc loco) non est dies;
Ergo hic (*seu* hoc loco) sol non splendet.

Item, Quando (*seu* quo tempore) sol splendet, tum (*seu* eo tempore) dies est;
Sed nunquam (*seu* nullo tempore) dies est;
Ergo nunquam (*seu* nullo tempore) sol splendet.

Vel, Sed aliquando (*h. e.* aliquo tempore) non est dies;
Ergo aliquando (*h. e.* aliquo tempore) sol non splendet.

Vel, Sed non est dies;
Ergo sol non splendet.

Hoc est, explicite,
Sed nunc (*seu* hoc tempore) non est dies,
Ergo nunc (*seu* hoc tempore) sol non splendet.

Eodem (inquam) jure, & hi pro simplicibus habendi erunt: Nempe,

Si (*h. e.* quo casu) sol splendet, tum (*seu* eo casu) dies est.
Sed, nullo casu, dies est;
Ergo, nullo casu, sol splendet.

Vel, Sed, aliquo casu, non est dies;
Ergo, aliquo casu, sol non splendet.

Vel, Sed, hoc casu, non est dies;
Ergo, hoc casu, sol non splendet.

Sunt utique hi, pariter atque illi, vel in *Cameſtres*, vel in *Baroco*, prout Assumptio & Conclusio sunt vel Universales (quibus accenseo Singulares) vel Particulares.

Item; horum, non minus quam illorum, Propositio major, pro simplici Axiomate habenda erit.

Neuter igitur modorum *Syllogismi Connexi*, ab Aristo-

tele vel neglectus est, vel rejectus, nedum (quod insinuatum eunt) vel *non cognitus* vel *non agnitus*.

Sed nec meliori jure queruntur, *Axiomatis compositi doctrinam ab Aristotele neglectam esse*, (lib. 2. cap. 5. pag. 586.) cum hæc ipsa quæ vocant *Axiomata Composita*, non alia sint quam qualia ipsi pro *simplicibus* habent.

Adeoque, quem supra insinuavimus, syllogismus,

Si sol splendet, dies est;
Sed, si sol supra horizontem conspicitur, sol splendet;
Ergo, si sol supra horizontem conspicitur, dies est.

Æquipollet huic

Omni casu quo Sol splendet, dies est;
Sed, omni casu quo Sol supra horizontem conspicitur, sol splendet,
Ergo, omni casu quo Sol supra horizontem conspicitur, dies est.

(Quem Syllogismum esse in *Barbara*, atque ex propositionibus Categoricis seu simplicibus, ne quidem ipse *Ramus* inficiaretur.)

Æquipollet; inquam. Si non quoad Grammaticam constructionem, (quæ hic non attenditur;) saltem quoad Connexionem Logicam. Quæ dum eadem manet; (quantacunque sit alias phrasium variatio, transpositio partium, aut etiam Ellipsis partis subintellectæ, aliave Crypsis,) eadem argumenti vis manet, idemque syllogismi modus censendus erit. Quod nec ipse *Ramus* inficiaretur: qui *Crypses*, quas vocat, non admittit novos esse syllogismorum modos ab iis ad quos, cum restituuntur & explicantur, deprehenduntur pertinere. Quo spectat quod ex *Ramo* citat *Dounamus*, l. 2. c. 9. p. 654. *Si qua propter Crypsin dubitatio fuerit, explenda quæ desunt, amputanda quæ supersunt, & pars quælibet in locum suum redigenda est*; Atque ex Aristotele, *Prior. l.* 1. *c.* 33 Σκηπτέον δὲ εἴτι περίεργον εἴληπται, καὶ εἴτι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται, καὶ τὸ μὲν θετέον, τὸ δὲ ἀφαιρετέον, ἕως ἂν ἔλθῃ τις εἰς τὰς δύο προτάσεις: i. e. *videndum autem siquid redundet, & siquid necessarium omittatur, hoc quidem addendum, illud tollendum, donec ad duas propositiones pervenias.*

Supersunt *Duo modi Syllogismi* (ut loquuntur) *Disjuncti*; quos & legitimos esse volunt, & ab *Aristotele* non agnitos. *Primus modus tollit unum & reliquum concludit: Secundus, assumit unum & reliquum tollit.* Sic (post *Ramum*) *Dounamus* lib. 2. cap. 15, 16. pag. 739, 745.

Prioris

Prioris exemplum hoc exhibet, *pag.* 740.

Aut dies est, aut nox est:
At dies non est;
Ergo nox est.

Vel, At nox non est;
Ergo dies est.

Quem ego modum (sed non ita secundum) legitimum esse concedo. Nego tamen vel esse *Aristoteli* ignotum, (ut qui passim occurrit) vel alium esse ab ante traditis.

Est utique propositio illa, *Aut dies est aut nox est*, (atque ad eandem formam aliæ) curta locutio, adeoque ambigua, (pro subjecta materia aliter atque aliter exponenda;) sed & sensu redundans, (duas saltem propositiones includens, quarum una solum est ad syllogismum utilis.) Nam (ne plura nominem) de Loco, de Tempore, de Casu, exponi potest; estque in singulis gemina. Conclusio scilicet illa (verbi gratia) *Ergo dies est*; intelligi potest vel *dies est ubique*, vel *alicubi*, vel *hic*, (si de loco quæratur.) vel *semper*, vel *aliquando*, vel *nunc*, (si de tempore;) vel (si de casu) *omni*, vel *aliquo*, vel *præsenti casu*, *dies est*: (Atque altera, *Ergo nox est*, totidem saltem modis est exponenda.) Eaque propositio, *Aut dies est aut nox*, de Loco exposita, has duas continet, *Ubi* (seu *quo loco*) *non est dies*, *nox est*; &, *ubi non est nox*, *dies est*; de Tempore exposita, has continet, *Quando* (seu *quo tempore*) *non est dies*, *nox est*; &, *quando non est nox*, *dies est*; de Casu exposita, has continet; *si* (seu *quo casu*) *non est dies*, *nox est*; &, *si non est nox*, *dies est*. Quarum, si *diem esse* concludendum sit, in singulis redundat pars prior; si *noctem*, posterior. Syllogismus enim sic procedit;

Nempe, si *Noctem esse* concludendum sit,

Quando non est dies, nox est, (&, quando non est nox, dies est, *redundat*:)
Sed (semper, aliquando, nunc,) non est dies;
Ergo (semper, aliquando, nunc) nox est:

Vel, Ubi non est dies, nox est, (&, ubi non est nox, dies est, *redundat*;)
Sed (ubique, alicubi, hic,) non est dies;
Ergo (ubique, alicubi, hic,) nox est.

Vel. Si (*seu* quo casu,) non est dies, nox est, (&, si non est nox, dies est, *redundat*,)
Sed (casu omni, aliquo, præsenti,) non est dies;
Ergo (casu omni, aliquo, præsenti,) nox est.

Similiter;

Similiter; ſi *Diem eſſe* concludendum ſit;

Quando, ubi, ſi, non eſt nox, dies eſt; (& quando, ubi, ſi, non eſt dies, nox eſt, *redundat*:)
Sed, (ſemper, aliquando, nunc; ubique, alicubi, hic; omni caſu, aliquo caſu, præſenti caſu;) non eſt nox;
Ergo (ſemper, aliquando, nunc; ubique, alicubi, hic; caſu omni, aliquo, præſenti;) dies eſt.

Patet itaque ſyllogiſmos hoſce omnes, (cum explicite exponuntur,) non alios eſſe quam ante traditos; puta vel *Relativos Loci* (ut loquuntur illi,) vel *Relativos Temporis*, (quos ipſi pro Simplicibus admittunt;) vel *Connexos*, modi primi; (quos ad ſimplices reducendos eſſe jam demonſtravimus:) & quidem, verba ipſa quod ſpectat, indifferenter eſſe vel hos, vel illos, vel iſtos; ſed, nunc hos, nunc illos, nunc iſtos, pro ſcopo diſputantis.

Id ſaltem intereſt; quod Major propoſitio, disjunctive propoſita, duos pluresve in ſe continet propoſitiones, quarum una ſola eſt ad ſyllogiſmum utilis; reliquæ, quotquot ſunt, ſuperfluæ; quæ redundantia ſi amputetur, quod reliquum eſt formas ante traditas exhibet præciſe.

Duas, inquam, *pluresve*; nempe tot ſaltem quot ſunt disjunctionis membra. Verbi gratia; Disjunctio hæc quadrimembris,

Aut Ver eſt, aut Æſtas, aut Autumnus, aut Hyems,

Has ſaltem in ſe continet propoſitiones quatuor,

Si nec Ver eſt, nec Æſtas, nec Autumnus; Hyems eſt:
Si nec Ver, nec Æſtas, nec Hyems; Autumnus eſt:
Si nec Ver, nec Autumnus, nec Hyems; Æſtas eſt:
Si nec Æſtas, nec Autumnus, nec Hyems; Ver eſt.

Quarum Tres ſemper redundant, eſtque una ſola utilis; nempe Prima, ſi ſic ſubſumatur,

Sed nec Ver eſt, nec Æſtas, nec Autumnus:
Ergo Hyems eſt.

Secunda, ſi ſic,

Sed nec Ver eſt, nec Æſtas, nec Hyems:
Ergo Autumnus eſt.

Tertia, ſi ſic,

Sed nec Ver, nec Autumnus, nec Hyems:
Ergo Æſtas eſt.

Quarta, ſi ſic,

Sed nec Æſtas, nec Autumnus, nec Hyems:
Ergo Ver eſt.

Atque

Atque ſimiliter, ſi pro *Si*, exponeretur eadem propoſitio per *Quando*, vel *Ubi*. Atque de *Disjuncto primo* hactenus.

Disjunctus ſecundus definitur, *qui è propoſitione partibus omnibus affirmata aſſumit unum & reliquum tollit*; (Doun. lib. 2. cap. 16. p. 745.) Cujus *Exemplum* (ibidem)

Aut dies eſt, aut nox eſt:
At dies eſt:
Nox igitur non eſt.

Hunc autem modum ab *Ariſtotele* neglectum, aut etiam rejectum, non mirarer. Paralogiſmus enim eſt, non legitimus ſyllogiſmi modus: ut qui ex præmiſſis veris falſam inferre poſſit concluſionem. Exemplum eſto;

Bellum Trojanum cecinit vel Homerus, vel Virgilius; (*quod verum eſt*:)
Sed Homerus cecinit; (*quod itidem verum eſt.*)
Ergo, non Virgilius.

At hoc falſum eſt, (neque ex præmiſſis ſequitur;) Uterque enim Cecinit. Paralogiſtica igitur eſt hæc argumentatio. Et quidem ſuum ipſum exemplum, *Aut dies eſt aut nox eſt*, &c; ſi explicite enuncietur, huc redit; (ut ex antedictis liquet;)

Si non eſt dies, nox eſt; (*ſi non nox, dies*:)
At dies eſt:
Nox igitur non eſt.

Vel, At nox eſt:
Ergo non eſt dies:

Quem eſſe Paralogiſmum notat ipſe (*cap.* 14. *pag.* 737.) hæc addens; *Neque idcirco legitimi ſyllogiſmi ſunt, etſi verum concludunt, idque neceſſario; niſi neceſſitas hæc ex ipſa diſpoſitione, non autem ex rerum diſpoſitarum affectione pendeat: Jam vero neceſſitas hæc in rebus eſt, non in Concluſione; oritur enim è terminorum natura, non ex legitima earum diſpoſitione: Sed neque verum ſemper concluditur in his modis.*

Quæ verbatim repeto, quoniam eadem ipſa nobis jam mox dicenda erunt. Æquipollentiam autem Exempli hujus ut à ſe propoſiti, atque ut à me expoſiti, agnoſcit ipſe ſequente pagina 738; (ut mirum ſit, eorum alterum ab ipſo ut *Sophiſma* damnatum, alterum agnitum ut legitimum *Syllogiſmum*:) verba hæc ſunt, *Connexum axioma, cujus antecedens negatur, vim habet propoſitionis partibus omnibus affirmatæ; ut, ſi non eſt dies, nox eſt: Aut dies eſt, aut nox eſt.* Ergo, inquam ego, cum alteram eorum, ut Paralogiſmum

logiſmum damnaverit, reliquum etiam damnaſſe oportuit.

Atque hoc quadantenus vidiſſe cenſendus eſt; adeoque, *ſiquis de Leone ſic diceret*;

Aut animal eſt, aut non eſt homo:
Sed non eſt homo;
Ergo non animal:

Paralogiſmus, inquit, *erit* pag. 749. (Verum hic, inquam ex disjunctorum uno poſito tollitur alterum.) Hinc igitur ut caveatur, definitio poſtulat, ut major propoſitio ſit *partibus omnibus affirmata*. Quod tamen non ſemper eſt neceſſe: Nam, De *Socrate*, non magis valebit illud;

Aut homo eſt, aut brutum;
Sed homo eſt, Ergo non brutum.

Quam hoc. Aut non eſt brutum, aut non eſt homo,
Sed non eſt brutum: Ergo. eſt homo;

Ubi Propoſitio eſt (non *omnibus partibus affirmata*, ſed) omnibus partibus negata: Siqua tamen ſit illic concludendi vis, etiam hic non minus erit. Adeoque perperam additur ea limitatio: aliaque quæ eo tendunt.

Dicent fortaſſe, (ſaltem dicendum eſt,) non valere hanc ſyllogiſmi formam, niſi de *Immediate Oppoſitis*, hoc eſt, quæ ſimul eſſe vera non poſſunt: de his autem, validam eſſe. Puta, quando dicitur *Aut diem eſſe aut noctem*; (*cum ea ſimul eſſe non poſſunt*;) Altero poſito, tollitur alterum.

Quod quidem verum eſt. Verum hic regerenda ſunt ea omnia quæ ex ipſo modo citavimus: Nempe, *Neceſſitas hæc in rebus eſt, non in diſpoſitione*; *Oriturque è terminorum natura*, (quod nempe hi ſint immediate oppoſiti,) *non ex eorum diſpoſitione*; *Neque verum ſemper concluditur in his modis*, (ut, jam ante, aliquot exemplis probatum eſt, poſſitque innumeris oſtendi:) Adeoque *non idcirco legitimi Syllogiſmi ſunt, quod aliquando verum concludant, etiamſi neceſſario*; cum *neceſſitas hæc*, non *ex ipſa diſpoſitione*, ſed *ex rerum diſpoſitarum affectione, pendeat*.

At inquit, (cap. 8. p. 615, 616.) *E disjunctis unicum neceſſario verum eſſe*; *id eſt unum, & unum ſolum*; & (cap. 13. p. 717.) *Disjunctio ſignificat unicum è disjunctis verum eſſe, id eſt, unum & unum ſolum, unde aſſumi & concludi poteſt, At unum eſt, ergo reliquum non eſt*. Verum ego hoc nego; Disjunctio ſcilicet, *Aut Dies eſt aut Nox*, non dicit horum *Unicum* eſſe, hoc eſt *ſolum ſuum*, ſed *ſaltem Unum*; adeoque non,

non, minus verum, sed abunde est, si *Utrumque*. Atque dicenti *vel Homerum vel Virgilium cecinisse bellum Trojanum*, non inficias ii, sed à fortiori confirmat, qui *Utrumque* cecinisse dicit. Sin *Unicum*, hoc est (non *saltem unum*, sed) *solum unum* insinuandum sit; non dicendum erit, *aut hoc est aut illud*; sed, *non utrumque*; hoc est *non & hoc & illud*: quæ Propositio non est *Disjuncta*, sed *Copulata negata*.

Si itaque, quod intellectum volunt, addatur; & sic procedat argumentatio;

Aut dies est, aut nox est; non autem utrumque:
Sed Dies est; ergo non nox:

Concedo; formam esse legitimam; sed redundantem, nec syllogismum *disjunctum* esse, sed *copulatum negatum*.

Redundantem, inquam. Redundat enim pars ea, *Aut dies est aut nox est*; totaque argumenti vis à reliqua dependet, *non utrumque*; h. e. *non est & dies & nox*. Adeoque (resciſſa, ut superflua, parte priore) syllogismus sic procedit legitimus.

Non est & dies & nox:
Sed dies est: Ergo, non nox.

Verum syllogismus hic (propter resciſſam partem disjunctivam, ut inutilem,) non jam dicendus erit *Syllogismus Disjunctus*, sed *Copulatus negatus*.

Incaute ergo factum est, quod (cap. 13. p. 718.) *Propositionem copulatam negatam* excludat, tanquam *Disjunctæ affirmatæ æquipollentem*. Et (cap. 16. p. 746. 747,) syllogismum hunc ad *Disjunctum secundum* referat, (h. e. syllogismum, ad Paralogismum.) Contrarium utique faciendum erat. Nam siqua vis inest Disjuncto secundo, (ubi posito disjunctorum uno tollitur alterum;) non illud propter Disjunctionem accidit, sed propter (quæ subintelligitur) Copulationem negatam. Non (inquam,) quia *saltem alterum*, sed quia *non utrumque*, sequitur, quod uno posito alterum removetur.

Adeoque & (cap. 13. p. 715, 716, 718,) perperam asseritur, *Compositi syllogismi propositionem* semper esse *affirmatam*; ejusque definitioni, vox *Affirmata* perperam inseritur. Nam hujus syllogismi tota vis, à *Copulationis Negatione* dependet, (si non expressa) saltem subintellecta.

Si tamen omnino volunt ut *Disjuncta* forma disponatur hic syllogismus (quod quidem fieri posse non nego) construenda erit major propositio, non (quod ille vult) *ex*

partibus omnibus Affirmatis, (*aut dies eſt, aut nox eſt,*) ſed, ex *partibus omnibus Negatis*; Nempe,

Aut non eſt dies, aut non eſt nox; (*quia ſcilicet utrumque eſſe non poteſt* :)

Sed eſt dies: ergo non eſt nox.

Qui quidem ſyllogiſmus eſt legitimus, ſed jam coincidit cum *Disjuncto primo*; nam *tollit unum ut ponat reliquum.*

Verum (ne ſimus porro de nomine ſoliciti,) ſyllogiſmum hunc legitimum eſſe agnoſcimus.

Non & dies eſt & nox:

Sed dies eſt: Ergo non nox.

Vel, Sed nox eſt: Ergo non dies.

Nego autem vel *Ariſtoteli* incognitum eſſe, vel alium eſſe ab ante traditis. Nam hic etiam Major propoſitio, duas in ſe continet, quarum altera tantum utilis eſt, altera ſemper redundat. Quippe qui dicit, *Non & dies eſt & nox*; hæc duo dicit, *Quando dies eſt, non eſt nox*; *&, quando nox eſt, non eſt dies*: vel *ubi dies eſt, nox non eſt*; *&, ubi nox eſt, non eſt dies*: vel denique *Si dies eſt, non eſt nox*; *&, ſi nox eſt, non eſt dies.* Quorum primum utile eſt, alterum ſuperfluum, ſi ſubſumatur *Sed dies eſt, ergo non nox*; ſin ſubſumatur, *Sed nox eſt, ergo non dies*, ſecundum utile eſt, & prius redundat.

Abſciſo igitur quod ſuperfluum eſt, qui reſtat ſyllogiſmus alius non eſt ab ante traditis. Nempe;

Quando dies eſt, nox non eſt; (&, quando nox eſt, non eſt dies, *redundat.*)

Sed (ſemper, aliquando, nunc,) dies eſt:

Ergo (ſemper, aliquando, nunc,) non eſt nox.

Vel, Ubi dies eſt, nox non eſt; (&, ubi nox eſt, non eſt dies, *redundat.*)

Sed (ubique, alicubi, hic,) dies eſt:

Ergo (ubique, alicubi, hic,) non eſt nox.

Vel, Si (*ſin* quo caſu) dies eſt, non eſt nox; (&, quo caſu nox eſt, non eſt dies, *redundat.*)

Sed (omni, aliquo, præſenti caſu,) dies eſt:

Ergo (omni, aliquo, præſenti caſu,) non eſt nox.

Similiter; Quando, Ubi, Si, dies eſt, non eſt nox; (&, quando, ubi, ſi, nox eſt, non eſt dies, *redundat.*)

Sed (ſemper, aliquando, nunc; ubique, alicubi, hic; caſu omni, aliquo, præſenti;) non eſt dies:

Ergo (ſemper, aliquando, nunc; ubique, alicubi, hic; caſu omni, aliquo, præſenti;) non eſt nox.

Patet

Patet itaque, Syllogismum *Copulatum negatum*, (pro quo *Disjunctum secundum* perperam substituunt,) explicite enunciatum, rescisso quod redundat, coincidere cum ante traditis: puta Relato Temporis, vel Relato Loci, vel Connexo primo: adeoque (per ante tradita) ad *Barbara* vel ad *Darii* (prout assumptio & conclusio universales fuerint, vel particulares,) referendum esse.

Illæ autem (in propositione majore) particulæ, *Quando, Ubi, Si*; exponendæ sunt per *Omni* (non *aliquo*) *Tempore quo, Loco quo, Casu quo*; (tum in his, tum in ante expositis syllogismis;) quoniam in figura prima atque secunda (quo spectant *Barbara, Darii*; *Camestres*, & *Baroco*,) Major semper esse debet universalis.

Dico itaque summatim; Propositionem Disjunctam, *Aut dies est, aut nox est*; sic intellectam ut ipsi volunt, nempe *alterum est, sed non utrumque*; seu *alterum est, alterum non est*; has in se continere propositiones quatuor;

Si dies non est, nox est:
Si nox non est, dies est:
Si dies est, nox non est:
Si nox est, dies non est.

Quarum priores duæ latent in *alterum est*; duæ posteriores in *non utrumque*, seu *alterum non est*. Earumque (utcunque constituatur syllogismus) tres semper redundant, estque una sola utilis: Nempe Prima, si concludendum sit, *nox est*: Secunda; si, *Dies est*: Tertia; si, *nox non est*: Quarta, si *Dies non est*. Ipseque syllogismus, abscissis quæ redundant, non alius erit quam *Connexus primus*, seu *Hypotheticus* (proprie dictus) ex posito antecedente consequentem concludens: quem ad *Barbara* vel *Darii* referendum esse supra ostendimus.

Ne autem ab Aristotele ignoratas putemus has argumentandi formas, id saltem facit; quod ex *Top. lib.* 2. *cap.* 2. citat *Dounamus* ipse, *lib.* 2. *cap.* 16. *pag.* 748. Ὅσοις ἀνάγκη μόνον θάτερον ὑπάρχειν ἢ οὐχ ὑπάρχειν, (οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν νόσον ἢ τὴν ὑγίειαν·) ἐὰν πρὸς θάτερον εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, ὅτι ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὐπορήσομεν. τοῦτο δὲ ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. (h.e.) *Quibuscunque necesse est alterum solum esse vel non esse*, (*ut homini ægritudinem vel sanitatem*;) *si de alterutro asserere valea-*

mus, quod eſt vel non eſt, de reliquo etiam poterimus: hoc enim in utramque partem convertitur. Oſtendentes enim quod alterum ſit, reliquum quoque oſtendemus quod non ſit. (Qui eſt ſyllogiſmus Copulatus negatus; pro quo illi, Disjunctum ſecundum, perperam ſubſtituant.) *Sin autem oſtenderimus quod alterum non ſit, oſtendemus reliquum eſſe.* (Qui eſt illorum Disjunctus primus.) Ubi notandum eſt, *Ariſtotelem*, ad hoc ut certe poſſimus utrinque diſputare, (tum ex uno poſito alterum tollere, tum ex uno ſublato alterum ponere,) expreſſe requirere ut *alterum tantum* (non utrumque) aut *eſſe* poſſit aut *non eſſe*. Adeoque non ſufficere ut in propoſitione dicatur, *vel ſanus eſt vel æger*, ſed addendum *non autem & ſanus & æger*, (h. e. alterum eſſe ſed non utrumque; ſeu, alterum eſſe alterum non eſſe.) Nam ſi vel utrumque eſſe poſſit, vel utrumque non eſſe, non poterit in utramque partem diſputari. Quod confirmat quæ ante diximus, de rejiciendo (quem vocant) *Disjuncto ſecundo*, inque locum ejus ſubſtituendo *Copulatum negatum*: Nam, dato quod neceſſe ſit, *alterum eſſe* ſeu *alterum tantum non eſſe*, ſeu *non utrumque non eſſe*; ex negato uno reliquum concluditur, qui eſt *Disjunctus* (ut loquuntur) primus: Dato vero, quod *tantum alterum*, ſeu *non utrumque*, *ſit*; ex uno poſito alterum tollitur, qui eſt Syllogiſmus *Copulatus negatus*.

Sed & paulo ſuperius in eodem Capite (Top. 2. cap. 2.) ſyllogiſmos quos *Connexos* vocant, (*primum*, & *ſecundum*,) Ariſtoteli non ignoratos eſſe, his verbis liquet. Σκοπεῖν δὲ ἐπὶ δ τοιαῦτ' ἐστὶν, τίνων ὄντων ἀναγκη εἶναι τὸ προκείμενον, ἢ τίσιν ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι. κρατυνεῖ μὲν οὖν βελομένῳ, τίνων ὄντων, τὸ προκείμενον ἔσται [ἐξ ἀνάγκης] ἐὰν γὰρ ἱκανὰ δέχηται ὑπαρχειν, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται. ἀνασκευάζει δὲ βελομένῳ, τί ἐστιν, οἷς τὸ προκείμενόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ δειξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. *Diſpiciendum*, inquit, *eſt de eo quod proponitur, quonam poſito neceſſe eſt hoc eſſe; aut, quodnam ſit quod neceſſario erit, ſi hoc ſit. Nempe, probare volenti*; (diſpiciendum) *Quonam poſito, hoc neceſſario erit: Nam ſi hoc eſſe demonſtratur, etiam propoſitum demonſtrabitur.* Qui eſt primus modus ſyllogiſmi connexi. *Volenti autem refutare*; (diſpiciendum) *Quodnam eſt, ſi propoſitum ſit: Nam ſi hoc* (*quod ex propoſito ſequitur*) *demonſtremus non eſſe*; *ſublatum erit ipſum propoſitum*: (qui eſt ſecundus modus, ut loquuntur, ſyllogiſmi connexi.) Uterque

que ergo ſyllogiſmi connexi modus, erat Ariſtoteli cognitus.

Oſtendimus itaque, Syllogiſmos quos *Compoſitos* vocant, Ariſtoteli neque *non cognitos*, neque *non agnitos* eſſe: neque tamen propterea erroris inſimulandum eſſe, quod præter tres ab illo Figuras aſſignatas (earumque Modos) non alios eſſe ſyllogiſmos; (nam & hos omnes oſtendimus ad ipſius Modos referendos eſſe.) Quod erat oſtendendum.

Addo tamen; Syllogiſmos hos, Compoſitos dictos, utut ſint (ſicut aliæ *Cryſes*) ad modos Ariſtotelicos referendi, cum tamen ſint præ aliis inſigniores Cryſes, formulæque frequenti uſu notabiles; poſſe non incommode, vel (quod ab *Ariſtotele* factum eſt) ſaltem ſtrictim inſinuari; vel etiam (quod faciunt alii) paulo explicatius exponi: Non quidem ut Modi alii, ſed ut modorum ab illo expoſitorum peculiares aliquot caſus; ſeu Compendia: (ut ſunt Enthymema, Sorites, Dilemma, &c.)

Dico itaque ſyllogiſmi *Connexi*, ſeu (ut loquuntur alii) *Hypothetici*, ſeu *Conditionalis*; Duos eſſe modos legitimos: Alterum *a Poſitione Antecedentis ad Poſitionem Conſequentis*; Alterum, *a Sublatione Conſequentis ad Sublationem Antecedentis*.

Si hoc eſt, tum illud eſt:
Sed hoc eſt; Ergo, illud eſt.
Item, Si hoc eſt, tum illud eſt;
Sed illud non eſt;
Ergo nec hoc eſt.

Quorum ille ad *Barbara*, hic ad *Cameſtres* referendus eſt.

Modos autem alios duos; *A ſublatione Antecedentis, ad ſublationem Conſequentis*; atque *A Poſitione Conſequentis, ad Poſitionem Antecedentis*; Nempe,

Si hoc, tum illud;
Sed non prius;
Ergo nec poſterius.
Item, Si hoc, tum illud;
Sed Poſterius;
Ergo & prius.

Paralogiſmos eſſe: Illum quidem ad Figuræ primæ paralogiſmum ex minore Negativa; Hunc, ad Affirmative concludentem in Figura ſecunda, referendum eſſe.

Item; Syllogiſmi Disjunctivi, modum legitimum unicum eſſe; nempe *A ſublatione unius* (pluriumve) *ad Poſitionem Reliqui*: Vel

Vel Hoc, vel Illud:
Sed, Non hoc; ergo Illud.
Seu Sed Non illud; Ergo hoc.

Quem ab *Barbara* referendum eſſe, ſupra oſtenſum eſt.

Modum vero alterum; *A Poſitione unius, ad Sublationem reliqui* (ſeu reliquorum,)

Vel hoc, vel illud:
Sed hoc; Ergo, non illud;
Seu Sed illud; Ergo, non hoc.

Paralogiſmum eſſe; & huic æquipollentem,

Si non hoc, tum illud:
Sed hoc eſt; Ergo, non illud
Seu Si non illud, tum hoc:
Sed illud: Ergo, non hoc.

Qui eſt Hypothetici Paralogiſmus prior, ſupra indicatus; adeoque ſimiliter peccans: Quem illi tamen pro legitimo ſyllogiſmo habent, vocantque *Disjunctum ſecundum.*

Denique; Syllogiſmi Copulativi, Negati, modum item unicum eſſe legitimum; *A Poſitione unius ad Sublationem Reliqui*; Nempe

Non eſt utrumque, (*ſeu* & hoc & illud;)
Sed hoc eſt; Ergo non illud:
Seu Sed illud eſt; Ergo non hoc.

Quem, ad Hypothetici ſive Connexi modum primum, referendum eſſe, ſupra oſtenſum eſt: adeoque ad *Barbara.*

Modum vero alterum, *A Sublatione unius ad Poſitionem reliqui*:

Non eſt & hoc & illud:
Sed hoc non eſt; Ergo illud eſt:
Vel, Sed illud non eſt: Ergo, hoc eſt.

Paralogiſmum eſſe: quippe huic æquipollentem;

Si hoc eſt, illud non eſt:
Sed hoc non eſt; Ergo illud eſt;
Vel, Si illud eſt, hoc non eſt:
Sed illud non eſt; Ergo hoc eſt.

Qui eſt Hypothetici Paralogiſmus prior.

Plures adhuc ſunt, præter jam memoratos, Syllogiſmorum modi, quibus *Axiomata* quæ vocant *Compoſita* intermiſcentur: Puta.

Omne Animal ſentit:
Si Socrates eſt homo, Socrates eſt animal;
Ergo, ſi Socrates eſt homo, Socrates ſentit.

Item.

Item, Si Oſtrea ſit animal; tum vel homo vel brutum:
Sed neque eſt homo neque brutum:
Ergo non eſt animal.

Aliique multi: Qui tamen omnes pari ratione ad modos *Categoricos* vulgo dictos, atque ab Ariſtotele aſſignatos, referendi erunt. Sufficit præcipuos enumeraſſe; & ſpeciatim eos omnes quorum prætextu *Ramus* ejuſque ſequaces litem intendunt *Ariſtoteli*.

THESIS TERTIA.

Quantitas non differt realiter à Re Quanta.

AD Quæſtionis reſolutionem, neceſſarium eſt, de Diſtinctionibus in genere, aliquid præmittere. Diſtinctio igitur eſt vel *Realis*, vel *Rationis*, vel *Modalis*. Realis, quando extrema differunt ut Res & Res, ſine aliqua intrinſeca dependentia unius ad aliud: unde ſtatuuntur vulgo, per Divinam ſaltem potentiam poſſe mutuo ſeparari, & ſeparatim exiſtere. *Modalis*, quando differunt quidem ex parte rei, ita tamen ut alterum includat eſſentialem reſpectum ſeu connexionem ad alterum: unde non poſſint ſeparatione mutua (hoc eſt, ut utrumque ſeparatim exiſtat) ſeparari: Eſtque inter Rem & Modum, vel (ſecundario) inter Modos ejuſdem rei: (Modi tamen plerumque ſeparari poſſunt mutuo, ab invicem; non, à ſubjecto.) Diſtinctio Rationis, quando, unum aliquod à parte rei, concipitur ab intellectu ut diverſum. Eſtque vel rationis *ratiocinantis*, vel *ratiocinatæ*: Hæc fit per inadæquatos conceptus ejuſdem rei, & fundamentum aliquod habet in re; Illa vero, quando quid intelligitur ſub diverſis conceptibus ſine fundamento in re.

Per Rem Quantam, intelligo, Materiam; quæ eſt adæquatum ſubjectum Quantitatis, *cui primo inhæret*: ſic *Thomas*. p. 1. q. 3. a. 2. Forma nempe (quæ dicitur) ſubſtantialis, non extenditur aut dividitur per ſe, ſed ad extenſionem & diviſionem Materiæ; non ſecus ac exiſtentia, & præſentia localis, aut ſitus, aliive Modi; ut & accidentia

tia Abſoluta dicta, Calor, Color, &c. (unde, vel eſt modus ſubſtantialis, vel in hoc ſaltem imitatur naturam modorum.) Siquis mallet totum Compoſitum dici ſubjectum Quantitatis; mihi non nocet.

Aſſertio prima. Quantitas non differt à ſubſtantia quanta, pluſquam Modaliter. Probatur ex natura *Modi*, quam aſſignat *Suarez*, Metaph. diſp. 7. ſect. 1. num. 17. Ubi ſupponit, *in rebus creatis, præter entitates earum quaſi ſubſtantiales & radicales* (ut appellat) *inveniri quoſdam Modos reales; qui & ſunt aliquid poſitivum, & afficiunt ipſas Entitates per ſe ipſos, dando illis aliquid, quod eſt extra eſſentiam totam ut individuam & exiſtentem in rerum natura*: Hi tamen Modi ſunt ejuſmodi entitatis ut *non addant propriam entitatem novam, ſed ſolum Modificant præexiſtentem.* Et, ſect. 2. num. 10. *Tam eſſentiale eſt* (inquit) *modo, eſſe actu affixum & modificantem rem cujus eſt modus, ut repugnet de potentia abſoluta conſervari ſine illa re, ſeu aliter quam actu modificando illam.* E contra vero, quæ realiter differunt ut res & res, poſſunt ſaltem per divinam potentiam ſeparari, ut num. 22. & ſeqq: Unde ſic diſputo. Quæ non poſſunt per divinam potentiam ſeparari ſeparatione mutua, ea non differunt Realiter: ſed quantitas & ſubſtantia quanta, &c. Ergo. Major patet ex ſupra dictis. Minor probatur: Repugnat enim, quantitatem ſeparatam à re quanta exiſtere, propter intrinſecam dependentiam quantitatis à materia. Sive enim eſſentia quantitatis conſiſtat in menſurabilitate, ſive in diviſibilitate, ſive in extenſione & poſitione partium extra partes; ſemper tamen manet neceſſaria connexio cum partibus materialibus. Quomodo enim erit pars extra partem, ubi partes nullæ ſunt? Quomodo menſurabitur aliquid aut dividetur, ubi nulla extenſio, nullæ partes? quomodo dabitur figuratio & ſituatio ſeu partium poſitio, ubi partes non ſunt? Dices, Dantur partes quantitativæ, licet non Materiales. Sed contra: Vel partes extenſæ ſunt partes materiales, vel materia non eſt quanta; ſin per quantitatem materia eſt quanta, erit quantitas extenſio partium materialium; quod quî fieri poteſt, ubi non eſt materia? Iterum; Figura & ſitus neceſſario conjunguntur; Hinc *Suarez* diſp. 52. ſect. 2. n. 4. *Figura ut ſic, non eſt Poſitio* (ſeu ſitus) *ſed illa diſpoſitio totius in ordine ad locum, ſecundum talem ordinem partium, ex qua ſequitur talis figura.* (Quis non hic videt, partes ſituatas & figuratas

guratas eaſdem eſſe?) Si ergo Figura ſequitur ad ſitum, non erit ubi non eſt Situs: Situs autem, cum ſit modus ſubſtantiæ, non poteſt eſſe ubi non eſt ſubſtantia; &, per Conſequens, nec figura; Ergo, nec quantitas quæ ſine figura non eſt. Dices; Quidni quantitas poſſit eſſe ſine figura? hoc eſt, res ſine modo? Reſpondeo; Poteſt eſſe quantitas ſine qnalibet figura, non tine omni; ſicut & corpus poteſt eſſe ſine quolibet particulari Ubi, non tamen ita quin ſit Alicubi; nec tamen Ubicatio definit eſſe Modus. Poſſunt ergo Modi quilibet in actu exercito abeſſe à re modificata, non ſemper in actu ſignato; nempe, quoties formaliter reſultant ex ipſa natura rei poſita: Data vero tali extenſione & diſpoſitione partium per quantitatem, reſultat talis figuratio; verbi gratia, tribus lineis taliter diſpoſitis, reſultat protinus figura triangularis.

Argumentum ſecundum. Quorum Modi non differunt realiter, ea nec ipſa differunt realiter; At modus ſubſtantiæ & modus quantitatis non differunt realiter; Ergo nec ipſæ. Majorem ſuppeditat *Suarez*, d. 7. ſ. 1. n. 25. Ubi ſtatuit duos Modos ejuſdem rei, differre modaliter; duos autem modos diverſarum rerum, differre realiter: *Modi* (inquit) *in re diſtincti, ut ſunt præſentia localis, verbi gratia, & ſubſiſtentia humanitatis, aut comparantur tantum prout ſunt in eadem re, & ſic ſolum diſtinguuntur modaliter; quia cum ex ſe non habeant propriam entitatem, etiam ex ſe non habent unde pluſquam modaliter diſtinguantur; neque ex re quam afficiunt plus diſtinguuntur, quia ſupponimus eſſe eandem; ergo non habent majorem diſtinctionem quam modalem: & confirmatur, quia unuſquiſque illorum habet aliquam identitatem cum illa re quam afficit; ergo in illa & per illam habent aliquam identitatem inter ſe; ergo retinent ſolum diſtinctionem modalem: At vero ſi inter ſe comparentur modi afficientes res diverſas, ſive illi modi ſint ejuſdem rationis, ut duæ ſubſiſtentiæ duorum hominum, ſive diverſarum rationum, ut ſeſſio unius & ſubſiſtentia alterius; ſic diſtinctio eſt realis: non ratione ipſorum, ſed rerum in quibus ſunt; nam unuſquiſque habet aliquam identitatem cum re quam afficit, & illæ res diſtinguuntur inter ſe realiter; ergo & modi ratione illarum.* Hæc ille. Realis igitur identitas modorum arguit realem identitatem rerum modificatarum. Ad minorem devenio; quod modus quantitatis, non differt realiter à modo ſubſtantiæ. Inſto in Figura & Situ. Figura enim eſt modus quantitatis,

& Situs modus ſubſtantiæ; nec tamen differunt realiter. Quod Figura ſit modus Quantitatis, in confeſſo eſt apud omnes. Sic *Smiglecius*; *Figura non eſt terminus quantitatis, ſed terminorum quantitatis diſpoſitio.* Quid hoc aliud quam modus? *Scheiblerus* in Metaph. *Figura* (inquit) *eſt qualitas modificans quantitatis terminos; unde cui non convenit quantitas, ei conſequenter nec figura, quæ modus illius eſt, convenire poteſt.* *Scaliger* etiam (de ſubtil.) ait *Figuram non eſſe quantitatem, ſed in quantitate.* *Suarez* item, diſp. 7. ſect. 2. n. 10. *Qua ratione* (nempe quia modus ejus eſt) *nec mente intelligi poteſt figura ſeparata ab omni quantitate & re cujus ſit figura.* Eſt ergo Figura Modus quantitatis. Situm eſſe modum ſubſtantiæ, non minus patet. *Smigl. Situs eſt diſpoſitio partium corporis in Loco.* Quid hoc aliud eſt quam Modus? *Scheiblerus*, *Exiſtimo* (inquit) *ſitum non ſignificare peculiarem entitatem, ſed ſignificare modum quendam in ea re quæ denominatur; neque apparet indicium unde ſumatur realis diſtinctio*: Unde definit Situm, *accidens ſecundum quod corpus habet ordinem ſuarum partium in Ubi.* *Suarez*, diſp. 52. ſ. 1. n. 1. *Relinquitur* (inquit) *ut dicamus ſitum ſeu poſitionem eſſe aliquem intrinſecum modum corporis ſituati, a quo ſic denominatur ſedens, aut jacens, aut aliquid ſimili.* Eſt ergo Situs, modus ſubſtantiæ. Figuram vero & ſitum non differre realiter, patet: Nam eadem partium diſpoſitio quæ in ordine ad totum dicitur Figura, in ordine ad locum dicitur Situs: Quod cum ſit tantum reſpectus rationis, non ſufficit ad diſtinctionem realem, imo vix rationis ratiocinatæ. Hinc *Smiglecius*, *Eſt ſitus* (inquit) *figura quædam corporis prout exiſtit in loco; Eademque figura ut reſpicit corpus in ſeipſo, eſt figura corporis pertinens ad qualitatem; ut vero eſt figura corporis in ordine ad locum, ſeu figura poſitionis partium corporis in loco, ita pertinet ad prædicamentum Situs.* Nec aliter *Suarez*; diſp. 52. ſ. 2. n. 4. quum enim inter *ſpecies Situs*, enumeraſſet *Aſperum & Læve*; *Unde* (inquit) *videtur ſequi, etiam Curvum & Rectum, prout præciſe oriuntur ex poſitione partium in loco, pertinere ad prædicamentum Situs; quia etiam illæ differentiæ dicunt quandam diſpoſitionem totius conſurgentem ex poſitione partium; quod* (inquit) *admittere non eſt magnum inconveniens; nam revera ſtatio & ſeſſio, ratione rectitudinis & curvitatis maxime differunt: non quod ipſa figura ut ſic ſit poſitio* (ſeu ſitus) *& pertineat ad hoc prædicamentum; ſed illa diſpoſitio totius in ordine ad locum ſecundum*

cundum talem ordinem partium, ex qua ſequitur talis figura. Figura igitur & Situs, quorum illa quantitatis, hic ſubſtantiæ modus eſt; non magis differunt quam ratione; quare nec eorum ſubjecta.

Argumentum tertium. Entia realiter diſtincta, non poſſunt fundare eundem modum: ſed ſubſtantia & quantitas fundant eundem modum. Ergo. Præcedens argumentum proceſſit de ſubjectis adæquatis; quod duo modi in diverſis ſubjectis realiter differant; hoc procedit de ſubjectis partialibus & inadæquatis, quod duo entia realiter diſtincta non poſſint eſſe ſubjecta partialia ejuſdem modi. Sed ſubſtantia & quantitas ſunt ſubjecta partialia ejuſdem numero modi. Ergo. Majorem ponit *Suarez*, diſ. 7. ſ. 2. n. 15, 16. Patet etiam: ſic enim idem realiter differret à ſeipſo. Nam Situs, verbi gratia, ſi fundatur in ſubſtantia ſimul & quantitate, cum utriſque identificatur; quæ ſi realiter diſtinguantur, ea quæ cum his ſunt realiter eadem, realiter inter ſe differunt; & Situs, ſi utriſque idem, à ſeipſo differet. Dices, Unio formæ cum materia, eſt modus; fundatur tamen in utroque extremo, quæ realiter differunt; nam materia & forma uniuntur: quare & idem modus in rebus realiter diſtinctis. Reſpondeo; Unio qua uniuntur materia & forma, non ſimplex eſt, ſed duplex; una in materia, per quam ipſa unitur formæ, alia in forma per quam ipſa unitur materiæ. Sicut in relationibus; verbi gratia, Socrates & Plato ſunt ſimiles (puta, in albedine) non tamen per eandem ſimilitudinem, ſed per diverſam; relatum enim & correlatum referuntur ad invicem per relationes diverſas; nec enim relatio patris ad filium eadem eſt cum relatione filii ad patrem; & licet in relationibus ejuſdem nominis res non ſit adeo perſpicua, ratio tamen eadem eſt, habent enim diſtincta fundamenta: ſic ſimilitudo Socratis ad Platonem, fundatur in albedine Socratis; ſimilitudo Platonis ad Socratem, in albedine Platonis; quæ fundamenta cum ſint realiter diſtincta, ita & relationes, quæ cum fundamentis identificantur. Ut autem Socratis & Plato ſunt ſimiles per duas realiter diſtinctas ſimilitudines; ita materia & forma uniuntur per duas realiter diſtinctas uniones. Si ſaltem ipſa materia & forma realiter diſtinguantur.

Minor ſequitur; In ſubſtantia ſimul & quantitate fundatur idem modus. Quod enim fundatur in ſubſtantia quatenus

tenus quanta, illud fundatur in subſtantia ſimul & quantitate; Sed ſic Figura & Situs, Ergo. Quod figura eſt modus quantitatis, ſupra oſtenſum eſt. Quod non ultimatim fundetur in quantitate, quin & ſubſtantiam modificet, patet ex ipſa deſcriptione quam habet *Suarez*, diſp. 42. ſ. 3. n. 15. quod ſit *modus quidam reſultans in corpore, ex terminatione magnitudinis*. Eſt ergo modus in corpore reſultans ex quantitate ſubſtantiam pariter & quantitatem modificans. Nec enim negari poteſt, ipſum corpus, ejuſque partes ſubſtantiales & entitativas (quas vocant,) eandem figurationem & eoſdem terminos habere quos habet quantitas. Idem de Situ dicendum eſt. Quod ſitus ſit modus ſubſtantiæ, ita notum eſt ut nihil magis: quod autem non in ſubſtantia pura fundetur, ſed in ſubſtantia quanta, æque patet. *Suarez*, diſp. 52. ſ. 2. n. 2. negat *Situm attribui poſſe rebus incorporeis*; nempe, *quia partes non habeant, ſed ſint totæ in toto & totæ in qualibet parte*. Figura igitur, quæ eſt modus quantitatis; & Situs, qui eſt modus ſubſtantiæ; non fundantur vel in ſubſtantia ſola, vel in ſola quantitate; ſed in ſubſtantia ſimul & quantitate, ſeu in ſubſtantia quanta. Cum autem idem modus non fundetur in diverſis realiter ſubjectis, ne quidem partialibus: ſequitur ſubſtantiam & quantitatem non eſſe realiter diverſa. Nec dicendum eſt, unum eſſe ſitum ſubſtantiæ, alterum quantitatis: Si enim Corpus ſituetur à proprio ſitu ſine quantitate, (idem valet de extenſione, poſitione partium extra partes, & reliquis officiis quantitatis,) quid opus eſt alia Situatione à quantitate? imo ſubſtantia eſſet quanta ſine quantitate; Situs enim ponit partes extra partes in toto, quod eſt formale quantitatis. Confirmari poſſet ulterius, ex eo quod figura ſit modus quantitatis, ſitus vero modus ſubſtantiæ; figura autem & ſitus non differunt realiter, nedam modaliter, & vix quidem ratione ratiocinata; idem ergo modus in ſubſtantia fundatur ſimul & quantitate: ſed de his ſupra. Atque hactenus Aſſertio prima.

Aſſertio ſecunda. Probabile eſt neque modaliter differre ſubſtantiam à quantitate, ſed tantum ratione ratiocinata. Ad diſtinctionem rationis ratiocinatæ, requiritur, diſtinctio conceptuum, cum unitate & indiſtinctione à parte rei. Hinc *Suarez*, diſp. 7. ſ. 2. n. 28. *Ut diſtinctio* (inquit) *judicetur rationis & non rei, ſatis eſt ut præter diſtinctionem conceptuum, nullum inveniatur ſignum ad diſtinctionem*

nem modalem aut realem cognoscendam; nam cum distinctiones non sint multiplicandæ sine causa, & sola distinctio conceptuum non sufficiat ad inferendam distinctionem rei; quandocunque cum illa distinctione conceptuum non adjungitur aliud signum majoris distinctionis, judicanda semper est distinctio rationis & non rei. Hinc infert; *quandocunque constat aliqua, quæ in re unita & conjuncta sunt, ita esse in conceptibus objectivis distincta, ut in re & individuo sint prorsus inseparabilia, tam mutuo quam non mutuo, tum magnum & fere certum argumentum esse, non distingui actu in re, sed ratione ratiocinata.* Hæc ille. Cum ergo in materia & quantitate, nullum appareat signum realis, aut quidem modalis, distinctionis; separationis mutuæ, aut non mutuæ; tam ex potentia ordinaria, quam absoluta; cum quantitativa extensio formaliter resultet ex partibus entitatativis: probabile est, non differre plusquam ratione. Atque hoc concedit *Suarez* pæne nisi quod mysterium Eucharistiæ impediret, disp. 7. s. 2. n. 10. *Per mysterium* (inquit) *Eucharistiæ certius nobis constat quantitatem esse rem distinctam a substantia, quam per cognitionem naturalem constare potuisset.* Videmus ergo, unde Jesuitarum pertinacia de reali quantitatis distinctione, re scilicet periret mysterium Transubstantiationis; quod illi de fide tenent, nos pari confidentia negamus. Adjungam argumentum ipsius *Suares*, quo probat ille, durationem non distingui ex parte rei, ab existentia rei durantis; disp. 50 s. 1. n. 8. *Quia existentia inseparabilis est a parte rei, a sua duratione; &, è contrario, duratio ab existentia; & in unaquaque re utraque est æque variabilis vel invariabilis;* (ut, *si existentia sit omnino necessaria, etiam duratio; si illa incorruptibilis vel corruptibilis, hæc similiter; si altera permanens, etiam altera; si una successiva, etiam altera*) *Ergo a parte rei non distinguuntur.* Hæc ille de existentia & duratione. Pariter ego de substantia & quantitate; ubi materia, ibi quantitas, & contra; si materia non existat sine quantitate (ut fatetur ipse disp. 7. s. 2. n. 11.) nec etiam quantitas sine materia (quicquid ille contra de Tranlubstantione;) si materia ingenerabilis & incorruptibilis, sic quantitas; si in augmentatione acquiritur aut in diminutione deperditur aliquid materiæ, sic & quantitatis; si in rarefactione & condensatione manet eadem materia, sic & eadem quantitas; si in his motibus variantur termini

materiæ,

materiæ, ſic & quantitatis; denique, cum ſint æque ſeparabiles aut inſeparabiles, æque variabiles & invariabiles; nullum apparet indicium cur plus quam ratione ratiocinata diſtinguantur. Concludo igitur, quod materia & quantitas non diſtinguuntur inter ſe realiter, ut res & res, & (probabiliter) neque modaliter; ſed tantum ratione ratiocinata, hoc eſt, ut inadæquati conceptus ejuſdem rei.

FINIS.

Errata ſic Emendentur.

PAg. 15. lin. 40. ut Senſibile, de. p. 79 l. 35. ut pars. l. 36. eſtque. p. 28. l. 11. ſuperficiei terminus. p. 36. l. 22. hanc. p. 37. l. 39. ſecunda ſpecie. p. 43. l. 21. una cum. p. 47. l. 4. &c. p. 48. l. 19. verſus Or. p. 50. l. 15. -nuntur. p. 53. l. 38. Oppoſitum in. p. 57. l. ult. quia. p. 60. l. 16. item inter. l. 21. -ſtitus. l. 32, 37. Prædicatum. l. 37. quod de. p. 61. l. 19. Tractati-. p. 62. l. 13. Æquivoci in. p. 36. l. 23. parietis. p. 64. l. 3. Specie. p. 67. l. 30. Geometræ. p. 69. l 19. Quid per. p. 73. l. 19. Copulat. p. 74. l. 23. Falſe. c. 89. l. 27. -catio. p. 98. l. 32. & Definito p. 101. l. 17. -ſibile eſt. l. 29. -ficet. p. 125. l. 17. Ubi. p. 130. l. 29. prima, & Ce-. p. 135. l. 3. -moratorum vis. p. 141. l. 33. Darapti. p. 148. l. 33. in Friſ. p. 164. l. 10. πρεσ. p. 213. l. 8. cenſent. p. 231. l. 4. confirmat. p. 249. l. 3. it. p. 251. l. 34. ἀνάγκη.